

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА
Факультет управління фінансами та бізнесу
Кафедра публічного адміністрування та управління бізнесом
Студентсько-аспірантський гурток «Державотворець»

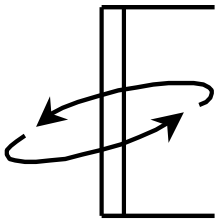
З Б І Р Н И К
Т Е З Д О П О В І Д Е Й
ДИСКУСІЙНОГО КЛУБУ
«Державотворчий потенціал нації:
формування та реалізація з позиції
публічного управління та адміністрування»
(в рамках Фестивалю науки – 2020)

4 травня 2020 р.
м. Львів

Державотворчий потенціал нації: формування та реалізація з позиції публічного управління та адміністрування : збірник тез доповідей дискусійного клубу факультету управління фінансами та бізнесу, м. Львів, 4 травня 2020 р. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2020. – 195 с.

*Рекомендовано до випуску кафедрою
публічного адміністрування та управління бізнесом
факультету управління фінансами та бізнесу
Львівського національного університету імені Івана Франка
(протокол № 10 від 28 травня 2020 р.)*

Факультет управління фінансами та бізнесу,
Кафедра публічного адміністрування та управління бізнесом
Студентсько-аспірантський гурток «Державотворець»

Перелік тез доповідей:

СИСТЕМА СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ В УКРАЇНІ ЯК ВІДОБРАЖЕННЯ СУЧАСНОГО ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ.....11

Антоник Ванесса, група УФП-21с

Наук. керівник: професор кафедри публічного адміністрування та управління бізнесом, д.е.н., професор **Карпінський Б.А.**

ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ В СИСТЕМІ КООРДИНАТ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ.....14

Базіла Марта, група УФП-21с

Наук. керівник: доцент кафедри економіки та публічного управління, к.е.н., доцент **Пак Н.Т.**

РОЗВИТОК ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ.....18

Боднар О., група УФП-11с

Наук. керівник: доцент кафедри публічного адміністрування та управління бізнесом, к.е.н., доцент **Маліновська О. Я.**

НАПРЯМИ РЕФОРМУВАННЯ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ В КОНТЕКСТІ АКТИВІЗАЦІЇ ДЕРЖАВОТВОРЧОГО ПАТРІОТИЗМУ НАЦІЇ.....21

Боднарчук Уляна, група УФП-21с

Наук. керівник: професор кафедри публічного адміністрування та управління бізнесом, д.е.н., професор **Карпінський Б.А.**

ПРОБЛЕМИ ЛІДЕРСТВА В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ.....24

Божко Юлія, група УФПМ-11з

Наук. керівник: доцент кафедри публічного адміністрування та управління бізнесом, к. пед. н., доцент **Бобко Л. О.**

ПРОБЛЕМИ ПОПЕРЕДЖЕННЯ ТА ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ В СИСТЕМІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ.....26

Вовк Вікторія, група УФП-21с

Наук. керівник: доцент кафедри публічного адміністрування та управління бізнесом, к. пед. н., доцент **Бобко Л. О.**

**ЗАСАДНИЧІ ПОЛОЖЕННЯ СТРАТЕГІОЛОГІЇ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ
ЧЕРЕЗ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ МОЛОДІ НА
ПАРАДИГМІ ДЕРЖАВОТВОРЧОГО ПАТРІОТИЗМУ НАЦІЇ.....29**

Вовк Вікторія, група УФП-21с

Наук. керівник: професор кафедри публічного адміністрування та управління бізнесом, д.е.н., професор **Карпінський Б.А.**

**ОЦІНКА ФАКТОРІВ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ ТА ЕФЕКТИВНОСТІ
ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ.....32**

Вовк Вікторія, група УФП-21с

Наук. керівник: доцент кафедри економіки та публічного управління, к.е.н., доцент **Пак Н.Т.**

**ВПЛИВ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ НА ПРОЦЕС ПАТРІОТИЧНОГО
ВИХОВАННЯ МОЛОДІ НА ЗАСАДАХ ДЕРЖАВОТВОРЧОГО
ПАТРІОТИЗМУ НАЦІЇ.....36**

Голич Марта, група УФП-21с

Наук. керівник: професор кафедри публічного адміністрування та управління бізнесом, д.е.н., професор **Карпінський Б.А.**

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ.....39

Голич Марта, група УФП-21с

Наук. керівник: доцент кафедри економіки та публічного управління, к.е.н., доцент **Пак Н.Т.**

**ОСОБЛИВОСТІ МАРКЕТИНГУ В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ НА
СУЧАСНОМУ ЕТАПІ.....42**

Гончар В., група УФП-11с

Наук. керівник: доцент кафедри публічного адміністрування та управління бізнесом, к.е.н., доцент **Маліновська О. Я.**

**ОСОБЛИВОСТІ УКРАЇНСЬКОГО ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ В СУЧАСНИХ
ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ РЕАЛІЯХ.....46**

Дерев'яно Вікторія, група УФП-31с

Наук. керівник: доцент кафедри публічного адміністрування та управління бізнесом, к.е.н., доцент **Герасименко О.В.**

**ГРОМАДЯНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ
ДЕРЖАВИ.....50**

Дерев'яно Вікторія, група УФП-31с

Наук. керівник: доцент кафедри публічного адміністрування та управління бізнесом, к. держ. упр. **Решота О.А.**

- ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД РЕАЛІЗАЦІЇ РЕФОРМ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ 53**
Добосевич Юлія, група УФП-11с
Наук. керівник: доцент кафедри публічного адміністрування та управління бізнесом, к. держ. упр. **Решота О.А.**
- РОЗВИТОК МАРКЕТИНГОВОГО УПРАВЛІННЯ: СУЧАСНИЙ ЕТАП.....59**
Єременко В., група УФП-11с
Наук. керівник: доцент кафедри публічного адміністрування та управління бізнесом, к.е.н., доцент **Маліновська О. Я.**
- ОСНОВИ РОЗВИТКУ КОРПОРАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ.....63**
Іванус Анастасія, група УФПМ-11з
Наук. керівник: доцент кафедри публічного адміністрування та управління бізнесом, к. пед. н., доцент **Бобко Л. О.**
- АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ПРАЦІВНИКІВ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ.....65**
Ігнатченко Тетяна, група УФПМ-11з
Наук. керівник: доцент кафедри публічного адміністрування та управління бізнесом, к. пед. н., доцент **Бобко Л. О.**
- СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД.....67**
Кобець Катерина, група УФП-41с
Наук. керівник: професор кафедри публічного адміністрування та управління бізнесом, д.е.н., професор **Васьківська К. В.**
- ПУБЛІЧНИЙ АУДИТ У КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВОТВОРЧОГО ПАТРІОТИЗМУ НАЦІЇ.....71**
Кобець Катерина, група УФП-41с
Наук. керівник: професор кафедри публічного адміністрування та управління бізнесом, д.е.н., професор **Карпінський Б.А.**
- СОЦІАЛЬНИЙ РОЗВИТОК ЯК СФЕРА ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ.....74**
Кобець Катерина, група УФП-41с
Наук. керівник: доцент кафедри публічного адміністрування та управління бізнесом, д.е.н., доцент **Комарницька Г.О.**

СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА СТЕРЕОТИПИ ПРОЦЕСУ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ	78
<i>Кобець Катерина, група УФП-41с</i>	
Наук. керівник: доцент кафедри публічного адміністрування та управління бізнесом, к.е.н., доцент Подвірна Н.С.	
ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ ЯК ВАЖЛИВОЇ СКЛАДОВОЇ ДЕРЖАВОТВОРЧОГО ПАТРІОТИЗМУ НАЦІЇ	82
<i>Козій Олена, група УФП-21с</i>	
Наук. керівник: професор кафедри публічного адміністрування та управління бізнесом, д.е.н., професор Карпінський Б.А.	
ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ТА ЇЇ РОЛЬ В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ	85
<i>Козій Олена, група УФП-21с</i>	
Наук. керівник: доцент кафедри економіки та публічного управління, к.е.н., доцент Пак Н.Т.	
ПОДАТКИ ЯК ОСНОВА ДЕРЖАВОТВОРЧОГО ПАТРІОТИЗМУ НАЦІЇ ...89	
<i>Козій Христина, група УФП-21с</i>	
Наук. керівник: професор кафедри публічного адміністрування та управління бізнесом, д.е.н., професор Карпінський Б.А.	
ОСНОВНІ ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА ПРОЦЕС ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКОГО РІШЕННЯ	92
<i>Козій Христина, група УФП-21с</i>	
Наук. керівник: доцент кафедри економіки та публічного управління, к.е.н., доцент Пак Н.Т.	
СУЧАСНІ АСПЕКТИ РОЗРОБКИ І ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ	95
<i>Корнієнко М., група УФП-21с</i>	
Наук. керівник: доцент кафедри економіки та публічного управління, к.е.н., доцент Пак Н.Т.	
КОНЦЕПЦІЙНІ ЗАСАДИ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДІ ЯК СТРАТЕГІОЛОГІЧНИЙ БАЗИС ЗМІЦНЕННЯ ДОМІНАНТ ДЕРЖАВОТВОРЧОГО ПАТРІОТИЗМУ НАЦІЇ	98
<i>Корпан Андріана, група УФП-21с</i>	
Наук. керівник: професор кафедри публічного адміністрування та управління бізнесом, д.е.н., професор Карпінський Б.А.	
ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ЯК НОВА МОДЕЛЬ УПРАВЛІННЯ У ДЕРЖАВНОМУ СЕКТОРІ	102
<i>Корпан Андріана, група УФП-21с</i>	
Наук. керівник: доцент кафедри економіки та публічного управління, к.е.н., доцент Пак Н.Т.	

ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ДОПОМОГИ СІМ'ЯМ З ДІТЬМИ.....104

Ломней Софія, група УФП-41с

Наук. керівник: доцент кафедри публічного адміністрування та управління бізнесом, д.е.н., доцент **Комарницька Г.О.**

АНАЛІЗ ПОДАТКОВИХ НАДХОДЖЕНЬ ДО ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ.....107

Мандрик Андрій, група УФП-31с

Наук. керівник: доцент кафедри публічного адміністрування та управління бізнесом, к.е.н., доцент **Герасименко О.В.**

ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМІВ ВЗАЄМОДІЇ ДЕРЖАВИ ТА БІЗНЕСУ НА ЗАСАДАХ ПУБЛІЧНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА.....110

Маркевич Анна-Марія, група УФП-21с

Наук. керівник: доцент кафедри публічного адміністрування та управління бізнесом, к. пед. н., доцент **Бобко Л. О.**

СТРАТЕГІОЛОГІЯ РОЗВИТКУ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ЯК БАЗИСА АКТИВІЗАЦІЇ ДЕРЖАВОТВОРЧОГО ПАТРІОТИЗМУ НАЦІЇ.....112

Маркевич Анна-Марія, група УФП-21с

Наук. керівник: професор кафедри публічного адміністрування та управління бізнесом, д.е.н., професор **Карпінський Б.А.**

МЕТОДИ ТА ЕТАПИ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ.....115

Маркевич Анна-Марія, група УФП-21с

Наук. керівник: доцент кафедри економіки та публічного управління, к.е.н., доцент **Пак Н.Т.**

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВОТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ НАЦІЇ.....118

Мізік Анна, група УФП-31с

Наук. керівник: доцент кафедри публічного адміністрування та управління бізнесом, к. держ. упр. **Решота О.А.**

ВЗАЄМОДІЯ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ З ГРОМАДСЬКІСТЮ В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ ГРОМАДЯНСЬКОГОСУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ.....121

Мучичко Кароліна, група УФП-21с

Наук. керівник: доцент кафедри публічного адміністрування та управління бізнесом, к. пед. н., доцент **Бобко Л. О.**

НАЦІОНАЛЬНІ ЦІННОСТІ ЯК СУЧАСНИЙ ДЕРЖАВНИЦЬКО-СУСПІЛЬНИЙ ПРІОРИТЕТ ПАТРІОТИЗМУ В УКРАЇНІ.....124

Мучичко Кароліна, група УФП-21с

Наук. керівник: професор кафедри публічного адміністрування та управління бізнесом, д.е.н., професор **Карпінський Б.А.**

БІДНІСТЬ ЯК СУСПІЛЬНИЙ ФЕНОМЕН ТА СОЦІАЛЬНА ПРОБЛЕМА.....128

Панас Олеся, група УФП-41с

Наук. керівник: доцент кафедри публічного адміністрування та управління бізнесом, д.е.н., доцент **Комарницька Г.О.**

СУЧАСНІ ОСОБЛИВОСТІ АНТИКРИЗОВОГО ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ.....132

Панова Анна, група УФП-31с

Наук. керівник: доцент кафедри публічного адміністрування та управління бізнесом, к.е.н., доцент **Герасименко О.В.**

КОМУНІКАЦІЯ ДЕРЖАВНОГО, ГРОМАДСЬКОГО ТА БІЗНЕС-СЕКТОРІВ ЯК ОСНОВОТВОРЧА ФУНКЦІЯ ПРОЦЕСУ ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ.....135

Панова Анна, група УФП-31с

Наук. керівник: доцент кафедри публічного адміністрування та управління бізнесом, д.е.н., доцент **Комарницька Г.О.**

КОМУНІКАЦІЯ ДЕРЖАВНОГО, ГРОМАДСЬКОГО ТА БІЗНЕС-СЕКТОРІВ ЯК ОСНОВОТВОРЧА ФУНКЦІЯ ПРОЦЕСУ ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ 138

Панова Анна, група УФП-31с

Наук. керівник: доцент кафедри публічного адміністрування та управління бізнесом, к. держ. упр. **Решота О.А.**

ДОСВІД КУРЕНТНОЇ ПОЛІТИКИ США НА ПРИКЛАДІ ФЕДЕРАЛЬНОЇ РЕЗЕРВНОЇ СИСТЕМИ.....141

Погодін Семен, група УФП-41с

Наук. керівник: доцент кафедри публічного адміністрування та управління бізнесом, д.е.н., доцент **Комарницька Г.О.**

КОНКУРЕНТНА ПОЛІТИКА ДЕРЖАВИ.....145

Пфістер Дмитро, група УФП-41с

Наук. керівник: професор кафедри публічного адміністрування та управління бізнесом, д.е.н., професор **Васьківська К. В.**

КОНЦЕПЦІЙНІ ЗАСАДИ ПУБЛІЧНОГО АУДИТУ В ФУНДАМЕНТАЛІЗМІ ПРОЯВУ КІЛЬКІСНОЇ (ПОДАТКОВОЇ) ДОМІНАНТИ ДЕРЖАВОТВОРЧОГО ПАТРІОТИЗМУ НАЦІЇ.....148

Пфістер Дмитро, група УФП-41с

Наук. керівник: професор кафедри публічного адміністрування та управління бізнесом, д.е.н., професор **Карпінський Б.А.**

ПРОБЛЕМА СОЦІАЛЬНОЇ НЕРІВНОСТІ.....151

Пфістер Дмитро, група УФП-41с

Наук. керівник: доцент кафедри публічного адміністрування та управління бізнесом, д.е.н., доцент **Комарницька Г.О.**

АНАЛІЗ ПІДХОДІВ ДО ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ.....154

Рабченюк А., група УФП-21с

Наук. керівник: доцент кафедри економіки та публічного управління, к.е.н., доцент **Пак Н.Т.**

МІЖБЮДЖЕТНІ ВІДНОСИНИ. ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ.....158

Станасюк Олександр, група УФП-31с

Наук. керівник: доцент кафедри публічного адміністрування та управління бізнесом, к.е.н., доцент **Герасименко О.В.**

ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА МАЛОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ.....162

Станасюк Олександр, група УФП-31с

Наук. керівник: доцент кафедри публічного адміністрування та управління бізнесом, к. держ. упр. **Решота О.А.**

ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ:ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СТАНДАРТ.....165

Стеблик Н., група УФП-11с

Наук. керівник: доцент кафедри публічного адміністрування та управління бізнесом, к.е.н., доцент **Маліновська О. Я.**

МОТИВАЦІЯ ЯК МЕТОД ПІДВИЩЕННЯ ПРОДУКТИВНОСТІ ПРАЦІ В СИСТЕМІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ.....168

Стефанишин Ярина, група УФПМ-11з

Наук. керівник: доцент кафедри публічного адміністрування та управління бізнесом, к. пед. н., доцент **Бобко Л. О.**

ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМКИ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ.....170

Телегій Ірина, група УФП-31с

Наук. керівник: доцент кафедри публічного адміністрування та управління бізнесом, к.е.н., доцент **Герасименко О.В.**

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВОТВОРЧОГО ПАТРІОТИЗМУ НАЦІЇ У РАМКАХ ДЕРЖАВНОЇ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ.....174

Телегій Ірина, група УФП-31с

Наук. керівник: доцент кафедри публічного адміністрування та управління бізнесом, к. держ. упр. **Решота О.А.**

СИСТЕМА ДЕРЖАВНИХ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВОТВОРЧОГО ПАТРІОТИЗМУ НАЦІЇ.....178

Трачук Ганна, група УФП-21с

Наук. керівник: професор кафедри публічного адміністрування та управління бізнесом, д.е.н., професор **Карпінський Б.А.**

ОСОБЛИВОСТІ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ УМОВАХ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ.....181

Трачук Ганна, група УФП-21с

Наук. керівник: доцент кафедри економіки та публічного управління, к.е.н., доцент **Пак Н.Т.**

АНАЛІЗ ДОХОДІВ ТА ВИДАТКІВ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ.....186

Шиманський Максим, група УФП-31с

Наук. керівник: доцент кафедри публічного адміністрування та управління бізнесом, к.е.н., доцент **Герасименко О.В.**

ІНФОРМАЦІЙНА ВІДКРИТІСТЬ ЯК ПРИНЦИП ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ.....189

Юрчик Юліана, група УФП-21с

Наук. керівник: доцент кафедри публічного адміністрування та управління бізнесом, к. пед. н., доцент **Бобко Л. О.**

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ У ПУБЛІЧНОМУ АДМІНІСТРУВАННІ ЯК СУЧАСНИЙ АКТИВІЗАЦІЙНИЙ БАЗИС ДЕРЖАВОТВОРЧОГО ПАТРІОТИЗМУ НАЦІЇ.....191

Юрчик Юліана, група УФП-21с

Наук. керівник: професор кафедри публічного адміністрування та управління бізнесом, д.е.н., професор **Карпінський Б.А.**

СИСТЕМА СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ В УКРАЇНІ ЯК ВІДОБРАЖЕННЯ СУЧАСНОГО ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ

Доцільно відмітити, що сучасну державну політику як податкову, так і у сфері соціального захисту та соціального забезпечення формує низка документів й актів Верховної Ради України, Президента та Кабінету Міністрів України. При аналізі даного масиву нормативно-правових актів слід враховувати, що вказані державні органи влади здійснюють нормотворчий вплив на політику України у сфері соціального захисту та соціального забезпечення (як і в інших галузях національного господарства), виходячи з розподілу владних повноважень, закріпленого в чинній Конституції України [1-4].

Загалом, історія соціального захисту сягає особистої доброчинності, якою характеризувалося людське суспільство, починаючи з доісторичних часів. Вияв доброчинності, з одного боку, був виразом природного співчуття і підтримкою особистого авторитету, а з іншого – адекватною відповіддю на суспільні потреби. Від початків цивілізації, коли сім'я, домогосподарство було основним виробничим осередком у суспільстві, цілком логічним видавалося покладення турботи про непрацездатних на інших членів сім'ї, а у разі потрапляння в скрутне становище усієї сім'ї або людини, що залишалася одна, – на громаду.

Досить часто у науковій літературі та практиці соціальний захист ототожнюється із соціальним забезпеченням, що, є не зовсім вірно. Соціальний захист – ширше поняття, оскільки, крім соціального забезпечення, передбачає й і соціальне страхування та систему соціальних гарантій. Більш деталізованішим є підхід, коли соціальний захист трактують як дві взаємопов'язані складові. По-перше, соціальний захист – це сукупність соціальних і юридичних гарантій, метою яких є забезпечення державою для кожного члена суспільства реалізації його основних соціально-економічних прав, передусім права на рівень життя, необхідний для нормального відтворення та розвитку особистості. І, по-друге, ефективні засоби, що дають змогу впровадити необхідний рівень солідарності між особами, які отримують доходи, та особами, котрі їх не мають через вік, стан здоров'я та неможливість знайти роботу.

У ст. 46 Конституції України закріплене право громадян на соціальний захист, що передбачає право на забезпечення їх у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також через старість та в інших випадках, передбачених законом. Це право, як зазначається в частині 2 цієї статті, гарантується загальнообов'язковим державним соціальним

страхуванням за рахунок страхових внесків громадян, підприємств, установ і організацій, а також бюджетних та інших джерел соціального забезпечення; створенням мережі державних, комунальних, приватних закладів для догляду за непрацездатними. За цього пенсії та інші види соціальних виплат та допомоги, що є основним джерелом існування, мають забезпечувати рівень життя, не нижчий від прожиткового мінімуму, встановленого законом [3, с. 248].

Щоб забезпечити такий захист, а він потребує (крім чисто нормативно-законодавчого забезпечення), відчутних фінансових ресурсів через врахування й реалізацію парадигми державотворчого патріотизму нації, насамперед її кількісної (податкової) домінанти, держава, в особі органів влади, повинна здійснювати ефективне управління у всіх сферах суспільного життя, зокрема забезпечити належне формування та реалізацію державної соціальної політики [2]. Класифікуючи її за видами, ми виділяли як окремий напрям державної соціальної політики державну політику у сфері соціального захисту населення.

Досліджуючи відображення сучасного державотворення в контексті соціального захисту населення, ми не можемо не звернути увагу на те, що управління соціальним захистом у різних країнах Європи здійснюється досить відмінними методами, серед яких:

- єдине державне управління (наприклад, управління сферою надання допомоги сім'ям у Великобританії, ФРН, Нідерландах, Швеції, Данії, Швейцарії чи управління пенсійною системою у Великобританії, Нідерландах, Данії, Швеції);
- єдине управління, але з різними режимами (управління сферою надання допомоги сім'ям у Франції, Італії, Бельгії, Греції чи управління пенсійною системою у Франції, ФРН, Бельгії, Греції, Італії, Іспанії);
- конкурентне управління з вільним вибором (застосовується здебільшого за різних додаткових систем соціального захисту та управління пенсійною системою у Швейцарії).

В Україні у напрямку такого захисту населення досі значну роль відіграє держава, а Закон України «Про соціальні послуги» дав змогу ще ширше залучати до надання соціальних послуг недержавні організації й установи. Зокрема, усі суб'єкти, що надають соціальні послуги, поділяються на: державні і комунальні суб'єкти; недержавні суб'єкти; фізичні особи [1].

Так, до державних і комунальних суб'єктів згаданий закон залучає державні та комунальні спеціалізовані підприємства, установи та заклади соціального обслуговування. До недержавних – створені відповідно до законодавства юридичні особи, які не мають на меті отримання прибутку (тобто громадські та благодійні організації, релігійні організації, непідприємницькі товариства та установи).

Соціальна допомога – це грошова допомога й допомога в натуральній формі, що здебільшого фінансується з бюджету та добровільних пожертвувань і сплачується людям, які

перебувають у важкому матеріальному становищі, як на основі перевірки їхнього доходу та засобів існування, так і за певними критеріями без перевірки доходу.

З огляду на зміст і напрями державного управління соціальним захистом в Україні, який визначається організаційно-правовим регулюванням та фінансовим забезпеченням цієї сфери, виділимо його основні завдання, які сприятимуть удосконаленню соціального захисту населення:

- децентралізація управління соціальним захистом населення;
- розробка й вживання заходів із посилення мотивації до праці;
- формування дієздатної системи соціального страхування;
- модернізація системи пенсійного забезпечення, що дасть змогу забезпечити справедливу систему пенсійних виплат з урахуванням трудового внеску працівника;
- формування соціальних програм із врахуванням розробленого стратегічного курсу розвитку держави; – впорядкування соціального законодавства, введення єдиних допомог адресної спрямованості;
- розвиток мережі недержавних організацій за рахунок залучення коштів приватного капіталу, коштів населення тощо;
- підвищення рівня соціальних інститутів, насамперед за допомогою інформаційної політики, спрямованої на роз'яснювання мети, діяльності та заходів, які проводяться.

Отже, розглядаючи соціальний захист населення як об'єкт державного управління, можна підсумувати, що управління у сфері соціального захисту є цілісною системою в рамках формування і реалізації державної соціальної політики, яке функціонує у тісній взаємодії з іншими її видами [3, с. 253].

Сучасне удосконалення управлінських процесів системи державотворення у сфері соціального захисту населення повинно, на думку автора, розвиватися у напрямках, які базуються на принципах координаційного управління. Це означає розробку та реалізацію взаємоузгоджених державних і місцевих соціальних програм; розвиток договірних відносин між соціальними службами і клієнтами, між соціальними службами різних форм власності (зокрема державної і комунальної) та організаційно-правових форм, взаємодію державних органів і недержавних організацій тощо. З урахуванням викладеного вище, одним із найважливіших завдань державних і муніципальних органів соціального захисту на загальнодержавному рівні і на місцях є координація діяльності благодійних фондів, громадських і релігійних організацій, що беруть участь у вирішенні соціальних проблем. Ця координація може здійснюватися через створення асоціацій та інших форм об'єднання юридичних і фізичних осіб з укладанням двосторонніх і багатосторонніх договорів про спільну діяльність та співробітництво. Означене потребує й цілеспрямованої уваги до

активізації прояву податкової домінанти державотворчого патріотизму нації як ефективного джерела фінансового забезпечення системи соціального захисту громадян.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про соціальні послуги» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/go/1166/97.
2. Карпінський Б. А. Державотворчий патріотизм нації: податкова домінанта [монографія] / Б. А. Карпінський. – Львів : Колір ПРО, 2016. – 534 с. (Серія «Держава і стратегіологія»).
3. Лопушняк Г. С. Соціальний захист населення як об'єкт державного управління [Електронний ресурс] / Лопушняк Г. С. – Режим доступу: file:///C:/Users/User/Downloads/%D0%9B%D0%BE%.pdf.
4. Система соціального захисту та соціального забезпечення в Україні: реальний стан та перспективи реформування [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: https://www.irf.ua/files/ukr/programs_law_areas_publ_2028_ua_law.pdf.

Базіла М.С., студентка групи УФП-21с

Науковий керівник: доцент кафедри економіки

та публічного управління, к.е.н., доц. Пак Н.Т.

ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ В СИСТЕМІ КООРДИНАТ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ

За останній період часу тема публічного управління привернула увагу великої кількості науковців. Це пояснюється тим, що в Україні відбуваються реформаторські рухи в напрямку децентралізації, та вибором європейського шляху розвитку, за якого у вітчизняній науці державного управління має відбутися поступова переорієнтація з розгляду окремо державного управління, місцевого самоврядування та громадянського суспільства на їх системне бачення у контексті публічного управління. Зазначене показує, що необхідно більш уважно придивитися до категорії “публічне управління”, взаємозв'язку такого управління з механізмами здійснення державної влади та прийняттям управлінських рішень.

Після проголошення незалежності система державного управління та організація державного апарату, що дісталась Україні у спадок від Радянського Союзу, не відповідала вимогам часу та новим політичним реаліям. Саме тому впродовж 25 років постійно змінюється система державного управління, структура та функції органів публічної влади на всіх її рівнях. Нові механізми ринкової економіки та різноманітні інститути громадянського суспільства вимагали перетворення системи державного управління та усього

бюрократичного апарату на ефективну систему урядування, що слугуватиме людям. Внаслідок цього виникла потреба переосмислення призначення держави та управління в ній.

Закономірно, що на сьогодні одним із стратегічних завдань під час адміністративного реформування є формування нової ідеології функціонування виконавчої влади та місцевого самоврядування як діяльності, в основу якої покладається забезпечення реалізації прав і свобод громадян, надання якісних та вчасних публічних послуг.

Відповідно має змінитись і система державного управління, змінивши свою парадигму в бік публічного управління. Визначальним критерієм для таких змін є запровадження в Україні європейських стандартів обслуговування громадян та професійного обслуговування політичного керівництва. Зокрема, завданнями публічного управління має стати синергетичне поєднання концепцій раціональної бюрократії, нового державного менеджменту та доброго врядування, основними з яких є: зміна функцій і структури органів виконавчої влади у напрямку уникнення дублювання їх повноважень; реформа системи бюджетних видатків та доходів; реформа системи державного регулювання; деконцентрація та децентралізація владних повноважень; реорганізація державного контролю; дерегуляція та спрощення управлінських процедур; організація вільного доступу до інформації про діяльність державних органів влади; реалізація механізму державно-громадських консультацій з вироблення політичних рішень; формування і розвиток управління знаннями в системі державної влади; забезпечення ефективної системи стимулів щодо проведення адміністративної реформи на рівні територіальних органів влади; створення інфраструктури інформаційного обміну та підтримки реалізації адміністративної реформи на всіх рівнях влади; застосування сучасних інформаційних технологій; реформування інституту державної служби; реалізації принципу підзвітності та підконтрольності влади громадським організаціям.

Визнаючи публічне управління як явище складне і багатогранне, більшість учених вказують на те, що не існує сталого, вичерпного та загальновизнаного формулювання публічного управління. До визначення публічного управління швидше підходять із позиції реального змісту діяльності або форм, яких воно набуває і в яких діє [1].

На сьогодні система публічного управління охоплює багато підсистем. До її сфери інтересів належать політична, економічна, соціальна, адміністративна, правова, гуманітарна системи тощо. На сферу її формування та розвитку впливають як внутрішні (неврівноваженість соціально-політичної системи держави), так і зовнішні (геополітичні виклики, світові тенденції суспільних перетворень тощо) чинники. Сміслове наповнення визначення “публічне управління” здійснюється крізь призму розуміння його ролі у житті

суспільства, держави та кожної окремої людини. Відбувається осучаснення смислового наповнення поняття “публічне управління”.

Можна зауважити, що публічне управління не є тотожною дефініцією політичної діяльності. Публічне управління та політична діяльність як за своєю сутністю, так і за особливостями правового регулювання утворюють окремі соціальні інститути. Проте в загальносуспільних процесах ці категорії щільно взаємодіють. Наприклад, через те, що політичні рішення, в більшості своїй, реалізуються через механізми публічного управління [2].

Публічне управління становить тип управлінської діяльності, що реалізується певними суб'єктами, насамперед органами державної влади та органами місцевого самоврядування.

Особливою характеристикою органів державної влади є те, що вони мають зовнішню спрямованість своєї діяльності. Публічне управління на рівні органів державної влади проявляється лише у зовнішніх відносинах органів виконавчої влади з іншими органами публічної влади, а також приватними особами. Це припускає висновок, що розширювати зміст публічного управління на рівень внутрішньоорганізаційної діяльності органів виконавчої влади (наприклад, переміщення державних службовців, реалізація дисциплінарної відповідальності тощо) не має сенсу. Публічне управління та внутрішньоуправлінська діяльність органів державної влади відрізняються і за правовим регулюванням, юридичними наслідками, суб'єктним складом тощо. Вони не можуть бути об'єднані у межах однієї категорії. Спорідненим для них є лише те, що регулюються вони нормами адміністративного права.

Глобальні зміни країн розвинутої демократії у напрямі удосконалення своїх державних систем управління вимагають від української держави адекватно реагувати на такі виклики сьогодення шляхом здійснення політико-правових реформ. Здійснення нового підходу до управління, який міг би забезпечити ефективне державне управління та задоволення суспільних потреб у найкращий спосіб потребує і українське громадянське суспільство. Найперспективнішим напрямом такого управління є публічне управління.

Щодо здійснення публічного управління на рівні місцевого самоврядування, то пріоритетом у цьому напрямі є реалізація в Україні реформи місцевого самоврядування, що матиме на меті заміну успадкованої системи централізованої влади на децентралізацію.

Виклики сьогодення ставлять перед державою необхідність впровадження публічного управління, що забезпечуватиме ефективне функціонування всієї системи органів державної влади і органів місцевого самоврядування та передбачати широке залучення різних зацікавлених сторін до розробки і реалізації державної політики, зокрема інституцій громадянського суспільства. Саме тому, відповідно до Рекомендацій Комітету міністрів Ради

Європи “Про участь громадян у місцевому публічному житті”, виникає необхідність заохочувати представників широкої громадськості та окремих організацій, працювати разом для досягнення результатів, на які вони, можливо, мають незначний безпосередній вплив, зважаючи на децентралізацію влади [3]. На цьому наголошує і професор О. Оболенський, стверджуючи, що визначальними серед суб’єктів публічного управління є населення країни. В умовах солідаристичної цивілізації та змішаної формації саме вони визначають, стверджують, контролюють та оцінюють прямим або представницьким способами: цілі суб’єктів громадянського суспільства, зокрема органів публічного управління, стратегічні програмні рішення з їх досягнення; шляхи задоволення потреб колективу та вирішення значущих для спільноти поточних проблем; результативність та ефективність публічного управління [4].

Отже, зміни в структурах української державної влади, що спостерігаються впродовж останніх двох десятиліть, не спромоглися подолати громіздку, неефективну і непрозору радянську адміністративно-командну систему, створити цілісне, збалансоване, надійне та ефективне публічне управління. Тому першорядними завданнями сучасного етапу розвитку України має стати визначення стратегічних та перспективних напрямів реформування публічного управління за кращими європейськими та світовими стандартами. Публічне управління має стати базовим інститутом сучасного українського суспільства. Юридичне закріплення публічного управління в системі управлінських координат забезпечить формування базису щодо покращення розвитку територіальних громад, які самі зможуть здійснювати регулюючий вплив на ті сфери, які потребують їхнього вдосконалення. Реформація державної системи керування від державного управління до публічного управління вимагає такого управління державою, яке б забезпечило гармонізацію державних інтересів та інтересів суспільства максимально та ефективно. Публічне управління має забезпечити ефективний розвиток сучасного суспільства із врахуванням інтересів як громадських організацій, так і держави. А це можливо завдяки вдосконаленню системи публічного управління та збалансування інтересів усіх членів суспільства.

Список використаних джерел:

1. Мельник А. Ф. Модернізація суспільного сектору економіки в умовах глобальних змін. 2015. С. 229. URL: http://www.lvivacademy.com/vidavnitstvo_1/edu_44/fail/ch_1/9.pdf
2. Мельник Р.С. Категорія "публічне управління" у новій інтерпретації. Право і суспільство. 2012. С. 95-98. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pis_2012_6_21
3. Рекомендація Комітету міністрів Ради Європи “Про участь громадян у місцевому публічному житті” від 06.12.2001// База даних “ Законодавство України” URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_739

4. Оболенський О. Ю. Публічне управління: шляхи розвитку. *Публічне управління: цивілізаційний тренд, наукова теорія і напрям освіти*. Матеріали наук.-практ. конф. За міжнар. участю (Київ, 26 листоп. 2014 р.). Київ, 2014. С. 5. URL: http://academy.gov.ua/NMKD/library_nadu/Mater_konf_NADU/cd2037c0-71c9-458f-aad6-946f6e8488c8.pdf

Боднар О.П., студентка групи УФП-11с

Науковий керівник: доцент кафедри публічного адміністрування

та управління бізнесом, к.е.н., доц. Маліновська О. Я.

РОЗВИТОК ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

У результаті демократичних перетворень, що відбулися на теренах нашої країни, настає час перетворень у площині реалізації управлінської діяльності. При цьому потрібно враховувати політичний аспект - форму правління країни та якість демократичних змін, і тому спробуємо розкрити сутність підходів, що оцінюють перспективи розвитку публічного управління, порівняти історичні завоювання демократичної й правової держави з новими підходами до становлення та розвитку публічного управління в Україні. Зазначимо, що публічне управління - це практичний, організуючий і регулюючий вплив держави на суспільну життєдіяльність людей з метою її впорядкування, збереження чи перетворення.

Зміст публічного управління передбачає взаємозв'язок державного управління з поняттям "справа народу", тобто такою формою правління, де народ, громадяни беруть участь в організації та здійсненні державної влади безпосередньо або через суспільно-національне представницьке зібрання - парламент. Тому спочатку треба звернути увагу на більш загальні поняття, наприклад, систему публічного управління, а після - на можливі теоретичні підходи існування такої системи. Система публічного управління - сукупність спеціалізованих суб'єктів і процедур управлінського впливу, яка забезпечує існування соціуму в рамках визначеної території та організована навколо інституціалізованого центру і виконує більшу частину координаційної діяльності, розподіляє управлінські функції та гарантує їх виконання [1].

Оскільки актуальними залишаються питання теоретичного переосмислення поставленого завдання та надання пропозицій щодо взяття за основу одного з підходів, які вже не тільки впроваджено, але які діють у країнах з розвиненою демократією - між публічною (відкритою) владою та суспільством і перенести на діяльність державних інститутів на теренах України. Наука публічного управління, що охоплює безліч секторів і інститутів сучасного суспільства, перебуває в призмі як мінімум трьох глобальних підходів, що оцінюють перспективи розвитку публічного управління:

- ринково-ліберального, сформульованого в концептуальних моделях нового менеджменту, оновленого управління, який спирається на ринкову модель, байдужу до політики, у якій громадянин з'являється в образі споживача або клієнта;

- ліберально-комунітаріаністського, який розвивається в концепції "політичних мереж" і, що спирається на розвиток структурних взаємовідносин (договірних) між політичними інститутами держави й суспільства, а також таких, що визнають рівність громадян, як і інших суб'єктів мережі;

- демократичного громадянства, яке спирається на особливе "рецептивне управління", що покликане служити громадянинові, а не клієнтові (споживачеві) [2].

На рубежі століть відбулася вичерпаність традиційних форм публічних дій, заснованих на твердому адмініструванні, суворій ієрархії, централізації, дотаційних ресурсах тощо. Це призвело до того, що виникли більше адаптовані моделі діяльності державних інституцій. У 80-90-х рр. ХХ ст. в країнах західної демократії історично першим розвивається ліберально-ринковий підхід до публічного управління. Трохи пізніше, у 90-х рр. ХХ ст., заявляє про себе теорія політичних мереж, а на початку ХХІ ст. формулюється концепція "рецептивного управління". Всі ці підходи працюють і конкурують один з одним не тільки в теоретичному плані, але й у практичному застосуванні в тій або іншій сфері й у тій або іншій країні. Очевидно, що кожний підхід визначає не тільки теоретичні позиції, а й певні кваліфікаційні параметри та вимоги до фахівців публічного управління.

Реформа публічного управління, яка почалася в Європі в 80-х рр. ХХ ст., була викликана необхідністю посилення ефективності держави. Держава-нація - емблема політичної історії всього ХХ ст. - стала стрімко втрачати свою економічну політичну міць та соціальну привабливість.

Процес ослаблення державного суверенітету підсилюється на початку нинішнього століття, коли світ увійшов у глобалізацію, що припускає інтернаціоналізацію не тільки економічної, а й політичної та публічної сфер, а також стрімкий розвиток нових інформаційних і комунікаційних технологій, що формують глобальні мережі виробництва, споживання і фінансів.

Сучасні держави в умовах глобалізації стикнулися з безліччю складних виборів і перед ними постала проблема: яким чином відкрити нові форми існування державної моделі, щоб примирити історичні завоювання демократичної й правової держави з новими підходами до модернізації управління. Зростаюче значення публічного управління покликане було гарантувати соціальне благополуччя та підвищення ефективності державного управління. Держава, що була за старих часів виробником усіх благ і послуг, перетворилася в рамках нової концепції в нейтрального регулятора ринкових процесів. Завдання держави полягало в тому, щоб заповнити прогалини, допущені ринком на рівні інфраструктури

суспільства й у соціальній сфері. При цьому воно допускало, що низка функцій держави, насамперед фінансова, а також функції кадрового просування й регулювання будуть домінувати над такими традиційними функціями, як виробництво й розподіл благ і надання послуг суспільству. Всі ці зміни були спрямовані на подолання суперечностей у відносинах між державою і суспільством. У результаті держава отримала можливість "з'явитися" на новій плюралістичній основі, маючи здатність адаптації до кожного приватного контексту соціального життя.

Нова концепція управління народжується як прояв політичного процесу, у якому влада вже не концентрується в централізованій і сильній державній машині, а розподіляється в широкому інституціональному вияві від урядових і регіональних структур до численних груп приватного сектору економіки, а також громадянського суспільства з його неурядовими організаціями. У цьому інтерактивному процесі, тобто процесі, що здійснюється разом з іншими учасниками, виконання владою своїх зобов'язань (а владу ніхто не звільняв від її традиційних виконавчих, законодавчих, судових обов'язків), грань між суспільством і приватним сектором постійно моделювалися [2].

У західних країнах у цей час існує уявлення, що застосування підходів, розроблених у теорії управління до публічного управління, може підсилити теорія громадянського суспільства. У зв'язку з цим звертає на себе увагу модель нового публічного управління, яким громадяни можуть оперувати в процесі адміністративного залучення кожного в публічну політику.

Для західних суспільств надто важливо сполучення механізмів роботи ринку з цінностями громадянського суспільства. Справа в тому, що модель сучасної європейської держави, яка лежить в основі політико-адміністративної організації Західної Європи, була створена на базі публічного управління, що опирається на демократичні цінності й правову державу. Адміністративна організація в західних парламентських демократіях була така, що публічне управління звичайно підкорялося політичній владі. Питання відносин між управлінням і політикою завжди було досить складним, але поступово в цій суперечці вигравали інформаційно-комунікативні технології. Отримавши у свої руки особливу технологічну компетенцію, адміністративний апарат став претендувати на більш активне входження у сферу політики, але виявився нездатний до домінування через зростаючу складність і комплексність публічного управління.

Таким чином, публічне управління можна зрозуміти як управлінський вплив - відчутна взаємодія державного апарату й суспільства під час прийняття важливих для країни (суспільства, населення) рішень, дій, як відкриту публічну сферу суспільних інтересів, у якій всі суспільні інститути, громадяни можуть бути не тільки в ролі об'єктів управління, а й

виступати суб'єктами, автономними одиницями у відносинах з органами влади й управління [3].

Можна стверджувати, що публічне управління - це управління суспільством та разом із суспільством. У процесах реформування взяла гору логіка ринку. Такі цінності ринку, як лібералізація й приватизація в економічній і соціальній діяльності, делегування й передача повноважень, особлива філософія адміністрації, заснована на моделях управління приватним сектором, з'явилися у соціальній і в публічній сферах. Необхідність переосмислення реформ публічного управління з позицій подальшого вдосконалення демократії й розвитку правової держави стала очевидна на початку ХХ ст. [4]

У наш час усередині сформованих управлінських підходів існують різні перспективи розвитку публічного управління. Тому докладний аналіз теоретичних підходів у публічному управлінні дасть змогу детальніше вивчити основи публічного управління, яке засноване та дієво функціонує в розвинених країнах на демократичних принципах, та впровадити його в українські державні інститути, тим самим удосконаливши державне управління.

Список використаних джерел:

1. Нижник Н. Публічна влада та управління: принципи і механізми реалізації: монографія / Н. Нижник. - Чернівці : Технодрук, 2008. - 432 с.
2. Холлис Г. На пути демократической децентрализации: Перестройка региональных и местных органов власти в новой Европе / Г. Холлис, К. Плоккер ; Tacis services DO IA, European Commission. - К., 1995. - 287 с.
3. Оболенський О. Провісники нового публічного управління / О. Оболенський // Розвиток публічного адміністрування на засадах менеджменту: європейський контекст : матеріали наук.практ. конф., 15-16 трав. 2009 р. - Дніпропетровськ, 2009. - 37 с.
4. Босак О. Публічне управління як нова модель управління у державному секторі [Електронний ресурс] / О. З. Босак // Державне управління: теорія та практика. –№ 2.-2010. - Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/e-journals/dutp/2010_2

Боднарчук У., студентка групи УФП-21с

Науковий керівник: професор кафедри публічного адміністрування та управління бізнесом, д.е.н., проф. Карпінський Б.А.

НАПРЯМИ РЕФОРМУВАННЯ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ В КОНТЕКСТІ АКТИВІЗАЦІЇ ДЕРЖАВОТВОРЧОГО ПАТРІОТИЗМУ НАЦІЇ

Дослідники зазначають, що *публічне адміністрування* (public administration) – це цілеспрямована взаємодія публічних адміністрацій з юридичними та фізичними особами з приводу забезпечення реалізації законів та підзаконних актів і виконання частини основних

функцій: стратегічного планування, що визначає бажані напрямки розвитку; створення правових, економічних та інших умов для реалізації інтересів учасників взаємодії через прийняття відповідних управлінських рішень; розподілу праці; кооперування та координування діяльності; моніторинг результатів.

Виходячи з означеного, реформування системи публічного адміністрування є принципово важливим завданням для всіх країн, включаючи й держави з перехідною економікою. Так, актуальність цього питання в контексті ментальності народу й активізації державотворчого патріотизму нації обумовлюється проявом комплексних чинників: потребою становлення України як європейської держави, критичним рейтингом конкурентоспроможності, низьким рівнем ефективності управління соціально-економічними процесами, обмеженими можливостями в інвестиційному зростанні та значними борговими зобов'язаннями, незадовільною якістю управлінських послуг, неефективним використанням коштів платників податків, обмеженою довірою населення до центральних інституцій і органів державної влади тощо [1–3].

Властиво, функціонування системи публічного адміністрування та можливі напрями її модернізації активно розглядались в працях низки вітчизняних і зарубіжних науковців, зокрема: М.С. Айрапетян, Х. де Брюйн, Б. Дженкінс, В.Д. Бакуменко, О.П. Голубуцький, Н.В. Іванчук, М. Кастельс, Н.Р. Нижник, Л.В. Сморгунов. Однак, розгляд саме напрямів сучасного реформування системи публічного адміністрування, що можуть бути використані в Україні, потребує додаткового дослідження.

За своєю фундаментальною сутністю, *державотворчий патріотизм нації* – це все, що народ загалом та кожен громадянин зокрема роблять в інтересах творення незалежної, суверенної, цивілізованої держави. За своєю природою державотворчий патріотизм нації можливо оцінювати на основі використання двох підходів: якісного та кількісного [3, с. 30].

Окрім того, зазначимо, що вітчизняний і зарубіжний досвід реформування публічного адміністрування, його особливості в Україні та виклики, що стоять перед ним, дають підставу запропонувати такі основні напрями реформування цієї системи в Україні.

Аналіз показує, що до пріоритетних напрямів реформування системи публічного адміністрування з врахуванням як ідеології державотворчого патріотизму нації, так і особливостей та завдань вже на основі зарубіжного досвіду, відносять:

1. Стратегіологія забезпечення дієвої спрямованості всіх управлінських процесів.

Українській державі вкрай важливо розробити власну програмно-стратегіологічну домінанту, щоб визначити конкретні проблеми, цілі, завдання розвитку та виділити, систематизувати й прописати особливості участі у цій стратегії всіх суб'єктів: органів державної влади, бізнесу, громадськості. Стратегіологія участі повинна бути доступною та

зрозумілою для всіх, а також передбачати розробку конкретних механізмів відповідальності за її невиконання.

2. Підвищення якості послуг та механізму їх контролю.

Передбачає покращення сфери послуг та механізму їх контролю, виходячи з орієнтованості на європейські стандарти. Основна мета реформи – «створення структур, орієнтованих на споживачів», спроба поставити в центр діяльності держави обслуговування інтересів та задоволення потреб громадян, і подолання відчутного супротиву громадян на місцевому рівні до необхідних змін через реформуючі заходи.

3. Вироблення й забезпечення соціальної ефективності, результативності та справедливості.

Розроблювана система публічного адміністрування повинна бути орієнтована на побудову реальної соціальної держави, здатної реалізувати продекларовані права громадян на гідне життя та на реалізацію соціальних цінностей, здатних зробити життя кожної людини кращим, а відносини між людьми більш справедливими і рівноправними з спрямованістю на активізацію парадигми державотворчого патріотизму нації.

4. Багатовекторна демократизація публічного сектора.

Об'єктивно, що однією з пріоритетних умов ефективної роботи органів публічної влади в контексті активізації державотворчого патріотизму нації є гласність, публічність, обґрунтованість прийнятих рішень, забезпечення реалізації права громадян, посилення відповідальності за надання хибної інформації, а також розширення інформаційно-аналітичної роботи з громадськими організаціями та населенням. Виходячи з цього, сучасна багатовекторна демократизація передбачає:

- проведення цілеспрямованих й широких дискусій та консультацій з громадянами за допомогою соціологічних опитувань,
- надання доступу громадян до матеріалів і процесу роботи органів влади,
- підвищення відкритості окремих посадових осіб,
- забезпечення підзвітності перед громадянами, тобто проведення регулярних і відкритих публічних звітів про результати своєї діяльності в інтересах удосконалення комунікаційних зав'язків.

5. Розробка й впровадження сучасних інформаційних технологій.

Активна розробка й широке використання сучасних інформаційних і телекомунікаційних технологій, використання міжнародних стандартів застосування інформаційних технологій, створення спеціальних центрів, які відповідають за впровадження і розвиток сучасних інформаційних технологій у діяльності державних органів, – все це складові, без яких неможливий динамічний розвиток сучасної системи публічного адміністрування.

Загалом, публічне адміністрування, як сукупність знань являє собою комплекс систематизованих даних, напрацювань та практичних рекомендацій щодо процесів сучасного управління демократичним суспільством з спрямованістю на активізацію державотворчого патріотизму нації.

Отже, в період активізації державотворчого патріотизму нації, Україні необхідна цілеспрямована державна політика та чіткий механізм розвитку й захисту системи публічного адміністрування. Тож, якщо ми хочемо дійсно претендувати на гідне місце у світовому співтоваристві, то потрібно цілеспрямовано скористатись нашим людським потенціалом та забезпечити надання належної професійної підготовки для формування нового покоління публічних управлінців, яке буде здатне реалізувати сучасні підходи в системі публічного адміністрування на засадах державотворчого патріотизму нації.

Список використаних джерел:

1. Бакуменко В. Д. Публічне адміністрування як процес вироблення, прийняття та виконання управлінських рішень / В. Д. Бакуменко // Наукові розвідки з державного та муніципального управління : зб. наук. пр. – 2015. – № 1. – С. 8–26.
2. Болотіна Є. В. Публічне адміністрування і менталітет українців / Є. В. Болотіна, Г. І. Радковська // Вісник економічної науки України. – 2016. – № 2 (31). – С. 27–31.
3. Карпінський Б. А. Державотворчий патріотизм нації: податкова домінанта інвестиційного зростання [монографія] / Б. А. Карпінський. – Львів : Колір ПРО, 2018. – 480 с. (Серія «Держава і стратегіологія»).

Божко Ю.М., студентка групи УФПМ-11з

Науковий керівник: доцент кафедри публічного адміністрування та управління бізнесом, к. пед. н., доц. Бобко Л. О.

ПРОБЛЕМИ ЛІДЕРСТВА В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ

Якість проведення реформ у нашій країні насамперед залежить від професійного уміння й бажання керівників органів влади запроваджувати управлінське лідерство та творити фахове колективне середовище, адже професійна культура є необхідним інструментом успішного управління на будь-якому рівні та поєднує всі моральні аспекти діяльності посадових осіб органів публічної влади [1].

Узагальнюючи різноманітні підходи до розуміння сутності лідерства, ми поділяємо думку науковців, які вважають, що ця категорія вживається у двох основних значеннях [2]. Передусім, лідерство – це позиція; а іншого боку, лідерство – це активний процес дієвої взаємодії між лідером та його послідовниками. Звідси випливають два трактування лідерства. Позиційне визначення: лідерство – це певне становище індивіда або цілої

соціальної групи, яке характеризується ефективнішими результатами своєї діяльності. Динамічне визначення зазначає, що лідерство – це такий процес залучення до діяльності послідовників з метою вирішення важливих завдань, що становлять надзвичайно велике значення для самого лідера.

Специфіка лідерства базується на харизмі та авторитеті керівника. Вчені розрізняють такі види авторитету: формальний, особистий та повний авторитет. Формальний авторитет керівника визначається його правом як адміністративної особи давати вказівки підлеглим, спрямовувати, та контролювати їх професійну діяльність і поведінку. Особистий авторитет керівника базується на особистісних якостях як індивіда, а саме: його вихованості, інтелектуальності, толерантності, ввічливості, компетентності, обізнаності, фаховості тощо. Повний авторитет керівника, тобто саме авторитет лідера виявляється у разі поєднання формального та особистого авторитету особи, яка обіймає посаду керівника.

У контексті реалізації завдань Стратегії державної кадрової політики, Національним агентством України з питань державної служби підготовлено методичні рекомендації, де фактично вперше в історії державного управління в Україні у офіційному документі, виданому центральним органом виконавчої влади, з'явилося визначення поняття «лідерство» та сформульовано рекомендації щодо поведінки керівника для впровадження лідерства в органах влади. Відповідно до вимог цих методичних рекомендацій, лідер: передбачає майбутні події і спільно з колегами, підлеглими та зацікавленими сторонами розробляє стратегію для запобігання майбутнім проблемам; повідомляє своє бачення колегам та підлеглим, щоб виробити натхнення, ентузіазм і прихильність місії колективу; використовує власний ентузіазм для того, щоб вести інших до досягнення результатів; демонструє розуміння повної картини і продовжує збирати інформацію для розширення власних уявлень (знань); готує свій підрозділ до змін; допомагає підлеглим прийняти зміни, впливаючи на їх сприйняття і використовуючи підтримку інших; змінює власні управлінські підходи залежно від ситуації; створює індивідуальні спеціальні завдання для розвитку інших, організовує робочі ситуації з метою ефективно підвищити знання, уміння і навички підлеглих; швидше дає можливість підлеглим самим вирішити проблему, аніж просто сам приймає рішення за них[3].

В Україні досить результативно та успішно впроваджується Програма розвитку лідерства 2014, що стала платформою для вдосконалення якості управління публічних службовців, формування дієвих засад розвитку лідерства та оптимізації ефективності публічного управління у цілому. Важливо, що ця програма була розроблена на основі вивчення потреб у навчанні керівників на державній службі в Україні відповідно до проекту основних груп компетенцій лідерства.

У сучасних вітчизняних умовах особливо необхідні лідери, які здатні сформувати корпоративну культуру з високими етичними стандартами і орієнтовану на клієнта-громадянина. Практично очікується, що лідер зможе досягнути повної фахової, соціальної та емоційної інтеграції кожного працівника у справи органів державної влади, сформує креативне організаційне середовища, у якому розкриються здібності кожного, а службовці будуть прагнути працювати творчо та проявляти ініціативу, що в свою чергу, дозволить забезпечити розвиток сервісних та інноваційних характеристик корпоративної культури органів державної влади.

Список використаних джерел:

1. Бобко Л.О. Проблеми становлення та розвитку системи публічного адміністрування в Україні. Електронне наукове фахове видання «Державне управління: удосконалення та розвиток». 2018. №5. URL: http://www.dy.nauka.com.ua/pdf/5_2018/34.pdf (дата звернення: 25.03.2020).

2. Ліпенцев А. Розвиток лідерства в органах публічної влади у контексті завдань надання якісних адміністративних послуг: теоретичні та методологічні аспекти. Ефективність державного управління. 2014. Вип.38. URL: [ivivacademy.com > vidavnistvo_1 > visnik12 > fail > Lipencev](http://ivivacademy.com/vidavnistvo_1/visnik12/fail/Lipencev)(дата звернення: 25.03.2020).

3. Про затвердження Методичних рекомендацій з розробки профілів професійної компетентності посад державної служби у державних органах, органах влади Автономної Республіки Крим або їх апараті : Наказ НАДС № 148 від 20.07. 2012 р. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/view/fin81244> (дата звернення: 25.03.2020).

Вовк В.В., студентка групи УФП-21с

*Науковий керівник: доцент кафедри публічного адміністрування та управління бізнесом, к. пед. н., доц. **Бобко Л. О.***

ПРОБЛЕМИ ПОПЕРЕДЖЕННЯ ТА ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ В СИСТЕМІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

На сучасному етапі розвитку України як соціальної та правової держави корупція становить одну з найбільших проблем для усієї української спільноти та міжнародного співтовариства.

Недостатній рівень доброчесності окремих службовців, зловживання владою, відсутність критичного ставлення більшості громадян України до проявів побутової корупції та сприйняття незаконного матеріального заохочення як дієвого інструменту для вирішення питань – одні з основних факторів, що сприяють виникненню корупції та ускладнюють її викорінення [1].

В Індексі сприйняття корупції (ІСК), що укладається глобальною антикорупційною організацією Transparency International та базується на оцінках підприємців й аналітиків, за підсумками 2019 року наша країна посіла 126 сходинку у переліку зі 180 країн світу, набравши лише 30 балів зі ста, чим погіршила свої показники на два бали, порівняно з минулим звітом. Причиною такої динаміки експерти організації називають повільний темп реформ, а також настання певного перехідного етапу зі зміною влади, адже за 2019-й рік тут відбулися і президентські, і парламентські вибори [2].

Як свідчать наукові дослідження та статистичні дані численних аналітичних звітів та опитувань, саме корупція є найбільшою проблемою, що викликана високим рівнем хабарництва та зловживання в державі, у наслідок чого руйнується система моральних пріоритетів суспільства, а тотальна недовіра до органів публічної влади призводить до негативних наслідків.

У системі публічного управління виділяють такі основні причини виникнення корупції:

- *політичні* (замкнутість системи управління, її повільний розвиток, відсутність системи виховання патріотичних почуттів, моральних якостей, поверховість при проведенні антикорупційної політики, відсутність державної ініціативи щодо створення громадських формувань, незалежних недержавних структур для зростання активності населення у боротьбі з корупцією);

- *економічні* (несприятливий режим діяльності установ; відсутність прозорості багатьох економічних процесів; на тлі заможних публічних службовці не мають навіть помірного достатку);

- *правові* (відсутність цілісної системи антикорупційних засобів, невизначеність відповідальності за корупційні діяння, формальний характер чинної системи декларування доходів, неповне визначення суб'єктів, не цілеспрямованість правоохоронних органів щодо виконання правових вимог при виявленні корупційних діянь, викритті винних у їх учиненні);

- *організаційно-управлінські* (відсутність чіткої регламентації діяльності посадових осіб, поширеність у кадровій політиці випадків заміщення посад через знайомство, відсутність механізмів унеможливлення прийняття на службу лідерів і членів злочинних угруповань та здійснення ними кар'єри, відсутність окремих працівників, які контролювали б цю сферу);

- *соціально-психологічні* (низький рівень громадянської свідомості, корислива спрямованість публічних службовців, професійна та моральна деформація частини керівників, що виявляється у поблажливому ставленні до корупції) тощо [3, с. 186].

Слід зазначити, що на сьогодні в Україні не бракує національних програм по боротьбі з корупцією. Останнім часом прийнято низку законів, які покликані удосконалити механізм

подолання цього ганебного явища: Закони України «Про запобігання корупції»; Проект Закону України «Про антикорупційну стратегію на 2018-2020 роки»; Закон України «Про державне бюро розслідувань»; Закон України «Про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів», Стратегія розвитку Національного агентства з питань запобігання корупції на 2017-2020 роки та плани з її реалізації.

Отже, можна констатувати, що в державі в цілому створена система, покликана реалізовувати антикорупційну політику; вибудовується стратегія протидії корупції, яка враховує гостроту проблеми та актуальність ситуації. Однак, щоб подолати корупцію, потрібна комплексна система заходів запобігання та протидії цьому явищу.

Доступ до інформації є важливою передумовою для запобігання, виявлення і протидії корупції [4, с.108]. Надзвичайно важливе значення має інформація, що становить суспільний інтерес, як наприклад, дані про використання публічних коштів; розпорядження державним або комунальним майном; особисті доходи публічних службовців; дані про їх майно, видатки та зобов'язання фінансового характеру тощо.

Забезпечуючи відкритість та прозорість діяльності органів публічної влади, держава вирішує надзвичайно важливі завдання: повертає довіру громадян до органів влади, створює сприятливі умови для подолання корупції, гарантує і реалізує інформаційні права громадян.

Список використаних джерел:

1. Боротьба з корупцією. *Урядовий портал* URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/diyalnist/reformi/verhovenstvo-prava-ta-borotba-z-korupciyeu/borotba-z-korupciyeu> (дата звернення: 27. 03. 2020).

2. Україна понизилась у рейтингу «Індекс сприйняття корупції-2019». Що це означає URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/ukraina-ponyzylas-u-rejtyngu-index-spryjniattia-korupcii-2019/30389774.html> (дата звернення: 27. 03. 2020).

3. Акімов О.О. Психологічні аспекти проявів корупції в державному управлінні. *Державне управління: теорія і практика*. 2014. № 1. С. 181- 188 http://nbuv.gov.ua/UJRN/Dutp_2014_1_23 (дата звернення: 27. 03. 2020).

4. Бобко Л. О. Громадянське суспільство як об'єкт публічного управління. *Публічне управління = Public administration*: навч. посібник / за заг. ред. А. В. Стасишина. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2019. С.87-110.

ЗАСАДНИЧІ ПОЛОЖЕННЯ СТРАТЕГІОЛОГІЇ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ ЧЕРЕЗ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ МОЛОДІ НА ПАРАДИГМІ ДЕРЖАВОТВОРЧОГО ПАТРІОТИЗМУ НАЦІЇ

Стратегіологічно, проблематика кристалізації державотворчого патріотизму в Україні є пріоритетним напрямком формування державної політики та суспільства в контексті підвищення громадянської свідомості. В її основу закладаються загальнолюдські й національні цінності, зокрема, такі як: самобутність, воля, гідність, європейські стандарти; формування в населення почуття патріотизму, поваги до законодавства, соціальної відповідальності тощо. Означені положення комплексно виділено й закладено як в Указ Президента України від 13.05.2019 р. № 286/2019 «Про Стратегію національно-патріотичного виховання», так і відповідний наказ Міністерства освіти і науки України від 29.07.2019 р. №1038 за яким затверджено Концепцію національно-патріотичного виховання в системі освіти України [1-6].

Загалом, *національно-патріотичне виховання молоді на парадигмі державотворчого патріотизму нації* – це комплексна системна і цілеспрямована діяльність органів державної влади, освітніх закладів, громадських організацій, сім'ї та інших соціальних інститутів щодо формування у молодого покоління високої патріотичної свідомості, почуття вірності, любові до Батьківщини, турботи про благо свого народу, готовності до виконання громадянського й конституційного обов'язку із захисту національних інтересів, цілісності, незалежності України, сприяння становленню її як правової, демократичної, соціальної держави [5-6].

Підкреслимо, що базовими домінантами національно-патріотичного виховання молоді на парадигмі державотворчого патріотизму нації є:

- громадянсько-патріотичне виховання,
- військово-патріотичне виховання,
- духовно-моральне виховання.

У свою чергу, національно-патріотичне виховання молоді є принципово важливим методом багаторівневої громадянської освіти.

Закономірно, що утвердження поваги до державної мови, піднесення її престижу серед громадян є стратегіологічним аспектом формування й розвитку особистості та основою національно-патріотичного виховання [2, 5].

Актуальність формування й виховання державотворчого патріотизму нації полягає в необхідності об'єднання суспільства, становлення умов боротьби з сучасними викликами і

вдосконалення системи патріотичного виховання через дієві можливості й публічного адміністрування.

Впровадження засадничих положень стратегіології розвитку України з задіявання парадигми державотворчого патріотизму нації полягає, насамперед, в систематичній та цілеспрямованій діяльності держави та органів місцевої влади, навчальних закладів, громадських організацій та самих громадян. Базисною ідеєю є зміцнення української державності як фактор стратегіологічного розвитку країни, формування державотворчого патріотизму нації та утвердження головних європейських цінностей [3-4].

Засади стратегіології розвитку, ціннісні орієнтири та самосвідомість населення об'єктивно утверджуються на прикладі боротьби суспільства за власний суверенітет, свободу, ідеали, успадковані в минулих поколіннях.

В цей же час, стратегіологічно важливим аспектом державотворчого патріотизму нації є поширення інформації про досягнення та внесок населення нашої країни в світовий розвиток, зокрема в освіту, культуру, спорт, науку тощо, висвітлення внеску представників корінних народів та національних меншин України та громадян інших держав у боротьбу за державну незалежність і територіальну цілісність України, процес її державотворення, вітчизняну наукову, духовно-культурну спадщину. Досвід свідчить, що внесок держави в сферу національно-патріотичного виховання є важливою складовою забезпечення національної безпеки держави.

Водночас, державна політика у сфері національно-патріотичного виховання на парадигмі державотворчого патріотизму нації потребує постійного удосконалення з урахуванням потреб й викликів, що стоять перед суспільством.

Метою стратегіології розвитку України в контексті задіявання парадигми державотворчого патріотизму нації є визначення пріоритетів та основних напрямів національно-патріотичного виховання, зокрема дітей та молоді, розвитку відповідних інститутів держави і суспільства, забезпечення змістового наповнення цього виховання на основі [1-6]:

- формування національно-культурної громадянської ідентичності, національно-патріотичного світогляду, збереження та розвитку суспільно-державницьких та духовно-моральних цінностей;
- готовності громадянина до виконання обов'язку із захисту незалежності та територіальної цілісності України;
- усвідомлення досягнень держави, її інтелектуальних, духовних та інших надбань;
- розвитку діяльнісної відданості у розбудові України як суверенної держави, формування активної громадянської та державницької позиції, почуття власної й національної гідності;

- скоординованої роботи та взаємодії органів державної влади та органів місцевого самоврядування у сфері патріотичного виховання, їх ефективної співпраці з громадськістю;
- постійного формування широкої громадської підтримки процесів національно-патріотичного виховання, розширення ролі та можливостей громадських об'єднань, підвищення ролі сім'ї, активної участі волонтерів, активістів;
- сприяння консолідації суспільства навколо ідей спільного майбутнього, всебічного розвитку і функціонування державної мови в усіх сферах суспільного життя, захисту територіальної цілісності України, успішних реформ і державотворення.

Отже, стратегіологічний розвиток України на засадах державотворчого патріотизму нації охоплює всі сфери суспільного життя: освіта, наука, культура, реклама, національна пам'ять, безпека тощо. Ефективна реалізація стратегіології розвитку України потребує якісних взаємозв'язків держави та органів місцевого самоврядування, удосконалення механізмів і методів системи публічного адміністрування, а також впровадження спільних механізмів та політики в економічній, екологічній, політичній, культурній та інших сферах.

Потреба постійного вдосконалення національно-патріотичного виховання на парадигмі державотворчого патріотизму нації, надання системності цьому вкрай важливому для держави процесу залишається стратегіологічно актуальною. При цьому, оцінка ефективності запроваджуваних заходів повинна здійснюватися системно, з урахуванням всіх складових і не лишень на рівні адміністративно-територіальних одиниць, а й їх сукупностей.

Список використаних джерел:

1. Геєць В.М. Ендогенізація розвитку економіки у вимірі рівноправності стосунків держави, бізнесу та суб'єктів голосування / В.М. Геєць // Економіка України. – 2018. – №7. – С. 3-19.
2. Державотворчий патріотизм нації: оцінювання податкової домінанти [Електронний ресурс]. – 2012. – Режим доступу: https://nv.nltu.edu.ua/Archive/2012/22_3/374_Kar.pdf.
3. Карпінський Б. А. Державотворчий патріотизм нації: податкова домінанта інвестиційного зростання [монографія] / Б. А. Карпінський. – Львів : Колір ПРО, 2018. – 480 с. (Серія «Держава і стратегіологія»).
4. Карпінський Б. А. Стратегіологія розвитку й підвищення ефективності атестації персоналу системи публічного управління та адміністрування / Б. А. Карпінський, І.-Р. І. Думич // Молодий вчений. – 2019. – №11. – С. 507–511.
5. Національно-патріотичне виховання в Україні [Електронний ресурс] // Вікіпедія. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Національно-патріотичне_виховання_в_Україні.

6. Про Стратегію національно-патріотичного виховання [Електронний ресурс] // Законодавство України. – 2019. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/286/2019>.

Вовк В.В., студентка групи УФП-21с

Науковий керівник: доцент кафедри публічного адміністрування

та управління бізнесом, д.е.н., доц. Пак Н.Т.

ОЦІНКА ФАКТОРІВ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ ТА ЕФЕКТИВНОСТІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ

Результативність та ефективність публічного адміністрування на даний час є одним із головних питань в зв'язку з тим, що саме дані поняття допомагають визначити вірність обраної стратегії в управлінні, правильність рішень на найвищому законодавчому рівні та якість їх виконання на найнижчому. Через низку проблем, що виникли в нашій державі в останні роки, актуальність публічного та державного управління значно зросла, адже воно повинно не тільки створювати умови для розвитку держави, але й здійснювати це швидким та економічним шляхом.

Для оцінки фактору ефективності та результативності в публічному управлінні потрібно визначити суть самих понять. Так, «результативність» розглядається як досягнення поставленої мети, а «ефективність» - порівняння отриманого результату з витратами на його досягнення.[1]

Суспільству, самій державі необхідні повні й достовірні знання того, яку користь дають витрати на управління, у чому полягають об'єктивізація управління, глибина і дієвість його впливу на керовані процеси.

У державному управлінні під час оцінювання його результативності та ефективності повинні, як мінімум, порівнюватись:

- цілі, які практично реалізуються в ньому, з цілями, які об'єктивно детерміновані суспільними запитами;
- цілі, які реалізовані в управлінських процесах, з результатами, одержаними внаслідок об'єктивізації державного управління (рішень і дій його управлінських компонентів);
- об'єктивні результати управління із суспільними потребами та інтересами;
- суспільні витрати, які пішли на державне управління, з об'єктивними результатами, одержаними внаслідок управління;
- можливості, закладені в управлінському потенціалі, зі ступенем їх реального використання.[2]

Оцінка ефективності та результативності полягає в самій управлінській діяльності, яка спрямована на досягнення стратегічних цілей за допомогою вирішення конкретних завдань, з точки зору публічного управління переорієнтовується на кінцевий результат у вигляді задоволеності окремими громадянами та суспільством в цілому обсягами та якістю товарів та послуг, що ними споживаються, наслідками їх діяльності, а також обсягами та якістю публічних послуг, які надаються суб'єктами публічного управління та адміністрування, що забезпечують поліпшення умов існування і життєдіяльності громадян.

До того ж, оцінка ефективності в системі державного управління, місцевого самоврядування, управління громадськими організаціями має певні відмінності в порівнянні з оцінкою ефективності в управлінні господарськими суб'єктами підприємницької діяльності. Це пов'язане з тим, що в сфері публічного управління та адміністрування наявні деякі питання та проблеми, які не притаманні бізнес-діяльності. Зокрема такі:

- держава володіє монопольними правами на виробництво деяких товарів або надання певних послуг, що виключає можливість ширшого використання ринкових важелів при оцінці керуючих дій;
- проблеми в питаннях конкретизації характеру і результатів діяльності ряду окремих об'єктів публічного управління і, як наслідок, важкість у визначенні кількісних та якісних особливостей їх діяльності, критеріїв та показників ефективності;
- невідповідність між зазначеними цільовими установками окремих об'єктів публічного управління та наявними ресурсами в розпорядженні суб'єктів споживання результатів даної діяльності;
- існування, невирішених на протязі довгого часу, проблем у питаннях регламентації та стандартизації окремих видів діяльності суб'єктів публічного управління, а також проблем, пов'язаних з мотивацією управлінського персоналу, зайнятого в системі публічного управління і адміністрування.

Безумовно, у системі публічного управління центральну та визначальну роль відіграє саме державне управління, яке здійснює управлінський вплив на усі сфери суспільного життя. Але цей вплив здійснюється у поєднанні з одночасним впливом на ці сфери суспільного життя також і завдяки функціонуванню у суспільстві місцевого самоврядування та громадських й громадсько-політичних об'єднань, управлінням якими, доповнюючи державне управління і створює цілісну систему публічного управління та адміністрування.

Водночас, в умовах розгортання демократичних перетворень, значно зростає також активність і роль у розв'язанні суспільних проблем громадських структур шляхом їх впливу на управління не тільки громадськими і державними справами, а також і на бізнесову діяльність. Тобто, розглядаючи ефективність управління об'єктами підприємницької діяльності, бізнесовий управлінець, який своєю діяльністю прямо впливає на отримання

прибутку певної підприємницької одиниці, також має враховувати вплив на прийняття та реалізацію управлінських рішень публічних аспектів позицію громадських структур та суспільні інтереси.

Таким чином, формулюючи основні характеристики сучасної парадигми публічного управління та адміністрування, можна, зокрема, виділити наступні аспекти:

- розвиток демократичних засад в управлінні та, в зв'язку з цим, врахування громадської думки при виробленні та реалізації як державної політики і політики органів місцевого самоврядування, так і соціальної політики суб'єктів підприємницької діяльності;
- вплив на систему державного адміністрування механізмів громадського управління;
- співвіднесення інтересів загальнодержавних та місцевих, громадських та особистісних інтересів, та врахування їх впливу;
- забезпечення загальнодоступності, максимально можливої об'єктивності та повноти, а також оперативності управлінської інформації, яка торкається публічної сфери та суспільних інтересів;
- раціоналізація механізмів вироблення та реалізації управлінських процесів та організації роботи апарату управління, з урахування вимог до професіоналізму управлінських кадрів;
- забезпечення здійснення громадського контролю виконання управлінських рішень та дотримання відповідних законів. [3]

Найбільш вживаною оцінкою ефективності публічного управління (в першу чергу саме державного управління, місцевого самоврядування та управління громадськими організаціями) є громадська оцінка ефективності діяльності цих форм управління, яка включає оцінку і контроль, зокрема з таких питань, наприклад, як законотворчість в частині забезпечення та захисту прав і свобод громадян та їх об'єднань; прийняття органами публічної влади тих чи інших управлінських рішень, а також хід їх реалізації; цільове та економне витрачання ресурсів та публічних фінансових коштів; забезпечення екологічної безпеки, а також збереження життя і здоров'я людей; якість та обсяг публічних послуг, що надаються, реалізація пріоритетних національних програм і проектів, тощо.

Громадська оцінка ефективності публічного управління і адміністрування являє собою сукупність встановлених процедур, що здійснюються інститутами громадянського суспільства та окремими громадянами (їх об'єднаннями) щодо перевірки якості здійснення управлінських функцій, а також дотримання відповідності їх результатів і наслідків інтересам особистості, сім'ї та суспільства. Врахування впливу громадської думки та її оцінка в процесі визначення ефективності публічного управління здійснюється шляхом впровадження системи її моніторингу та врахування її впливів й їх наслідків.

Вплив суспільства в цілому і його громадян (їх громадських об'єднань), зокрема, на органи публічного управління та адміністрування, як через вплив на процеси управління громадської думки так і через вплив на них громадської оцінки ефективності діяльності, перетворюють форму відносин між ними в таку, яка повинна базуватися на принципах громадянської злагоди, співпраці і забезпечувати соціальну справедливість.

Така форма відносин вимагає використання під час визначення ефективності публічного управління, в якості критеріїв, показників, що характеризують соціальну ефективність функціонування суб'єктів управління у вигляді оцінки:

- загальної соціальної ефективності, яка розкриває узагальнені результати функціонування системи управління і керованих нею об'єктів в цілому;
- спеціальної соціальної ефективності;
- характеристики стану організації та функціонування самого механізму керуючої підсистеми, як окремих суб'єктів загальної системи управління суспільними процесами;
- конкретної соціальної ефективності, що відображає діяльність окремих управлінських органів і посадових осіб, поодиноких управлінських рішень, дій, відносин.[4]

Проводячи аналіз ефективності та результативності публічного управління та адміністрування особливе увагу слід звернути на функціонування виконавчих органів державної влади та місцевого самоврядування з боку якості існуючої адміністративно-правової нормативної бази та з боку діяльності даних органів з врахуванням діючих норм права.

Отже, оцінюючи ефективність та результативність функціонування публічного управління необхідно зробити висновки щодо того, як управлінські процеси повинні враховувати якість життя громадян певної адміністративно-територіальної одиниці чи держави в цілому та відповідних бізнесових структур шляхом врахування та задоволення суспільного інтересу, в тому числі і за рахунок створення робочих місць та забезпечення гідного рівня життя працюючим, найраціональнішого використання публічної інфраструктури для виробництва та надання публічних благ, тощо.

Список використаних джерел:

1. Результативність та ефективність публічного адміністрування – URL: <https://studfile.net/preview/5118174/page:36/>.
2. Результативність та ефективність публічного адміністрування – URL: https://pidruchniki.com/81301/menedzhment/rezultativnist_efektivnist_publichnogo_administruvannya
3. О.С. Мороз,. ЕФЕКТИВНІСТЬ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В ВИКОНАВЧИХ ОРГАНАХ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ / О.С. Мороз,. // Економіка і організація управління. – 2016.

4. Мороз Олег Семенович. РОЗДІЛ 22 РЕЗУЛЬТАТИВНІСТЬ ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ / Мороз Олег Семенович – URL: http://www.zgia.zp.ua/gazeta/monodrupadmin_385.pdf.

Голич М.І., студентка групи УФП-21с

Науковий керівник: професор кафедри публічного адміністрування та управління бізнесом, д.е.н., проф. Карнінський Б.А.

ВПЛИВ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ НА ПРОЦЕС ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДІ НА ЗАСАДАХ ДЕРЖАВОТВОРЧОГО ПАТРІОТИЗМУ НАЦІЇ

Актуальність сучасного патріотичного виховання викликане процесом формування в Україні єдиної політичної нації. Патріотичне виховання населення базується на забезпеченні цінностей, соборності України, що є основою української національної ідеї, виходячи з фундаментальних засад державотворчого патріотизму нації [1, с. 29]. Принципово важливим є об'єднання різних адміністративно-територіальних одиниць України задля національного відродження, розбудови й удосконалення суверенної правової держави і громадянського суспільства, що має здійснювалось на основі демократичних цінностей, які, у свою чергу, мають бути в основі патріотичного виховання.

Однак, дані соціологічних досліджень свідчать, що рівень патріотизму народу України ще є недостатньо високим. Так, серед молоді у віці 18-29 років показник готовності до еміграції становить 50,4%, а у віковій групі 30-39 років – 42,4%. Серед вікової категорії, від якої залежить майбутнє України, майже кожний допускає для себе можливість еміграції, а це свідчить про недостатній рівень прояву державотворчого патріотизму нації.

Виходячи з означеного, важливим напрямком гуманітарної політики держави є наполегливе формування державотворчого патріотизму громадян [1].

Кожен суб'єкт використовує свої методи і засоби впливу на духовну складову молоді. Дане твердження не суперечить сутності державно-патріотичної ідеології, а також законам України. На даний час, держава має виховні структури, а в умовах обмеженості соціальної державної ідеології, саме на державотворчий патріотизм робиться наголос у виховній роботі.

Особливу роль у формуванні відповідної потребам державотворчої моделі відіграють норми діяльності суб'єкту. В першу чергу до них відносяться панівна у країні ідеологія, традиції, які переходять від покоління до покоління, культурна спадщина, а також безпосередньо нормативно-правова база, які є базисом якісної домінанти державотворчого патріотизму нації. Безумовно, успіх у досягненні мети унеможливується без налагодженої взаємодії всіх елементів державотворчої системи. Саме норми врешті решт визначають засоби, методи і різноманітні форми їх прояву в діяльності суб'єкта. Зараз, знаходячись в

умовах «ідеологічного вакууму», українське суспільство тільки веде пошук нової ідеології, під якою при першому наближенні слід розуміти систему ідей, які здатні згуртувати українську націю, активізувати інтелект, волю, сили для виходу України із дещо затяжної кризи, тобто не тільки стимулювати патріотичні почуття, але й оптимізувати саму діяльність в контексті випуску конкурентоспроможної продукції.

Зазначимо також, що значна частина суспільства розуміє під цим майбутню «велику ідею» масового споживання та індивідуальної свободи. «Гасло «особиста свобода» – в рамках гуманного закону, особистий добробут – в благополучній країні» має бути переведене зі сфери ідеології в сферу політичної і економічної практики», – наголошують ці автори. Не менш гостро постає і проблема геополітичної самоідентифікації України. Бажання політичного керівництва України перших років незалежності мати справу з монолітним суспільством, яке не роздирають протиріччя стратегічного вибору в питанні орієнтації забезпечення власної безпеки, зробило вибір на користь нейтральності й позаблоковості. Ця орієнтація перших років суверенності та нейтралітет і позаблоковість є історично виправданою. Інша справа, ця орієнтація не могла не бути перехідною, тимчасовою. Властиво ці процеси цілеспрямовано проаналізовані в працях М. І. Михальченка [3-4]. «Подолання лімітрофності України – наголошує цей український теоретик в галузі соціальної філософії і політології, – це не стільки суб'єктивний вибір влади між Європою і Євразією, між тоталітарним минулим і демократичним майбутнім, між (можливо неімперською) Росією та Європейською спілкою, скільки об'єктивний внутрішній вибір народом України способу життя, системи влади, партнерів та «вихід» від супротивників незалежної країни». Нині українською спільнотою зроблено вибір на користь євроатлантичної інтеграції. Важливо пам'ятати, що як тільки держава сформується, вона одразу набуває власних державних інтересів і мусить їх відстоювати. Найбільш складним моментом пошуків у сфері української національності, державної, виховної ідеї буде не стільки вибір на користь свободи й пріоритетності інтересів особистості, скільки потреба в поєднанні «східного» державницького підходу до суспільства та людини із «західним» акцентовано особистісним. Для цього потрібні час і успішні реформи для стійкої активізації державотворчого патріотизму нації [1-4].

Тому, нині особливого значення набуває звернення до традицій українського суспільства як джерельної основи державотворчого патріотизму нації. Саме любов до Батьківщини, патріотизм – мають стратегіологічно важливе значення і повинні бути обов'язковою складовою ідеології державотворчого патріотизму нації в ім'я майбутнього України. Слідування об'єктивним законам – тенденція природна і перспективна. Властиво специфікою моделі «Громадянин-патріот України» на засадах державотворчого патріотизму

нації, є те, що сама по собі державно-патріотична ідеологія виступає основною нормою її впливу на формування духовного потенціалу молоді.

Вплив держави на процес національно-патріотичного виховання молоді передбачає використання відповідних механізмів, що сприяють досягненню його цілей. Система формування духовного потенціалу, в залежності від застосованих методів, вміщує три основних механізми: матеріально-технічний, духовний та організаційний. Усі три групи механізмів впливу державно-патріотичної ідеології на духовний потенціал молоді тісно взаємопов'язані, доповнюють один одного, однак лише комплексне їх використання у процесі взаємодії суб'єкта і об'єкта цієї діяльності – сприяє досягненню головної мети – розвитку суспільства на засадах державотворчого патріотизму нації.

Наголосимо, що при формуванні механізму впливу державно-патріотичного виховання молоді вже на регіональному рівні, слід виходити з того, що сучасні підходи, будучи загальнодержавними, є надзвичайно мінливими у часі, мають все ж враховувати особливості, що впливають на ефективність реалізації державної молодіжної політики на регіональному рівні.

Загалом, проблематика впливу державної політики на процес формування патріотичного виховання молоді на засадах державотворчого патріотизму нації володіє багатоаспектністю і в системі публічного адміністрування, а тому потребує подальших пошуково концентрованих зусиль науковців та практиків.

Список використаних джерел:

1. Карпінський Б. А. Державотворчий патріотизм нації: податкова домінанта [монографія] / Б. А. Карпінський. – Львів : Колір ПРО, 2016. – 534 с. (Серія «Держава і стратегіологія»).

2. Марковець В. М. Управлінські засади формування політичної культури особистості. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата наук з державного управління (доктора філософії) за спеціальністю 25.00.01 «Теорія та історія державного управління». – Інститут підготовки кадрів державної служби зайнятості України, Київ, 2018. – 211 с.

3. Михальченко М. Українська національна ідея як стрижень духовного і політичного життя української політичної нації / М. Михальченко // Духовне життя українського суспільства: теоретико-методологічні та онтологічні проблеми розвитку : кол. моногр. : у 3 кн. / [М. Михальченко, В. Скотний, А. Бичко та ін.]; за ред. М. Михальченка, В. Скотного. – Київ–Дрогобич : Інформ.-ред. відділ ДДПУ ім. І. Франка, 2009. – Кн. 1. – С. 12–47.

4. Михальченко, М. Україна доби межичасся : Блиск та убозтво куртизанів / М. Михальченко, З. Самчук. – Дрогобич : Відродження, 1998. – 288 с.

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ

Одним з пріоритетних завдань розвитку збалансованої державної, включаючи й міграційну, політики України є формування і прийняття ефективних управлінських рішень. Це завдання за ієрархією належить до найвищого рівня. Для його виконання особливої актуальності набуває розроблення заходів, спрямованих на формування дієвих механізмів реалізації пріоритетів системи державної влади і державного управління. Серед таких пріоритетів слід зазначити вдосконалення процедур підготовки управлінських рішень, посилення державної підтримки реалізації управлінських рішень, удосконалення політики інтеграції науки управління та мистецтва управління, формування мотиваційного механізму та механізму відповідальності (майнової, адміністративної, кримінальної) за неефективні управлінські рішення[2].

Оцінюючи в цілому ступінь розробленості зазначеної управлінської проблеми, слід сказати, що дослідження питань внутрішньої і міжнародної міграції, є предметом наукових студій як зарубіжних (Г. Вітковська, Ж.Зайончковська, Г. Глуценко, Г. Гончаренко, Г. Гриценко, С. Рязанцев, А. Топілін та інші), так і вітчизняних дослідників (А. Гайдучкий, А. Загробська, Е. Лібанова, О. Малиновська, Г. Манцуров, В. Новік, М. Романюк, С. Пирожков, О. Піскун, О. Позняк, О. Хомра, С. Чехович тощо).

Управління завжди здійснюється з метою досягнення певних цілей, а реалізація цілей будь-якого організаційного формування забезпечується шляхом прийняття і виконання численних рішень.

Вироблення рішення — це творчий процес вибору однієї або декількох альтернатив із множини можливих варіантів дій, спрямованих на досягнення поставлених цілей. Воно є процесом, який реалізується суб'єктом управління та визначає дії, спрямовані на досягнення наперед визначеної цілі в певній фактичній чи запроектованій ситуації.

Вироблення управлінського рішення — творча, вольова дія суб'єкта управління на основі знання об'єктивних законів функціонування керованої системи й аналізу інформації про це, яка полягає у виборі цілі, програми і способів діяльності з її досягнення або у зміні цілі. У широкому значенні управлінське рішення розглядається як акт реалізації влади з вибором способу дій у конкретній ситуації, що становить основу процесу управління[1].

Головною особливістю управлінських рішень є те, що їх приймають для забезпечення безперебійного функціонування об'єкта управління. Тому призначення, принципи та методи підготовки й прийняття управлінських рішень, вимоги до них, їхній зміст принципово відрізняються від рішень іншого характеру.

Потреба в прийнятті рішення виникає у зв'язку із зовнішніми обставинами (припис вищого органу управління, координація і регулювання відносин з іншими органами управління) і внутрішніми (відхилення від заданих параметрів діяльності, виникнення резервів, порушення дисципліни, заохочення працівників тощо). Рішення є відповідною реакцією на внутрішні й зовнішні впливи. Вони спрямовані на розв'язання проблем і максимальне наближення до заданої цілі.

Суть управління полягає в активному впливі на параметри будь-якого об'єкта з метою усунення небажаних відхилень від заданих режимів праці, підтримці стану упорядкованості та динамічної рівноваги із зовнішнім середовищем.

Управління – одна із форм виробничих відносин. Вона віддзеркалює причинно-наслідковий зв'язок і залежності, які виникають у процесі здійснення суспільного виробництва. Оскільки об'єктом відносин управління є трудова діяльність людей, то управлінські відносини є перш за все економічними відносинами.

Теоретично управління можна розглядати з двох сторін: з організаційно-технічної і соціально-технічної. Організаційно-економічна сторона управління передбачає збір і переробку інформації, прийняття і реалізацію рішень при відповідних організаційних умовах. Соціально-економічна сторона включає свідоме використання об'єктивних економічних законів, які виявляються завдяки суб'єктивній діяльності людей; формування цілей діяльності; визначення шляхів, методів і засобів управління; отримання бажаного результату, зміну об'єкта управління, пов'язаного з досягненням поставленої цілі[3].

Дослідження управління як соціально-економічної категорії дозволяє більш глибоко розкрити його зміст і цільову спрямованість.

Наука управління використовує систему категорій і понять, які описують об'єкти та суб'єкти управління

Складовими теорії управління є ідеї, теорії систем, інформації, комунікації, теорії рішень, організації та ін. Прийняття рішень, як і обмін інформацією, – складова частина будь-якої управлінської функції і являє собою складний і систематизований процес, який починається з формулювання проблеми і закінчується здійсненням дій, які вирішують цю проблему

Як і всі засоби, моделі науки управління можуть приводити до помилок. Ефективність моделі може бути знижена дією ряду потенційних похибок. Частіше за все це недостовірні вихідні припущення, обмежені можливості отримання необхідної інформації, страх користувача, слабе використання на практиці, дуже велика вартість. Кількість різних конкретних моделей науки управління така ж велика, як і кількість проблем, для рішення яких вони розроблені. найбільш розповсюджені наступні типи моделей: теорія ігор, теорія

черг, модель управління запасами, модель лінійного програмування, імітаційне моделювання, економічний аналіз.

На думку М. Мескона, практично будь-який метод прийняття рішень, який використовується в управлінні, можна технічно розглядати як різновид моделювання. Але термін «модель» традиційно відносять лише до методів загального характеру, а також до їх численних специфічних різновидів. До загальновідомих методів прийняття рішень відносять платіжну матрицю як один із методів статистичної теорії рішень та дерево рішень, яке використовується для вибору найкращого напрямку дій із певної кількості варіантів [1].

Для підвищення якості прийняття рішень керівники користуються прогнозуванням. Прогнозування – це метод, у якому використовується як накопичений у минулому досвід, так і поточні припущення щодо майбутнього з метою його визначення. Розрізняють кількісні та якісні методи прогнозування. Кількісні методи використовують тоді, коли можливо вважати, що діяльність у минулому мала певну тенденцію, яку можна продовжити у майбутньому і коли наявної інформації достатньо для виявлення статистично достовірних тенденцій або залежностей. Існують два типових методи кількісного прогнозування. Це аналіз часових рядків і казуальне (причинно-наслідкове) моделювання.

Коли кількості інформації недостатньо або кількісна модель є надмірно дорогою, керівництво може використовувати якісні моделі прогнозування. Це думка жюрі, модель очікування споживача і метод експертних оцінок [4].

Вищевикладене дає підставу зробити висновок, що управлінське рішення має складну недостатньо досліджену природу, тому науковці і фахівці розглядають різні аспекти прийняття управлінських рішень, щоб виявити закономірності здійснення цих процесів у політиці, бізнесі, державному управлінні. Існує велика кількість різних факторів, які впливають на процес прийняття управлінських рішень. Управлінські рішення, які приймаються в умовах ризику, мають стати предметом подальших досліджень.

Список використаних джерел:

1. Теоретичні засади формування управлінських рішень URL : <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/db/2011-1/doc/1/05.pdf>.
2. Державне управління : навч. посіб. А. Ф. Мельник, О. Ю. Оболенський, А. Ю. Васіна, Л. Ю. Гордієнко. Київ: Знання-Прес, 2003. 343 с. (Вища освіта XXI століття)
3. Настечко О. Д. Теоретико-методологічні засади прийняття управлінських рішень в екологічній сфері О. Д. Настечко; Теорія та практика державного управління. : Вид-во ХарPI НАДУ «Магістр», 2007. № 1 (16). С. 100–106.
4. Дороніна Н. В. Особливості організації прийняття управлінських рішень на місцевому рівні; Актуальні проблеми державного управління Харків: Вид-во ХарPI НАДУ «Магістр», 2003. № 2 (16). С. 113–117.

ОСОБЛИВОСТІ МАРКЕТИНГУ В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Застосування маркетингу в публічному управлінні нерозривно пов'язане з державним менеджментом. Державний менеджмент як нова трактовка державного управління виникає в 70-і роки минулого століття з розвитком школи державної політики.

Перехід від державного управління до державного менеджменту означає перехід від традиційного інституціонального підходу в бік вивчення реально наявних процедур управління з використанням сучасних засобів аналізу управлінських рішень і практики їх реалізації через конкретні програми. Важливу роль у здійсненні публічного менеджменту відіграє врахування інтересів споживача, тобто громадськості, використання конкурентності надання послуг, планування та прогнозування, які здійснюються за допомогою маркетингових інструментів.

Отже, завдяки переходу від управління до менеджменту в роботі органів публічної влади почали застосовувати інноваційні методи роботи та інструменти впливу, серед яких одне з важливих місць посідає маркетинг – саме через маркетингові інструменти стало можливим визначити напрям перебудов та реформ у роботі органів публічної влади, яких вимагає час і суспільство [1].

Таким чином, маркетинг в публічному управлінні – це, перш за все, підхід в державному управлінні, що ставить основною задачею задоволення інтересів та потреб споживачів і виробників публічних послуг та виступає як специфічна форма реалізації маркетингу. Суб'єктами його є державні органи та органи місцевого самоврядування. Об'єктами маркетингу в публічному управлінні виступають: державні послуги і суспільні блага (товари, послуги і ін.). Вони можуть бути подільними: пенсійне забезпечення, медичне обслуговування, загальна і професійна освіта, та неподільними – суспільна безпека; підприємства і організації, що знаходяться в державній власності і підлягають роздержавленню і приватизації, а також акції підприємств і організацій, держави, що знаходяться у власності, і підлягають продажу; органи державного управління та місцевого самоврядування – в цілях підвищення їх престижу, поліпшення іміджу і забезпечення сприяння їх діяльності з боку громадських, комерційних організацій і фізичних осіб; права, обов'язки і функції громадян і організацій, значимі для існування і розвитку держави і суспільства – процеси вжитку державних послуг, сплата податків, участь у виборах, виконання військової повинності, судових і інших громадянських обов'язків, функцій; норми

і правила поведінки, цінності, програми, ідеї, що підтримуються державою і корисні для суспільства; території – країна, регіони, міжрегіональні утворення, міста і інші місцевості.

У класичному маркетингу існує два концептуальні підходи щодо його управління. Перша концепція – концепція ринку продавця, яка в концентрованому вигляді зводиться до вислову: «який товар маємо – те і продаємо». При такому підході привілейоване положення на ринку має продавець, який нав'язує товар покупцю. Друга концепція – концепція ринку покупця, зміст якої можна звести до вислову: «продаємо те, що потрібно покупцю». В економічно розвинених країнах перехід від першої до другої концепції розпочався ще у минулому сторіччі.

Розглядаючи маркетинг в публічному управлінні С. Шубін, проводячи паралель з класичним маркетингом, виокремлює два концептуальні підходи щодо його управління. Перший зводиться до того, що в державі за допомогою соціально-політичних маркетингових заходів впливу, формується суспільна думка громадян, яка відповідає поглядам представників публічного управління. Другий – за допомогою соціально-політичних маркетингових досліджень виявляються потреби громадян, а на основі цих досліджень органи публічної влади задовольняють ці потреби. Погоджуючись з автором, можна також зазначити, що сьогодні в маркетингу публічного управління (як і в класичному) відбуваються зміни у концептуальному підході до здійснення управління маркетингом від так званого «ринку продавця» до «ринку покупця», а точніше від монополізму та нав'язування державою певного переліку соціально-економічних послуг до забезпечення державою задоволення реальних потреб громадян, їх інтересів та врахування їх побажань.

З переходом до ринку покупця виникає потреба в управлінні маркетингом, що власне можна звести до управління попитом. Слушною є думка К. Романенка, який вважає, що інтегрованою соціоцентричною метою державного маркетингу є забезпечення якості життя громадян в сучасному соціально орієнтованому ринковому суспільстві. І. Дроб'язко зазначає, що специфіка маркетингу в публічному управлінні порівняно з комерційним маркетингом визначається такими рисами: характер відносин у ньому не є ринковим, як у комерційному маркетингу, оскільки обмін є опосередкованим, а метою маркетингової діяльності є досягнення відповідності потребам і очікуванням широких соціальних груп населення, продуктом тут виступають в основному послуги та ідеї, що забезпечують суспільні, колективні блага; він лімітований у засобах і ресурсних можливостях, оскільки повністю залежить від бюджетного фінансування; маркетингова діяльність у державному управлінні вельми масштабна за сферою дії, як правило, розраховується на тривалі періоди і відбувається в більш стабільних умовах, ніж маркетинг у комерційній сфері; ефективність цієї діяльності оцінюється складніше, оскільки необхідно враховувати різні соціальні ефекти, у т. ч. зовнішні; він реалізується в умовах більшої, ніж у комерційній сфері, суспільної

відкритості, прозорості та контрольованості з боку громадськості, у зв'язку з чим особливо важливу роль має налагодження ефективних комунікацій; маркетингова діяльність практично повністю залежить від рішень органів влади та політичної кон'юнктури, звідси виникає небезпека її корумпованості. На нашу думку, до цього переліку слід також додати таку рису як монопольний характер влади держави та майже повну відсутність конкуренції у певних сферах надання адміністративних послуг [2].

Цей факт безперечно стримує рух в бік покращення якості надання соціально-економічних послуг, оскільки громадянам доводиться користуватись послугами органів державної влади чи місцевого самоврядування не залежно від того чи влаштовують вони їх потреби. У більшості випадків громадяни просто не мають іншого вибору. Слід однак відзначити, що з розвитком громадянського суспільства потреба у змінах методів роботи органів публічної влади зростає, що при відсутності адекватної реакції вищих органів влади призводить до виникнення конфлікту.

Тож, поступовий перехід до менеджменту та використання маркетингу є не лише даниною моди на європеїзацію країни, а й закономірним рухом до збільшення участі громадськості в управлінні справами регіону, держави. Застосування маркетингових інструментів є можливим та доцільним на різних рівнях управління – від роботи місцевих рад до діяльності законодавчого органу країни.

Щодо видів державного маркетингу погляди науковців розділились. Так, А. Другов, А. Сафін, С. Сендецька визначають, що державний маркетинг може включати цілий комплекс окремих складових елементів, наприклад: законодавчий маркетинг (законодавче регулювання стандартів якості, цін), соціальний маркетинг (освіта, медицина тощо), маркетинг державних резервів, муніципальний маркетинг, формування маркетингових комунікацій (інтеграційний маркетинг), бюджетний і податковий маркетинг, маркетинг загальнодержавних проєктів. Така класифікація передбачає широке коло об'єктів, щодо яких застосовується маркетинг, але оскільки вона відображає сфери державного регулювання, то на думку автора не може містити вичерпний перелік видів, адже сфери впливу держави є значно ширшими та, як і функції держави, з часом змінюються. Н. Куденко вказує, що необхідно розрізняти такі види маркетингу, як макромаркетинг і мікромаркетинг: макромаркетинг застосовують на рівні держави, тобто економіки країни в цілому, а мікромаркетинг – на рівні фірми. М. Окландер вказує, що національний, регіональний і муніципальний маркетинг є формами прояву, різновидами територіального (державного) маркетингу, де муніципальний маркетинг – це маркетинг у діяльності органів місцевого самоврядування, регіональний – маркетинг у діяльності регіональних органів державного управління (місцевих державних адміністрацій, уряду Автономної Республіки Крим), національний – маркетинг у діяльності уряду України. При цьому М. Окландер ототожнює

поняття територіальний та державний маркетинг. Така класифікація в цілому є слушною, оскільки враховує суб'єктний склад та різні цілі маркетингу залежно від того на якому рівні він здійснюється [3].

Однак, варто зауважити, що з огляду на адміністративно-територіальну реформу, що проходить в країні, змінюється система органів виконавчої влади та місцевого самоврядування, вивчення маркетингу в роботі місцевих державних адміністрацій втрачає актуальність. Тому, взявши за основу принцип класифікації М. Окландера пропонуємо дещо іншу класифікацію видів маркетингу в публічному управлінні. В залежності від області поширення виділимо такі види маркетингу: територіальний; державний.

Маркетинг в публічному управлінні – це специфічна форма реалізації маркетингу, один із інструментів державного менеджменту, що ставить основною задачею задоволення інтересів та потреб споживачів. Маркетинг в публічному управлінні має ряд відмінностей від класичного маркетингу викликаних специфікою суб'єктів здійснення, монополізмом органів влади у здійсненні державної політики та некомерційною метою маркетингу. Концептуальні підходи до маркетингу в публічному управлінні, так само як в класичному, змінюються з розвитком громадянського суспільства та демократії і переходять від так званого «ринку продавця» до «ринку покупця», тобто до забезпечення державою задоволення реальних потреб громадян, їх інтересів та врахування їх побажань.

Основними видами маркетингу в публічному управлінні є територіальний та державний маркетинг. Ці два види не існують відокремлено, вони взаємопов'язані і взаємозалежні, оскільки регіональна політика не може суперечити політиці держави, а основною задачею державної стратегії є розвиток регіонів, вирівнювання їх розвитку.

Територіальний маркетинг здійснюється органами публічної влади відповідного рівня і полягає в системі методів та засобів управління, направлених на вивчення і облік попиту, пропозицій і вимог ринку для орієнтації органів влади та системи місцевого самоуправління на задоволення потреб жителів конкретних територіальних одиниць. Територіальний маркетинг в свою чергу поділяється в залежності від напряму впливу на: маркетинг території, що полягає у просуванні бренду та іміджу території на національному та міжнародному рівнях, та маркетинг на території, що полягає у ефективному управлінні ресурсами даної території і визначенню суспільних потреб населення.

Державний маркетинг – це сукупність засобів та методів управління з метою пристосування роботи органів публічної влади до потреб та інтересів громадян. В залежності від напряму впливу його теж поділяють на: маркетинг держави що здійснюється шляхом створення та підтримки позитивного іміджу держави на міжнародній арені, та маркетинг в державі, що полягає вивченні та урахуванні реальних потреб громадян при створенні та функціонуванні державних органів, створення позитивного іміджу державних органів.

Список використаних джерел:

1. Агарков О. Соціально – політичний маркетинг і розвиток соціальної держави в умовах глобалізації / О. Агарков // Освіта регіону. – 2011. – № 1. – С. 100–105. 2. Дроб'язко І. М. Можливості використання маркетингових технологій у діяльності органів місцевого самоврядування [Електронний ресурс] / І. М. Дроб'язко // Державне будівництво. – 2007. – № 1(2).
2. Романенко К. М. Державний маркетинг як механізм максимізації соціальної ефективності державного управління / К. Романенко // Інвестиції: практика та досвід. – 2010. – № 10. – С. 85–88 .
3. Ромат Є. В. Маркетинг у державному управлінні / Є. В. Ромат // Маркетинг в Україні. – 2003. – № 4 – С. 32–35.

Дерев'яно В. А., студентка групи УФП-31с

*Науковий керівник: доцент кафедри публічного адміністрування
та управління бізнесом, к.е.н., доц. Герасименко О.В.*

ОСОБЛИВОСТІ УКРАЇНСЬКОГО ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ В СУЧАСНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ РЕАЛІЯХ

Механізм державотворення у сучасних реаліях має бути націлений на досягнення найвищих соціальних стандартів. Таким ідеалом формування та функціонування стандартів державотворення є побудова демократичного та легітимного механізму політико-правових відносин.

На разі українську державу ще важко назвати демократичною, тому що не усі ціннісні виміри вказаного феномену втілюються у практичну сферу. Як і більшість «перехідних країн» Україна вступила у політичну «сіру зону», тобто її не можна назвати ані диктаторською, ані державою з розвиненими демократичними інститутами. Ці країни мають елементи демократизації політичного життя, такі як: наявність простору для існування опозиційних політичних сил та зародків громадянського суспільства, існування демократичної конституції і регулярних виборів. Проте мають місце негативні тенденції: слабка комунікація держави та громадян, сумнівна легітимність виборів, низький рівень довіри суспільства до державних інститутів і можновладців [1, с. 86].

Сьогодні можна виділити такі особливості сучасного політичного простору та культури української нації в умовах трансформування:

1. Політична культура має фрагментарний, еkleктичний характер. У матеріальній компоненті політичної культури це виражається в нестримному зростанні політичних партій і рухів, до межі диференційованого парламенту, невизначеній структурі інститутів державної

влади і швидкій зміні урядів, які, демонструючи свою нездатність виробити ефективну програму виходу з тривалої кризи, швидко змінюють один одного в Україні, по суті, не залишаючи після себе помітного сліду.

2. Другою особливістю є відсутність чітко вираженої спрямованості політичного розвитку. Більшість українців не зможе охарактеризувати необхідні для нашої держави структуру влади та політичну спрямованість.

3. Третьою особливістю політичної культури українського суспільства є суперечливість, роздвоєність політичної ідеології. Ця ознака виявляється в юридичному проголошенні України незалежною, демократичною, соціальною, правовою державою та в усвідомленні фактичної її залежності, у численних фактах нехтування демократії, у відсутності найважливіших соціальних гарантій, у правовому свавіллі. Вона виявляється і в падінні рейтингу різного рівня владних структур, керівників усіх, навіть найвищих, рангів, чий розпорядження і публічні обіцянки часто не виконуються.

4. Четвертою особливістю нашої політичної культури є різновекторність ідеологій державного будівництва провідних соціальних верств і груп українського суспільства.

5. П'ятою особливістю, що вирізняє нашу політичну культуру, є зростання соціального песимізму, зумовленого розбіжністю політичних обіцянок, які давали представники політичних партій, і проголошення незалежності України у ході виборів Президента, парламентських виборів та реальної соціальної дійсності. Ця риса виявляється у зростаючій зневірі наших співгромадян у можливість будь-яких відчутних змін у житті суспільства, власної безпорадності і безвиході, зниженні політичної активності, насамперед у наймобільнішої частини суспільства – осіб середнього віку та молоді.

6. Шостою особливістю політичної культури українського суспільства на нинішньому етапі його розвитку є також відсутність чітко визначених пріоритетів і зовнішньої, і внутрішньої політики [2, с. 164–165].

Незважаючи на довгий шлях перетворень, Україна все ще переживає кризу державотворення, зумовлену переходом від радянської системи функціонування механізму влади до правової демократичної держави.

Для української законсвідомості властиві такі особливості та джерела подальших трансформацій:

1) втрата демократичними правовими інститутами реальних нормативно-змістовних, ментально структурованих властивостей;

2) монопольне панування правосвідомості “партії влади” як її законсвідомості та багатопартійності і суворим нормативно-правовим контролем;

3) страхіття первинних суб'єктів правосвідомості перед владою вторинних та недовіра до наявних державно-правових владних інституцій;

- 4) застосування політичних вбивств;
- 5) серійне клонування похідної суспільно-правової свідомості через підконтрольні ЗМІ;
- 6) підпорядкування економічної правосвідомості кланово-мафіозній;
- 7) відсутність правової, економічної, соціальної захищеності більшості первинних суб'єктів правосвідомості;
- 8) значне відчуження вторинних суб'єктів правосвідомості від первинних;
- 9) відсутність процесуального демократичного нормативно-правового плюралізму у сфері правової політики та ідеології [3, с. 117].

Проблеми державотворення породжують кризові стани у правовій сфері, деформують політичну свідомість суспільства та призводить до проблем реалізації права байдужого ставлення до усіх політико-правових явищ з боку громадськості.

Негативні тенденції проявляються і у духовній сфері, після руйнації радянських цінностей проявився негативний індивідуалізму, який відкидає усіх “інших”, та вищі цінності, вибираючи власну сваволю, тобто намагання радикально змінити ціннісно-смісловий зміст життя, призводить до руйнування ціннісного світу особистості, а отже, до аномії.

Аномія – це стан глобальної втрати смислів, який з'являється при трансформації традиційного суспільства у сучасне. Виявляється аномія у зростанні злочинності, хиткості моральних основ суспільства, поглибленні конфліктів між поколіннями, у відсутності порозуміння між різними соціальними групами [4, с. 86]. Соціальна аномія шкодить усім виявам культури, зокрема державотворчим процесам.

Одним з негативних проявів проблем аномії державотворення є соціальна дезінтеграція, яка проявляється у вигляді втрати координації між ключовими інститутами держави, між елементами, які формують основу державного управління, у приватизації функцій держави, її криміналізації, у розширенні сегменту тіньової економіки. Дезінтеграція утворює сприятливе середовище для тривалих соціальних конфліктів [5, с. 196].

На даний час процес державотворення в нашій державі знаходиться на етапі формування та становлення. І хоч цей процес має свої перешкоди і не пройде безболісно, вже розроблені наукові концепції, які дозволяють вірити в подолання сучасних проблем державотворення.

Беручи за основу досвід державотворення розвинених європейських країн, можна виділити відповідні ціннісні орієнтації, центральними серед яких є такі:

- демократія справжня, представницька, а не декоративна;
- правова держава, яка ґрунтується на відомих принципах, закладених передусім у Декларації прав людини та в інших міжнародних стандартах;

- імплементування у державотворчий механізм принципу відповідальності держави перед громадянином;
- ще одна фундаментальна європейська цінність - це вільне громадянське суспільство;
- плюралістична партійна структуризація суспільства, яка виражає інтереси усіх без винятку соціальних груп населення, є засадничою передумовою відпрацювання та ствердження системи суспільного дискурсу;
- турбота про середній клас;
- турбота про сферу “тонких структур”: літературу, мистецтво, усі можливі громадянські об’єднання тощо [6, с. 257–258];
- легітимність та легальність державної влади.

При цьому правова реформація може бути успішною лише за умови відповідного реформування державності та усієї системи культурного буття соціуму, у межах якого передбачається побудова правової держави [7, с. 46]. Також необхідним аспектом є підвищення правової свідомості та правової культури громадян з метою формування сприйняття усіх державно-владних, політичних та правових механізмів як необхідних соціальних цінностей і, як результат, підвищення якості правового регулювання соціальних процесів, зміцнення правової основи державного і суспільного життя, конституційного ладу, посилення законності, покращення правового виховання громадян [8, с. 223].

Отже, наша країна перебуває на шляху становлення демократичної правової державності. Як і більшість пострадянських країн, вона вирізняється рядом негативних особливостей, що роблять цей шлях складним і тернистим. Політична культура українців характеризується неефективною політикою урядів, її різновекторністю та недовірою громадян до правлячої еліти, зумовленою невідповідністю передвиборних обіцянок та реальних дій. Тому Україна все ще знаходиться в кризовому стані і має довгий список соціально-політичних аспектів, що потребують удосконалення.

Список використаних джерел:

1. Чернієнко В. О. Природа засад ідентичності соціального суб’єкта: монографія / В. О. Чернієнко. – Х.: Нац. аерокосм. ун-т “Харк. авіац. ін-т”, 2010. – 304 с.
2. Воловик В. И. Философия политического сознания: монография / В. И. Воловик. – Запорожье: Просвіта, 2006. – 204 с.
3. Дмітрієнко Ю. Правові властивості людини: витоки Української законосвідомості (продовження) / Ю. Дмітрієнко // Праці Львівської лабораторії прав людини і громадянина Науково-дослідного інституту державного будівництва та місцевого самоврядування Академії правових наук України – Львів: Астрон, 2006. – Вип. 10. – С. 108–121.

4. Цимбал Т. В. Людина у пошуках ґрунту: монографія / Т. В. Цимбал; Нац. педаг. ун-т ім. М. П. Драгоманова. – К.; Кривий Ріг, 2010. – 284 с.
5. Маляренко Т. А. Соціальний конфлікт у системі загроз економічній безпеці держави: монографія / Т. А. Маляренко; за наук. ред. В. В. Дементьєва. – Донецьк: ДонДУУ, 2010. – 407 с.
6. Андрос Є. А. Інтелект у структурі людського буття / Є. А. Андрос. – К.: Стилос, 2010. – 358 с.
7. Раянов Ф. М. Матрица правового государства и наша юридическая наука / Ф. М. Раянов // Государство и право. – 2006. – № 8. – С. 45–49.
8. Оніщенко Н. М. Сприйняття права в умовах демократичного розвитку: проблеми, реалії, перспективи: монографія / Н. М. Оніщенко; відп. ред. Ю. С. Шемшученко. – К.: Юрид. думка, 2008. – 320 с.

Дерев'янюк В. А., студентка групи УФП-31с

Науковий керівник: доцент кафедри публічного адміністрування

та управління бізнесом, к. держ. упр. Реишота О.А.

ГРОМАДЯНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВИ

Забезпечення процесу трансформації України в демократичну державу потребує підняття питання про побудову громадянського суспільства, оскільки саме воно виступає джерелом, ресурсом і показником правової, соціальної держави. Громадянське суспільство є важливою складовою процесу децентралізації, це актуально в контексті проведення реформи передачі повноважень на місця в Україні. Сучасна вітчизняна наука визначає громадянське суспільство як «суспільство з розвиненими економічними, політичними, духовними та іншими відносинами і зв'язками, яке взаємодіє з державою та функціонує на основі демократії та права. Побудова громадянського суспільства є метою суспільного розвитку, засобом всебічного забезпечення інтересів прав і свобод людини і громадянина» [1].

В умовах трансформації держави, коли повноваження та ресурси передаються на місця, основним завданням інститутів громадянського суспільства є вплив на прийняття рішень органами державної влади, місцевим самоврядуванням та контроль їх діяльності задля протидії корупції. Цього варто було б очікувати, якщо б рівень розвитку інститутів громадянського суспільства України був би на такому ж рівні, як і в європейських країнах. Проте в нашій державі з різних причин суспільство не готове співпрацювати в повній мірі.

Громадянське суспільство також забезпечує свободу і незалежність громадянина від влади та захищає демократію, оскільки влада спирається не на силу, а на авторитет. В свою

чергу, функції влади зводяться до захисту соціальних прав та інтересів кожної людини, створення необхідних умов для самореалізації індивіда.

Засади для взаємодії держави та громадянського суспільства в нашій державі вже створені, але вони ще потребують активного розвитку для формування української моделі громадянського суспільства, мета якої полягає у досягненні високих стандартів життя українців та забезпечення демократичних прав і свобод.

У суспільстві існує своя система відносин:

- економічних;
- соціальних;
- політичних;
- ідеологічних;
- інформаційних.

Також у суспільстві є свої суб'єкти соціального спілкування: особа, сім'я, стан, клас, група, нація, держава та ін. Отже, суспільство - складна динамічна система взаємозв'язків людей, об'єднаних сімейними узами; груповими, становими, класовими, національними відносинами, його основними елементами є власність, праця, сім'я. Суспільство робить громадянським певна сукупність ознак, що характеризують його якісний стан [2, с. 84].

Громадянське суспільство – суспільство з високорозвиненою системою взаємодії в межах права вільних і рівноправних громадян, їх об'єднань, з реальним забезпеченням державою їх рівних можливостей вільно і безпечно розпоряджатися своїми силами, здібностями, майном, спираючись на право і власну правосвідомість.

Державні органи у системі громадянського суспільства діють лише тією мірою, якою вони забезпечують інтереси суспільства, тобто громадянське суспільство організовує політичну владу у якісно інший від державного спосіб.

Об'єднання та організація місцевого самоврядування – це гарантоване державою право, реальна здатність територіальної громади (жителів села чи добровільного об'єднання у сільську громаду жителів кількох сіл, селища, міста) самостійно або під відповідальність органів та посадових осіб місцевого самоврядування вирішувати питання місцевого значення в межах конституції і законів держави. Управління на місцях здійснюється добровільно на засадах самоорганізації та розвиває ініціативність громадян щодо вирішення питань місцевого значення в межах державних законів [2, с. 135].

Та місцеві громади не можуть розвиватися успішно без залучення усіх можливих ресурсів : фінансових, трудових, інтелектуальних, матеріальних за підтримки органів місцевого самоврядування. Пріоритетом для них має стати забезпечення умов для розвитку і лише тоді буде можливе покращення якості життя учасників територіальної громади.

Сьогодні як ніколи актуальним є пошук інноваційних концепцій розвитку територіальних громад. Необхідність у кардинальних змінах підштовхує до пошуків нових підходів щодо вирішення економічних, соціальних та культурних проблем. Найвагомішим фактором успішного розвитку будь-якої громади є людський потенціал.

У нашій державі вже багато років у національному законодавстві закріплено власне правове регулювання механізмів місцевої демократії або інструментів прямої демократії, процедури, за якими громада безпосередньо бере участь у формуванні та реалізації місцевої політики завдяки реформі децентралізації. На жаль, тривалий період історії нашої держави мала місце централізована система державного управління, коли переважна більшість органів місцевого самоврядування не виконували прямі функції, а лише займали посади під протекцією провладної партії. Беззаперечно місцеве самоврядування в цей час було фіктивним та недієздатним.

Основними негативними чинниками, що виховували пасивне ставлення до діяльності місцевого самоврядування та проблем громади і підривали бажання громадян долучатися до соціальної діяльності, були:

- постійна теза місцевих посадовців органів місцевого самоврядування і депутатів місцевих рад про відсутність коштів та їх зосередженість в центрі;
- відсутність місцевого правового регулювання, а саме затверджених типових положень чи відповідних розділів у статуті громади, які б чітко регламентували механізми реалізації інструментів прямої демократії.

Після Революції 2014 року новий уряд не почав з централізації задля зосередження влади в одних руках, а навпаки – оголосив про широку децентралізацію влади і розпорядженням від 01 квітня 2014 року схвалив «Концепцію реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні» [3, с. 20]. Це рішення було цілком раціональним, оскільки централізована політика попередньої влади показала себе неефективною.

І, не зважаючи на те, що в умовах, коли Україна практично позбавилась державної власності на майно, коли утворена багатоукладна ринкова економіка і проведена децентралізація у системі публічних коштів, вирішити усі проблеми життєзабезпечення людини на різних рівнях централізованим управлінням неможливо. З іншого боку, навіть найширша децентралізація не зможе вирішити всіх проблем, якщо не знайти максимально ефективної моделі співвідношення влади та громад.

Після Революції Гідності вперше за всю історію незалежної України, попри усі політичні кризи, вдалося закріпити на законодавчому рівні необхідну правову основу для відродження місцевого самоврядування європейського рівня. Сьогодні головним завданням, що стоїть перед представниками місцевої влади є зміна мислення громадян, розуміння їхньої

відповідальності за своє благополуччя і розвиток громади в умовах оновленої правової та фінансової системи. Увага має зміститися на участь у громадському житті та нагляді за діяльністю місцевої влади.

Залучення громадян до управління громадою, надання їм таких повноважень і, як результат, ефект причетності мешканців до справ громади надає моральний стимул активніше цікавитися політикою місцевої влади. Така діяльність дозволяє членам громади краще оцінювати проблеми, причинно-наслідкові зв'язки їх виникнення, об'єктивні труднощі та перешкоди, з якими стикається місцева влада на шляху розвитку громади. У свою чергу, таке розуміння змінює ставлення громадян до влади: від критиканства й голосливого популізму – до конструктивної критики, взаємодії та співпраці, а владу змушує рахуватися з інтересами суспільства, бути більш відкритою та прозорою.

Список використаних джерел:

1. Ковалевський В. Опосередковуючі ланки політико-владної інформаційної взаємодії: структура, функції, статусна динаміка / В. Ковалевський // Сучасна українська політика. Політики і політологи про неї. – К. – 2007. – Вип. 10.
2. Громадянське суспільство в сучасній Україні: специфіка становлення, тенденції розвитку / за заг. ред. Ф. М. Рудич. — К.: Парламентське видавництво, 2010 — 412 с.
3. Сергієнко О.І. Громадська участь / залучення громадян. – К.: ІКЦ «Легальний статус», 2016. – 92 с.

Добосевич Ю., студентка групи УФП -11 с

Науковий керівник: доцент кафедри публічного адміністрування та управління бізнесом, к. держ. упр., Реиота О.А.

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД РЕАЛІЗАЦІЇ РЕФОРМ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Сьогодні питання децентралізації та оптимального розподілу фінансових повноважень між різними рівнями державного управління в країнах Європейського Союзу виступають досить актуальними, адже заклопотаність очільників європейських держав з приводу продуктивності державного сектора і використання його потенціалу для підтримки постійних темпів економічного зростання безпосередньо пов'язані із реалізацією ефективних процесів децентралізації.

В Європейському Союзі саме децентралізація стала невід'ємною характеристикою управління. Вона включає в себе як питання децентралізації в межах окремих країн-членів, так і особливості розподілу обов'язків між країнами і європейськими інститутами в масштабах всього Союзу [2]. Ідея забезпечення регіонального розвитку є однією з обов'язкових для реалізації на субнаціональних рівнях в кожній європейській країні. Нова

економічна парадигма попередніх десятиліть мала значний вплив на розвиток регіональної політики, яка набула ознак інноваційно-орієнтованої, та розглядається як важлива складова в контексті активізації інвестиційної активності, створення регіональних мереж взаємодії між підприємствами, забезпечення трансферу технологій, що в кінцевому випадку, повинно призвести до трансформації життєвого простору.

Країни ЄС знаходяться в стані пошуку ефективної моделі державного управління. Цей пошук дає декілька варіантів, які відрізняються вищим чи нижчим рівнем децентралізації. Федералізм в Німеччині, потужні столичні і муніципальні адміністрації у Франції та Великобританії, ефективна політична регіоналізація в Іспанії – далеко не повний перелік прикладів пошуку власних моделей управління, які дають можливість врахувати інтереси громад та забезпечити загальний макроекономічний розвиток.

На сьогоднішній день в європейських країнах виділяють три основні моделі місцевого самоврядування: англосаксонська, континентальна, змішана. Основні характеристики цих моделей децентралізації наведено в таблиці 1.

Таблиця 1

Моделі місцевого самоврядування в країнах Європейського Союзу

<i>Модель місцевого самоврядування</i>	<i>Країни, що використовують</i>	<i>Характеристика моделі</i>
Англосаксонська	Великобританія	Високий рівень автономії місцевого самоврядування, виборність та контроль з боку населення. Відсутність на місцях спеціальних державних уповноважених, на яких покладена функція контролю над органами місцевого самоврядування. Відсутність місцевих адміністрацій (органів державної влади на місцях).
Континентальна	Франція, Італія, Іспанія, Бельгія, Нідерланди, Польща, Болгарія	Прямого державного управління і місцевого самоврядування. Певна ієрархія системи управління, в якій місцеве самоврядування є ланкою в порівнянні із державною владою. Обмежена автономія місцевого самоврядування, наявність на місцях спеціальних державних уповноважених, що їх контролюють.
Змішана	Німеччина, Австрія	У деяких ланках місцевого самоврядування виборний орган може бути і ланкою муніципального управління, і представником державної адміністрації.

Джерело: [1]

Навіть у межах однієї моделі, реальна побудова взаємовідносин між центральною та місцевою владою має свої специфічні ознаки, які обумовлені особливостями законодавства, історичними, релігійними та національними особливостями. Сьогодні науковці виділяють п'ять найголовніших характеристик, що притаманні децентралізації в європейських країнах: забезпечення культурної, мовної та етнічної різноманітності; максимально ефективно

вирішення місцевих проблем; демократизація шляхом розвитку місцевої та регіональної автономії; економічна конкуренція між місцевим та регіональним рівнями; свобода через місцеву та регіональну автономію.

Світовий досвід підкреслює значущість децентралізації для країн, які перебувають у стадії глибинних змін у системі регулювання суспільних відносин. Реалізація реформи місцевого самоврядування, особливо для країн перехідного періоду, є одним із найдієвіших методів зміни суттєвих характеристик суспільства і має значний потенціал та перспективи для місцевого розвитку [1].

Проаналізувавши досвід проведення децентралізації в країнах Західної Європи, таких як-от: Італія, Франція та Польща, варто зазначити, що оптимального шляху здійснення децентралізації не існує, адже кожна європейська держава у цьому процесі зіткнулась із притаманними лише їй особливостями реалізації децентралізації на практиці. Так, до прикладу, формування трирівневої системи організації влади в Італії було результатом проведення реформи публічної влади. Видатки на забезпечення функціонування освіти, цивільної авіації, охорони здоров'я, транспортних мереж, надання адміністративних послуг для промисловості та бізнесу зосереджені у регіональних бюджетах. Також до компетенції регіонів віднесені питання територіального планування та розвитку. Для ефективного здійснення своїх повноважень регіони мають бути забезпечені достатньою кількістю ресурсів, котрі включають як власні ресурси (насамперед податки та інші надходження, розмір та кількість яких визначає регіональна рада), так і кошти в рамках рівномірного розподілу фондів, які забезпечуються державою для підтримки економічного розвитку та зменшення соціальних та економічних дисбалансів. До компетенції провінцій належать підтримка та розвиток громадського транспорту, авторизація та контроль приватного транспорту, дороги в межах провінцій та супутня інфраструктура, опіка інфраструктурою середньої освіти, економічний розвиток, у т. ч. центри зайнятості, центри надання соціальних послуг, промоція культури, туризму та спорту. Додатковим завданням провінції є розвиток співробітництва та партнерства між комунами та їх підтримка. Одним із головних завдань комун є запровадження та акумулювання місцевих податків, регулювання діяльності місцевої поліції, закладів охорони здоров'я, початкової та середньої освіти, громадського транспорту, надання соціальних послуг на місцевому рівні, дозволу на торгівлю, збір та утилізація сміття, місцева транспортна інфраструктура та освітлення вулиць, соціальне житло.

Потужним джерелом фінансування локальних потреб є місцеві податки та збори, які встановлюють уповноважені представники органів місцевої влади. Покладаючись на досвід, потрібно сказати, що італійська модель державного будівництва виявилася досить дієвою та

посприяла підвищенню ефективності використання бюджетних фондів, якості надання публічних послуг, зростанню економічної активності на регіональному рівні.

Аналізуючи реформи у Франції, варто зазначити, що вони певною мірою стосувалися скорочення функцій центрального уряду, розширення субнаціональної автономії, ослаблення ролі префектів та створення автономного регіонального рівня. Завдяки тому, що Франція прийняла закон щодо створення агломерацій, тобто об'єднання комун та населених пунктів, держава зробила вагомий внесок у вирішення проблем, які цікавили жителів сусідніх громад, а також дозволяє зекономити державний ресурс та створює вигідні умови для саморозвитку.

Так, у Франції реформа місцевого самоврядування реалізується у двох основних напрямках: деконцентрація – більш широке делегування державою своїх адміністративних функцій на місцях, а також децентралізація – передача державою частини своїх владних повноважень місцевим органам самоврядування [1].

Одним з найбільш результативних прикладів проведеної децентралізації є приклад Польщі. Основні трансформаційні процеси, які відбувались у Польщі після 1989 року полягали у : політичних змінах, що були спрямовані на формування демократичної системи, яка би характеризувалась захистом індивідуальних прав, громадянських свобод, політичної свободи, одним словом демократизації; формуванні вільного ринку (реформи економічної системи передбачали формування ринкової економіки, яка базується на приватній власності); реформування системи державного управління фінансами, децентралізації [2].

Процес децентралізації у Польщі базувався на тому, що уся діяльність місцевої влади повинна допомагати розвитку держави, оскільки місцеве самоврядування є невід'ємною частиною спільноти, яка живе і функціонує на певній території. Важливим чинником успішної реалізації реформи сфери державних фінансів в Польщі стало те, що обговорення змісту реформ відбувалося протягом тривалого проміжку часу та їх перелік поступово збільшувався. Саме тому, коли з'явилася політична воля, реформатори точно знали, що робити [2, с.17], і децентралізація стала звичайною роботою, яка була зроблена політичною елітою та експертами.

Варто зазначити, що система доходів місцевих органів влади в Польщі має змішаний характер. Це означає те, що органи місцевого самоврядування є уповноважені керувати власними доходами крім того, вони отримують доходи, від переданих державою податків.

Що ж до країн, що розвиваються, то на думку дослідника У.Оутс варто провести певні заходи щодо реформ фіскальної системи, які стосуються: реструктуризації системи міжбюджетних трансфертів, в деяких випадках, щоб зменшити ступінь фінансування, які вони надають, і, в цілому, для видалення порочних стимулів, що вони часто втілюють на фіскальну поведінку з боку одержувачів; перегляду системи доходів з тим, щоб забезпечити на децентралізованих рівнях державного управління набагато ширший доступ до власних

доходів для фінансування своїх бюджетів і тим самим знизити свою залежність від трансфертів зверху; обмеження фінансування дефіциту поточного рахунку за рахунок позик [3].

У науковій літературі можна знайти консенсус щодо механізмів, які створюють зв'язки між децентралізацією й економічним зростанням та інфляцією, суть якого можна описати наступним чином. Під час процесу зберігання сукупного податкового навантаження, фіскальна децентралізація забезпечує їх перерозподіл від центрального уряду до регіональних органів влади. За рахунок нових надходжень регіональні органи влади починають будувати місцеву інфраструктуру. Ця інфраструктура стимулює інвестиції з приватного сектора. Взаємодія державного та недержавного секторів може здійснюватись через приватно-державні партнерства. Недержавні фірми реагують на розвиток місцевої інфраструктури більш високими темпами росту інвестицій порівняно з державними структурами, враховуючи порівняно високу ефективність проектів [4]. За рахунок використання банківських кредитів на пільгових умовах, державні підприємства, намагаються йти в ногу з темпами росту інвестицій недержавних фірм.

За висновками Р.Фісмана, Г.Арікана [5] та Р.Гатті [6], саме реформа місцевого самоврядування може позитивно вплинути на зменшення корупції, в той час як економічна система з більш низькою корупцією може забезпечити динамічне економічне зростання. Так, Р.Фісман та Р.Гатті [6] більш детально дослідили питання щодо залежності корупції від кількості рівнів управління в процесі децентралізації, та дійшли до висновку: показники рівня корупції будуть високими доти, поки кількість рівнів децентралізації управління не зменшиться, особливо, в країнах, що розвиваються. Там, де представники органів місцевої влади більш корумповані і менш підзвітні, вони можуть створювати лише видимість децентралізації, впроваджувати більш складні структури уряду, формуючи при цьому лояльність субнаціональних чиновників для того, щоб забезпечити переваги своїм союзникам у отриманні коштів.

За результатами досліджень К.Хітона Ф.Бодмана та Г.Кемпбела зроблено досить важливий висновок щодо фіскальної децентралізації: в короткостроковій перспективі ця децентралізація не суттєво впливає на економічне зростання. Після проведення аналізу зростання в середньостроковій перспективі отримали змішані результати, оскільки фіскальна децентралізація може мати тенденцію до збільшення нерівності розподілу доходів та уповільнення економічного зростання. Однак, у той самий час, після проведення аналізу зростання у довгостроковій перспективі виявили, що результатом децентралізації стає пришвидшення економічного росту [7].

Сьогодні децентралізація в Україні постає серйозною реформою, яка повинна забезпечити вирішення ряд проблемних питань у поточному сучасному етапі вітчизняного

державотворення. Слід зазначити, що Україна вже розпочала реалізацію цієї реформи: здійснилось збільшення місцевих бюджетів, формування ОТГ, створення механізмів щодо вирішення спільних проблем громад, оптимізація надання адміністративних послуг і тд. Однак для того, щоб інструментарій децентралізації став дієвим та забезпечив вирішення усіх нагальних питань слід звернути увагу на світовий досвід реалізації принципів реформи місцевого самоврядування, адже подальша реалізація реформи місцевого самоврядування та децентралізації влади передбачає запровадження більш оптимальної моделі територіальної організації влади та проведення реформи адміністративно-територіального устрою. З метою формування конкурентоспроможних та здатних до саморозвитку територій та місцевих громад доцільно здійснити їх об'єднання за територіальним принципом у функціональні регіони, враховуючи економічні, інфраструктурні, природно-ресурсні, культурні, етнічні, мовні та релігійні уподобання населення.

Список використаних джерел:

1. Зарубіжний досвід проведення децентралізаційних реформ. URL: <http://kyiv.fpsu.org.ua/index.php/sotsialnyi-dialoh/uhody-pro-spivpratsiu/240-zarubizhnij-dosvid-provedennya-detsentralizatsijnikh-reform>
2. Бориславська О., Заверуха І., Захарченко Е., Курінний О., Школик А., Топпервін Н. Децентралізація публічної влади: досвід європейських країн та перспективи України. // Децентралізація публічної влади. 2012. с. 128. URL: http://despro.org.ua/media/upload/decentral_zac_ya_publ_chno_vladi_dosv_d_evropeyskih_derzhav_ta_perspektivi_ukra_ni%282%29.pdf
3. Oates W. E. On the Theory and Practice of Fiscal Decentralization, IFIR Working Paper Series, 2006. –№05. URL: http://www.ifigr.org/publication/ifir_working_papers/IFIR-WP2006-05.pdf
4. Єрмолаєв А., Лупацій В., Потапенко В., Клименко І., Романова В., Ємець В., Таран С. Децентралізація влади та реформа місцевого самоврядування в Україні. // Нова Україна інститут стратегічних досліджень. 2015 URL: <http://newukraineinstitute.org/media/news/528/file/DDecentral-15-1.pdf>
5. Arian G. Fiscal decentralization: A remedy for corruption? // International Tax and Public Finance 11, 2004. pp. 175-195.
6. Fisman R., Gatti R. Decentralization and corruption: Evidence across countries // Journal of Public Economics 83. 2002. p. 325-345.
7. Fiscal Decentralization Indicators. URL: <http://www1.worldbank.org/publicsector/decentralization/webfiscal.pdf>

РОЗВИТОК МАРКЕТИНГОВОГО УПРАВЛІННЯ: СУЧАСНИЙ ЕТАП

У сучасних умовах розвитку інноваційної економіки, в якій науково-технічне знання стає найважливішою продуктивною силою суспільства, інформація - повноцінним товаром, а інформаційні та комунікаційні технології - інноваційним маркетинговим каналом, відбувається розширення сфери застосування маркетингу та, відповідно, розвиток його концепцій, методів та інструментарію. У сучасній науці і практиці маркетингу немає єдиної думки з приводу часу його відокремлення в практиці управління підприємством.

Концепція маркетингу за час розвитку ринку зазнала значної еволюції від орієнтації на можливість виробників випускати доступні для більшості населення товари до вивчення і задоволення швидко мінливих запитів покупців в умовах жорсткої конкурентної боротьби. Маркетингова концепція - це основний підхід, на базі якого підприємства, в тому числі і туристські, ведуть свою маркетингову діяльність.

На початку 1980-х рр. розвинені країни почали перехід до постіндустрального суспільству, який привів до корінної зміни об'єкта уваги підприємств: якщо раніше об'єктами уваги виступали тільки потреби виробників (що застосовуються ними технології, витрати виробництва, вироблені товари або послуги і т.п.), то в нових умовах основним об'єктом стають потреби і потреби покупців. Іншими словами, відбувся докорінний перелом у ставленні виробників до споживачів: вони стали виробляти ті товари і послуги, які повинні були задовольнити потреби і потреби покупців. В результаті з'явилася концепція інтегрованого маркетингу. Суть концепції зводиться до планування і виробництва тільки того, що люди, безумовно, хочуть купити, а не до спроб продавати те, що підприємство вміє робити. При цьому необхідно проводити ретельне дослідження ринку як сукупності реальних і потенційних покупців з метою виявлення їх істинних потреб і потреб і подальшу розробку товару під ці потреби і потреби. Компанії стали працювати під девізом: «Любіть не ваш товар, а своїх клієнтів», що спричинило за собою отримання прибутку саме за рахунок максимального задоволення бажань покупця [1].

Однак це призвело і до ряду негативних тенденцій. Наприклад, дорожнеча проведених маркетингових досліджень і надання унікальних товарів і послуг, здатних задовольнити навіть неординарні потреби покупців, привели до того, що значно збільшилася ціна на ці товари у послуги і, відповідно, зменшилася кількість покупців з-за дорожнечі.

В результаті з'явилася наступна концепція - соціально-етична концепція маркетингу. Компанії, які користуються нею, повинні забезпечувати задоволення потреб покупців за допомогою методів, які б зберігали, а ще краще - покращували добробут покупця, соціуму та

світу. При цьому необхідно, щоб були збалансовані три чинники – прибуток фірми, потреби покупців і інтереси суспільства.

В кінці ХХ в. з'явилася ще одна концепція - концепція взаємодії (або маркетинг партнерських відносин). Її сенс полягає в тому, що світ все більше глобалізується, і це веде до стандартизації товарів і послуг і приведення їх до єдиного знаменника. Головна ідея концепції - налагодження сталих взаємин між споживачами, продавцями і посередниками. Отже, під маркетингом партнерських відносин необхідно розуміти безперервний процес вдосконалення разом з клієнтами споживчих властивостей товарів, створення нових цінностей, а потім спільного отримання і справедливого розподілу вигоди від такого роду взаємодії між усіма учасниками процесу. Відповідно до цієї концепції звичайний покупець, який споживає товар фірми, стає її партнером в частині вдосконалення даного товару, його розвитку або створення принципово нового товару. Іншими словами, на перший план виходять особистість і її контакти на ринку споживання і в сфері схем комунікацій.

Тут необхідно зазначити, що для індустрії туризму категорія «партнери» завжди розглядалася досить широко. Особливо це характерно для ринку туроператорів, які тісно взаємодіють з постачальниками туристських послуг - готелями, транспортними компаніями, екскурсійними бюро і т.д. Це пов'язано з тим, що від якості послуг, що надаються партнерами, безпосередньо залежать різноманітність і якість реалізованих турпакетів. Словом, в туризмі головним принципом маркетингу партнерських відносин є взаємна вигода від партнерських взаємодій, від співпраці різноманітних учасників виробництва, реалізації, просування туристичних послуг аж до кінцевого споживача [2].

У зв'язку з масовим поширенням інформаційних технологій, в тому числі інтернет-комунікацій, з'явилася ще одна маркетингова концепція - маркетинг залучення покупців. Він орієнтований на включення споживача в процес безперервного взаємодії з компанією за допомогою різноманітних онлайн-засобів маркетингових комунікацій. Залучення споживачів в бренд означає, що вони самі стають творцями і розробниками бренду, активними учасниками процесу формування цінностей бренду і його просування іншим споживачам. Іншими словами, компанії, що мають залучених покупців, здійснюють «маркетинг без маркетингу» і «рекламу без реклами». Відмінності між традиційним маркетингом і маркетингом взаємодії і залучення представлені в табл. 1

По суті маркетинг залучення виступає як продовження і поглиблення концепції маркетингу взаємодії і розвиває його за рахунок більш активного використання онлайн-інструментів або інтернет-маркетингу.

У табл. 2 наведені основні інструменти маркетингу залучення. Інструменти маркетингових стратегій залучення споживачів в бренд.

Відмінності між традиційним маркетингом і маркетингом взаємодії і залучення

Ключові характеристики	Маркетинг залучення(1990- 2000-ерр.-теперішній час)
Підхід	Клієнтоцентричний (клієнт вибирає фірму в Інтернеті, фірма залучає клієнта до співпраці)
Об'єкт маркетингової діяльності	Безперервне онлайн-взаємодія зі споживачем (основний ресурс - Інтернет)
характеристики споживача	Споживач-експерт: активний, розвивається особистість, захоплена тим, чим займається, яка прагне до нових знань
Цілі маркетингової діяльності	Залучення споживача у взаємодію і взаємний розвиток за рахунок обміну знаннями
Структура споживчої цінності	Нові знання та рішення + Товар + послуги + враження
Характеристика процесу створення і розвитку нової продукції	Клієнт сам проектує для себе продукт, індивідуалізація. Виробник-консультант. Велика частина ризиків лежить на споживачі

Джерело: [2]

Маркетинг залучення передбачає створення інтерактивних сайтів компанії в Інтернеті, на яких в режимі онлайн гості залучаються до переговорів, покупку продуктів, конструювання кастомізованих товарів і послуг, різні дискусії, новини, ігри і т.д. Ефективність маркетингу залучення оцінюється часом знаходження споживачів на сайті, яке в свою чергу відображає зацікавленість або залученість клієнта в те, що пропонує підприємство. Поява дайной концепції маркетингу кардинальним чином змінило вигляд сайтів, їх зміст, контент і т.д. При цьому вартість розробки та обслуговування сайтів зросли в кілька разів [3].

Таблиця 2

Основні інструменти маркетингу залучення

Онлайн	Офлайн
Безперервний онлайн-діалог на сайті компанії. Створення можливостей замовлення персоналізованої продукції на сайті, а також участі в її проектуванні. Створення можливостей участі споживачів в розвитку бренду компанії (видача рекомендацій, голосування за нові види продукції, упаковки і т.д.). Створення мереж споживачів. Використання інституту лідерів думок (блоги, особисті сайти, сторінки в Інтернеті)	Реклама по телебаченню і в інших засобах масової інформації (ЗМІ). Випуск власних журналів. Випуск і розсилка каталогів. Випуск бренд-мінлива і бренд-буків. Власна радіостанція і ТБ-канал. Власні передачі на ТБ і т.п.

Джерело: [3]

Назвемо ще одну концепцію, яку використовують сьогодні в підприємницької діяльності, - маркетингу орієнтований на вартість. В її рамках основне призначення маркетингу зводиться до максимізації акціонерної вартості компанії і в кінцевому рахунку до

збільшення доходів, одержуваних її інвесторами. Це вимагає застосування в обґрунтуванні маркетингових стратегій та оперативних рішень фінансових категорій і показників. Якщо компанія, збільшуючи свою акціонерну вартість, починає виплачувати великі, ніж раніше, дивіденди, то буде рости і ціна акцій, а разом з тим і авторитет компанії серед покупців, постачальників, посередників.

Іншими словами, будуть міцніти і партнерські відносини. Однак тут слід мати на увазі, що дана концепція маркетингу спрямована не просто на збільшення прибутку в короткостроковій перспективі, а на створення умов для довгострокової прибуткової діяльності компанії. Це вимагає інших підходів до обґрунтування маркетингових стратегій, які повинні будуватися на аналізі акціонерної вартості виходячи з тих припущень, що вартість компанії може збільшитися тільки тоді, коли маркетингові рішення і дії здатні викликати збільшення дисконтованої величини всіх її майбутніх грошових потоків. Дана концепція недостатньо широко використовується в туризмі. Хоча якщо компанія, яка функціонує в сфері туризму, входить у велику інтегровану компанію, то для неї цей вид концепції може бути актуальним.

Кожна з наведених вище концепцій має право на використання в системі управління російськими підприємствами туризму. Застосування тієї чи іншої з них визначається масою специфічних властивостей пропонованих турпродуктів (турпослуг), ринків їх реалізації, діями конкурентів, державних структур управління і т.п. Причому, наприклад, одна турфірма, що спеціалізується на виробництві різноманітних турпродуктів і реалізує їх але різними каналами, може застосовувати різні концепції. Зокрема, оскільки в Росії внутрішній туризм поки що недостатньо сильно розвинений, але потреба з боку потенційних туристів існує, швидше за все практично всім туристичним підприємствам важко обійтися без застосування виробничо-орієнтованої концепції і концепції стимулювання збуту. Однак туристські підприємства повинні прагнути в процесі розвитку і вдосконалення своєї діяльності на внутрішньому ринку використовувати такі концепції маркетингу, як соціально-етична і концепція партнерських відносин, а в перспективі і концепції взаємодії і маркетингу залучення.

Список використаних джерел:

1. Котлер Ф. Маркетинг менеджмент. 11-е изд. СПб.: Пітер, 2005. С. 43.
2. Юлдашева О. В. Маркетинг залучення як розвиток маркетингу взаємодії 2010 р.
3. Беляєв В. І. Маркетинг: основи теорії та практики: підручник 2010 р.

ОСНОВИ РОЗВИТКУ КОРПОРАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ

У сучасних умовах корпоративна культура стає необхідною ознакою не лише приватних підприємств, а й органів публічного управління. Вона суттєво впливає на різнобічну діяльність працівників, на владні відносини, міжособистісні стосунки всередині колективу, відносини з зовнішнім оточенням тощо. Ступінь її впливу залежить від рівня сформованості [1, с.563].

В Україні проблеми корпоративної культури дуже часто залишаються поза увагою керівників, адже майже відсутні фахівці з питань її формування та розвитку, не здійснюється належним чином їх підготовка; відсутні засоби та методики популяризації передового досвіду у цій сфері; один з найменш витратних та водночас достатньо ефективних інструментів управлінського впливу використовується на дуже низькому рівні.

Аналіз нормативних джерел доводить, що правовою основою формування, підтримки та розвитку корпоративної культури, яка визначає її ефективність впливу на управління персоналом органів влади є: Конституція України, Закон України «Про державну службу», Закон України «Про правила етичної поведінки»; Закон України «Про заходи запобігання і протидії корупції», Указ Президента України «Про Стратегію державної кадрової політики на 2012-2020 роки», наказ Головного управління державної служби України «Про затвердження Загальних правил поведінки державного службовця» та ін.

Під корпоративною культурою державного органу у Методичних рекомендаціях розуміється унікальна система цінностей та переконань у державному органі, що безумовно підтримується всіма працівниками цього органу і пов'язана з кінцевою метою його діяльності, обумовлює поведінку всіх його працівників, способи прийняття рішень, шляхи об'єднання колективу та окремих працівників для досягнення поставлених перед ним цілей і завдань. Метою корпоративної культури визначено забезпечення високої результативності діяльності державного органу за рахунок підвищення ефективності управління та якісного поліпшення діяльності державного органу[2].

Соціальний клімат будь-якої організації, її світогляд, панівна система пріоритетів та стереотипів поведінки, етичні норми та правила, які приймаються колективом та безпосередньо формують його поведінку – це ті складові, що становлять культуру організації.

Носіями культури в організації є працівники, тому вони теж є невід'ємною складовою корпоративної культури, що допомагає діяти усвідомлено та цілеспрямовано. Саме тому

існує тісний взаємозв'язок між характером й ефективністю корпоративної культури та діяльністю структур, які займаються управлінням персоналом.

Корпоративна культура в державному органі спрямована на вирішення таких основних завдань: забезпечення організаційної єдності державного органу; забезпечення адаптації державного органу до політичних, соціально-економічних та інших умов зовнішнього середовища; формування позитивного іміджу державного органу; регулювання партнерських взаємовідносин; регулювання взаємодії з громадськістю[2].

У контексті аналізу якісних характеристик корпоративної культури особливе місце, на думку науковців, займає її структура. Зважаючи на існуючі різноманітні теоретико-методологічні підходи, виділяємо провідні складові корпоративної культури організації: місія, основні цілі організації, її стратегія, цінності, імідж, традиції, етичний кодекс, правила та норми поведінки.

Корпоративна культура органів публічного управління повинна формуватися та розвиватися на принципах служіння державі та народу; добропорядності; виваженості; політичної нейтральності; прозорості і підзвітності; сумлінності, на засадах лідерства, гуманізму, поваги, толерантності та соціального діалогу для забезпечення публічності, професійності, політичної неупередженості, ефективності, орієнтованості на громадян структури, яка функціонує в інтересах держави і суспільства та водночас сприяє самореалізації і саморозвитку публічних службовців.

Формування корпоративної культури забезпечує поліпшення управлінської діяльності колективу, покращує його морально-психологічний клімат, мобілізує творчий потенціал працівників на виконання поставлених стратегічних завдань та зміцнює імідж організації.

Список використаних джерел:

1. Бобко Л.О., Мазяр А.В. Роль корпоративної культури в управлінні персоналом державних органів . *Сучасна парадигма публічного управління*: матер. Міжнар. наук.- практ. конф. (17-18 жовтня 2019 р., м. Львів) за наук. ред. к.е.н., доцента Стасишина А.В. Львів: ЛНУ ім. І.Франка, 2019. С. 563-566.

2. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо формування корпоративної культури та Примірного кодексу корпоративної культури у державних органах, органах влади Автономної Республіки Крим та їх апараті : наказ Національного агентства України з питань державної служби № 236 від 25.12.2013 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0236859-13> (дата звернення: 23.05.2020).

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ПРАЦІВНИКІВ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ

Важливу роль у формуванні корпоративної культури органів публічної влади відіграє рівень їх морально-етичних засад.

Сучасний представник влади має бути наділений не лише відповідними повноваженнями, а й певним комплексом особистих моральних та психологічних якостей. Він, передусім, повинен бути авторитетним, інтелігентним, поінформованим та обізнаним у всіх сферах, що пов'язані з його діяльністю: економічних законах, законодавстві про працю, сучасних методах управління, особливостях його регіону тощо. Крім того, важливу роль відіграє психологічна сумісність даного представника з колективом, що неабияк актуалізує позицію кожного державного службовця щодо його кар'єрного зростання. Якісний рівень його діяльності залежить не лише від фахової кваліфікації, а як доводить практика, від морально-етичних засад реалізації своїх професійних обов'язків [1].

Важливими документами, що визначають етичні засади поведінки працівників органів публічної влади є Конституція України, Закони України «Про державну службу», «Про правила етичної поведінки», «Про запобігання корупції», «Про очищення влади», «Про Національне антикорупційне бюро України», «Про доступ до публічної інформації», «Про звернення громадян», «Про державну таємницю» та ін. Спеціальним правовим актом, що встановлює основні вимоги до етичної поведінки кожного службовця у нашій державі, є Загальні правила етичної поведінки державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування.

Зокрема, як зазначено в Законі України «Про державну службу», державний службовець, здійснюючи свої посадові обов'язки, зобов'язаний керуватися низкою моральних принципів, серед яких [2]: 1) верховенства права – забезпечення пріоритету прав і свобод людини і громадянина відповідно до Конституції України, що визначають зміст та спрямованість діяльності державного службовця під час виконання завдань і функцій держави; 2) законності – обов'язок державного службовця діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України; 3) професіоналізму – компетентне, об'єктивне і неупереджене виконання посадових обов'язків, постійне підвищення державним службовцем рівня своєї професійної компетентності, вільне володіння державною мовою і, за потреби, регіональною мовою або мовою національних меншин, визначеною відповідно до закону; 4) патріотизму – відданість та вірне служіння Українському народові; 5) доброчесності – спрямованість дій державного

службовця на захист публічних інтересів та відмова державного службовця від превалювання приватного інтересу під час здійснення наданих йому повноважень; б)ефективності – раціональне і результативне використання ресурсів для досягнення цілей державної політики; 7)забезпечення рівного доступу до державної служби – заборона всіх форм та проявів дискримінації, відсутність необґрунтованих обмежень або надання необґрунтованих переваг певним категоріям громадян під час вступу на державну службу та її проходження; 8)політичної неупередженості – недопущення впливу політичних поглядів на дії та рішення державного службовця, а також утримання від демонстрації свого ставлення до політичних партій, демонстрації власних політичних поглядів під час виконання посадових обов'язків; 9)прозорості – відкритість інформації про діяльність державного службовця, крім випадків, визначених Конституцією та законами України; 10)стабільності – призначення державних службовців безстроково, крім випадків, визначених законом, незалежність персонального складу державної служби від змін політичного керівництва держави та державних органів

Перелік морально-етичних норм та принципів, яким керуються у своїй діяльності працівники органів публічної влади, є досить широкий, оскільки формується на основі вітчизняних та світових практик державного управління, загальноприйнятих вимог до етики поведінки та залежать від культурного надбання певного суспільства.

Вважаємо, що підвищенню рівня професійної етики службовця органів публічної влади сприятиме удосконалення чинного законодавства у сфері публічного управління, посилення ролі морально-етичного виховання, створення програм та рекомендацій щодо підвищення рівня професійної правосвідомості, фахової етики, організація занять, курсів підвищення кваліфікації, проведення конкурсів професійної майстерності, практична робота з психологами, створення сприятливих умов праці, удосконалення системи стимулювання за досягнення тощо.

Список використаних джерел:

1. Бобко Л. О. Мариняк Л. В. Актуальні проблеми формування кадрової політики системи державної служби. Електронне наукове фахове видання «*Державне управління: удосконалення та розвиток*». 2018. №10. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1318> (дата звернення: 23.03.2020).

2. «Про державну службу»: Закон України. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*, 2016, №4, ст43. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19> (дата звернення: 23.03.2020).

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПІДВИЩЕННЯ

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Сьогодні однією із визначальних умов забезпечення високого економічного та соціального розвитку, а також фінансової спроможності об'єднаних територіальних громад, є їх рівень конкурентоспроможності. При цьому проблема полягає у розгляді даного показника не в розрізі окремих підприємств, а й враховуючи ефективність діяльності органів місцевого самоврядування. Важливе значення при цьому має практичний досвід з реалізації механізмів забезпечення конкурентоспроможності та питання комплексного оцінювання потенціалу об'єднаних територіальних громад.

Серед науковців, які зробили значний внесок у дослідження проблеми конкурентоспроможності підприємств можна виділити: Д.С. Міаля, Дж. Робінсона, Дж. Кейнса, Й. Шумпетера, П. Хайне, Ф. А. Хайека, Г. Азоева, І. Ансоффа, О. Гудзинського, Ю. П. Шарова. Необхідно також виділити вчених, які працювали над розвитком та опрацюванням теми підвищення конкурентоспроможності регіонів: З. Герасимчук, Н. Гончарук, М. Долішній, В. Кравців, А. Максименко, І. Сторонянська, С. Серьогін, Ю. Шарова, С. Шульц та інші.

У сучасних умовах недоцільно розглядати поняття «конкурентоспроможність» по відношенню лише до підприємств. Заходи, які були впроваджені під час децентралізації, сформували нову платформу для функціонування, яка викликала підміну базових економічних понять. Так, конкурентоспроможність територіальної громади, визначається як здатність відповідної території з її природними ресурсами й розташованим на ній виробничо-господарським комплексом і людським капіталом за допомогою системи управління створювати, підтримувати та нарощувати інноваційний потенціал розвитку, чим забезпечувати успішність у соціально-економічному змаганні з аналогічними утвореннями, відповідати передовим стандартам рівня і якості життя для членів громади, забезпечувати привабливість громади для проживання, бізнесу та інвестування [3].

Виходячи із даного визначення, можна зрозуміти, що між територіальною громадою та всіма виробниками місцевої громади існує тісна взаємодія з приводу конкурентоспроможності. Органи місцевого самоврядування безпосередньо не виступають суб'єктом даних відносин, проте реальні виробники є найбільш наближеними до них, зокрема через сплату податків, які є основою місцевого бюджету.

Варто також зазначити, що конкурентоспроможність територіальної громади прямопропорційно співвідноситься із її фінансово-економічною спроможністю. Основною

метою органів місцевого самоврядування є збільшення надходжень до бюджету. Фінансові ресурси є базовим показником, який дозволяє підтримувати місцевість у належному стані, а також впроваджувати різні соціогуманітарні проекти. Саме тому, чим більше фінансових ресурсів є у розпорядженні відповідних місцевих органів, тим вищою є конкурентоспроможність підприємств, що розташовані на території громади. Виходячи з цього, можна стверджувати, що об'єднані територіальні громади прямо зацікавлені у розвитку місцевих підприємств. Надавши розширені повноваження щодо одержання власних податків і зборів, державою також було закріплено за місцевими бюджетами частину коштів від прибутку юридичних осіб.

Відповідно до програми «U- LEAD з Європою» та проекту SKL International експертами було сформовано у групи та проаналізовано бюджети об'єднаних територіальних громад (ОТГ) за січень - вересень 2019 року (табл. 1.). Фінансові аспекти діяльності 806 громад (табл. 2.) були охарактеризовані за допомогою таких показників: доходи на душу населення; рівень дотаційності бюджетів; питома вага видатків на утримання апарату управління у фінансових ресурсах ОТГ; питома вага заробітної плати у видатках загального фонду.

Таблиця 1

Групування ОТГ України, станом на 2019 рік

Групи	Критерії групування	Кількість ОТГ	% до загальної кількості ОТГ	Загальна чисельність населення в групі ОТГ, тис. осіб	% від всього населення досліджуваних ОТГ
Група 1	населення понад 15 тис. осіб	96	11,9%	2 031,0	24,4%
Група 2	населення від 10 до 15 тис. осіб	124	15,4%	1 519,2	18,3%
Група 3	населення від 5 до 10 тис. осіб	267	33,1%	1 881,7	22,6%
Група 4	населення до 5 тис. осіб	292	36,3%	1 000,5	12,0%
Група 5	ОТГ-міста обласного значення	27	3,3%	1 882,8	22,7%
Разом		806	100%	8 315,2	100%

Джерело: опрацьовано на основі джерела [2]

Беручи до уваги показник доходів на душу населення, можна стверджувати, що фінансовий потенціал, спроможність забезпечувати громаду за рахунок власних ресурсів, які генеруються лише на її території, вище у групі 5 (ОТГ- міста обласного значення). Також,

розрахунки свідчать, що дані громади є найменш залежними від дотацій з державного бюджету.

Рівень дотаційності, який становить 50,0% у групі 1 має Печеніжинська ОТГ, Львівської області. Серед 96 громад з населенням понад 15 тисяч, лише 4 мають показник дотаційності вище 30. Найвище значення показника дотаційності у групі 2 становить 58,6% (Ланчинська ОТГ, Івано-Франківська область). У групі 3 показник дотаційності перевищує 50% у дев'яти ОТГ (або 3,4% від загальної кількості громад у групі), найвище значення становить 65,9% (Старосільська ОТГ, Рівненська область). Показник дотаційності у групі 4 перевищує 50% у 3-х громадах (або 1,0% від загальної кількості громад у групі), найвище значення становить 64,0% (Велимченська ОТГ, Волинська область). Питома вага видатків на утримання апарату управління у фінансових ресурсах ОТГ є найбільшою у групі 4. Так, у 266 громадах дані видатки перевищують 20 % обсягу власних доходів (91,1% від загальної кількості ОТГ в групі), у тому числі по 34 ОТГ показник становить понад 50%, а найбільший показник – 89,5%. Найвищий показник видатків на оплату праці у розрахунку на одну громаду по групах становить: 86,0%; 89,5%; 93,8%; 92,5%; 77,9% відповідно (табл. 2).

Таблиця 2

**Результати виконання ОТГ окремих показників місцевих бюджетів, січень-вересень
2019 року**

Показник Група	Доходи на душу населення, у млн. грн., (середнє значення)	Рівень дотаційності бюджетів, у %, (найвище значення)	Питома вага видатків на утримання апарату управління у фінансових ресурсах ОТГ, у %, (найвище значення)	Питома вага заробітної плати у видатках загального фонду, у %, (середнє значення)
Група 1	62,1	50,0	53,8	73,6
Група 2	38,2	58,6	82,5	73,4
Група 3	22,0	65,9	84,5	75,0
Група 4	11,3	64,0	89,5	76,2
Група 5	305,4	9,4	32,6	48,9

Джерело: опрацьовано на основі джерела [2]

Відповідно до проведеного аналізу, однією із перспектив, яка сприятиме підвищенню конкурентоспроможності громад із низьким рівнем фінансової спроможності, є їх приєднання до інших. Створення більшої за площею і чисельністю ОТГ посприє оптимізації територіальної структури місцевих рад, підвищить ефективність управління територією, а також покращить інвестиційну привабливість (за рахунок збільшення трудових ресурсів).

Ще однією альтернативою розвитку конкурентоспроможності є просування громадами місцевих підприємств на ринок. Насамперед мова йде про допомогу новоствореним підприємствам. Проекти, що апробуються в органах місцевого

самоврядування, повинні надати якомога більшої кількості економічних суб'єктів рівних для розвитку можливостей. Наразі, така допомога простежується у боротьбі з корупцією в органах влади, спрощенням бюрократичних процедур тощо. Однак, враховуючи інноваційну тенденцію розвитку різних галузей, ОТГ варто би було підвищити конкурентоспроможність за допомогою Електронних ринків. Такий формат передбачає створення відповідно до спеціалізації громади ринку за напрямками, де буде наявна уся необхідна інформація як і для споживачів, так і для партнерів, конкурентів, постачальників і т.д.

Залучення до реалізації конкретного завдання як територіальних громад, так і органів місцевого самоврядування вищих рівнів забезпечить такі переваги:

- по-перше, пришвидшить його реалізацію та забезпечить більш ефективний моніторинг виконання;
- по-друге, збільшить економію коштів, витрачених з бюджетів різних рівнів;
- по-третє, визначення на рівні регіону завдання для реалізації сприятиме охопленню значної території для реалізації, тобто буде мати масштабний ефект [1].

Отже, підвищення конкурентоспроможності територіальних громад напряму залежить від розвитку місцевих підприємств. Діяльність органів місцевого самоврядування повинна враховувати особливості даної проблеми, та створювати належні умови, які допоможуть розвиватися юридичним особам.

Реальне зростання показників, що пов'язані з економічним та інноваційним потенціалом, а також сучасна модель електронних відносин допоможе підвищити конкурентоспроможність ОТГ та вивести її на новий рівень.

Список використаних джерел:

1. Васьківська К. В., Пелехатий А.О., Лозінська Л.Д., Галімук Ю.О. Співробітництво територіальних громад в умовах децентралізації. URL: <http://www.econom.nauka.com.ua/?op=1&z=7209> (дата звернення: 19.03.2020).
2. «Децентралізація влади». URL: <https://decentralization.gov.ua/news/11877> (дата звернення: 09.03.2020).
3. Чикаренко І. А. Теоретико-методологічні засади формування системи управління інноваційним розвитком територіальних громад: автореф. дис. докт. наук з державного управління: спец. 25.00.04 «Місьцеве самоврядування». URL: https://www.studmed.ru/chikarenko-a-teoretiko-metodolog-chn-zasadi-formuvannya-sistemi-upravl-nnya-nnovac-ynim-rozvitkom-teritor-alnih-gromad_6d9b8763c69.html (дата звернення: 09.03.2020).

ПУБЛІЧНИЙ АУДИТ У КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВОТВОРЧОГО ПАТРІОТИЗМУ НАЦІЇ

У сучасних умовах особливо актуальним є питання щодо модернізації системи публічного управління. Насамперед задача полягає у тому, аби забезпечити взаємоконтроль зі сторони громадянського суспільства за виконанням державою своїх функцій, а також зі сторони держави стосовно населення. Посилення впливу громадянських інститутів дасть змогу сформувати прозору, високоефективну та професійну діяльність органів державної влади, які у свою чергу будуть здатні відповідати на виклики сьогодення, і забезпечать належне виконання населенням своїх конституційних обов'язків. Відповідно до встановлення такого роду відносин, особливої актуальності набуває питання публічного аудиту, що стосується не лише сфери державного, а також і бюджетного контролю.

Особливий внесок у вітчизняну літературу щодо теоретико-методологічних засад розвитку публічного аудиту зроблений такими науковцями, як Андрійко О., Афоніна Е., Буханевич А., Войтович Р., Голубь В., Гонюкова Л., Ібрагімова І., Мартиненко В., Оболенський О., Обушна Н. та інші [1-4].

Виникнення публічного аудиту пов'язане зі зростанням вимог суспільства на одержання повної, достовірної інформації щодо процесів, які відбуваються в економічній, соціальній, політичній та інших сферах. Сьогодні його основне завдання полягає у визначенні проблем досягнення демократичних цілей суспільства, а також усуненні відхилень від дотримання умов законності, ефективності, економічності та результативності управління фінансовими ресурсами державного та місцевих бюджетів, і задоволенні за їх допомогою потреб населення.

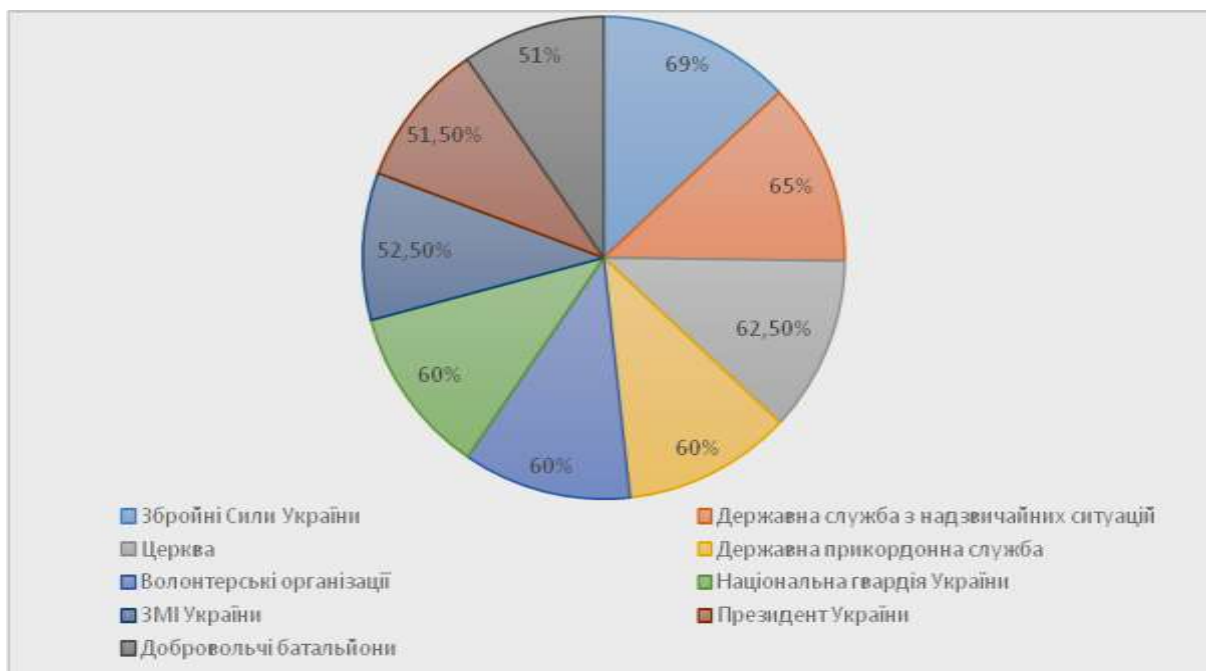
Публічний аудит – це діяльність щодо незалежного, експертно-аналітичного оцінювання, спрямованого на виявлення результативності та ефективності діяльності органів публічної влади з питань дотримання й розвитку суспільних цінностей та управління суспільними ресурсами, що проводиться окремим незалежним спеціалізованим органом, на всіх рівнях публічного управління на замовлення/ за участю суспільства [1].

Оскільки публічні інститути вимагають проведення контролю за діяльністю один одного в аспекті відповідності державним законам, особливої уваги потребує визначення кола суб'єктів і об'єктів публічного аудиту. В залежності від цільової спрямованості об'єктами можуть бути: виконання державного та місцевого бюджетів; раціональне використання фінансових ресурсів; виконання бюджетних програм; належна адміністративна діяльність органів державної влади тощо.

Суб'єктами визначають осіб, які безпосередньо беруть участь у здійсненні аудиту та відповідають за створення технології, методології дослідження, а також збір, обробку та аналіз інформації й підготовку на основі наявних матеріалів звіту про результати оцінювання. Прикладами суб'єктів публічного аудиту можуть бути: незалежні міжнародні або вітчизняні аудиторські фірми; громадські організації, які можуть співпрацювати із державними структурами; дослідницькі інститути; консалтингові фірми тощо.

Розглядаючи публічний аудит, як один зі способів підвищення державотворчого патріотизму нації, необхідно зробити акцент на його якісну складову, при чому цей показник необхідно вживати по відношенню як до його суб'єкта, так і до об'єкта.

На сьогодні рівень авторитетності органу, який буде проводити контроль ключових державотворчих або економічних аспектів має вагоме значення. Так, у багатьох соціологічних опитуваннях визначається рівень довіри населення до певних угруповань. Центром українських економічних та політичних досліджень імені О. Разумкова у лютому 2020 року було опитано 2018 респондентів віком від 18 років, які репрезентували свою думку щодо діяльності державних та суспільних інститутів. (рис. 1). Найбільшу частку довіри громадян складають Збройні Сили України (69 % опитуваних), а найменшу – добровольчі батальйони (51% опитуваних), проте варто зазначити, що оцінка респондентів показника до Президента України відрізняється від попередньої лише на 0,5% опитуваних.

Рис. 1. Рівень довіри громадян до державних та суспільних інститутів (у %)

Джерело: розроблено автором на основі [3].

Аналізуючи висловлений рівень недовіри, можна стверджувати, що державні структури не виправдовують очікувань громадян. Відповідно до цього найбільший відсоток

населення (77%) проголосував за чиновників та судову систему загалом (76%). Дана інформація говорить про те, що надійним інститутом здійснення публічного аудиту має бути недержавна організація, на яку будуть покладені обов'язки контролера за публічними фінансами, та яка зможе виявити загрози та надати рекомендації щодо їх усунення.

Щодо об'єкта публічного аудиту, то якісний показник простежується через визначення основних складових патріотизму. Абсолютна більшість українців визначила, що для них патріотизм проявляється через любов до своєї країни (80%). Значно меншою є кількість респондентів, які віднесли до даного поняття участь у виборах (38%), чесне виконання своїх обов'язків (36%), сплату належних податків (30%), участь у громадському житті (28%), участь у боротьбі з корупцією та іншими вадами в державі (21%).

На нашу думку, населення має звернути свою увагу на останні з перерахованих показників. Досягнення основної мети публічного аудиту можливе лише шляхом налагодження державного механізму. У першу чергу мова йде про взаємну відповідальність сторін. Якщо подивитися на дану картину в загальному, то цей процес є доволі простим. Громадяни виконують свої обов'язки (через сплату податків, дотримання чинного законодавства тощо), а держава у відповідь задовольняє потреби населення та вирішує суспільно-значимі проблеми. Кожен повинен усвідомлювати, що виявлені під час аудиту ризики можуть бути спричинені діями кожного з учасників публічного управління.

Отже, вищезазначені аспекти здійснення публічного аудиту стверджують, що в Україні існує необхідність створення органу здатного забезпечити взаємний контроль за діяльністю усіх сторін публічного управління. Даний процес повинен у повному обсязі задовольняти суспільний інтерес, бути закріплений на законодавчому рівні. Публічний аудит здатен подолати бар'єри недовіри до владних та суспільних інститутів, а також сприяти зростанню рівня державотворчого патріотизму нації.

Список використаних джерел:

1. Оболенський, О. Ю. Публічний аудит: цілі та економічний зміст [Текст] / О. Ю. Оболенський, Н. І. Обушна // Теорія та практика державного управління. 2015. URL: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/tpdu/2015-1/doc/2/03.pdf> (дата звернення: 24.03.2020).

2. Карпінський Б. А. Державотворчий патріотизм нації: податкова домінанта [монографія] / Б. А. Карпінський. – Львів : Колір ПРО, 2016. – 534 с. (Серія «Держава і стратегіологія»).

3. Український центр економічних та політичних досліджень ім. О. Разумкова. Оцінка громадянами діяльності влади, рівень довіри до соціальних інститутів та політиків, електоральні орієнтації громадян (лютий 2020р.). URL: [http://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/otsinka-gromadianamy-diialnosti-vlady-riven-doviry-do-sotsialny kh](http://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/otsinka-gromadianamy-diialnosti-vlady-riven-doviry-do-sotsialny-kh)

instytutiv-ta-politykiv-elektoralni-oriientsii-gromadian-liutyi-2020r (дата звернення: 31.03.2020).

4. Фонд «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва. Патріотизм, мова та зовнішньополітичні пріоритети – громадська думка України. URL: https://dif.org.ua/article/%20patriotyzm_mova%20%20 (дата звернення: 31.03.2020).

Кобець К.О., студентка групи УФП-41с

Науковий керівник: доцент кафедри публічного адміністрування

та управління бізнесом, д.е.н., доц. Комарницька Г.О.

СОЦІАЛЬНИЙ РОЗВИТОК ЯК СФЕРА ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ

Україна одночасно із прийняттям Конституції стала позиціювати себе як соціально орієнтована держава. Визначення місця людини і її потреб в економічному житті країни спричинило розширення спектра соціальних відносин. Особливість соціальної політики в Україні спрямована на забезпечення розвитку суспільства, а також подолання недоліків у цьому напрямку. Звідси випливає основне призначення політико-правових аспектів соціальної сфери, які спрямовані на ліквідацію бідності; забезпечення гідного місця існування людини та її активного розвитку; збільшення якості соціальних послуг; надання рівної можливості для всіх у реалізації прав на освіту, медичне обслуговування; формування комплексних програм, спрямованих на інтереси суб'єктів соціального розвитку.

Загальний внесок у вивчення особливостей перетворення у соціальній сфері на сучасному етапі державотворчих процесів зробили такі науковці як, М. Безпарточний, О. Березін, Ю. Горемкіна, С. Горбатюк, Н. Липовська, Л. Нікілева та інші.

Оскільки формування людини, як соціального суб'єкта – безперервний процес, від нього залежить якою мірою вона реалізує себе у житті, рівень її соціалізації з населенням, здатність чи неспроможність самостійно вирішувати власні проблеми тощо. Необхідність розвитку зумовлена первинними потребами. У наш час ми прагнемо до зміни свого соціального становища, соціального росту, набуття або збереження такого досвіду, коли повністю задоволені тим, що в нас є, або зовсім навпаки, усвідомлення цього приходить разом із бажанням досягти, хоча б достатній рівень життя. Проте даний процес характеризується значними перепадами, нерівномірністю. Особистість може отримати певні знання, уміння, але з часом вони або знецінюються, або потребують удосконалення. У цьому і проявляється особливість соціального розвитку, яка має тенденцію до нелінійного характеру. Серед чинників, які мають визначальний вплив на даний процес, можна виокремити: вік, темперамент, самоактивність, умови середовища, рівень фінансової

забезпеченості. Зрозуміло, що важливість даних критеріїв може коливатися від місця проживання, національного менталітету, релігії, культури та іншого.

Соціальний розвиток – це якісна характеристика стану об'єкта, яка сприяє формуванню нових відносин, норм та цінностей, тобто відбувається трансформація наявних елементів і зв'язків. Доцільно акцентувати увагу на той факт, що визначити рівень соціального розвитку можна по закінченню певного проміжку часу, або в порівнянні з якимось періодом.

У системі забезпечення соціального розвитку важливу роль відіграють державні інвестиції. Достатній обсяг, раціональне та ефективне спрямування таких фінансових ресурсів створює гідні умови для існування людей. Сьогодні значної уваги потребує вкладення коштів у соціальну сферу, адже вони є запорукою корисного суспільного ефекту в майбутньому.

Варто враховувати, що даний критерій водночас виступає оцінкою рівня і якості життя населення. Його дії спрямовані на подолання гострих проблем, з яким стикається суспільство протягом періоду свого існування. Результати державного інвестування розвитку соціальної сфери проявляються в посиленні соціальної орієнтації економічної системи, а також економічному зростанні, розвитку ринку праці, нагромадженні людського капіталу, наданні соціальних гарантій, забезпеченні отримання соціальних послуг, та відповідних виплат.

Визначення напрямів інвестування у соціальній сфері є дуже складним процесом. Наявність широкого кола суб'єктів зі значною кількістю запитів та проблем, варіативність соціальних програм, їх специфічність, вимагають ретельної оцінки фінансових можливостей, та визначення пріоритетних галузей, на які необхідно розподілити кошти. Зростання якості життя населення є тим визначальним фактором, що характеризує ефект від державного інвестування у соціальну сферу. Для того, аби визначитись з цільовим направленням ресурсів, необхідно провести аналіз структурних компонентів поточного стану життєдіяльності населення.

У державних витратах соціальні інвестиції завжди мали визначальний характер. Аналіз зведеного бюджету за 2019 рік (рис.1.) вказує на те, що найбільшу частину видатків складає показник «соціальний захист та соціальне забезпечення» – 23% від загальної суми або 1372,4 млрд. гривень. Наступними по черговості є – освіта (17%), громадський порядок, безпека та судова влада (11%), економічна діяльність (11%), охорона здоров'я (9%) тощо.

У структурі видатків на соціальний захист та соціальне забезпечення найбільшу частку займає захист пенсіонерів – 62%, захист інших категорій населення – 20% та допомога у вирішенні житлового питання – 18%. Найменше коштів було виділено на соціальний захист сім'ї дітей та молоді – лише 0,2 млн. гривень.

Рис.1. Видатки зведеного бюджету за 2019 рік (у %)

Джерело: розроблено автором на основі [1]

Таким чином, визначення потреб населення у соціальних послугах передбачає проведення на рівні районів та об'єднаних територіальних громад щорічного аналізу. З метою прийняття раціональних управлінських рішень вони збирають інформацію про контингент фактичних та потенційних отримувачів, а також дані про суб'єктів, що надають такі послуги. За отриманими результатами відбувається оптимізація бюджетного розподілу коштів відповідно до пріоритетних напрямів.

Рис.2. Структура видатків зведеного бюджету на соціальний захист та соціальне забезпечення за 2019 рік (у млн. грн.)

Джерело: розроблено автором на основі [1]

Покращенню загальної тенденції соціального розвитку також сприяють програми у галузях освіти, охорони здоров'я тощо. На державному рівні інвестиції у соціальний розвиток здійснюються шляхом перерозподілу валового внутрішнього продукту, а також певних бюджетних статей. Станом на 2019 рік освіта в структурі ВВП займала 6%. Варто зазначити, що в законі України «Про освіту» ст. 78 зазначено, що «держава забезпечує асигнування на освіту в розмірі не менше ніж 7 відсотків валового внутрішнього продукту за рахунок коштів державного, місцевих бюджетів, та інших джерел фінансування, не заборонених законом» [2].

Створення якісної системи медичної допомоги та обслуговування залежить від багатьох економічних завдань. Серед них, визначення необхідного обсягу інвестування у галузь охорони здоров'я, забезпечення кваліфікованими спеціалістами, сучасним обладнанням, впровадження та застосування нових медичних технологій тощо. У 2019 році основна частина медичних послуг фінансувалася за допомогою медичних субвенцій, які надавалися Кабінетом Міністрів України. Інша частина була профінансована за рахунок власних ресурсів місцевих органів самоврядування.

Враховуючи зазначене вище, необхідно акцентувати увагу на тому, що сучасною проблемою державного фінансування у соціальну сферу є децентралізація повноважень, у тому числі фінансових. Не всі громади здатні забезпечити належний рівень інвестицій у соціальний розвиток. Однак, вирішення такого питання, має відбутися одночасно із налагодженням цілісного механізму бюджетної децентралізації.

Отже, соціальний розвиток сьогодні виступає необхідною умовою забезпечення ефективного функціонування господарюючих суб'єктів, досягнення високого стабільного рівня життя та задоволення усіх наявних потреб населення. З позиції публічного адміністрування такий процес розглядається як вплив органів державної влади на суспільство задля його впорядкування, збереження режиму діяльності та всебічного вдосконалення. Важливої уваги при здійсненні таких завдань відіграє моніторинг громадської думки щодо рівня соціального обслуговування, а також пріоритетність реалізації програм та проектів у сфері соціального забезпечення та соціального захисту.

Список використаних джерел:

1. Open Budget – Державний веб-портал бюджету для громадян. URL: <https://openbudget.gov.ua/national-budget/expenses?class=program> (дата звернення: 10.04.2020).
2. Про освіту: Закон України 05.09.2017 № 2145-VIII/ Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення: 08.04.2020)

СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА СТЕРЕОТИПИ ПРОЦЕСУ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

Сучасні урбанізаційні процеси в Україні потребують удосконалення системи розподілу на громади за територіальним принципом. Старий розподіл на райони та територіальні одиниці сьогодні не є доволі ефективним і не може гарантувати задоволення всіх соціально-культурних потреб населення. Як відомо, одним з етапів реформування адміністративно-територіального устрою, у межах децентралізації, є формування ОТГ. Аналізуючи досвід даного процесу, можна помітити, що органи місцевого самоврядування (ОМС) більшою мірою не готові до різких змін в адміністративному поділі. Усе це призводить до дисбалансу новосформованих ОТГ, більшість з яких розташовані винятково на сільських територіях. Очевидно, причиною такої тенденції стало те, що жоден населений пункт не хоче поступатися правом бути головним, закривати деякі школи, інші державні установи тощо.

Приймаючи рішення про створення громади, першим постає питання: «Що отримаємо, і скільки втратимо?». Варто зазначити, що таке сприймання ситуації є певним стереотипом, який сформувався унаслідок недостатньої обізнаності і практичних рекомендацій щодо того, як саме діяти за даних умов, і більше того, це підкріплено небажанням до змін.

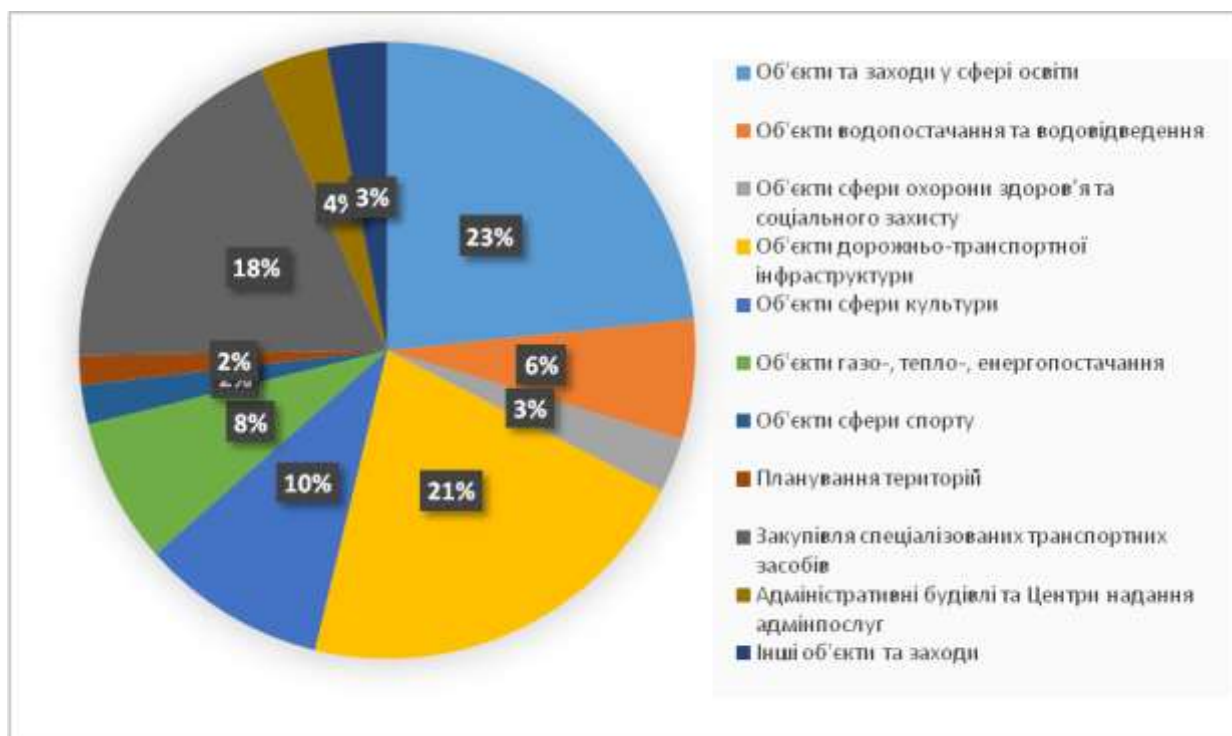
Позитивні наслідки реформи децентралізації:

1. Розширення владних повноважень ОМС за рахунок передачі частини повноважень на локальний рівень.
2. Отримання об'єднаними громадами права на ведення прямих міжбюджетних відносин, що дає можливість скоротити бюрократичні обмеження, які були до цього [1].
3. Чітке розмежування податкових надходжень та зборів між різними рівнями бюджетів, зміни у Податковому та Бюджетному кодексах України.
4. Зростання частки офіційних трансфертів у місцевих бюджетах завдяки запровадженню інфраструктурної субвенції, безпосередньо спрямованої на розвиток ОТГ, а також за рахунок фінансування з Державного фонду регіонального розвитку [2].
5. Зростання зацікавленості у новостворених громадах, а також фінансування від міжнародних донорів, надання їм грантової підтримки на реалізацію проектів соціально-економічного спрямування.
6. Запровадження реформ у сферах освіти та охорони здоров'я, які спрямовані на підвищення ефективності прийняття управлінських рішень на місцях з метою скорочення

видаткової частини місцевих бюджетів та підвищення якості отриманих населенням соціальних послуг.

За даними прес-центру ініціативи «децентралізація» у 2019 році з Державного бюджету об'єднаним територіальним громадам на розвиток інфраструктури була передбачена субвенція у розмірі 2,1 млрд грн. Кошти субвенції були розподілені між 806 об'єднаними громадами, створеними у 2015-2018 роках, в залежності від кількості сільського населення і площі громади.

З загального розміру субвенції громади використали 2,06 млрд грн. Нерозподілений між проектами залишок склав 40 млн. гривень. Найбільше всього коштів було спрямовано на об'єкти та заходи у сфері освіти. За даним напрямом було успішно реалізовано 560 проектів. Щодо об'єктів дорожньо-транспортної інфраструктури було запропоновано 539 проектів і виділено 437,1 млн. гривень на їх впровадження. Варто зазначити що на планування територій було виділено лише 32 млн. гривень, про вдалося виконати 110 проектів.

Рис. 1. Структурний розподіл субвенції об'єднаними громадами у 2019 році (у млн грн)

Джерело: розроблено автором на основі [1]

У період з 2016 по 2019 рік для об'єднаних громад було виділено 6,5 млрд грн на розвиток інфраструктури: у 2016 році дана сума становила 1 млрд грн на 159 ОТГ, у 2017 році – 1,5 млрд грн на 367 ОТГ, у 2018 році – 1,9 млрд грн на 665 ОТГ, а у 2019 році обсяг субвенції склав 2,1 млрд грн для 806 ОТГ. За п'ять років за допомогою даної субвенції вдалося реалізувати 9475 проектів.

Серед викликів, перед якими постають об'єднані громади на шляху до формування спроможних територіальних одиниць можна виділити три групи проблем: проблеми спроможності; проблеми, викликані урбанізаційними процесами; проблеми внаслідок децентралізації.

Проблеми спроможності включають в себе низку викликів, спричинених безпосередньо внутрішніми можливостями новосформованих ОТГ.

Першочерговим аспектом виступає недостатній рівень кваліфікації кадрів. Значна частина об'єднаних громад розташована та утворена винятково з населених пунктів, що знаходяться на сільських територіях. Сьогодні молоді та висококваліфіковані спеціалісти надають перевагу містам, адже впевнені, що їх знання та праця будуть більш високо оцінені.

Наступна проблема – жорстка централізація прийняття управлінських рішень. До прикладу, від бухгалтерів сільської або селищної ради не вимагали досконалого знання Бюджетного кодексу, адже важливі операції зазвичай здійснювалися на більш вищих рівнях. Відповідно до цього не менш глобальною є проблема неефективного використання фінансових ресурсів, яку можна простежити у сферах освіти та медичного обслуговування. Збільшення владних повноважень ОМС призвело до зростання відповідальності за прийняття управлінських рішень.

Група проблем, пов'язаних з урбанізацією, на думку сільського населення, несе найбільшу загрозу. Житалі даних територій вважає, що це може привести до зламу їх буденного ладу та закриття таких важливих, і у свою чергу неефективних сільських клубів, медичних, освітніх та деяких комунальних закладів. Ще однією з перепон, які вони вбачають на шляху до об'єднання з великими містами, є небажання перетворитися в аграрно-сміттєвий придаток для урбанізованих міських центрів [2].

Для міських ОМС, питання об'єднання з сільськими територіями має дещо інший характер. Вони визначають для себе, чи вигідно їм вкладати значну частину фінансових ресурсів для розбудови сільської території, і що саме з цього можна буде отримати. Для міст приєднання сільських територій до свого складу розширює можливості безперешкодного виведення шкідливих та небезпечних виробництв за свої межі. Для сіл та селищ такий процес є загрозою справжньої екологічної катастрофи, що також може привести до знищення рекреаційних зон за межами міст.

Фінансова децентралізація значно розширила повноваження органів місцевого самоврядування, розмежувавши податки, проте створила також й іншу проблему. Більшість підприємців вбачають вигоду у реєстрації юридичних адрес своїх підприємств у великих містах, тобто маленькі населенні пункти втрачають значну частину власних доходів.

Питання медичної реформи також мають безліч недоліків. Оптимізація медичних закладів повинна покращити дану галузь, але слід розуміти, що наявні умови

функціонування та критерії, що створені для більшості лікарень, є складними для виконання, саме тому більшість із них ліквідують або переведуть до закладів первинної медичної допомоги.

Освітня реформа передбачає умунення неспроможних шкіл та формування опорних. Для міст така ситуація не є проблемною, а для сіл або селищ вона формує нові виклики. Наприклад, діти з віддалених сіл не зможуть добратися до такої школи, у наслідок непередбачених обставин: якщо вийде з ладу шкільний автобус чи комунальні служби не сформують гідну інфраструктуру, тощо.

Враховуючи все зазначене вище, можна запропонувати такі шляхи вирішення даних проблем:

1. Формування чіткого комплексу заходів, що спрямований на інформатизацію всіх аспектів процесу децентралізації.

2. Розроблення стратегії загальнодержавного рівня щодо формування агломерацій та розширення спектру об'єднаних територіальних громад, що формуються з міст обласного значення та сільських населених пунктів.

3. Створення належної кадрової політики, що передбачає підготовку висококваліфікованих управлінців для роботи в об'єднаних громадах, що включають сільські території.

4. Розроблення заходів, спрямованих на розробку нової методології прийняття управлінських рішень, ефективне використання фінансових ресурсів, виходячи із стратегічного управління.

5. Формування центральними органами влади чіткого та прозорого механізму розмежування бюджетів.

6. Внесення змін до медичної та освітньої реформ з урахуванням інтересів територіальних громад.

Список використаних джерел:

1. Прес-центр ініціативи «Децентралізація». URL: decentralization.gov.ua/news/12128 (дата звернення: 30.04.2020).

2. Котенко Н.В., Решетняк Я.В. Фіскальна децентралізація: досвід вразливості сільських територіальних громад в Україні. IV Міжнародна науково-практична конференція «Фінансові аспекти розвитку держави, регіонів та суб'єктів господарювання: сучасний стан та перспективи» м. Одеса. Травень. 2017. С. 243–245.

ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ ЯК ВАЖЛИВОЇ СКЛАДОВОЇ ДЕРЖАВОТВОРЧОГО ПАТРІОТИЗМУ НАЦІЇ

Становлення економічної та духовної основи незалежної України потребує вивчення та аналізу ключових чинників виникнення та розвитку державотворчих процесів. Серед них важливу роль відіграє національна свідомість як засіб об'єднання зусиль нації у творенні власної держави. Загалом, національна свідомість – це усвідомлення спільнотою своєї національної належності, спільної історичної долі, спорідненості геополітичних, культурних, соціальних, історичних інтересів. Вона пов'язана із самоідентифікацією нації як основи її державотворчого патріотизму [1-2, 4-5, 9].

Основою національної свідомості є таке поняття як «національна самосвідомість», деякі науковці ототожнюють ці два поняття, однак, між ними все-таки існують відмінності. Національна самосвідомість є особливою складовою самосвідомості особистості, яка включає в себе усвідомлення окремим індивідом специфічних ознак своєї нації, які відрізняють її від інших, її особливості та унікальності, а також відносить себе до цінностей, які нація створила протягом історії свого розвитку. Відтак, національну свідомість варто розглядати на колективному рівні, тоді як національну самосвідомість – на індивідуальному.

Існує багато чинників, які впливають на формування національної свідомості, серед них можна виділити культуру, геополітичне положення країни, історичний фактор. Так, надзвичайно важливим є те, в яких історичних умовах формувалася нація, через які випробування їй довелося пройти на історичному шляху свого розвитку. Українські землі протягом значного періоду своєї історії були розділені між різними державами, українці не мали власної державності, внаслідок цього сформувалася одна зі специфічних рис української національної свідомості – прагнення до єдності всіх українців і їх об'єднання в межах своєї держави. Серйозно вплинуло на українців і перебування у складі колишнього Радянського Союзу. Ось чому в наш час особливо необхідні патріотична самосвідомість і відповідальна громадянська позиція кожного члена українського суспільства, об'єднання навколо спільної національної ідеї. Усі громадяни України, до якої б національності вони не належали, повинні усвідомити, що альтернативи незалежності Української держави не існує, що це єдиний правильний і закономірний процес історичного розвитку. Лише національна гордість, єдність, наполеглива праця дозволять нам наблизитися до рівня інших високорозвинутих країн. Тим більше, що наша земля є багатою на природні ресурси та однією з найродючіших у світі, а українці завжди славилися своєю працьовитістю та особливим ставленням до землі та до її дарів.

Нам потрібно зрозуміти, що високий рівень національної свідомості пов'язаний не просто з усвідомленням процесів національного відродження, а й з практичною готовністю людини до участі в творенні і розвитку незалежної держави. Ця готовність насамперед проявляється у добросовісній сплаті податків, які наповнюють державний бюджет і сприяють соціально-економічному розвитку нашої країни.

Особливо актуальним питанням на сучасному етапі державотворення є національно-патріотичне виховання молоді і формування в нового покоління національної самосвідомості. Молоде покоління формується у складних політичних умовах, в державі відбуваються постійні зміни, які не завжди мають позитивні наслідки. Через цю нестабільність і постійні коливання політичної ситуації значний відсоток молодих людей не бачить перспектив і можливостей для саморозвитку і самореалізації в Україні. За даними соціологічних досліджень понад 40% молодих українців хотіли б виїхати з України і проживати за кордоном. Це сумна статистика, адже саме молодь є рушієм змін в державі, вона має ту силу та енергію, яка зараз так потрібна нашій країні. У цих умовах патріотичне виховання молоді сьогодні є одним із пріоритетів державної політики в Україні, важливою складовою національної безпеки України.

Головну роль у формуванні у дітей любові до Батьківщини відіграє сім'я та найближче соціальне оточення через передавання культурних традицій, звичаїв, обрядів, вірувань. Діти змалку повинні перебувати під впливом матеріальної та духовної культури свого народу, це сприяє розвитку їх творчих здібностей і дозволяє виховати національно свідомих громадян.

Також значний вплив на патріотичне виховання дітей та молоді мають такі молодіжні організації як «Пласт», «Молода просвіта», Дитячо-юнацьке товариство «Січ» та інші.

Зокрема, найбільш масовою та активною громадською молодіжною організацією в досягненні основної мети національного виховання – виховання свідомого громадянина, патріота, розвиток комунікаційних навичок є Національна скаутська організація України «Пласт». «Пласт» був створений у 1912 році, тоді він був молодіжною спортивною організацією. Його мета не проголошувалась відкрито, але завжди була зрозумілою – це звільнення України від загарбників, виховання справжніх українських патріотів. Про це свідчить основне положення присяги пластунів: «Присягаюсь своєю честю, що робитиму все, що в моїй силі, щоб бути вірним Богові й Україні» [6].

Нині ставлення до «Пласту» в різних регіонах України є неоднозначним. Існують суперечки щодо таких питань: на яких принципах потрібно проводити національно-патріотичне виховання пластунів; яке місце повинно займати релігійне виховання у «Пласті». Водночас із національно-патріотичним вихованням тут формують й почуття

поваги до інших народів. Пластуном може стати представник будь-якої національності, який підтримує національну ідею України.

Не зважаючи на те, що в деяких регіонах чисельність пластунів зменшується, «Пласт» залишається найпопулярнішою молодіжною організацією в Україні, такі висновки можна зробити, проаналізувавши річні звіти «Пласту». Порівнявши статистичні дані про чисельність пластунів у семи регіонах протягом 2016-2018 рр., можна прослідкувати динаміку її збільшення або зменшення в цих регіонах. Так, у місті Київ в кінці 2017 року чисельність пластунів складала 846 осіб, що на 19% більше, порівняно з 2016 роком, а у 2018 році було вже 1100 осіб (+21% порівняно з 2017 р.). У Київській області у 2017 році вона зменшилась на 7%, а вже у 2018 – зросла майже на 18%. Найбільше пластунів на Львівщині, у 2017 році відбулось невелике їх зменшення, що становить менше 0,4%, а у 2018 їх стало більше на 6%. У Донецькій області протягом 2016-2018 рр. спостерігається збільшення чисельності учасників «Пласту», у 2017 році – на 23%, у 2018 – на 3%. А от в Одеській навпаки – прослідковується тенденція до зменшення. У 2017 році, порівняно з 2016, чисельність пластунів зменшилася на 50%, у 2018 – ще на 7%. У Вінницькій області відбуваються незначні коливання в бік зменшення на 1% у 2017 році і збільшення на 0,7% у 2018. Найменше в Україні учасників «Пласту» на Херсонщині. У 2016 році їх було всього 6, у 2017 – не було жодного, а у 2018 з'явився один [3, 7-8].

Зазначимо, на початку 2020 р. було задіяно закон, у якому йдеться про фінансову, консультаційну та інформаційну підтримку діяльності «Пласту» виконавчою владою та органами місцевого самоврядування. Така співпраця дає перспективи підвищення ефективності патріотичного виховання дітей та молоді.

Отже, національна свідомість є невід'ємною складовою державотворчого патріотизму нації, адже задля побудови та розвитку власної держави, громадянин спочатку повинен усвідомити свою роль, своє місце у цій державі, єдність з іншими громадянами та важливість спільної з ними мети. Формування національної свідомості українців відбувалося у складних історичних умовах, внаслідок цього сформувалися специфічні, притаманні саме українцям її риси. Нині надзвичайно важливим є формування національної свідомості у представників молодого покоління, тому що їхнє креативне бачення розвитку України є корисним і справді ефективним на сучасному етапі державотворення.

Список використаних джерел:

1. Власюк Г. І. Спортивно-просвітницька організація «Пласт» у системі патріотичного виховання молоді [Електронний ресурс] / Г. І. Власюк, В. К. Кіндрат. – 2016. – Режим доступу: file:///C:/Users/1/Downloads/inuv_2016_4_15.pdf.

2. Жаровська О. П. Національна самосвідомість як складова патріотичного виховання студентів педагогічних університетів [Електронний ресурс] / О. П. Жаровська. – Режим доступу: [file:///C:/Users/1/Downloads/Tmpvd_2014_18\(1\)__28.pdf](file:///C:/Users/1/Downloads/Tmpvd_2014_18(1)__28.pdf).

3. Звіт про діяльність Молодіжної організації «Пласт 2016 – Національна скаутська організація України» [Електронний ресурс]. – 2017. – Режим доступу: https://issuu.com/plast.org.ua/docs/plast_annual_report_2016.

4. Карпінський Б. А. Державотворчий патріотизм нації: податкова домінанта [монографія] / Б. А. Карпінський. – Львів : Колір ПРО, 2016. – 534 с. (Серія «Держава і стратегіологія»).

5. Карпінський Б. А. Державотворчий патріотизм нації: прояв та оцінювання / Б. А. Карпінський // Розвиток креативного публічного управління : Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 8 квітня 2016 р.) / За заг. ред. О. І. Дація. – К. : Академія муніципального управління, 2016. – С. 19-20.

6. Пластова присяга – дороговказ життя [Електронний ресурс] // Посібник пластового юнацтва – Режим доступу: <http://proba.plast.te.ua/responsibilities/plastova-prysyaha-dorohovkaz-zhyttya/>.

7. Річний звіт Пласту 2017 [Електронний ресурс]. – 2018.

8. Річний звіт Пласту 2018 [Електронний ресурс]. – 2019.

9. Селищева І. А. Роль історичної освіти у формуванні національної свідомості [Електронний ресурс] / І. А. Селищева // Вісник НТУУ «КПІ». Філософія. Психологія. Педагогіка.. – 2016. – Режим доступу: <http://journal-phipsyped.kpi.ua/article/view/81199/100515>.

Козій О.В., студентка групи УФП-21с

Науковий керівник: доцент кафедри економіки

та публічного управління, к.е.н., доц. Пак Н.Т.

ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ТА ЇЇ РОЛЬ В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ

Система державного управління складається з підсистем регіонального управління. Ефективне публічне управління на рівні регіону є основою для реалізації державної політики та підвищення рівня добробуту в країні.

В Україні, на законодавчому рівні, регіональне управління розподілене між органами державної влади та місцевого самоврядування. Місцеве самоврядування є необхідною складовою демократично організованого суспільства, а основна його функція – забезпечення ефективності розвитку на місцевому рівні.

У 2014 році розпочався перший етап децентралізації в Україні – передачі повноважень та бюджетних надходжень від державних органів до органів місцевого самоврядування [1].

Сьогодні децентралізація є базовим механізмом реформування системи публічного управління. Децентралізація також є пріоритетною сферою діяльності міжнародних організацій. Підвищення ефективності процесу публічного управління через механізми децентралізації може зробити значний внесок у демократичну складову зростання країн, що розвиваються, до таких країн належить і Україна.

Перевагами децентралізованого надання державних послуг є, насамперед, близькість органів місцевого самоврядування до населення, і як наслідок, краще розуміння переваг та потреб населення певної території, можливість зниження наслідків «політичних рішень» при прийнятті управлінських рішень. В умовах фінансової децентралізації органи місцевого самоврядування, володіючи самостійністю, отримують більше стимулів до збільшення доходів у рамках своєї компетенції, але при цьому не можуть переступити певні межі акумуляції ресурсів через відкритість економіки.

Як вже було зазначено, децентралізація в Україні розпочалася у 2014 році і її першим етапом було створення життєздатних об'єднаних територіальних громад. Звісно, під час формування ОТГ виникали певні труднощі. Громадяни не завжди розуміли доцільність об'єднання та ефективність діяльності ОТГ. Однак, згодом більшість з них усвідомила, що це важливий крок у розвитку регіонів і становленні демократичної держави.

Саме громада є базовою одиницею місцевого самоврядування. Процес її створення має такі етапи [2]:

- 1) формування ініціативи щодо проведення громадського обговорення питання створення громади;
- 2) проведення громадського обговорення;
- 3) винесення питання про ініціювання створення громади на сесію сільської, селищної, міської ради;
- 4) після підтримання пропозиції сесією, голова розсилає листи про об'єднання суміжним громадам, тим, які увійдуть у майбутню об'єднану громаду;
- 5) розгляд пропозиції і винесення її на громадське обговорення;
- 6) проведення сесії в кожній суміжній громаді, яка повинна дати згоду на об'єднання, або не надати;
- 7) створення робочої групи, підготовка проекту рішення про добровільне об'єднання;
- 8) якщо ОДА надасть позитивний висновок, кожна з територіальних громад приймає на сесії рішення про утворення об'єднаної територіальної громади;

9) після прийняття рішень голова адміністративного центру об'єднаної громади звертається до обласної ради з поданням щодо утворення територіальної громади та про призначення у ній перших місцевих виборів.

Інтереси сільських мешканців у раді громади представляє староста, він обирається на 5 років і має свої повноваження.

Важливою складовою децентралізації є бюджетна децентралізація. В Україні найбільшим за останні роки кроком у напрямку бюджетної децентралізації є прийняті Верховною Радою у грудні 2014 року зміни до Бюджетного та Податкового кодексів України. Започатковані в кінці 2014 року бюджетно - податкові реформи в Україні, покликані були створити нову фінансову основу місцевого самоврядування. Починаючи з 2015 року особливістю бюджетної децентралізації стає нова модель міжбюджетних відносин, джерела наповнення місцевих бюджетів розширено за рахунок переданих з державного бюджету низки податків та запроваджено нові збори. Це дало змогу місцевим громадам стати більш самостійними у фінансовому забезпеченні своїх потреб.

Другим етапом децентралізації є зменшення кількості районів і передача значної частки повноважень і обов'язків з районів до громад. Станом на сьогодні більшість районів вже передали ОТГ обов'язки та фінансові ресурси. Планується об'єднати зараз існуючі райони і перетворити таким чином наявні 490 районів на 100 нових.

Основною мотивацією передбаченої широкої консолідації районів лише у 100 таких територіальних одиниць є підвищення ефективності та скорочення витрат державних адміністрацій. Безумовно, досягти цих цілей може бути не так просто, як вважають деякі реформатори. Уряд прагне змінити інституційну основу для районів, дозволяючи безпосередньо обраним радам (тобто органам місцевого самоврядування, які вже існують) створювати власні виконавчі комітети, та формально закріплюючи цю нову структуру в українській Конституції. Таким чином, ради більше не мали б делегувати виконання рішень районним державним адміністраціям. Наразі поки зарано говорити, які саме функції будуть покладені на нові об'єднані райони. Все ще потрібно визначити функції майбутніх інституцій, а також їхнє територіальне планування. Незважаючи на ці та деякі інші досі відкриті питання, злиття районів є логічним продовженням об'єднання громад і повинно наблизити адміністративно-територіальний устрій України до адміністративних структур багатьох країн-членів ЄС. Згодом районні та обласні державні адміністрації взагалі повинні припинити своє існування, замість них центральну владу на місцях представлятимуть префекти. Спочатку планувалося, що вони здійснюватимуть лише нагляд за дотриманням законності органами місцевого самоврядування. Утім, проект змін до Конституції передбачає, що префекти також здійснюватимуть зокрема й виконавчу владу - принаймні, в районах і областях, і тут виникає проблема, адже система адміністративного нагляду

повинна бути - для забезпечення відповідності рішень органів місцевого самоврядування державній політиці. Але цей нагляд не можна суміщати з управлінськими повноваженнями які здійснювались адміністраціями. Префектів призначатиме та звільнятиме президент за поданням Кабміну. Акти префектів – в залежності від того, якого питання вони стосуватимуться – скасовувати матиме право або президент, або уряд[3].

Отже, роль місцевого самоврядування має визначатись не лише характером повноважень його органів, комплексом питань, що належать до їх відання, а передусім через систему функцій органів самоврядування. Саме завдяки децентралізації органи місцевого самоврядування дістануть можливості брати на себе нові і ширші демократичні повноваження, для того щоб надавати ширший спектр публічних послуг, активніше й ефективно самотійно вирішувати регіональні та місцеві питання. Децентралізація завдяки наближенню публічного управління до громадян підвищує ступінь участі населення у прийнятті управлінських рішень, що впливають на їхнє життя. Таким чином, рішення, прийняті в умовах децентралізації, більшою мірою відповідають потребам громадян, оскільки враховують місцеві умови. Саме децентралізація дозволяє забезпечити достатній рівень адміністративної самотійності органів місцевого самоврядування, створює ефективну систему взаємодії органів місцевого самоврядування та громадськості з центральною владою. Україна вже зробила перші успішні кроки у розвитку децентралізації та становлення спроможних ОТГ, надалі потрібно примножувати здобутки у цій політичній сфері, впроваджувати наступний етап реформи місцевого самоврядування.

Список використаних джерел:

1. Децентралізація дає можливості. URL: <https://decentralization.gov.ua/about>.
2. Ладонько Л. С., Михайловська О. В., Кунденко А. В. Децентралізація державного управління як основа публічного менеджменту на місцевому рівні. 2016. URL: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/apdu/2016-2/doc/3/01.pdf>.
3. Суть реформи місцевого самоврядування (децентралізації). URL: http://icps.com.ua/assets/uploads/images/files/verstka_decentralizaciya.pdf.
4. Козак В. І. Публічне управління в системі координат: децентралізація – місцеве самоврядування – демократія. 2017. URL: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/tpdu/2017-2/doc/3/03.pdf>.
5. Наталія Базавлук, Віталій Баштанник. Реалізація принципу децентралізації в публічному управлінні: організаційно-правові засади. 2016. URL: [http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2016/2016_01\(28\)/4.pdf](http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2016/2016_01(28)/4.pdf).

ПОДАТКИ ЯК ОСНОВА ДЕРЖАВОТВОРЧОГО ПАТРІОТИЗМУ НАЦІЇ

Виходячи з проведеного аналізу, можливо стверджувати, що *державотворчий патріотизм нації* – це дії громадян, спрямовані на творення та розвиток суверенної, незалежної та цивілізованої держави в її інтересах. Державотворчий патріотизм можна оцінити за двома підходами: якісним та кількісним. Якісний підхід полягає у висловленні своєї любові до рідної землі, повазі до історії, звичаїв та традицій. Кількісним вимірником державотворчого патріотизму нації є податки.

Властиво саме податки забезпечують необхідне фінансове функціонування держави. Від того, наскільки платники податків усвідомлюють патріотичну спрямованість та важливість сплати податків, залежать фінансові можливості держави і її здатність виконувати свої функції. До того ж, податки регулюють управління ринковою економікою, і саме від ефективно побудованої системи оподаткування залежить результативність національного господарства. Введення в дію тверджень концепції державотворчого патріотизму нації в контексті податкової складової є реальним варіантом наповнення державної скарбниці [1-8].

Посадові особи Державної фіскальної служби мають проводити податковий контроль. Згідно зі ст. 61 Податкового кодексу України, «Податковий контроль – система заходів, що вживаються контролюючими органами з метою контролю правильності нарахування, повноти і своєчасності сплати податків і зборів, а також дотримання законодавства з питань проведення розрахункових та касових операцій, патентування, ліцензування та іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи» [1].

Проаналізувавши статистичні дані податкових надходжень до бюджету України та місцевих бюджетів за 2015-2020 рр., можна зробити висновок, що з кожним роком відбувалося зростання надходжень, що свідчить про підвищення рівня свідомості та патріотизму громадян України.

Зокрема, великі міста є обласними адміністративними центрами, вони мають значний вплив на формування державотворчого патріотизму нації, адже вони є окремими платниками податків і водночас сприяють наповненню державного бюджету. Варто зазначити, що саме місто володіє величезним потенціалом для розвитку бізнесу і забезпечує його економічними ресурсами.

Важливим є процес соціально-економічного розвитку конкретної території – сукупність змін у різних сферах її життєдіяльності, яка спрямована на досягнення певного рівня розвитку її соціальної й економічної сфер [3]. Ці зміни мають задовольняти потреби

населення конкретної території та співпадати з інтересами держав, і до того ж, завдавати якомога меншої шкоди навколишньому середовищу. Визначальну роль серед економічних інструментів, за допомогою яких державні інституції впливають на формування і розвиток соціального та економічного середовища в територіальній економіці, відіграють податки. Потрібно інформувати суспільство про ефективність податкової децентралізації, це дасть змогу залучити громадян до виконання функцій місцевого самоврядування та забезпечити його успішну діяльність. За допомогою офіційних веб-сайтів місцевого самоврядування, населені пункти отримують електронні адміністративні послуги, це сприяє подоланню бюрократії у веденні податкової документації, що надає можливість зменшення податкового тиску на підприємців та прозорого ведення обліку.

Платники податків, які в даному випадку є державотворчими патріотами, можуть отримати особисті вигоди, адже їхні податки підуть на розвиток інфраструктури населених пунктів, в яких вони живуть, працюють та заробляють кошти. Завдяки розвинутій інфраструктурі, населений пункт зможе приваблювати вітчизняних та іноземних інвесторів, що допоможе отримати нові робочі місця і сприятиме наповненню місцевих бюджетів. Все це дає змогу підвищити рівень свідомості платників та збільшити їх роль в державному патріотизмі нації як основі економічного зростання держави.

В Україні найбільшим за останні роки кроком у напрямку бюджетної децентралізації є прийняті Верховною Радою у грудні 2014 року зміни до Бюджетного та Податкового кодексів України. Започатковані в кінці 2014 року бюджетно-податкові реформи в Україні, покликані були створити нову фінансову основу місцевого самоврядування. По суті, було оголошено про початок чергового етапу бюджетної децентралізації та створення фінансово самодостатніх територіальних громад, які б мали прямі бюджетні відносини з Державним бюджетом України. Починаючи з 2015 року особливістю бюджетної децентралізації стає нова модель міжбюджетних відносин, джерела наповнення місцевих бюджетів розширено за рахунок переданих з державного бюджету низки податків та запроваджено нові збори [4].

Зазначимо, що протягом 2018 року надходження власних доходів до загального фонду місцевих бюджетів України (доходи без урахування міжбюджетних трансфертів) склали 234,1 млрд грн, що на 41,4 млрд грн або на +21,5% більше у порівнянні з 2017 роком. З початку реформи фінансової децентралізації доходи місцевих бюджетів показують стрімку позитивну динаміку: якщо у 2014 році їх обсяг становив 68,6 млрд грн, то за п'ять років вони зросли майже в 4 рази та за підсумками 2019 року становлять 267,0 млрд грн. Такі результати стали можливими завдяки розширенню повноважень і підвищенню зацікавленості органів місцевого самоврядування у збільшенні надходжень до місцевих бюджетів, реалізації заходів щодо залучення резервів їх наповнення та підвищення ефективності адміністрування податків і зборів [5].

Забезпечивши розуміння платниками своєї ролі у створенні державотворчого патріотизму нації, завдяки їх фінансових внесків у вигляді податків, можна досягнути економічного зростання держави, ефективного функціонування міст та безпосередньо підвищити прибуток місцевого бізнесу.

Однак, існують певні проблеми у соціально-економічному розвитку регіонів, адже темпи розвитку у кожному регіоні відрізняються, що зумовлює різницю у податкових надходженнях. Зараз в Україні існує тенденція до стрімкого зниження чисельності населення, як наслідок цього – зменшення трудових ресурсів, а, відтак, зменшення чисельності платників податків. Хоч і за офіційними статистичними даними податкові надходження у регіонах зросли протягом останніх років, але ці дані не враховують темпи інфляції, які теж значно підвищились за даний період.

Отже, податки є важливою складовою державотворчого патріотизму нації, адже сплачуючи їх, громадяни беруть активну участь у забезпеченні соціально-економічного розвитку як своїх населених пунктів зокрема, так і держави в цілому. Лише той народ може розраховувати на свою життєздатність, динамічність і перспективи в сучасному конкурентному просторі, у якого сформовано, виховано усвідомлення важливості потреби власної участі у творенні держави шляхом безпосереднього фінансового (податкового) забезпечення її розвитку. Нація має брати реальну фінансову участь у творенні власної держави.

Список використаних джерел:

1. Податковий кодекс України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://sfs.gov.ua/nk/spisok2/glava-5--podatkoviy-kontrol/>.
2. Бюджет України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://old.cost.ua/budget/revenue/>.
3. Карпінський Б. А. Функціонування міст – важлива складова державотворчого патріотизму нації [Електронний ресурс] / Б. А. Карпінський, Г. О. Комарницька // Науковий вісник Мукачівського державного університету. – 2016.
4. Возняк Г. В. Бюджетна децентралізація : європейський досвід та перспективи для України [Електронний ресурс] / Г. В. Возняк // Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. – 2016. – Режим доступу: [http://ird.gov.ua/sep/sep20163\(119\)/sep20163\(119\)_056_VoznyakHV.pdf](http://ird.gov.ua/sep/sep20163(119)/sep20163(119)_056_VoznyakHV.pdf)
5. Фінансова децентралізація: результати 2018 року та перспективи 2019 року [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://storage.decentralization.gov.ua/uploads/library/file/382/Fourpager.pdf>.

6. Карпінський Б. А. Державотворчий патріотизм нації: оцінювання податкової домінанти [Електронний ресурс] / Б. А. Карпінський // Науковий вісник НЛТУ України. – 2012. – Режим доступу: https://nv.nltu.edu.ua/Archive/2012/22_3/374_Kar.pdf.

7. Карпінський Б. А. Основні аспекти державотворчого патріотизму нації [Електронний ресурс] / Б. А. Карпінський, Н. Т. Пак // Науковий огляд. – 2017. – Режим доступу: <https://naukajournal.org/index.php/naukajournal/article/view/1113/1231>.

8. Карпінський Б. А. Державотворчий патріотизм нації як основа фінансового забезпечення конституційного ладу (частина I) [Електронний ресурс] / Б. А. Карпінський // Науковий вісник НЛТУ України. – 2013. – Режим доступу: [file:///C:/Users/1/Downloads/derjavotvorchiy-patr-otizm-nats-yak-osnova-f-nansovogo-zabezpechennya-konstituts-ynogo-ladu-chastina%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/1/Downloads/derjavotvorchiy-patr-otizm-nats-yak-osnova-f-nansovogo-zabezpechennya-konstituts-ynogo-ladu-chastina%20(2).pdf).

Козій Х.В., студентка групи УФП-21с

Науковий керівник: доцент кафедри економіки та публічного управління, к.е.н., доц. Пак Н.Т.

ОСНОВНІ ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА ПРОЦЕС ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКОГО РІШЕННЯ

Прийняття рішення – це процес, який починається з констатації виникнення проблемної ситуації та завершується вибором рішення, тобто вибором дії, яка спрямована на усунення проблемної ситуації.[1, с.62]

Оскільки управлінські рішення приймаються людьми і мають вплив на людей, при прийнятті рішень необхідно враховувати низку факторів, зокрема, особистісні оцінки керівника, можливі ризики, середовище, у якому приймаються рішення, інформаційні та поведінкові обмеження, взаємопов'язаність рішень та негативні наслідки.

Всі управлінські рішення базуються на основі системи цінностей керівника. Кожна людина має власну систему цінностей, яка визначає її дії і впливає на рішення, що приймаються. Наприклад, якщо вашими цінностями є принциповість і справедливість, ви звільните поганого працівника; якщо ж ви надаєте більшого значення лояльності та лібералізму, то не будете поводитися рішуче і сміливо. Численні управлінські дослідження підтверджують, що ціннісні орієнтації визначають спосіб прийняття рішення. Наприклад, керівник, для якого найголовнішим є максимізація прибутку, не вкладе наявні ресурси у реконструкцію кімнат відпочинку для працівників. І навпаки: керівник, для якого головним є людський фактор, скоріше піде на підвищення заробітної плати, ніж на її скорочення заради фінансування нових проектів.

Управлінські рішення приймаються за різних обставин. Вони традиційно класифікуються як умови визначеності, ризику, невизначеності.

Рішення приймається в умовах визначеності, коли керівник точно знає результат кожного з альтернативних варіантів вибору. Наприклад, в умовах економічної стабільності керівництво може визначити на найближчу перспективу рівень затрат на виробництво певних виробів. Обчисливши собівартість, можна визначити найбільш вигідний для організації проект. Але таких рішень практично не дуже багато.

До рішень, що приймаються в умовах ризику, відносяться такі, результати яких не є визначеними, бо ймовірність кожного результату відома. [2]

Рішення приймаються в умовах невизначеності, коли важко оцінити імовірність потенційних результатів. Такі ситуації виникають, коли не вистачає інформації, яка б відповідала запиту. Невизначеність характерна для деяких рішень, які доводиться приймати за мінливих обставин. Найчастіше це проявляється у таких галузях, як політика, соціокультурне і наукомістке середовище. На практиці не дуже багато рішень доводиться приймати в умовах повної невизначеності. І все-таки спеціалісти в галузі управління рекомендують керівникам, які можуть зустрітися з невизначеністю, такі можливі дії: спробувати одержати додаткову релевантну інформацію і ще раз проаналізувати проблему; по можливості спробувати визначити імовірності пропонованих подій, звівши ситуацію до умов ризику; якщо немає можливості одержати необхідну інформацію, треба діяти відповідно до попереднього досвіду, висновку або інтуїції.[3]

Як правило, найважливіші рішення є й найбільш терміновими. Окрім цього необхідно враховувати, що з тривалістю часу змінюється і ситуація, тому рішення потрібно приймати та впроваджувати в життя, доки інформація, на якій воно ґрунтується є актуальною і точною. Чим швидше ми приймаємо рішення, тим швидше відриваємося від конкурентів. Тому врахування фактора часу інколи змушує керівників покладатися на висновки або навіть на інтуїцію, тоді як за нормальних умов вони віддали б перевагу раціональному аналізу. Дійсно, середовище, яке швидко змінюється, змушує «девальвувати» релевантну інформацію, яка ще вчора була точною.[3] Однак занадто швидкі рішення менеджерів, які не враховують аналітичні інформаційні дані, можуть також негативно позначитися на економічній діяльності організації. Наприклад: багато фірм свого часу почали виробництво кишенькових калькуляторів і при виході на ринок зазнали величезних збитків. У цей час «новачки» швидко удосконалили технологію і налагодили випуск калькуляторів з меншими затратами.

У наш час якісна релевантна інформація є дуже важливою. Однак, як і будь-який ресурс, інформація може бути недоступною або занадто багато коштувати. У вартість інформації слід включати витрати на її збирання, аналіз ринку, оплату машинного часу і

послуг консультантів тощо. Тому керівник повинен визначитися, потрібна йому додаткова інформація (адже це витрати) чи варто обмежитися тією, яка вже є. Більше інформації – не обов'язково краще, оскільки витрати на додаткову інформацію іноді перевищують зиск від її отримання.

Поведінкові фактори можуть також бути важливим аспектом у прийнятті ефективних для організації рішень. Це негативне ставлення до чого-небудь або до кого-небудь, особисті пристрасті та бар'єри сприйняття інформації. Наприклад, керівники по-різному сприймають існування і серйозність проблем. Хтось трактує управлінську ситуацію як складну, а хтось – як рядову. Це дуже часто призводить до незгоди або конфліктів у процесі прийняття рішень. Керівник може відхилити пропонований план дій через особисті пристрасті або лояльність стосовно чого-небудь.

Кожне важливе рішення так чи інакше пов'язане з негативними наслідками і побічними ефектами, значення яких керівник повинен співвідносити з очікуваним зиском. Кожне важливе рішення так чи інакше пов'язане з негативними наслідками і побічними ефектами, значення яких керівник повинен співвідносити з очікуваним зиском. Виграєш в одному, програєш в іншому. Тому прийняття управлінських рішень, за великим рахунком, є мистецтвом пошуку ефективного компромісу.[5, с.38-39] Проблема прийняття рішень полягає у тому, щоб зважити всі «за» і «проти» і одержати найбільший зиск.

В організації всі рішення взаємопов'язані. Одне рішення може вимагати прийняття попередньо кількох менш важливих рішень. Наприклад: організація вирішила перевести свою штаб-квартиру в інший регіон. Для цього вона має прийняти рішення про те, як компенсувати працівникам переміщення, кого наймати на нові посади, чи доведеться змінювати систему бухгалтерського обліку тощо.

Здатність передбачати, як взаємодітимуть рішення в системі управління, стає все більш важливою в міру просування до верхніх поверхів влади. Бачити всю картину наслідків прийнятих рішень – дуже важлива риса сучасного менеджера. Ефективно працюючий керівник повинен розуміти взаємопов'язаність рішень і обирати альтернативи, які є найбільш прийнятними для досягнення цілей організації.

Отже, проаналізувавши все, вищесказане, можна відмітити, що на прийняття управлінських рішень найважливіший вплив мають фактори, такі як: особистісні оцінки керівника, можливі ризики, середовище, у якому приймаються рішення, інформаційні та поведінкові обмеження, взаємопов'язаність рішень, фактор часу та середовище, що змінюється.

Існують також фактори, які негативно впливають на результати рішень, а деякі з них і призводять до неефективних рішень, тому першочерговим завданням є підготовка

професійних менеджерів на всіх рівнях управління, знайомих із сучасними технологіями менеджменту.

Список використаних джерел:

1. Дудар А. В. Прийняття рішень в управлінні підприємством. Регіональна бізнес-економіка та управління. 2013. URL: [file:///C:/Users/1/Downloads/Rbetu_2013_1_18%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/1/Downloads/Rbetu_2013_1_18%20(1).pdf).
2. Прийняття рішень в умовах невизначеності ризику. URL: https://stud.com.ua/45785/menedzhment/priynyattya_rishen_umovah_neviznachenosti_riziku.
3. Фактори, що впливають на процес прийняття управлінських рішень. 2011. URL: https://otherreferats.allbest.ru/management/00139563_0.html.
4. Фактори, що впливають на процес розробки і прийняття управлінських рішень. URL: https://pidruchniki.com/13320815/menedzhment/faktori_vplivayut_protsees_rozrobki_priynyattya_upravlinskih_rishen.
5. Савченко В. С. Менеджмент і адміністрування (менеджмент). 2016. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/78066418.pdf>.

*Корнієнко М. О., студентка групи УФП-21с
Науковий керівник: доцент кафедри економіки
та публічного управління, к.е.н., доц. Пак Н. Т.*

СУЧАСНІ АСПЕКТИ РОЗРОБКИ І ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ

На сучасному етапі розвитку суспільства ефективна діяльність будь-яких підприємств та організацій значною мірою залежить від своєчасного вирішення питань, що пов'язані із цілою низкою чинників, які впливають на соціально-економічну систему, тому вирішення даних проблем пов'язане з процесом прийняття управлінських рішень, від яких залежать якість та ефективність управління підприємством у цілому [1].

Управлінське рішення – це результат вибору суб'єктом управління способу дій, спрямованих на вирішення поставленого завдання в існуючій чи спроектованій ситуації [2; 3]. Управлінські рішення спрямовані на розв'язання конкретних управлінських завдань, які характеризуються: – невизначеністю, а в деяких випадках і суперечливістю умов; – недостатністю інформації про можливі способи їх вирішення та чітких алгоритмів вирішення; – необхідністю вирішення в обмежений час.

Важливою вимогою управлінського рішення є повноваження (владність) рішення – суворе дотримання суб'єктом управління тих прав і повноважень, що йому надані вищим рівнем управління. Збалансованість прав і відповідальності кожного органа, кожної ланки і кожного рівня управління – постійна проблема, пов'язана з неминучим виникненням нових задач розвитку і відставанням від них системи регламентації і регулювання. Погодженість із

прийнятими раніше рішеннями означає також необхідність дотримання чіткого причинно-наслідкового зв'язку суспільного розвитку. Вона необхідна для дотримання традицій поваги до закону, постанов, розпоряджень або для здійснення послідовної науково-технічної, ринкової і соціальної політики, чіткого функціонування виробничого апарата. Прийняття управлінського рішення вимагає високого рівня професіоналізму і наявності визначених соціально-психологічних якостей особистості, чим володіють не всі фахівці, що мають професійну освіту, а всього лише 5-10% з них [4]. Основними факторами, які впливають на якість управлінського рішення, є: застосування до системи управління проектами наукових підходів і принципів, методів моделювання, методів теорії автоматизованого управління, методів мотивації якісного рішення тощо. Зазвичай в прийнятті будь-якого рішення наявні три основні моменти: інтуїція, судження і раціональність.

Функціональний аспект прийняття рішень передбачає процес пошуку оптимальних варіантів діяльності як на основі вже існуючих так і на синтезі нових рішень, отриманих на основі аналізу проблемної ситуації. Як правило, процес прийняття рішення включає наступні функції: визначення проблеми та постановка задачі з управління, визначення осіб, що приймають рішення, опис та пошук альтернатив, вибір оптимальної альтернативи, впровадження, перевірка, виконання і контроль виконання рішення. Вище перераховані функції, в свою чергу, взаємодіють між собою і мають циклічний характер, що має значний потенціал для досягнення успіху.

Важливо зауважити, що успіх рішення в значній мірі залежить від результатів аналізу проблемної ситуації. Як правило, процес дослідження ситуації та розроблення рішення включає аналіз наступних факторів: сфера діяльності, терміни виконання, цілі задачі прийняття рішень, перелік осіб прийняття рішень, унікальність управлінської ситуації, рівень повноти вхідної інформації, рівень ризику та ступінь невизначеності, рівень часового горизонту (оперативний, тактичний, стратегічний), потреба в використанні інформаційних систем і технологій для підтримки процесу прийняття рішення.

Рішення створюються менеджерами на всіх рівнях організаційного управління і повинні забезпечувати організацію взаємодії, реалізації і контролю процесів виконання рішень. Менеджери нижньої ланки управління виконують задачі по виконанню самого рішення, а вищих ланок управління – задачі по здійсненню планування, організації, мотивації, комунікації і контролю.

З іншого боку, менеджери будь-якої ланки управління при прийнятті управлінських рішень стикаються з широким діапазоном запитань: як охарактеризувати проблему прийняття рішень за наявності декількох критеріїв; в обов'язки кого входить аналіз проблемної ситуації; як використати попередній досвід і знання для вирішення проблеми; яким способом буде здійснюватися контроль за виконанням рішення. Також важливо

враховувати, що процес прийняття рішень менеджерами не є чітким послідовним виконанням етапів, що запропонований в теоретичних положеннях щодо прийняття управлінських рішень. Тому важливо визначити діапазон задач прийняття рішень на різних ланках управління.

Щодо технології прийняття і реалізації управлінських рішень, вважаємо за доцільне виділити такі етапи розроблення та прийняття управлінських рішень: – збір інформації про можливі проблеми; – ідентифікація проблемної ситуації та причини її виникнення; – розроблення оцінної системи; – діагностика ситуації; – розроблення прогнозу розвитку ситуації; – генерування альтернативних варіантів рішень; – відбір основних варіантів управлінських рішень; – розроблення сценаріїв розвитку ситуації; – експертна оцінка основних варіантів управлінських дій; – колективна експертна оцінка; – ухвалення рішення; – контроль та оцінка виконання рішення.

У сучасних умовах для ефективного функціонування організації потрібен персонал особливого типу, орієнтований на максимальні досягнення в праці, креативний. Креативність можна вважати однією з основних вимог до персоналу. Саме такий персонал прагне до підвищення якості управлінських рішень на базі освоєння нових технік і технологій. Для формування управлінської команди, яка ефективно функціонує в сучасній організації, необхідною умовою є мотивація праці, як матеріальна, так і нематеріальна. Це буде запорукою зменшення плинності висококваліфікованих кадрів. Тому сучасна модель управління організацією має включати механізм ефективного прийняття управлінських рішень у системі трудової мотивації, який би дав змогу поєднувати стратегічну мету організації з потребами та інтересами працівників, застосовувати різні форми стимулювання, узгоджувати їх зі складністю, креативністю та результативністю праці, об'єктивно оцінюючи якість роботи, що виконується, знання, досвід, можливості працівників.

На етапі прийняття рішень із розроблених варіантів досягнення цілі вибирається найкращий. Аналіз, оцінку і визначення кращого рішення необхідно здійснювати на підставі принципів своєчасності, здійсненності і регуляторності з використанням відомих кількісних методів на основі вибраних критеріїв. Кращим вважається варіант, що дає змогу забезпечити максимальний рівень досягнення мети за мінімальних витрат ресурсів (економічних, фінансових, трудових тощо). Останнім етапом прийняття управлінського рішення є контроль та оцінка виконання рішення. У процесі контролю виявляються відхилення і вносяться поправки, що допомагають реалізувати рішення повністю. За допомогою контролю встановлюється так званий зворотний зв'язок між керуючою і керованою системами. Для оптимальної оцінки слід перевірити ефективність управлінських рішень, наприклад за показниками використання основних факторів виробництва: робочої сили, землі, технічних засобів. При цьому слід враховувати соціальні та психологічні аспекти проблем, оскільки

заходи вдосконалення організації праці, виробництва й управління повинні сприяти не тільки збільшенню виробництва споживчих вартостей, економії живої і уречевленої праці, а й поліпшенню психологічного клімату, взаємовідносин у колективі, зростанню задоволеності від праці [5, с. 10].

Процес прийняття рішення має складний багатоаспектний характер. Таким чином, виходячи з вищевикладеного, можна зробити висновок про те, що процес прийняття управлінських рішень є головною передумовою ефективної діяльності кожного вітчизняного підприємства. Для покращення діяльності підприємств необхідно більше уваги приділяти обґрунтованому поетапному процесу підготовки та прийняття управлінських рішень.

Ретельне дослідження задач прийняття рішень допоможе менеджерам сформулювати чітко уявлення про проблему та правильно ідентифікувати рішення, що, в свою чергу, сприятиме зменшенню помилок при розробленні заходів щодо реалізації і контролю виконання рішення, дозволить об'єктивно визначити необхідні ресурси для його виконання.

Список використаних джерел:

1. Кіцела Є. О. Удосконалення процесу прийняття та реалізації управлінських рішень на підприємстві. 2015. URL: http://www.agrosvit.info/pdf/9_2015/4.pdf.
2. Математична постановка задачі оптимізації складу множини робіт проекту при плануванні проектів модернізації. Управління проектами та розвиток виробництва / С. В. Цюцюра, М. І. Цюцюра.; Зб. наук. праць. Луганськ, 2008. С. 36–41.
3. Introducing KPI in the government sector. Possible futures for the HR functions. David Owens and Anne Keegan, 2008.
4. Клочков А. К. КРІ и мотивация персонала. Полный сборник практических инструментов. 2010. 160 с.
5. Сопільник О. В. Технологія прийняття управлінських рішень. 2002. 108 с.

Корпан А.В., студентка групи УФП – 21с

Науковий керівник: професор кафедри публічного адміністрування та управління бізнесом, д.е.н., проф. Карпінський Б.А.

КОНЦЕПЦІЙНІ ЗАСАДИ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДІ ЯК СТРАТЕГІОЛОГІЧНИЙ БАЗИС ЗМІЦНЕННЯ ДОМІНАНТ ДЕРЖАВОТВОРЧОГО ПАТРІОТИЗМУ НАЦІЇ

Стратегіологічна потреба в розбудові України, активізації процесу відродження української нації потребують формування та впровадження відповідної часу й викликам Концепції національного виховання молоді, яка має стати складовою частиною комплексної системи національного виховання громадянина України. Принципове значення держави у

національному вихованні полягає в координації зусиль усіх інститутів суспільства, забезпеченні єдності та пріоритету загальнодержавних і національних інтересів. Сучасний глобальний простір, у який динамічно інтегрується українська молодь, передбачає засвоєння надбань культури різних народів. Практично на порядок денний виступає як потреба в здатності молоді до входження у світовий соціокультурний простір, так і умова збереження української національної ідентичності. Так, інтеграційні процеси, що відбуваються в Україні, європоцентричність, пробудження громадянської і громадської ініціативи, виникнення різних громадських рухів, розповсюдження волонтерської діяльності, які накладаються на технологічну і комунікативну глобалізацію, міграційні зміни всередині суспільства, ідентифікаційні і реідентифікаційні процеси в особистісному розвитку кожного молодого українця, відбуваються на тлі сплеску інтересу і активного прояву патріотичних почуттів й нових ставлень до історії, культури, релігії, традицій і звичаїв українського народу [1-7].

Стратегіологічно саме національне виховання має стати базисом становлення й зміцнення цивілізованого світогляду молодої людини, вже на якому формуються фахові знання та професійна відповідальність, які об'єктивно проявляються в домінантах (якісній та кількісній) державотворчого патріотизму нації (ДТПН) [2, с. 29-33].

Базисною метою національного виховання молоді є формування свідомого громадянина – патріота Української держави, активного провідника національної ідеї, представника української національної еліти через набуття молодим поколінням національної свідомості, активної громадянської позиції, високих моральних якостей та духовних запитів, які мають проявлятися в домінантах ДНТП.

Нині, як ніколи, потрібні концепційно системні підходи і нові шляхи до виховання патріотизму як почуття, так і базової якості особистості. Підкреслимо, що тут доцільно враховувати, що Україна має свою древню і величну культуру та історію, досвід державності.

Однак, на сучасному етапі розвитку України, коли існує пряма загроза денационалізації, втрати державної незалежності та потрапляння у сферу впливу іншої держави (держави-анексора), виникає нагальна необхідність як переосмислення зробленого, так і проведення комплексних заходів, спрямованих на посилення національно-патріотичного виховання молоді – формування нового українця на засадах парадигми ДНТП, що діє на основі національних та європейських цінностей:

- повага до національних символів (Герба, Прапора, Гімну України);
- участь у громадсько-політичному житті країни;
- повага до прав людини;
- верховенство права;

- толерантне ставлення до цінностей і переконань представників іншої культури, а також до регіональних та національно-мовних особливостей;
- рівність всіх перед законом;
- готовність захищати суверенітет і територіальну цілісність України.

Не слід забувати, що національно-патріотична свідомість молодого покоління формується у процесі політичної соціалізації на основі любові до Батьківщини і свого народу. «Бути патріотом, – вчить В. Липинський, – це значить шукати задоволення не в тім, «щоб бути українцем», а в тім, щоб було честю носити ім'я українця. Бути патріотом – це значить, перш за все, вимагати гарних і добрих учинків від себе, як від українця, а не перш за все, ненавидіти інших тому, що вони «не українці». Врешті, бути патріотом, це значить виховувати в собі, перш за все, громадські, політичні, державотворчі якості, віру в Бога і послух Його законам, тобто духовні вартості; далі вірність, твердість, сильновольність, дисципліну, загалом кажучи, лицарські політичні вартості» [6].

Концепційні засади окреслюють, що у сфері національно-патріотичного виховання молоді як стратегіологічного базиса зміцнення доміант ДТПН мають бути цілеспрямовано розроблені уповноваженим центральним органом виконавчої влади за участю вчених, незалежних експертів, громадських активістів з урахуванням кращого міжнародного досвіду успішних демократичних держав та упроваджені єдині стандарти, зокрема щодо засобів й способів, форм і методів національно-патріотичного виховання, оцінки досягнень відповідних суб'єктів у цій сфері та їх компетентності.

Згоджуємось з фундаментальною думкою, що якщо економічні перетворення можна здійснити більш менш мобільно, то формування національної свідомості та її якісної доміанти ДТПН – тривалий процес, що здійснюється в ході політичної соціалізації не одного покоління. Тому для формування національно свідомих громадян варто мобілізувати значні ресурси вже нині через проявність кількісної (податкової) доміанти ДНТП.

Однак лише цілісна й системна картина гарантуватиме досягнення мети зміцнення доміант ДТПН, мати випереджувальний характер, що потрібно стратегіологічно враховувати в концепційних засадах національно-патріотичного виховання молоді.

Загалом, означені концепційні засади, доводять, що у результаті їх реалізації очікується забезпечення у молодого покоління розвинутої патріотичної свідомості і відповідальності, почуття вірності, любові до Батьківщини, турботи про спільне благо, збереження та шанування національної пам'яті; зацікавленість молоді щодо служби у Збройних силах України, готовність до захисту України та виконання громадянського і конституційного обов'язку із захисту національних інтересів, цілісності, незалежності України, з метою становлення її як правової, демократичної, соціальної держави; збереження стабільності в суспільстві, соціальному та економічному розвитку країни, зміцнення її

обороздатності та безпеки; створення ефективної виховної системи. Стратегіологічно, успіхи у національно-патріотичного виховання молоді мають проявитись у зміцненні доміант ДТПН, а з ними й держави.

Розглянуті концепційні засади з задіюванням методологічних конструкцій публічного адміністрування додатково підтверджують нашу позицію, що виховання національно-патріотичної особистості молоді людини є стратегіологічним базисом державницького процесу, що передбачає цілеспрямоване зміцнення доміант державотворчого патріотизму нації, формування колективної душі українського народу, засвоєння нею вітчизняних традицій, духовності, культури, плекання демократичних цінностей ідей свободи й плюралізму в поглядах на суспільне життя, дієве поєднання національних цінностей з гуманістичними й глобальними на етапах розвитку.

Список використаних джерел:

1. Болотіна Є. В. Публічне адміністрування і менталітет українців / Є. В. Болотіна, Г. І. Радковська // Вісник економічної науки України. – 2016. – № 2 (31). – С. 27–31.

2. Карпінський Б. А. Державотворчий патріотизм нації: податкова доміанта [монографія] / Б. А. Карпінський. – Львів : Колір ПРО, 2016. – 534 с. (Серія «Держава і стратегіологія»).

3. Карпінський Б. А. Стратегіологія розвитку й підвищення ефективності атестації персоналу системи публічного управління та адміністрування / Б. А. Карпінський, І.-Р. І. Думич // Молодий вчений. – 2019. – №11. – С. 507–511.

4. Квіт С. М. Концепція національно-патріотичного виховання дітей та молоді [Електронний ресурс] / С. М. Квіт. – 2015. – Режим доступу: http://ru.osvita.ua/legislation/Ser_osv/47154/

5. Про затвердження Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді, Заходів щодо реалізації Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді та методичних рекомендацій щодо національно-патріотичного виховання у загальноосвітніх навчальних закладах. Наказ МОН України від 29.07.2019 р. № 1038. – Режим доступу: <https://ips.ligazakon.net/document/MUS24863>.

6. Липинський В. Листи до братів хліборобів про ідею і організацію українського монархізму. – Київ-Філадельфія, 1995. – 470 с.

7. Хіврич В. Концепція національно-патріотичного виховання в системі освіти України [Електронний ресурс] / В. Хіврич. – 2019.

Корпан А.В., студентка групи УФП – 21с
Науковий керівник: доцент кафедри економіки
та публічного управління, к.е.н., доц. Пак Н.Т.

ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ЯК НОВА МОДЕЛЬ УПРАВЛІННЯ У ДЕРЖАВНОМУ СЕКТОРІ

Головна мета будь-якого управління у публічній сфері – з мінімальними витратами ресурсів, часу і зусиль досягнути максимальної ефективності, дієвості і результативності. Основне ж завдання, яке стоїть перед публічним управлінцем, своєю діяльністю прямо впливати на якість життя громадян певної адміністративно-територіальної одиниці чи держави в цілому. Публічний управлінець намагається найбільш раціонально використати наявну інфраструктуру для надання публічних благ та задоволення суспільного інтересу.

Зважаючи на розвиток науки управління, модель управління в державному секторі еволюціонувала. Проте досі у вітчизняній науці недостатньо дослідженим залишається питання про співвіднесення поняття “державне управління” та “публічне управління”.

У Конституції України (ст. 5) чітко зазначено, що “народ здійснює владу безпосередньо і через органи державної влади та органи місцевого самоврядування”. Отже, коли ми говоримо про публічну владу, то маємо на увазі владу, джерелом якої є народ. Коли ми говоримо про публічне управління, то, відповідно, маємо на увазі управління, участь у якому бере народ. [1]

В розвинутих країнах світу вагоме місце публічне управління починає відігравати при реалізації основних функцій держави, перш за все в регулюванні економіки. Це проявляється в активному впливі громадськості на прийняття рішень держави з метою забезпечення ефективного функціонування ринкової економіки. Зворотній вплив публічного сектору на державне регулювання економіки, як сукупність форм і методів цілеспрямованого впливу державних органів на розвиток економічної системи з метою її стабілізації та пристосування до умов, що змінюються, є невід’ємним елементом більшості сучасних західних економічних стратегій.

В економічній практиці більшості розвинених країн, основні цілі державного регулювання економіки стали збігатись з інтересами публічності і забезпечили сталий розвиток національних економік. Розвиток публічності в державному адмініструванні сприяв підтриманню конкурентного середовища на провідних ринках; забезпечив розробку заходів запобігання економічним кризам; набув спрямованості на соціальний захист населення та підтримку ефективних взаємовідносин між виробниками і споживачами. Особливого значення набуває публічно-приватне партнерство в економічній політиці, що позитивно впливає на коригування розподілу та перерозподілу доходів для нівелювання соціальної нерівності та сприяє реалізації інших соціальних цілей розвитку суспільства

Інтегрований підхід до управління, який використовується сучасною теорією менеджменту, розглядає “організацію як відкриту систему, яка постійно взаємодіє із зовнішнім середовищем, до якого має пристосуватися”. Сьогодні, розробляючи найкращу модель управління, необхідно враховувати всі елементи внутрішнього та зовнішнього середовища організації. Один із сучасних дослідників публічного управління Гірт Букерт наголошує на тому, що “публічне управління не є якимось нейтральним, технічним процесом, натомість є діяльністю, яка тісно пов’язана з політикою, законом та громадянським суспільством” [2, с. 26].

Вважається, що основними рисами державного управління є його владний характер, витоками якого є державна воля та поширеність на все суспільство [3, с. 11]. Трактують державного управління як владного впливу держави на суспільну систему є найкращою ілюстрацією того, як в Україні сприймається та розуміється значення терміна “державне управління”. Ключовим аспектом державного управління є держава, у той час як ключовим аспектом публічного управління є народ. Слід відзначити, що в таких колишніх республіках Радянського Союзу, як Вірменія та Молдова, з’явився новий термін “публічне управління”. У посттоталітарних країнах ведуться наукові дискусії щодо переходу від державного управління до публічного. В Академії державного управління Республіки Вірменія магістри та аспіранти навчаються за спеціальністю “публічне управління”, яка замінила спеціальність “державне управління”.

Зважаючи на те, що управління будь-якою організацією (підприємством, неприбутковою організацією чи державною установою) в умовах ринкової економіки та демократії здійснюється інакше, ніж в умовах централізованої командноадміністративної системи, державне управління як вид діяльності також мало б видозмінюватися. Еволюція менеджменту у державному секторі привела до появи таких нових понять, як “належне врядування” (good governance), “глобальне врядування” (global governance), “зайняте врядування” (engaged governance) тощо. Зазначені терміни потребують докладного вивчення в Україні та систематизації найкращих зарубіжних практик. Важливо, удосконалюючи впроваджені наукові досягнення у сфері державного управління, наслідувати найкращі зарубіжні тенденції та практики і сприяти розвитку науки публічного управління.

Таким чином, посилення ступеня публічності державного управління ринковою економікою забезпечить ефективну взаємодію механізмів державного і ринкового регулювання, сприятиме формуванню конкретних заходів державного управління процесом економічного розвитку, надасть більшої соціальної спрямованості макроекономічному плануванню, прогнозуванню та програмуванню. Вивчення зарубіжного досвіду показало, що в розвинутих країнах ефективність державного управління визначається за допомогою «економіки добробуту», у зв’язку з чим, заохочення процесу публічності сприятиме

узгодженню програм державної підтримки галузей та сфер економіки зі стратегічними цілями державної економічної політики. В умовах децентралізації влади та управління економіки потрібні абсолютно нові концептуальні підходи до формування єдиної публічної системи індикативного планування та прогнозування соціально-економічного розвитку на всіх ієрархічних рівнях.

Отже, саме класична модель управління у державному секторі набуває визнання в Україні, де й досі використовується термін “державне управління”, який не є точним відповідником терміна “публічне управління” та за своїм значенням є ближчим до терміна “публічне адміністрування”. Дуже часто два різних терміни public administration (публічне адміністрування) та public management (публічне управління) перекладаються з англійської мови на українську як “державне управління”.

Список використаних джерел:

1. Конституція України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/>
2. Bouckaert G. Modernizing the Rechtsstaat: Paradoxes of the Management Agenda / G. Bouckaert. – Berlin : Duncker & Humblot, 2002.
3. Бакуменко В. Д. Теоритичні та організаційні засади державного управління : навч. посіб. / В. Д. Бакуменко, П. І. Надолішній. – К. : Міленіум, 2003. – 256 с.
4. Показатели результативности взаимодействия с обществом [Текст]. GRI 2000-2008. Версия 3.0 URL.: <https://www.globalreporting.org/resourcelibrary/G3-Russian-Financial-Services-Sector-Supplement.pdf>

Ломпей С. О., студентка групи УФП-41с

*Науковий керівник: доцент кафедри публічного адміністрування
та управління бізнесом, д.е.н., доц. Комарницька Г.О.*

ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ДОПОМОГИ СІМ'ЯМ З ДІТЬМИ

Соціальні допомоги займають пріоритетне місце в системі соціального забезпечення населення України. Поняття «державна соціальна допомога» широко використовується в законодавстві, воно було і залишається предметом дослідження багатьох науковців, однак досі немає єдиного підходу до його визначення. На думку науковця В. Мандибури соціальна допомога— це грошова допомога або допомога в натуральній формі, що здебільшого фінансується з бюджету та добровільних пожертвувань і сплачуються людям, які перебувають у нужді, як на основі перевірки їхнього доходу та засобів існування, так і за певними критеріями без перевірки доходу [1].

Відповідно до Закону України «Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні», соціальна допомога - система заходів, спрямованих на повернення особи до активного життя та праці, відновлення соціального статусу і формування в особи якостей, установок щодо пристосування до умов нормальної життєдіяльності шляхом правового і матеріального захисту її існування, підготовки до самообслуговування з формуванням здатності до пересування і спілкування, повсякденних життєвих потреб тощо [2].

До основних ознак державних соціальних допомог, можна віднести наступні:

- вид соціальної допомоги, що має грошову форму;
- має разовий або тимчасовий характер;
- надається особам, які не є застрахованими у системі соціального страхування, а в окремих випадках сім'ям, які зазнали соціального ризику;
- підлягає, переважно, законодавчому регулюванню;
- розмір визначається, як правило, у твердій сумі або залежно від прожиткового мінімуму;
- призначається уповноваженими органами виконавчої влади з питань соціального захисту;
- призначаються у порядку передбаченому законодавством;
- підлягають державному нагляду (контролю), громадському контролю [костюк].

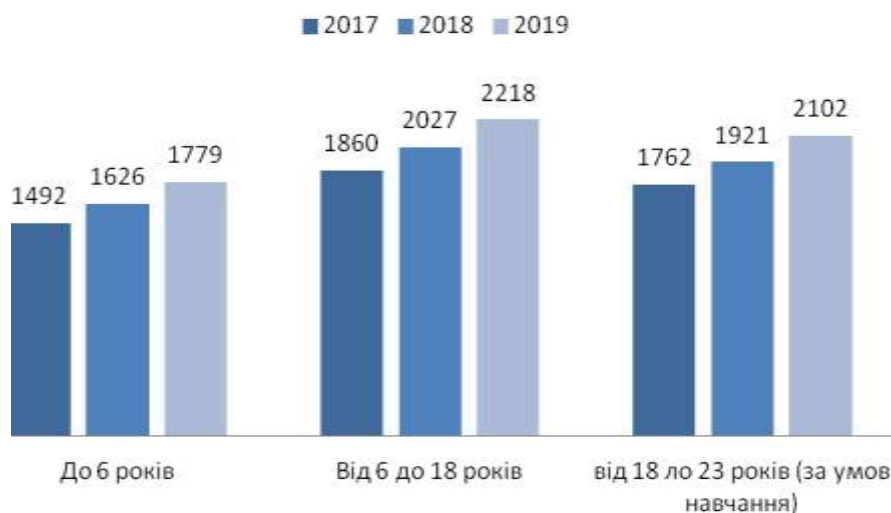
Громадяни України, в сім'ях яких виховуються та проживають неповнолітні діти, мають право на державну допомогу у випадках та на умовах, передбачених Законом України «Про державну допомогу сім'ям з дітьми» та іншими законами України. Іноземці та особи без громадянства, які постійно проживають в Україні, а також особи, яких визнано в Україні біженцями або особами, які потребують додаткового захисту, мають право на державну допомогу нарівні з громадянами України на умовах [4].

Відповідно до Закону України «Про державну допомогу сім'ям з дітьми» призначаються такі види державної допомоги сім'ям з дітьми:

- допомога у зв'язку з вагітністю та пологами;
- допомога при народженні дитини;
- допомога при усиновленні дитини;
- допомога на дітей, над якими встановлено опіку чи піклування;
- допомога на дітей одиноким матерям;
- допомога на дітей, хворих на тяжкі перинатальні ураження нервової системи, тяжкі вроджені вади розвитку, рідкісні орфанні захворювання, онкологічні, онкогематологічні захворювання, дитячий церебральний параліч, тяжкі психічні розлади, цукровий діабет I типу (інсулінозалежний), гострі або хронічні захворювання нирок IV

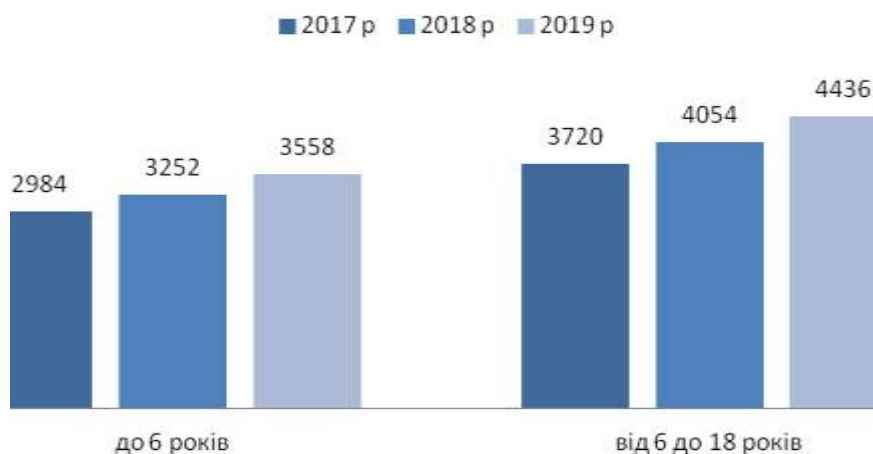
ступеня, на дитину, яка отримала тяжку травму, потребує трансплантації органа, потребує паліативної допомоги, яким не встановлено інвалідність.

Пропонуємо розглянути статистичні данні щодо деяких з наведених вище видів державної допомоги сім'ям з дітьми. Так, виплати на соціальну допомогу при народженні дитини у 2017- 2019 роках становлять 41280 грн, одноразова виплата- 10320 грн, а щомісячна- 860 грн. Динаміка виплати, що стосуються соціальної допомоги на дітей одиноким матерям і допомоги на дітей, які перебувають під опікою чи піклуванням наведені на рис.1 та рис. 2 відповідно.

Рис.1 Динаміка витрат на соціальну допомогу на дітей одиноким матерям

Джерело: розроблено авторами за даними [5] та [6].

Рис. 2 Динаміка витрат на соціальну допомогу на дітей, які перебувають під опікою чи піклуванням

Джерело: розроблено авторами за даними [5] та [6].

Отже, основним завданням державної соціальної допомоги є полегшення матеріального стану людей, які опинилися у скрутному матеріальному становищі, незалежно

від їхньої трудової діяльності. Розглянувши статистичні дані щодо виплат на соціальну допомогу сім'ям з дітьми варто зазначити, що спостерігаються позитивні зміни у розмірах виплат, але вони є незначними.

Список використаних джерел:

1. Мандибура В. Соціальна політика держави та її структурні складові. Україна: аспекти праці. 2000. № 7.
2. Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні: Закон України від 20 травня 2005 р. № 2961-IV / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2961-15/page> (дата звернення: 12.04.2020).
3. Костюк В. Л. Державні соціальні допомоги: поняття, ознаки, основні види та тенденції розвитку *Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право»*. 2017. № 1(15). URL: <http://lj.oa.edu.ua/articles/2017/n1/17kvltrr.pdf> (дата звернення: 12.04.2020).
4. Про державну допомогу сім'ям з дітьми : Закон України від 21 листопада 1992 р. № 2811-XII / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2961-15/page> (дата звернення: 12.04.2020).
5. Державні соціальні стандарти та гарантії у 2019-2020 році. URL: <https://www.msp.gov.ua/content/socialni-standarti.html?PrintVersion> (дата звернення: 12.04.2020).

Мандрик А. І., студент групи УФП-31с

Науковий керівник: доцент кафедри публічного адміністрування та управління бізнесом, к.е.н., доц. Герасименко О. В.

АНАЛІЗ ПОДАТКОВИХ НАДХОДЖЕНЬ ДО ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ

Провідна роль у забезпеченні виконання державної функції щодо регулювання економічних процесів належить податкам, які справляються до державного бюджету. Тому податкові надходження займають найбільшу частку серед інших методів централізації бюджетних ресурсів.

На сьогодні, зважаючи на складні політичні та економічні умови, питання наповнення Державного бюджету для України постає більш гостро. Тому, дослідження сучасних тенденцій податкових надходжень до державного бюджету є актуальними.

Державний бюджет — це система грошових відносин, яка виникає між державою, з одного боку, і підприємствами, фірмами, організаціями та населенням, з іншого, з метою формування та використання централізованого фонду грошових ресурсів для

задоволення суспільних потреб. Іншими словами, це — щорічний баланс надходжень та видатків, який розробляють державні органи для активного впливу на економічний процес та підвищення його ефективності.

Податки є необхідною ланкою економічних відносин у суспільстві і є основною формою доходів держави, а також не менш важливим важелем економічного впливу держави на суспільне виробництво.

Державний бюджет України формується у середньому на 79% за допомогою податкових надходжень. Проте цього недостатньо, оскільки за європейськими нормами неподаткові надходження у структурі бюджету держави мають складати не більше, ніж 5% [1]. Це свідчить про неоптимальну структуру доходів бюджету.

У доходах Державного бюджету України переважають непрямі податки – їх питома вага у всіх податках за аналізований період складає у середньому 68 %, з них найбільша доля належить податку на додану вартість (ПДВ) - близько 49 %. Зростання в абсолютному вимірі й у структурному співвідношенні ПДВ, а також акцизного податку (АП) і мита зумовлено в кризових умовах посиленням фіскальної функції непрямих податків, що спричиняє збільшення податкового навантаження на споживання.

Надходження податків і зборів до загального фонду державного бюджету України в 2019 році склали 457,3 млрд грн, що на 17,1%, або на 66,7 млрд грн, більше, ніж у 2018 році. Згідно оперативної інформації, при цьому до бюджету додатково забезпечено надходження в розмірі 3.8 млрд. грн.

Податок на прибуток підприємств (ПП) скоротився за аналізований період на 36,5%, або на 20 млрд. грн., також і в структурі податків частка зменшилася майже в 2.5 рази. Така тенденція змін ПП зумовлена значним зменшенням бази оподаткування через кризові явища в економіці, політичну нестабільність, значним обсягом податкових пільг, ефективність яких залишається низькою. Рентна плата в цілому збільшилася майже вдвічі за рахунок збільшення ставок і об'єктів оподаткування. Отже, попри складні економічні умови, спостерігається збільшення податкових надходжень до державного бюджету майже по всіх податках. Варто зазначити, що причиною такого зростання також є і так званий «інфляційний податок», який в умовах інфляції фактично сплачують економічні суб'єкти [2].

Проте, не зважаючи на збільшення сум податкових надходжень до державного бюджету, податкова система залишається недосконалою. Основними недоліками залишаються: нерівномірність і несправедливість розподілу податкового навантаження; перетворення податкової системи у чинник пригнічення економічного зростання та інвестиційної активності, стимулювання ухилення від сплати податків і відтік капіталів за кордон; проблема подвійного оподаткування; нестабільність податкового законодавства.

З метою усунення проблем в оподаткування та посиленні не тільки фіскальної, а й регулюючої функції податків, в Україні проводиться новий етап реформування податкової системи. Так, з 1.01.2017 набув чинності закон щодо покращення інвестиційного клімату в Україні [3], згідно якого передбачається: ліквідація податкової міліції та створення нового органу – Фінансової поліції, діяльність якого регламентуватиметься окремим Законом; адміністрування всіх баз даних Мінфіном або держпідприємством при Мінфіні; запровадження повноцінного електронного кабінету платника податків; ведення відкритого реєстру заяв про розстрочення та відстрочення грошових зобов'язань або податкового боргу на сайті ДФС; розробка і внесення до Верховної Ради до 01.07.2017 р. проекту законів щодо запровадження єдиного рахунка для сплати податків і зборів і щодо запровадження податку на виведений капітал та інші заходи щодо покращення адміністрування та механізму сплати податків.

Для покращення й оптимізації податкових доходів важливу увагу варто приділяти пільговому оподаткування, що веде до втрат бюджету та не сприяє покращенню фінансово-господарської діяльності окремих суб'єктів і держави в цілому. Тому вважаємо за доцільне ввести до Податкового кодексу України розділ «Податкові пільги», в якому визначити загальний порядок встановлення, зміни та скасування податкових пільг, напрямки використання, ведення обліку, здійснення контролю за цільовим використанням коштів, вивільнених у зв'язку з пільговим оподаткуванням [4].

Отже, провідна роль у забезпеченні виконання державної функції щодо регулювання економічних процесів належить податкам, які справляються до державного бюджету. У Державному бюджеті України податкові надходження займають близько 80%, тобто є найбільшою бюджетоутворюючою ланкою. За досліджуваний період загальна сума податкових надходжень зросла вдвічі, але попри абсолютний приріст, їх частка у бюджеті є нестабільною. Це свідчить про те, що хоча й відбувається постійне вдосконалення оподаткування, фіскальний потенціал податків є невикористаним через податкові пільги, ухилення від сплати, недоліки в адмініструванні податкову заборгованість. Для досягнення максимального ефекту в реалізації заходів податкової політики пріоритетність варто надавати таким, які сприяють економічному зростанню, а відтак – наповненню державної казни податковими надходженнями.

Список використаних джерел:

1. Захаркіна Л. С. Роль і місце податкових надходжень у структурі зведеного бюджету України / Л. С. Захаркіна // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. – 2016. – №19. – С. 125- 129. 2. Зварич О.В. Податкові надходження: методологія прогнозування : монографія / О.В. Зварич. – К. : КНТЕУ, 2013. – 444 с.

2. Реформирование налоговых систем. Теория, методология и практика: монография / [под ред. И. А. Майбурова, Ю. Б. Иванова] - К.: Кондор, 2011. – 352 с.

3. Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо покращення інвестиційного клімату в Україні» від 21.12.2016 № 1797-19; <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1797-19/page>

4. Глухова В. І. Податкові пільги як інструмент податкової політики держави / Стратегічні пріоритети в ХХІ столітті : матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф., 14-15 лютого 2017 р. – Київ : СПД-ФО Пшонківський О. В., 2017. – С. 91-93.

Маркевич А.-М.О., студентка групи УФП-21с

Науковий керівник: доцент кафедри публічного адміністрування

та управління бізнесом, к. пед. н., доц. Бобко Л. О.

ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМІВ ВЗАЄМОДІЇ ДЕРЖАВИ ТА БІЗНЕСУ НА ЗАСАДАХ ПУБЛІЧНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА

У сучасних умовах нестабільного політичного та економічного становища України публічно-приватне партнерство стає ефективним інструментом залучення інвестицій до державного бюджету задля розвитку стратегічно важливих галузей країни [1, с.90].

Публічно-приватне партнерство (ППП) є одним з найбільш ефективних засобів сприяння участі приватного сектору у наданні послуг державі, що активно забезпечує створення нових робочих місць, призводить до зниження рівня бідності; сприяє залученню приватних капітальних інвестицій, підвищенню ефективності за рахунок мотивації прибутку приватного сектору. PPP дозволяє реалізувати масштабні державні проекти і добре працює, коли технології та інновації приватного сектору поєднуються із стимулами державного для своєчасного завершення роботи та у межах виділеного бюджету.

Поняття “Public Private Partnership” у наукових джерелах перекладається по різному, як: “публічно-приватне партнерство”, “державно-приватне партнерство”, “приватно-державне партнерство”. Ряд науковців стверджує, що ці терміни є синонімами[2, с.7].

Нормативно-правову базу розвитку PPP в Україні становить Конституція України, Цивільний кодекс України, Господарський кодекс України, Закон України «Про державно-приватне партнерство», інші законодавчі акти та міжнародні договори України.

З метою створення умов для реалізації проектів загальнонаціонального та регіонального значення на засадах публічно-приватного партнерства з 2010 року розгорнув свою діяльність Український центр сприяння розвитку публічно-приватного партнерства. У 2016 році задля забезпечення швидкого та ефективного розвитку механізму державно-приватного партнерства в Україні при Міністерстві інфраструктури було створено

Проектний офіс з розвитку державно-приватного партнерства. Його основне завдання – запустити механізм державно-приватного партнерства в Україні. Перша частина проекту спрямована на зміну українського законодавства, друга – на підготовку та реалізацію перших трьох пілотних проектів, якими стали: проект концесії «Морський торговельний порт «Чорноморськ», проект концесії «Стивідорна компанія «Ольвія» та проект концесії «Херсонський морський торговельний порт»[3]. А з 2019 року розпочала роботу Агенція з питань підтримки державно-приватного партнерства. Основною функцією Агенції є здійснення заходів для реалізації в Україні якісних та інвестиційно-привабливих проектів ДПП у різних сферах економіки. У рамках роботи вже 20 травня 2019 року Першим віце-прем'єр-міністром України – Міністром економічного розвитку і торгівлі України був підписаний Меморандум про взаємодію між Міністерством економічного розвитку і торгівлі України та Міжнародною фінансовою корпорацією (IFC) групи Світового Банку.

Аналізуючи сучасний рівень ППП на Україні, слід зазначити, що станом на 01.01.2020 на засадах ППП укладено 187 договорів, з яких реалізується 52 договори (34 – договорів концесії, 16 – договорів про спільну діяльність, 2 – інші договори), 135 договорів не реалізується (4 договори – закінчено термін дії, 18 договорів – розірвано, 113 договорів – не виконується). Найбільше таких угод укладено в Миколаївській (11), Київській (6), Одеській (6), Донецькій (5), Львівській (5) Закарпатській (4) та Запорізькій (4) областях»[4].

Провідну роль у забезпеченні публічно-приватного партнерства в Україні сьогодні відіграє Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України, на яке покладено функції реалізації державної політики у цій сфері, зокрема: моніторинг ефективності центральної, регіональної та муніципальної влади у сфері ППП; перевірку виконання укладених договорів; підготовку й надання інформації щодо результатів ППП; моніторинг та оцінювання різних видів ризиків; моніторинг дотримання вимог чинного законодавства щодо ППП тощо.

Як свідчать результати дослідження, рівень розвитку ППП в Україні знаходиться на досить низькому рівні. Проблему становлять не стільки кількість укладених угод між державними та приватними партнерами за формулою публічно-приватного партнерства, як, передусім, результативність та ефективність їх належного виконання.

Список використаних джерел:

1. Бобко Л. О. Громадянське суспільство як об'єкт публічного управління. *Публічне управління = Public administration*: навч. посібник / за заг. ред. А. В. Стасишина. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2019. С.87-110.

2. Грищенко С. Підготовка та реалізація проектів публічно-приватного партнерства: Практичний посібник для органів місцевої влади та бізнесу / за заг. ред. С. Грищенко. Київ: ФОП Москаленко О.М., 2011. 140 с.

3. Про офіс – SPILNO. URL: <http://www.spilno.in.ua/about-the-company/> (дата звернення: 26.03.2020).

4. Стан здійснення ДПП в Україні. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=9fc90c5e-2f7b-44b2-8bf1-1ffb7ee1be26&title=StanZdiisnenniaDppVUkraini&isSpecial=true> (дата звернення: 26.03.2020).

Маркевич А.-М.О., студентка групи УФП-21с

Науковий керівник: професор кафедри публічного адміністрування та управління бізнесом, д.е.н., проф. Карпінський Б.А.

СТРАТЕГІОЛОГІЯ РОЗВИТКУ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ЯК БАЗИСА АКТИВІЗАЦІЇ ДЕРЖАВОТВОРЧОГО ПАТРІОТИЗМУ НАЦІЇ

Сучасна Українська держава, як інші країни світової спільноти, бажає залучити власних громадян до їх безпосередньої участі у державотворчих процесах, зокрема, на місцевому рівні. Властиво через активізацію цих процесів (що виконують вагому роль в системі розвитку місцевого самоврядування, посідають важливе місце та мають чимале значення для формування й стимулювання надалі як своїх громадян, так і громадян інших країн, а загалом і майбутнього порядку в масштабах всієї планети) можливо формувати засади цивілізованої нації. Нинішній стан та умови, які, на жаль, є не зовсім сприятливими (час викликів та ризиків), але й одночасно стають базисом масштабних можливостей, радикальних змін у сферах політики, економіки та соціального добробуту, обумовлює потребу в розробці стратегіологічно нової, більш орієнтовано збалансованої ідеології, що повинна забезпечити виховання у народу відчуття власної значимості й гордості через цілеспрямовану активізацію домінант державотворчого патріотизму нації, результатом чого і стане динамічний розвиток громад й місцевого самоврядування [1-7].

Зокрема, означена активізація патріотизму стосується насамперед молодого покоління, оскільки саме воно є вагомою суспільною групою в Україні (11,5 млн молодих осіб у віці 14–35 років, або 27% від загальної чисельності населення).

За своєю сутністю, місцеве самоврядування це право територіальної громади (жителів села чи добровільного об'єднання у сільську громаду жителів кількох сіл, селища та міста) самостійно вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції України і законів. Місцеве самоврядування здійснюється територіальними громадами сіл, селищ, міст як безпосередньо, так і через сільські, селищні, міські ради та їх виконавчі органи, а також через районні та обласні ради, які представляють спільні інтереси цих громад. Водночас, територіальна громада – жителі, об'єднані постійним проживанням у межах села, селища,

міста, що є самостійними адміністративно-територіальними одиницями, або добровільне об'єднання жителів кількох сіл, що мають єдиний адміністративний центр [1].

Як вже підкреслено, базисом в системі організування й виховання державотворчого патріотизму нації стає місцеве самоврядування. Закон України «Про місцеве самоврядування України» (стаття 2) визначає, що «місцеве самоврядування в Україні – це гарантоване державою право та реальна здатність територіальної громади – жителів села чи добровільного об'єднання у сільську громаду жителів кількох сіл, селища, міста – самостійно, або під відповідальність органів та посадових осіб місцевого самоврядування, вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України» [1].

У стратегіологічний розвиток території та її системи місцевого самоврядування крім патріотичного напрямку виховання доцільно вводити й громадянське виховання. У сукупності ці два компоненти виступають основоположними, що будуть відповідати першочерговим вимогам і викликам, які підносить нам сучасність, так і будуть закладати основи, які надалі сприятимуть формуванню розуміння теперішніх й майбутніх поколінь (сталий розвиток), що держава – це запорука розвитку особистості і базується на пріоритетних критеріях якісного життя населення, а саме: соціальний добробут, толерантність, здоровий спосіб життя, свобода та готовність до змін, організованість.

На даний момент в Україні активізуються такі процеси, як євроцентричність, виникнення різноманітних громадських рухів, проявляється й нарощується патріотичний дух населення у волонтерській діяльності, що нині можна спостерігати на різних територіальних й управлінських рівнях. Своєю суттю ці процеси додатково впливають на ментальні зміни всередині суспільства щодо міграції, на індивідуальний розвиток особистості земляків за межами держави. Тобто, такі багатоаспектні процеси відбуваються саме на фоні зростаючого інтересу громадян до патріотизму, а відтак це дієво позначається на відношенні до історії, культури, традицій та звичаїв українського народу. Тобто нам, як ніколи, стратегіологічно потрібно виробляти й реалізовувати нові шляхи та підходи щодо розповсюдження виховання населення через активізаційні засади державотворчого патріотизму нації на рівні громад й системи місцевого самоврядування [2, с. 29–33].

Україна нині знаходиться на такому етапі, коли, окрім стагнації в фінансово-економічній системі, існує відчутна загроза етноциду, а також при теперішній ситуації гібридного впливу держави-анексора наявна загроза втрати й результатів незалежності. Окреслене стратегіологічно зумовлює потребу комплексної реалізації заходів в системі місцевого самоврядування, які базуються на цілеспрямованому посиленню патріотичного виховання, а саме це дасть можливість активізувати державотворчі процеси щодо формування нового громадянина України, що керується основними національними цінностями.

Практично, наведені загрози й виклики обумовлюють потребу для органів державної влади та місцевого самоврядування, задіюючи характерні механізми й методи публічного адміністрування, активізувати сучасний військово-патріотичний напрям виховання нації, який ґрунтується на тому, щоб виховати у громадянина стійкий обов'язок готовності боронити свою Батьківщину через бажання здобувати та володіти військовими навичками. Загалом, виховання державотворчого патріотизму нації базується на загально педагогічних принципах, але органи місцевого самоврядування мають сприятливу можливість саме органічного використання низки видів й об'єднуючих принципів.

У цьому контексті постає й закономірне питання: яким чином органи місцевого самоврядування можуть забезпечити ефективне виховання державотворчого патріотизму нації? Перш за все, вони можуть організовувати та проводити заходи, що спрямовані на втілення виховання цього патріотизму через сформовану систему закладів освіти, спорту, культури, громадських організацій тощо. Це дозволить ознайомити та пояснити дітям й молоді поняття «державотворчого патріотизму нації» ще у юні роки, щоб у них викристалізувалося вірне розуміння й потреба бути патріотом своєї Вітчизни.

Яскравим прикладом прояву сучасного державотворчого патріотизму стало волонтерство, а виходячи з цього органи місцевого самоврядування можуть заохочувати суспільство до проведення благодійності, яка полягає в реалізації соціальних й інтелектуальних ініціатив та проектів, що обумовлюють велич людських відносин у державі.

Властиво, патріот – це перш за все носій культури, релігії, традицій та звичаїв свого народу, тому необхідно забезпечити належні умови, які б стимулювали і підштовхували людей до прагнення вивчати й гордитися історією свого народу та проявляти це через державотворчий патріотизм нації, зокрема, податкову домінанту. Органи місцевого самоврядування, як і органи центральної влади, відіграють вагому роль в державотворчих процесах, формуючи законослухняну націю яка шанує минуле, оберігає сьогодення та впевнена у своєму майбутньому.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» (Відомості Верховної Ради України, 1997, № 24), розділ I, стаття II. – Режим доступу: <https://ips.ligazakon.net/document/view/z970280?an=916473>.

2. Карпінський Б. А. Державотворчий патріотизм нації: податкова домінанта [монографія] / Б. А. Карпінський. – Львів : Колір ПРО, 2016. – 534 с. (Серія «Держава і стратегіологія»).

3. Карпінський Б. А. Стратегіологія розвитку й підвищення ефективності атестації персоналу системи публічного управління та адміністрування / Б. А. Карпінський, І.-Р. І. Думич // Молодий вчений. – 2019. – №11. – С. 507–511.

4. Кіндрат Л. Р. Механізми забезпечення участі молоді в публічному управлінні в контексті євроінтеграції України. – Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата наук з державного управління за спеціальністю 25.00.02 – механізми державного управління. – Національна академія державного управління при Президентові України, Київ, 2020. – 224 с.

5. Місцеве самоврядування в Україні: сучасний стан та основні напрями модернізації : наук. доп. / [редкол. : Ю. В. Ковбасюк, К. О. Ващенко, В. В. Толкованов та ін.] ; за заг. ред. д-ра наук з держ. упр., проф. Ю. В. Ковбасюка. – К. : НАДУ, 2014. – 128 с.

6. Організація надання публічних послуг на місцевому рівні : навч. посіб. / [Г. А. Борщ, Н. В. Васильєва, О. І. Васильєва, І. М. Грищенко та ін.] ; за заг. ред. О. І. Васильєвої. – 2-ге вид., допов. і переробл. – К. : НАДУ, 2018. – 400 с.

7. Kindrat L. R. Current situation, challenges and ways to improve public administration in increasing youth participation at local level/ L. R. Kindrat // East European Science Journal. – 2018. – Is. 4 (32). Vol. 4. – P. 25–30.

*Маркевич А.-М.О., студентка групи УФП-21с
Науковий керівник: доцент кафедри економіки
та публічного управління, к.е.н., доц. Пак Н.Т.*

МЕТОДИ ТА ЕТАПИ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ

Дослідження проблеми прийняття рішень можна віднести до числа міждисциплінарних, оскільки вибір способу дій — це результат комплексного зв'язка різних аспектів: інформаційного, економічного, психологічного, логічного, організаційного, математичного, технічного та ін.

На даному етапі розвитку економічних відносин процес прийняття рішень на підприємстві стає все більш складним. Існує широкий спектр методів підтримки прийняття управлінських рішень на підприємстві. Важливим є не тільки їх коректне використання, але й адекватне застосування для конкретної ситуації [1, с. 143].

При розробці та прийнятті управлінських рішень доцільно використовувати наступні методи: традиційні; економіко-математичні; систематизовані та системно-цільові.

Традиційні методи необхідно застосовувати тоді, коли рішення приймаються або на основі особистого досвіду й інтуїції керівника, або за результатами спеціальних розрахунків, у тому числі економічних. Цими методами доцільно користуватися для розв'язання задач в умовах визначеності, тобто у типових стандартних ситуаціях. Вони досить поширені в практиці управління. До переваг традиційних методів можна віднести їх простоту та перевіреність тривалим застосуванням. Однак їм властиві недоліки, які виявляються усе

сильніше в міру ускладнення виробництва усе сильніше в міру ускладнення виробництва. Економіко-математичні методи засновані на одночасному використанні математичних та економічних методів при вирішенні практичних задач. До них відносять економіко-статистичні методи, методи економічної кібернетики, методи оптимізації та економетрія. Сфера застосування цих кількісних методів для розв'язання управлінських проблем обмежена. Економіко-математичні методи знайшли застосування головним чином в автоматизованих системах управління виробничими процесами.

Стримувальним фактором у розширенні сфери застосування економіко-математичних методів є те, що в управлінні враховуються й соціальні, й організаційні, й психологічні фактори, які в більшості випадків неможливо виразити кількісними параметрами.

У групу систематизованих методів входять: евристичні методи, засновані на досвіді та логіці, за допомогою яких досвідчений та здібний керівник вибирає правильне рішення; методи експертних оцінок, засновані на кількісній оцінці явищ і процесів, наприклад, метод «мозкової атаки» з колективним обговоренням і розробкою варіантів рішення, чи метод «Дельфі», заснований на поступовому покращенні оцінок експертів при послідовному уточненні завдання чи проблеми. Систематизовані методи ефективні при розв'язанні проблем в умовах ризику та невизначеності.

Системно-цільові методи необхідно використовувати при розв'язанні суміжних стратегічних проблем. До них відносять методи системного аналізу та програмно-цільові методи. Основними методами системного аналізу управлінських проблем є:

— декомпозиція системи — метод розчленовування системи на частини, елементи та підсистеми для виявлення взаємозв'язків між ними та їх впливу на досягнення мети;

— діагностика системи

— метод дослідження кожного з елементів і системи в цілому для виявлення найбільш чутливих точок чи «вузьких місць».

Програмно-цільові методи виходять з домінантної ролі мети, пропонують засоби до її досягнення. Після визначення глобальної мети розробляється програма її досягнення у виді «дерева цілей» і визначаються заходи для досягнення цілей нижчого порядку [2, с. 330—331].

Процес ухвалення рішення в технологічному аспекті можна представити як послідовність етапів, операцій, процедур, між якими існують прямі та зворотні зв'язки. На першому етапі здійснюється збір, обробка та аналіз інформації. Основна задача цього етапу — своєчасне виявлення сигналів ускладнень у функціонуванні, попереднє визначення причин, оповіщення осіб, що приймають рішення.

На другому етапі описується проблемна ситуація. Визначається проблемний характер ситуації, що проявився як наслідок впливу системи зовнішніх факторів, не врахованих

прогнозом чи суб'єктивною діяльністю персоналу управління, яку можна скорегувати. Відбирається релевантна інформація.

На третьому етапі діагностується виявлена проблема. На основі інформації, що надходить, фіксуються її симптоми, причини виникнення проблемної ситуації стають зрозумілими.

Четвертий етап базується на тому, що успішне розв'язання проблеми залежить від розроблених альтернатив її рішення. Під час вибору цих альтернатив завжди існує загроза, що частка кращих з них буде упущена. Тому основне правило на даному етапі полягає у ретельному пошуку та обґрунтуванні всіх можливих альтернатив.

На п'ятому етапі вже безпосередньо відбувається вибір кращої альтернативи. Беручи за основу прогнози й розрахунки ризиків виконується пильний аналіз альтернатив з позиції реалізації поставлених цілей, витрат ресурсів, відповідності конкретним умовам здійснення. В процесі вибору альтернативи стає відомо, що при розв'язанні складних задач на основі кількісних показників важко надати однозначні рекомендації щодо вибору певної альтернативи.

В кінцевому результаті на п'ятому етапі одержуємо винесення оцінки, яка характеризує вибрану альтернативу, запропоновану аналітиками, що приймають рішення по даній проблемі.

Відповідно на шостому етапі відбувається оцінювання альтернативи особами, що приймають рішення, спираючись на надану інформацію аналітиків й на додаткову інформацію(думки акціонерів, суб'єктивні судження тощо). Попри дані аналітиків особа, що приймає рішення спирається на свій досвід й інтуїцію. Якщо особа сумнівається під час вибору найкращої з альтернатив проводиться збір додаткової інформації шляхом експерименту[3, с.151]. До ухвалення остаточного рішення варто додатково оцінити прогнозовані результати його реалізації, тому що без зворотного зв'язку проблема може бути не знята.

На сьомому етапі остаточно приймається та оформлюється рішення. Розглядаються альтернативні рішення, вибираються ті, які матимуть найбільш сприятливі наслідки.

На восьмому етапі відбувається реалізація управлінського рішення. На стадії реалізації приймаються міри до конкретизації рішення та доведення його до виконавців.

Дев'ятий етап – відбувається контроль за виконаним рішенням, у процесі чого виявляються недоліки та вносяться поправки, які допоможуть повністю реалізувати рішення.

Успішне прийняття рішень ґрунтується на здібностях і мотивації оптимального ухвалення рішення. якість прийняття рішень в організаціях є результатом злиття знань у відповідній сфері прийняття рішень, комунікаційних здібностей, мотивації і здібностей

переконати іншого у власних ідеях, а також здібностей проведення необхідних етапів раціонального ухвалення рішення [3].

Враховуючи все вище сказане, можна зробити висновок, що для забезпечення ефективного процесу прийняття рішень потрібно поєднувати різні методи й він повинен складатися з декількох етапів. Також варто зазначити, що якість прийняття управлінського рішення, в певній мірі, залежить від стиля керівника, ситуації, культури організації та низкою інших факторів.

Список використаних джерел:

1. Олексів І. Б. Метод прийняття управлінських рішень на засадах компромісного розв'язання . *Актуальні проблеми економіки* / І.Б. Олексів, 2004. С.142-149.
2. Моделі і методи прийняття рішень в аналізі та аудиті. Навчальний посібник для студентів / За ред. д.е.н., проф. Ф.Ф.Бутинця, к.е.н., доц. М.М.Шигун. – Житомир: ЖДТУ, 2004. 352 с.
3. Білинська М.М., Ковбасюк Ю.В. Прийняття управлінських рішень: організаційно-психологічний аспект : навч. посібник. : НАДУ, 2011. 232 с.

Мізік А.О., студентка групи УФП – 31с

Науковий керівник: доцент кафедри публічного адміністрування та управління бізнесом, к. держ. упр. Реиота О.А.

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВОТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ НАЦІЇ

Характеризуючи українську національну ідею, важливо розрізнити її сутність та носія — український народ як суб'єкта державотворення, який, прагнучи до власної державності, змінювався у часі й просторі, пройшов шлях від племені до модерної нації і зупинився перед політичною нацією, поставши при цьому державотворчим народом.

Здобувши державність, український народ постав носієм суверенітету, єдиним джерелом влади, що і зафіксовано ст. 5 Основного Закону [1].

Український народ упродовж віків мав потужний державотворчий потенціал, який закономірно втілювався в Акті проголошення незалежності України 24 серпня 1991 року.

Відтак, актуальним залишається питання становлення української держави як суверенної та незалежної, що ґрунтується на реалізації принципів демократичності та прозорості влади, розвитку вектору самоідентичності української нації відповідно до європейських і світових стандартів рівня та якості життя, прав і свобод людини та громадянина.

Реалізація стратегії інтеграції України в європейський простір супроводжується ухваленням концепцій, викладених в Білій книзі європейського управління і, відповідно,

розглядом державного управління як спеціалізованої сфери діяльності тільки державних службовців, а публічного адміністрування – як сфери діяльності представників усього українського суспільства [2, с. 104-113].

Ключовою фігурою у формуванні вітчизняної державотворчої ідеї виступають громадяни держави, які й утворюють самодостатню, самосвідому та самоідентичну націю та можуть претендувати на визнання міжнародним співтовариством. Так, варто погодитись із думкою В. В. Карлової, що вирішальним чинником існування політичної нації є національна самосвідомість, яка, спонукаючи людську волю до політичної самоорганізації, зумовлює формування демократичної держави зі спрямованістю на спільне майбутнє. За таких умов політична нація є джерелом легітимної влади, основним суб'єктом здійснюваних перетворень у державі [3].

Державотворення означає не лише створення відповідних державних інститутів, це більш глибокий процес організації всього суспільного життя, що передбачає практичне вирішення багатьох суттєвих завдань політичного, соціально-економічного, національно-культурного характеру.

Успішність демократичного державотворення є можливою за умови, якщо державність “вкорінена” та легітимізована у свідомості громадян завдяки створенню й розвитку відповідних ціннісних орієнтирів, ідеалів, настанов тощо, що безпосередньо пов'язано з формуванням відповідного рівня національної самосвідомості.

Для стабільного розвитку держави необхідною умовою є погодження ціннісних настанов, формування базової системи духовних цінностей, яка б була прийнятною для суспільства і підтримана всіма його соціальними групами, що сприятиме формуванню й утвердженню цілісної, конструктивної національної самосвідомості як духовної основи державотворчих процесів та інтеграції багатоетнічного українського народу в єдину націю співгромадян [6].

Погоджуємось з думкою, що система базових духовних цінностей, яку поділяє, усвідомлює національна спільнота, становить духовно-ціннісне ядро її самосвідомості. Ці цінності, норми та ідеали є підґрунтям єдності нації, мотивацією її діяльності в розбудові держави.

На основі спільних цінностей формується і реалізується стратегія національного поступу, ідеологія державотворення, державна політика, приймаються закони, управлінські рішення.

В Україні існує дисбаланс між духовними і матеріальними цінностями на користь останніх, розкол суспільної свідомості за ціннісно-орієнтаційною ознакою, що ставить під загрозу єдність суспільства, майбутнє незалежної держави.

Вважаємо, що в Україні відсутня офіційно оформлена загальнонаціональна державницька ідеологія, і є лише окремі, фрагментарно розроблені й безсистемно впроваджувані її елементи, і в цьому полягає одна з основних причин суспільної дезінтеграції, що позначається на державотворенні.

Необхідною умовою якісного прискорення державотворчих процесів є визначення духовно-ціннісних засад державотворення, які складають зміст національної самосвідомості.

Досягнення консенсусу щодо загальнонаціональної системи базових духовних цінностей суспільства має здійснюватися шляхом гармонійної та активної взаємодії органів державної влади, місцевого самоврядування, громадських організацій, різних політичних сил, наукових установ, залучення засобів масової інформації з обов'язковим урахуванням усіх важливих пропозицій, за допомогою проведення широкого суспільного діалогу, наукових, експертно-аналітичних консультацій і дискусій із залученням максимальної кількості людей [6].

Необхідною умовою ефективного поступального розвитку держави є національна ідея – спільна мета і довгострокова стратегія, історична місія країни у світовому масштабі, що визначає орієнтир, мету, сенс національно-державного будівництва [7].

Отже, вважаємо, що формулювання національної ідеї є важливою державно-управлінською проблемою в сучасній Україні, перед якою стоять завдання консолідації суспільства в єдину політичну націю як суб'єкта модернізації Української держави, що вимагає від органів державної влади розробки відповідної стратегії, чіткого усвідомлення шляху, яким необхідно йти для досягнення мети, прийняття адекватних управлінських рішень. Адже, національна ідея здатна усунути невизначеність цінностей суспільства, цілей, мобілізувати народ на здійснення повномасштабних перетворень, стати чітким орієнтиром для органів державної влади всіх рівнів у формуванні державної політики та її реалізації. Українська політична нація може виступати повноцінним суб'єктом державотворчих процесів за умови чіткого усвідомлення ціннісних орієнтирів державного будівництва, шляхів їх реалізації, що виявляється в розвиненій національній самосвідомості.

Список використаних джерел:

1. Конституція України / (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141)
2. Кривицька О. Історична пам'ять у контексті створення національного міфу / О. Кривицька // Сучасна українська політика. – 2012. – Вип. 27. – С. 104–113.
3. Карлова В. В. Державотворчий потенціал національної самосвідомості: монографія / В. В. Карлова. – К. : НАДУ, 2012.
4. Карлова В. В. Національна самосвідомість: сутність, поняття та зміст в контексті сучасних дослідницьких підходів / В. В. Карлова // Державне управління: теорія і практика :

електрон. наук. фах. вид. – 2009. – № 2. – URL: <http://www.academy.gov.ua/ej/ej10/zmist.htm>.
(дата звернення 22. 03. 2020)

5. Карлова В. Особливості та суперечності розвитку національної самосвідомості сучасного українського суспільства / В. Карлова // Вісн. НАДУ. – 2010. – № 2.

6. Карлова В. В. Духовні цінності в структурі національної самосвідомості: українські реалії / В. В. Карлова // Державне управління: теорія і практика : електрон. наук. фах. вид. – 2010. – № 1. – URL: [www.nbu.gov.ua / e-journals / DUTP / 2010_1/doc_pdf/Karlova.pdf](http://www.nbu.gov.ua/e-journals/DUTP/2010_1/doc_pdf/Karlova.pdf). (дата звернення 22. 03. 2020)

7. Карлова В. Національна ідея сучасної України: проблеми та перспективи формування / В. Карлова // Вісн. НАДУ. – 2010. – № 3.

Мучичко К. Ю., студентка групи УФП-21с

*Науковий керівник: доцент кафедри публічного адміністрування
та управління бізнесом, к. пед. н., доц. Бобко Л. О.*

ВЗАЄМОДІЯ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ З ГРОМАДСЬКІСТЮ В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ

Подальший розвиток України як незалежної, демократичної, соціальної та правової держави (ст. 1 Конституції України) є неможливий без активної взаємодії з громадянами, інститутами та усіма політико-правовими органами, які передбаченні Конституцією та законами України.

Саме тому, станом на сьогодні, громадяни прагнуть трансформувати відносини між суспільством та державою на демократичні, які в свою чергу, будуть забезпечуватись створенням нових форм впливу на державно-управлінські процеси і відповідно безпосередньою участю громадян у громадсько-політичному житті держави. Однією з важливих передумов формування сучасного демократичного суспільства є відкритість та прозорість дій владних органів. Саме обізнаність громадянського суспільства про дії влади виступає визначальною рисою реалізації ефективної державної політики, стає можливим контроль з боку громадськості, зміцнюється довіра до власної діяльності з боку суспільства.

Доступ до інформації повинен бути максимально спрощеним та вільним для будь-якого громадянина. Враховуючи це органи публічної влади мають використовувати у своїй діяльності сучасні інформаційні технології та новітню методику забезпечення взаємозв'язків між владою та суспільством.

Слід зазначити, що важливість окресленої проблеми усвідомлюється в Україні не лише науковцями та представниками експертного середовища. Національний інститут стратегічних досліджень 18 квітня 2013 р. в рамках роботи Координаційної ради з питань

розвитку громадянського суспільства при Президентові України провів засідання круглого столу на тему: “ Про стан розвитку громадянського суспільства в Україні. Громадянська активність як фактор і ресурс модернізації України ” з презентацією однойменної щорічної аналітичної доповіді, підготовленої на виконання Указу Президента України “ Про Стратегію державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні та першочергові заходи щодо її реалізації ” від 24 березня 2012 р. № 212/2012 [1,с.3].

Вплив інтеграційних процесів на суспільний розвиток веде до певної стандартизації держави та публічної адміністрації, які змінюються в напрямі поліцентричності, зміцнюючи зв'язки із громадянським суспільством. Головним обов'язком громадянського суспільства є знаходження можливостей для задоволення інтересів і потреб членів суспільства. Виходячи з цього громадянське суспільство доцільно розглядати як “ систему суспільних відносин і інститутів, що виражає різноманітні потреби, інтереси і цінності членів суспільства, активно взаємодіючих з державою, правлячими елітами, і дає можливість людині реалізовувати її громадянські права ” [2, с. 6]. Вище зазначене зумовлює динамічність громадянського суспільства як одну з головних його характеристик.

Згідно з статистикою політично активних громадян мало: “ Більшість населення вважає, що своїми діями, як максимум, вони зможуть вплинути на політичний клас при прийнятті ними рішень, або, як мінімум, зможуть означити больові точки з розрахунком на переконання широкої громадськості в доцільності й необхідності трансформаційних суспільних перетворень ” [3,с.9]. Слід збагнути, що великий вплив на свідомість громадян України справляють і радянські стереотипи щодо ролі держави, і домінування інтересів олігархів на політичній арені, і матеріальна незабезпеченість більшості людей.

Нормативно-правове поле в Україні, що регулює функціонування громадянського суспільства, його інститутів протягом останніх років, зазнав чималих змін, передусім це є нормативне покращення умов комунікації між органами публічного управління та громадськістю.

Також можна виокремити і негативні прояви, які характерні для досліджуваної проблеми:

- непрозорість організацій громадянського суспільства, які залучаються до консультацій із громадськістю, а також їх низької результативності, оскільки пропозиції і рекомендації переважно не піддаються ретельному аналізу й не враховуються;

- надання формальних відповідей на інформаційні запити до органів державної влади та органів місцевого самоврядування, безпідставних відмов у наданні інформації, а також неналежне її оприлюднення;

- наповнення веб-сайтів органів державної влади та органів місцевого самоврядування переважно загальною інформацією, а не детальним змістом участі громадянського суспільства у прийнятих рішеннях та їх коригування [4,с.2].

Також важко не погодитися з фахівцями, які стверджують, що проблема не лише у демократії, але й в громадянському суспільстві. Про це свідчать конкретні соціологічні дані щодо низького ступеня довіри громадян до громадських організацій та незначного рівня залучення до їхньої діяльності [5,с.19]. Зрозуміло, що фундаментальним у розвитку реального громадянського суспільства має стати зростання громадської активності. Наразі ж громадянська активність має ситуативний характер.

Ефективна модель взаємодії громадськості з органами публічного управління передбачає:

- забезпечення інформаційної відкритості з боку органів державної влади;
- повноцінне здійснення громадського контролю, громадських експертиз, включаючи й антикорупційну експертизу нормативно-правових актів;

- консультації із громадськістю щодо питань, які мають пріоритетне значення для суспільства (оцінки ефективності дотримання законодавства, використання бюджетних коштів, виконання державних програм, тощо);

- активізацію заходів, пов'язаних зі здійсненням інформаційно-просвітницьких, експертно-аналітичних, правозахисних функцій; стимулювання громадської активності, підвищення громадянської компетентності, зокрема спеціальних навичок взаємодії із органами влади та обізнаності щодо визначених законодавством процедур [6,с.1].

Нова модель суспільного розвитку ставить перед собою завдання, які включають розробку сучасних підходів до управління процесами взаємодії органів публічного управління з громадськістю, що, у свою чергу, передбачає мобілізацію адміністративних, фінансових, організаційних, кадрових ресурсних можливостей та неформалізоване ставлення.

Список використаних джерел:

1. Круглий стіл “Про стан розвитку громадянського суспільства в Україні” [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.niss.gov.ua/articles/1140/>

2. Никовская Л. Н. Гражданские инициативы и модернизация России / Л. Н. Никовская, В. Н. Якимец, М. А. Молокова. – М. : Ключ-С, 2011. – 336 с.

3. Сквиков А. К. Формирование гражданского общества: мировая практика и российская действительность [Электронный ресурс] / А. К. Сквиков // Современные проблемы науки и образования.

4. Щодо активізації взаємодії організацій громадянського суспільства із органами державної влади : аналіт. зап. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.niss.gov.ua/articles/881/>

5. Лахижа М. І. Типові проблеми модернізації публічної адміністрації посткомуністичних країн / М. І. Лахижа // Вивчення та впровадження в Україні іноземного досвіду удосконалення діяльності органів влади : матеріали VI Всеукр. наук.-практ. конф. за міжнар. участю, 22 листоп. 2011 р. – Полтава : ПолтНТУ, 2011. – С. 29–30

6. Щодо активізації взаємодії організацій громадянського суспільства із органами державної влади : аналіт. зап. [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://www.niss.gov.ua/articles/881/>

Мучичко К.Ю., студентка групи УФП-21с

Науковий керівник: професор кафедри публічного адміністрування

та управління бізнесом, д.е.н., проф. Карпінський Б.А.

НАЦІОНАЛЬНІ ЦІННОСТІ ЯК СУЧАСНИЙ ДЕРЖАВНИЦЬКО-СУСПІЛЬНИЙ ПРІОРИТЕТ ПАТРІОТИЗМУ В УКРАЇНІ

Кожен історичний етап розвитку будь-якого демократичного суспільства визначає суть та спрямованість патріотизму через: духовність і моральність; історичним корінням, яке є основою багатьох поколінь; політикою держави; згуртованістю громадянського суспільства навколо національної ідеї; загостренням тих чи інших суспільних проблем та явищ. Трагічні події на території України (Революція Гідності, анексія Криму, гібридна війна на Донбасі) наштовхнули українське суспільство подивитися на історію, сьогодення, на себе й інші народи, національну освіту і культуру під принципово новим кутом зору [1-5].

Зазначимо, що теоретико-методологічним базисом патріотичного виховання населення стали наукові праці як зарубіжних (Аристотель, Платон, Цицерон, Т. Мор, Т. Кампанелла, Й. Гердер, І. Кант, Г. Гегель, С. Гессен, А. Грамши, К. Поппер, Е. Ренан, Й. Г. Фіхте та ін.), так і українських дослідників й освітян (М. Братасюк, О. Братко-Кутинський, І. Мірчук, І. Огієнко, Д. Чижевський, М. Шлемкевич та ін.). Однак, в контексті вичлинення значущості й особливостей просоціальної поведінки переважають дослідження переважно психологічного напрямку (К. Абульханова-Славська, І. Бех, Б. Братусь, Т. Гаврилової, Г. Корнетов, Н. Кухтова, О. Леонтєв, А. Маклаков, С. Рубінштейн, Г. Товканець, М. Фіцула, І. Фурманов, Г. Щебатунов та ін.), відчутно залишаючи поза увагою систему національних цінностей, яка все ж виступає фундаментальним елементом становлення сучасного державницько-суспільного патріотизму в Україні (тобто дієве формування державотворчого

патріотизму нації). Властиво на останньому й сконцентрована наукова спрямованість даного дослідження.

Зміни, які були досягнуті активістами під час і після революції Гідності, свідчать про те, що навіть у безпечний час, потрібно бути завжди готовими до дій і протидій. Наразі відкритим залишається питання для розвитку України: котра з двох умовних частин суспільства переважить – менша активна, яка здатна до змін в країні і трансформувати її, чи навпаки – більша, традиційна і консервативна, яка може розвернути її назад. За даних обставин досить загострилося питання про об'єднаність українського народу, про обґрунтування і визнання національних цінностей України як чинників згуртування нації на сучасному етапі її розвитку.

Формувати ідеологічну основу української нації мають, ті, хто пов'язує своє майбутнє з незалежною Україною; тими, хто хоче тут працювати та розвивати бізнес, здійснювати реформи, ростити своїх дітей і прищеплювати їм бажання залишитися в Україні, забезпечуючи тим, через активізацію податкової домінанти державотворчого патріотизму нації, наповнення бюджету [2].

Враховуючи це, у сучасних умовах усі зусилля державних й неурядових організацій мають бути спрямовані на формування позитивної національної ідентичності. Такої як:

- уподібнення окремого громадянина певній нації на основі володіння сукупністю національних та культурних цінностей, почуттів, уявлень, поглядів, ідей, зразків поведінки;
- забезпечення усвідомлення свого історично соціально-культурного менталітету у системі людства.

Активна громадянська позиція, національна ідентичність, небайдужість і прагнення до змін дозволяє людині ідентифікуватися як громадянин-патріот, відчутти себе часткою громадянського суспільства, носієм спільних (національних) цінностей – подолання байдужості більшості громадян щодо ставлення до України та її майбутнього.

Для примноження досвіду національно-патріотичного виховання в Україні перспективним і важливим нині виступає, з огляду на зарубіжний досвід, визначення таких національних чи суспільно-державницьких цінностей, які лежать в основі патріотизму і громадянськості.

Звертаючись до кращих міжнародних практик, а також подій останніх років, історичний досвід України, історію її боротьби за незалежність і державність, можна виокремити такі національні (суспільно-державницькі) цінності: соборність, самобутність, гідність, воля.

Соборність – це єдність, неподільність усіх територій держави, що передбачає спільну відповідальність і взаємне духовне збагачення та розвиток. Ідея соборності бере свій початок з часів Київської Русі, а її філософське коріння сягає часів Візантії. З того часу ідея

територіальної єдності, а також єдності всіх українських етнічних земель, духовної єдності українців, які проживають на території Української держави, а також на історичних українських етнічних землях, є основоположною боротьбі за національні інтереси України. Попри це, соборність – це єдність усіх громадян України, незалежно від їхньої національності. Також соборність є невід’ємною частиною досягнень державності, забезпечення справжнього суверенітету і незалежності народу, побудови процвітаючої демократичної національної держави.

Самобутність – це національна оригінальність, неповторність, яка проявляється у кожній особистості. Самобутність також виражається у художньо-мистецькому світосприйнятті, прагненнях, національно прийнятних способах спілкування, діяльності, поведінки. Отже, стати частиною громадянського суспільства можна через національну індивідуальність. Самобутність українського народу пояснюється історією, культурою, й насамперед, українською мовою [5, с. 284].

Воля – це здатність, бажання та сильне прагнення досягти мети; рішучість і сила особистості почати і завершити справу; самоконтроль і незалежність, свобода дій. Воля – це можливість досягати цілей за будь-яких перешкод; це основна складова українського характеру, ознаками якого є енергійність й ініціативність. Відбитком волі українців є невмируща боротьба за незалежність. Прагнення до самостійності, невпинний пошук шляхів до свободи сприяв розвитку національної ідеї; на основах власної свободи засновувалася гідність.

Гідність українського народу – результат самоповаги, що викликає повагу інших народів, це відстоювання своїх духовно-моральних і державницьких позицій; усвідомлення власної значущості й громадянського обов’язку у міжнародному співтоваристві. Слід звернути увагу на те, що “захистити і зростити себе може лише та нація, яка вихована історичною правдою й національною гідністю”. Нині гідність українського народу проявляється також у прагненні подолати корупцію, спрямованості до демократичного суспільства, намаганні знищити національну меншовартість, мінімізувати вплив тоталітарного режиму [1, с. 8].

Зокрема, за результатами опитування лідерів громадських об’єднань (сукупна вибірка склала 115 осіб) (рис. 1), 61 особа (53,0 %) зазначила, що пріоритетом для України є загальнолюдські, 40 осіб (34,8 %) – національні, 13 осіб (11,3 %) – громадянські, 12 осіб (10,4 %) – європейські цінності.

Серед національних цінностей найбільший вибір мали (рис. 2): свобода (71 особа, 61,7 %), незалежність (67 осіб, 58,3 %), гідність (57 осіб, 49,6 %), соборність (26 осіб, 22,6 %), воля (19 осіб, 16,5 %), самобутність (7 осіб, 6,1 %).

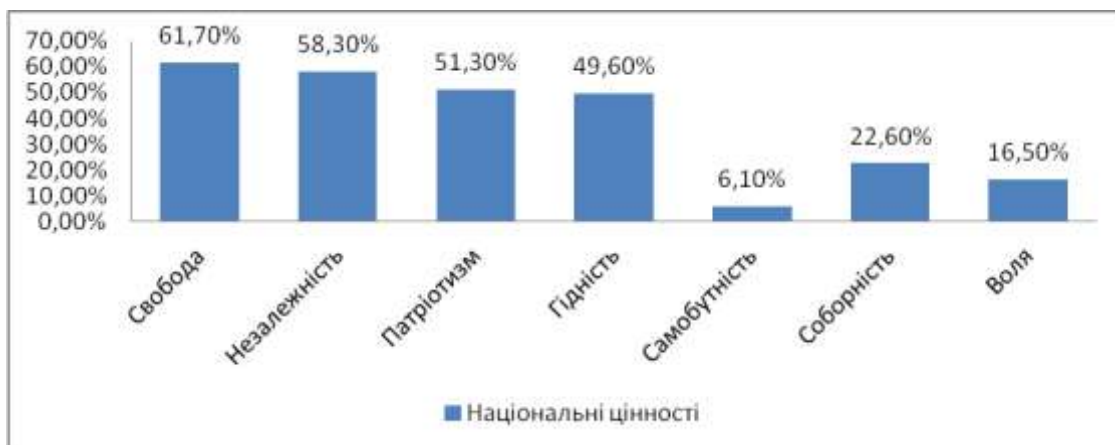

Рис. 1. Формуючий розподіл пріоритету цінностей у сучасному державницько-суспільному патріотизмі в Україні

Джерело: розроблено автором за даними [3].

Як загальну національну цінність, патріотизм обрали 59 осіб (51,3%).

Отже, результати проведених цілеспрямованих опитувань засвідчують перевагу загальнолюдських й національних цінностей над громадянськими і європейськими.

Рис. 2. Співвідношення вибору національних цінностей в системі становлення державницько-суспільного патріотизму

Джерело: сформовано автором на основі [3].

Високі відсотки вибору цінностей “свобода” і “воля” дають змогу говорити про усвідомлення принципової важливості національної цінності “воля”, оскільки за значенням вони близькі [4, с. 3]. Підсумовуючи, національні цінності соборності, гідності, волі, самобутності цілком заслужено і справедливо мають бути підняті до рангу суспільно-державницького пріоритету. У такому разі вони забезпечуватимуть єдність і розвиток української нації через активізацію домінант державотворчого патріотизму нації, згуртування народу й глибоке усвідомлення твердження “Ми – українці”.

Список використаних джерел:

1. З Україною в серці (тренінг з патріотичного виховання дітей та молоді) : посіб. / І. Д. Бех, В. І. Кириченко, Ж. В. Петрочко. – Харків : Друкарня Мадрид, 2016. – 140 с.
2. Карпінський Б. А. Державотворчий патріотизм нації: податкова домінанта [монографія] / Б. А. Карпінський. – Львів : Колір ПРО, 2016. – 534 с. (Серія «Держава і стратегіологія»).
3. Лабораторія громадянського та морального виховання Інституту проблем виховання в межах наукового дослідження “Особистісно орієнтовані технології патріотичного виховання учнівської молоді в громадських об’єднаннях”.
4. Окрилені Україною (тренінг з національно-патріотичного виховання молоді) : посіб. / Ж. В. Петрочко, В. І. Кириченко. – Харків : Видавець Панов А. М., 2016. – 134 с.
5. Філіпчук Г. Г. Національна ідентичність: культурно-освітній вимір [монографія] / Г. Г. Філіпчук. – Чернівці : Друк АРТ, 2016. – 304 с.

Панас О., студентка групи УФП-41с

*Науковий керівник: доцент кафедри публічного адміністрування
та управління бізнесом, д.е.н., доц. Комарницька Г.О.*

БІДНІСТЬ ЯК СУСПІЛЬНИЙ ФЕНОМЕН ТА СОЦІАЛЬНА ПРОБЛЕМА

Дослідження бідності як соціального феномену посідає особливе місце в науці. Бідність досліджували філософи, економісти, політики, соціологи, юристи, психологи й представники інших наук, при цьому кожний знаходив свій об’єкт і предмет дослідження. Одні уявляли бідність як неминучість будь-якого суспільства, як вічну суперечність, джерело технічного прогресу й соціальних потрясінь; інші вбачали в бідності соціальне зло, властиве самій природі людини, некомпетентність влади вирішити цю проблему, соціальне дно, коли бідність породжує бідність і призводить до деградації людини як особистості.

У соціологічній літературі аналіз соціальних процесів, пов’язаних з бідністю проводиться, щонайменше, за трьома напрямками. Перший із них пов’язаний із формалізацією процесів соціального управління й оптимізацією функціонування соціальних систем (Н.А. Архипова, В.В. Кульба, Л.А. Растринин та ін.).

Другий напрям пов’язаний із процесами нестабільності соціальних систем, у рамках якого виділяються підходи до вирішення бідності, що розроблялись багатьма авторами (В.Е. Бабосов, В.К. Левашов, В.В. Локосов, Н.Ф. Наумова, А.І. Пригожий, Н.Н. Саппа, О.І. Шкаратан, В.А. Ядов та ін.). Третій напрям становлять праці, які враховують екстремальні умови при моделюванні соціальних процесів (Ю.І. Саєнко, І.Н. Таганов та ін.). Усі дослідники згодні у висновку, що ефективно вирішення проблеми бідності неможливе в

умовах прискороного економічного розвитку країни. Саме тому в Україні затверджена програма боротьби з низьким рівнем життя.

На сучасному етапі розвитку українського суспільства відбувається структурна трансформація простору соціальних проблем, які змінюють і місце людини в соціальній структурі суспільства. Саме тому важливою проблемою є соціально-психологічне сприйняття та самоідентифікація особистості як багатого, так і бідного громадянина. Зауважимо, що сучасне українське суспільство має значні економічні розбіжності між соціальними верствами населення. Як зазначалося, мова йде про абсолютне збагачення й абсолютну збіднілість значних мас населення.

Ця проблема виявляє себе не тільки в порушенні об'єктивних законів розвитку економіки, а й соціально-політичної, духовної сфер, що впливає негативно на основи життєдіяльності нації як людської спільноти. З нашої точки зору, усе це підтверджує, що бідність є комплексною проблемою і не тільки економічною, а й проблемою суспільної ментальності. На жаль, як показує практика, внаслідок економічної депресії бідність в Україні набула стійкого характеру.

Аналіз праць учених показав, що українська бідність має ряд специфічних особливостей:

- низький рівень життя населення в цілому;
- психологічне неприйняття економічної нерівності;
- велика кількість людей, які вважають себе бідними;
- бідність серед працюючого населення.

Перелік найважливіших (так званих, базових) потреб людини, які найбільш точно окреслюють ситуацію з бідністю в країні та є актуальними для нашого суспільства, включає: можливість вести здоровий спосіб життя; якісне медичне обслуговування; доступність якісної освіти; побутові умови для нормального життя; доступ до зайнятості згідно зі здобутою освітою і кваліфікацією тощо.⁽¹⁾

Питання соціального захисту працюючих регулюється законодавчими та нормативними актами і відображено у Конституції України, у Кодексі законів про працю, Господарському кодексі України, у Законах України “Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії”, “Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності”.

Особливістю нашого часу є те, що бідність не існує лише в традиційних формах. На жаль, для її визначення використовуються критерії та методи, розроблені ще в 30-х рр. ХХ ст., що призводить до розбіжності між функціонуванням служб соціальної допомоги та деякими формами бідності. Цікавим є дослідження і характеристика нових форм феномену бідності. Йдеться про форми прояву бідності у суспільстві, до яких учені зараховують

традиційну або матеріальну, а також нову (символічну) форми. Дослідник Л. Гордон стверджує, що до таких форм можна віднести бідність “слабких” і бідність “сильних” (2).

Бідність “слабких” – це соціальна бідність, тобто тих людей, які не мають з поважних причин змоги забезпечити своє існування на достатньому рівні. Бідність “сильних” виникає в умовах, коли люди не мають змоги за рахунок своєї праці забезпечити загальноприйнятий рівень добробуту. Із цієї точки зору, як стверджує Л. Гордон, бідність “сильних” можна визначити як виробничо-трудова або економічну”.

Залежно від того, які потреби людини здатні задовольнити, виділяють три види бідності, при цьому виходять із трьох основних концепцій: абсолютної, відносної, суб’єктивної. Абсолютна бідність – стан, за якого індивід на свій дохід не здатний задовольнити навіть базисні потреби в їжі, житлі, одязі, теплі, або здатний задовольнити тільки мінімальні потреби, що забезпечують біологічну виживаність. Чисельним критерієм виступає поріг бідності (прожитковий мінімум). Відносна бідність – неможливість підтримувати гідний рівень життя, або деякий стандарт життя, прийнятий у певному суспільстві. Відносна бідність показує те, наскільки певна людина бідна порівняно з іншими людьми. Суб’єктивна бідність – базується на оцінках власного положення самими людьми, що відчувають, чого не мають достатньо, щоб жити, самі для себе визначають рівень бідності (3).

Причинами бідності можна вважати на даний момент наступні чинники:

- низький рівень соціальних виплат, що є результатом низьких заробітків, а отже відрахувань до відповідних бюджетів і фондів;
- соціальні допомоги та інші трансферти становлять досить значну частину витрат бюджету, що свідчить про зростання економічного навантаження на працююче населення;
- нівелювання ролі заробітної плати як джерела доходів;
- активніший ріст інфляції в порівнянні з реальними доходами населення;
- перенасичення ринку праці однорідними професіями, відповідно неможливість реалізувати власну робочу силу;
- скорочення робочих місць;
- в сільському господарстві розорення, розпад більшості підприємств;
- невідповідність ціни і вартості робочої сили працівників.

Проблема бідності настільки актуальна, що до неї зводяться багато інших проблем. З бідністю прямо пов’язані питання демографії, зайнятості населення, безробіття; бідність має безпосередній вплив на здоров’я населення, рівень утворення й культуру громадян, їх виховання, соціалізацію й моральність, вона є одним із факторів, які гальмують розвиток науки. Бідність сприяє дегуманізації людських відносин, зростанню злочинності й тероризму, призводить до зниження рівня і якості життя. Вона специфічно впливає на

політичні відносини, реалізацію державної політики на всіх рівнях, гальмує становлення цивільного суспільства.(4)

Отже, бідність в Україні полягає, у першу чергу, у стрімкому характері негативних процесів, що почали відбуватися водночас і, тим самим спричинили появу типу бідності, не притаманного світовому суспільству. Нужденність стала звичною реальністю для великих груп населення, не тільки тих, хто опинився в екстремальних умовах, а й для тих, хто раніше міг забезпечити себе і свою родину, тобто для робітників кризових галузей, зокрема осіб з високим рівнем освіти або кваліфікації.

Зниження реальних доходів населення і розповсюдження бідності в Україні в роки ринкових реформ – це результат не тільки падіння обсягів та рівня виробництва, високого рівня інфляції, а й наслідок відсутності ефективних державних механізмів щодо сприяння адаптації населення до нових економічних умов. Загрозливі масштаби бідності та виникнення явища застійної бідності вимагає від держави першочергових дій, направлених на поліпшення становища населення, яке опинилося на межі зубожіння. У зв'язку із цим виникає необхідність прийняття спеціальної державної програми допомоги бідним верствам населення України. Таким чином, бідність як соціальний феномен виявляється у всіх сферах громадського життя, у всіх аспектах соціальних відносин й заслуговує найпильнішої уваги соціологів.

Підсумовуючи підкреслюємо необхідність розв'язання проблеми бідності як для нашої країни, так і для світу в цілому, де домінуючу роль повинна відігравати державна політика, спрямована на забезпечення стійкого економічного зростання економіки, соціального захисту незахищених верств населення тощо.

Список використаних джерел:

1. Вітовський В. Українська трагедія 90-х: постановка проблеми / В. Вітовський // Універсам. – 2003. – № 3–4. – С. 3–5.
2. Гордон Л. Четыре рода бедности в современной России / Л. Гордон // Социологический журнал. – № 4. – 1994. – С. 25.
3. Красун А. Бідність в Україні та шляхи її подолання / А. Красун, Я. Турчин // Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку. – 2008. – № 20. – С. 81–85.
4. Москаленко В.В. Соціальна психологія : підручник / В.В. Москаленко. – К. : Цент навчальної літератури, 2005. – 624 с.

СУЧАСНІ ОСОБЛИВОСТІ АНТИКРИЗОВОГО ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

Перед тим як перейти до мети та актуальності роботи, пропоную почати з початку – із назви, з пояснення якої стане очевидною актуальність дослідження проблематики. З антикризовим все зрозуміло: зараз звідусіль чуємо про відкриті вакансії на посаду антикризового менеджера, коли раптом підприємство вперше стикається з певними складнощами (дисбалансом між попитом та пропозицією, надактивною плинністю кадрів чи непропорційним зростанням собівартості продукції та прибутку). Отже, антикризове управління – це управління, яке націлене запобігти появі такого вища на підприємстві чи у суспільстві, або принаймні мінімізувати наслідки [1].

Держави, як і підприємства, теж переживають кризи, і їм так само потрібна антикризова стратегія. Повертаючись до теми та актуальності, хочу зауважити, що ідея написання тез виникла у березні 2020 року, коли і державний, і бізнес-сектори були змушені вжити певних заходів, зокрема змінити або взагалі припинити своє функціонування внаслідок оголошення Урядом надзвичайної ситуації - карантину, спричиненого пандемією коронавірусу.

Тож які ж нині особливості? Укрзалізниця припиняє міжнародне, а потім вже й внутрішнє сполучення, ТРЦ не працюють, авіакомпанії повертають кошти клієнтам та громадян державам, навіть львівські кав'ярні опускають ролети на вхідних дверях із написом «карантин», студенти та викладачі знайомляться з дистанційними методами навчання, наймані працівники змушені сидіти вдома, а роботодавці – платити зарплату та податки, припинивши виробничу (основну) діяльність – годувальницю їх, найманих працівників та державної податкової скарбниці. Де взяти робочі місця для того 1 млн заробітчан, які повернулися на батьківщину і забезпечити їх гідною заробітною платою? Чим наповнити державний бюджет, якщо сплата податків теж сповільнюється? Коли покриваються фінансові витрати на додаткове фінансове забезпечення медицини в Україні? Як утримати зростання цифр в обмінниках? Схоже на рецесію. Як же ж має чинити держава – спробую дослідити у своїй роботі.

Відомо, що економічні спади є циклічними. З досвіду кризи 1998 року, яка почалася з девальвації тайського бата, а згодом охопила економіку Індонезії, Малайзії та Південної Кореї, знаємо, що вона була зумовлена перегрівом економік азіатських країн, та як наслідок спричинила відток капіталу з ринків, що розвиваються, і падіння цін на сировину, що призвело до дефолту в Росії та Аргентині. Основою для наступної світової економічної кризи 2008 року стало луснення бульбашки, яка існувала на ринку субстандартного кредитування,

що потягнуло за собою колосальні збитки фінансових установ, зокрема банків, та масове банкрутство [2]. І як казала моя вчителька з географії, коли США має кашель, то для світу – це вже запалення легенів. Отже, обвал фінансових ринків спричинив економічну кризу та падіння доходів усього світу, і звісно, до України теж докотилась хвиля цього економічного цунамі, оскільки Україна постала великим постачальником сировини для зовнішнього ринку, а отже надходження державного бюджету залежали від цінової кон'юктури на світовій біржі. Але після втрати частини території, Україна почала повільно відновлюватись, про що свідчить показники ВВП станом на кінець 2019 року – 140 млрд. дол. порівняно з ВВП на кінець 2009 року – 117 млрд. дол [3].

Відомо також, що нинішня криза 2020 зачепить весь світ так само, як і попередня – у 2008. То виходить, що ми вже маємо досвід у подоланні кризи чи принаймні приклади, які можна запозичити в інших країн? Тарас Андрійович Качка, заступник Міністра розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України, у своєму інтерв'ю з «Європейською правдою», на питання, що з досвіду кризи 2008 року може бути актуальним зараз, відповідає так: «Зараз ми маємо іншу, набагато конкурентнішу економіку та кращий досвід роботи на зовнішніх ринках, ніж 12 років тому. Український уряд теж має досить гарний досвід. Ми дуже зважено підходимо до будь-яких пропозицій щодо обмежень та заборон. Головний урок, який ми всі винесли з кризи 2008 року – треба бути відкритим до спілкування, пояснювати логіку своїх дій, розуміти очікування партнерів». А як щодо різкого обвалу курсу? «В нашому випадку Національний банк дотримується абсолютно іншої політики, аніж 12 років тому. Так, можна критикувати політику Нацбанку щодо різкого зміцнення гривні, яке вбиває експорт, але він діє виходячи з логіки макрофінансової стабільності. І зараз, в умовах нестабільності, вони свою політику не поміняли. Тому я думаю, що таких внутрішніх "чорних лебедів", як були в 2008 році, ми уникнемо. Проте треба пам'ятати, що змінилася й глобальна ситуація. Цього разу багато країн намагатимуться тримати свою валюту якомога дешевшою. Нам це треба брати до уваги, щоб не виявилось, що наша валюта стабільна (відносно долара чи євро. – ЄП), але надзвичайно дорога відносно багатьох інших валют», - відповідає Тарас Качка [4].

Що каже теорія про кризи та способи їх подолання? Багато економістів циклічність виникнення криз та їх тривалість пов'язують з науково-технічним прогресом (НТП). Активна частина основного капіталу морально застарівала протягом 10–12 років. Це вимагало її відновлення, що виступало стимулом економічного пожвавлення. Наступні скорочення періодів циклу пов'язуються з прискоренням термінів відновлення основного капіталу під впливом НТП у сучасному світі. Представники неокласичної та ліберальної шкіл вважали причиною криз недоспоживання населення, що, як наслідок, викликає умовне надвиробництво. Тому дієвим засобом від криз уважалося стимулювання споживання. Проте

низька платоспроможність є скоріше наслідком, ніж причиною кризи. Дж. М. Кейнс вважав економічні кризи неминучими в умовах класичного капіталізму й такими, що випливають із природи властивого йому ринку. Як принципово необхідний засіб згладжування проблем кризи й безробіття Кейнс висунув ідею забезпечення державного втручання в економіку з метою стимулювання ефективного сукупного попиту [5].

Як відомо з курсу політичної економії, існують чинники економічного зростання. Серед них можна виділити 4 основних: державні витрати, чистий експорт, інвестиційна діяльність та споживання (домогосподарст). Варто зосередити увагу на інвестиційній активності, яка є функцією інвестиційної привабливості, яка в свою чергу залежить від співвідношення двох узагальнюючих змінних: інвестиційного потенціалу та інвестиційного ризику. Економічне зростання є однією з форм більш широкого процесу економічного розвитку, що включає не тільки множення результатів виробництва, а й становлення нових прогресивних пропорцій чинників виробництва, які формують передумови подальшого прогресу, які в даний момент ще не здатні привести до множення реального ВВП, але, тим не менше, забезпечують його в майбутньому [6].

Таким чином, інвестиції відіграють роль мультиплікаторного чиннику у зростанні економіки країни. Умовно кажучи, 1 інвестований дол. може дати 2-3 дол. приросту ВВП або навіть більше, залежно від об'єкту інвестиції (а це може бути, як агросектор, так і галузі НТР).

І виходить, один з критеріїв, на які Уряду варто звернути увагу, є інвестиції, зокрема їх стимулювання, наприклад у будівництво цементно-бетонних доріг, реконструкцію аеропортів, полегшення доступу до розробляння надр (так, доступ до видобування нафти та газу має бути відкритим та ліцензованим). Щодо державних витрат та споживання, то їх варто зменшити і збільшити відповідно шляхом виробництва імпортозамінної продукції. Саме так, навіщо купувати шоколадки «Ріттер шпорт», коли самі маємо власну шоколадну імперію, потужних та конкурентоздатних виробників (принаймні у Львові маємо щонайменше двох виробників - Львівська кондитерська фабрика «Світоч» та ТОВ "ХОЛДІНГ ЕМОЦІЙ "ФЕСТ" (Майстерня шоколаду). А зростання експорту сприятиме зростанню валютних надходжень та зниженню тиску на національн валюту[7].

Таким чином, наслідки кризи залежать від ефективності антикризового управління, що може або пом'якшувати або загострювати кризу. Адже держава, так само як і кожна людина, сама вирішує, як використати час, даний нинішньою ситуацією: ефективно, зосереджуючись на власній слабких місцях та способі їх зміцнення, чи неефективно, продовживши дарма витрачати власні ресурси. Будьмо оптимістичними і сприйматимемо кризу як можливість. Українському Уряду потрібно зосередити увагу на кризі як періоді оновлення, оздоровлення, перебудови соціально-економічної системи.

Список використаних джерел:

1. Криза. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D1%80%D0%B8%D0%B7%D0%B0>
2. Соркін Е. : Слишком большие, чтобы рухнуть (Too big, too fail); «Астрель-СПб», Санкт-Петербург, 2012. – с.108
3. Валовой внутренний продукт (ВВП) в Украине 2020. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://index.minfin.com.ua/economy/gdp/>
4. Тарас Качка: У нас немає спеціальної книжки "План дій уряду на випадок коронавірусу". – Європейська правда - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.eurointegration.com.ua/interview/2020/03/13/7107438/>
5. Економічна теорія: Політекономія: Підручник / За ред. В.Д. Базилевича.— 6-те вид., перероб. і доп. — К.:Знання-Прес, 2007. — 719 с.
6. Інвестиції як фактор економічного зростання. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://jpfird.donnu.edu.ua/article/view/1638>
7. Зовнішня торгівля та її вплив на ВВП країни. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://osvita.ua/vnz/reports/econom_theory/22033/

Панова А.Т., студентка групи УФП-31с

*Науковий керівник: доцент кафедри публічного адміністрування
та управління бізнесом, д.е.н., доц. Комарницька Г.О.*

КОМУНІКАЦІЯ ДЕРЖАВНОГО, ГРОМАДСЬКОГО ТА БІЗНЕС-СЕКТОРІВ ЯК ОСНОВОТВОРЧА ФУНКЦІЯ ПРОЦЕСУ ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ

Розглядаючи актуальні проблеми державотворення, доцільним стає визначення суті цього поняття цього та рушійних сил, що функціонують в його межах. У вузькому розумінні державотворення – це комплексний довготривалий процес, спрямований на утворення держави, який включає культурні, політичні, міфологічні, релігійні та інші чинники. У широкому розумінні, державотворення – це процес, спрямований на актуалізацію національної ідеї в галузі державного управління, вироблення та втілення ідеології державотворення, створення й становлення держави як системи відносин та її інститутів, їх співпраці, що має забезпечити життєздатність і розвиток держави. І оскільки співпраця у межах досягнення певної мети, вирішення конкретних завдань чи тривале партнерство передбачають об'єднання й координацію зусиль, ресурсів, рівність участі кожної зі сторін та спільну відповідальність за результати діяльності, то процес державотворення неможливий без взаємодіяно налагодженої роботи трьох його основних рушійних сил – публічного, громадського та бізнес-секторів.

Така взаємодія можлива як на рівні інституцій у межах одного сектору – наприклад, між організаціями громадянського суспільства (ОГС), – так і між різними секторами – громадою, органами влади й місцевого самоврядування, правоохоронними органами, бізнесом, донорськими організаціями, засобами масової комунікації тощо. Це дає можливість залучити якомога й ефективно вирішувати важливі суспільні завдання.

Держава і громадянське суспільство утворюють певну діалектичну єдність. В процесі державотворення вона виявляється в тому, що чим більш розвинуте громадянське суспільство, тим демократичніша держава, тим більше вона діє в інтересах громадянського суспільства і його інститутів. І навпаки, чим менш розвинуте громадянське суспільство, тим сильніша держава, тим більше вона обмежує самоврядні та саморегулюючі можливості суспільства. Водночас розвиток громадянського суспільства і характер його взаємовідносин з владою залежить від умов, перш за все політично-правових та економічних, які формує сама держава.

Наприклад, співпраця органів влади й місцевого самоврядування з організаціями громадянського суспільства є ознакою демократичного суспільства, у якому його потреби лежать в основі державної політики. Співпраця громадського сектору з бізнесом не лише сприяє активізації та розвитку його соціальної відповідальності, а й об'єднанню зусиль навколо спільних завдань (наприклад, розвиток території – окремої ділянки, всього міста, регіону, держави в цілому). Однак партнерство між цими секторами буде можливим лише за умови, що всі вони працюватимуть прозоро, чітко розумітимуть, яких змін хочуть досягнути, довірятимуть один одному.

Тобто держава не має сприймати громадських активістів як прохачів грошей, і приватизовувати бізнес-структури, які є наповнювачами державного бюджету, а надто висока податкова ставка не сприятиме активному його наповненню – навпаки лише обмежуватиме прозору комунікацію з цим сектором. В свою чергу громадському та бізнес-сектору варто відхилити стереотип, що всі держслужбовці - корупціонери. Тут і постає основна актуальна проблема державотворення – відсутність довіри та взаємодії між державотворчими силами.

Так наприклад, Європейський Простір протягом місяця проводив онлайн опитування серед активістів та представників громадянського суспільства щодо державного фінансування третього сектору на національному та регіональному рівнях.

Згідно із результатами, 100% респондентів вважають, що система державного фінансування організацій громадянського суспільства потребує змін.

Майже 70% опитаних збираються подавати заявки на отримання бюджетних коштів наступного року.

За результатами оцінки діяльності органів виконавчої влади за напрямом “взаємодія з громадськістю”, яка була проведена групою експертів з числа представників організацій громадянського суспільства, органів державної влади, наукових інститутів та міжнародних організацій, середні показники 9 пілотних органів влади щодо ефективності співпраці з громадськістю відповідно до 4 критеріїв складають: інформування – 2,69; консультації – 2,23; участь громадськості у виробленні та реалізації державної політики – 2,22; партнерство – 2,7213.

Зазначене свідчить, що органи публічної влади поки що не визнають громадські організації як рівноцінних партнерів у виробленні й впровадженні публічної політики, залучають їх у разі, коли необхідно заручитися підтримкою громадськості. Саме ж громадянське суспільство є слабким, його структура не є чіткою, а інститути недостатньо розвиненими.

Оскільки бізнес є активним актором не лише соціально-економічних, але й політичних процесів в країні, його взаємодія з владою має принципове значення як для проведення реформ у різних сферах суспільного життя, так і для вироблення публічної політики. Однак на сьогодні в Україні говорити про завершення формування дієвої інституційної системи, здатної забезпечувати ефективну взаємодію влади та бізнесу, в основі якої знаходяться чітко встановлені правила та норми їх саморегуляції, поки що зарано.

Отже, вирішенням посталої проблеми відсутності взаємодії між секторами може стати налагодження комунікації між ними як між партнерами. За умови налагодження конструктивної взаємодії влади, громади і бізнесу можемо говорити про соціальне партнерство в управлінні життям суспільства. Потенційними методами налагодження взаємодії влади, громади та бізнесу в Україні можуть стати: розвиток системи організацій, які представляють інтереси бізнесу як специфічної групи інтересів у трикутнику «влада – бізнес – громадянське суспільство»; удосконалення державної політики розвитку державно-приватного партнерства в Україні (зокрема, розробка нової Концепції розвитку державно-приватного партнерства, удосконалення рамкового Закону України “Про державно-приватне партнерство”, узгодження його положень із концесійним та інвестиційним законодавством); активізація національної програми підготовки державних службовців – спеціалістів у сфері взаємодії держави та бізнесу, а також обов’язкове запровадження основних принципів публічної політики (визначення таких понять як конфлікт інтересів, лобіювання тощо) в діяльність державної служби.

КОМУНІКАЦІЯ ДЕРЖАВНОГО, ГРОМАДСЬКОГО ТА БІЗНЕС-СЕКТОРІВ ЯК ОСНОВОТВОРЧА ФУНКЦІЯ ПРОЦЕСУ ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ

Розглядаючи актуальні проблеми державотворення, доцільним стає визначення суті цього поняття та рушійних сил, що функціонують в його межах. У вузькому розумінні державотворення – це комплексний довготривалий процес, спрямований на утворення держави, який включає культурні, політичні, міфологічні, релігійні та інші чинники. У широкому розумінні, державотворення – це процес, спрямований на актуалізацію національної ідеї в галузі державного управління, вироблення та втілення ідеології державотворення, створення й становлення держави як системи відносин та її інститутів, їх співпраці, що має забезпечити життєздатність і розвиток держави. І оскільки співпраця у межах досягнення певної мети, вирішення конкретних завдань чи тривале партнерство передбачають об'єднання й координацію зусиль, ресурсів, рівність участі кожної зі сторін та спільну відповідальність за результати діяльності, то процес державотворення неможливий без взаємодіяно налагодженої роботи трьох його основних рушійних сил – публічного, громадського та бізнес-секторів [4].

Така взаємодія можлива як на рівні інституцій у межах одного сектору – наприклад, між організаціями громадянського суспільства (ОГС), – так і між різними секторами – громадою, органами влади й місцевого самоврядування, правоохоронними органами, бізнесом, донорськими організаціями, засобами масової комунікації тощо. Це дає можливість залучити якомога активніше громадськість й ефективно вирішувати важливі суспільні завдання.

Держава і громадянське суспільство утворюють певну діалектичну єдність. В процесі державотворення вона виявляється в тому, що чим більш розвинуте громадянське суспільство, тим демократичніша держава, тим більше вона діє в інтересах громадянського суспільства і його інститутів. І навпаки, чим менш розвинуте громадянське суспільство, тим сильніша держава, тим більше вона обмежує самоврядні та саморегулюючі можливості суспільства. Водночас розвиток громадянського суспільства і характер його взаємовідносин з владою залежить від умов, перш за все політично-правових та економічних, які формує сама держава [3].

Так, до прикладу, співпраця органів влади й місцевого самоврядування з організаціями громадянського суспільства є ознакою демократичного суспільства, у якому його потреби лежать в основі державної політики. Співпраця громадського сектору з бізнесом не лише сприяє активізації та розвитку його соціальної відповідальності, а й

об'єднанню зусиль навколо спільних завдань (наприклад, розвиток території – окремої ділянки, всього міста, регіону, держави в цілому). Однак партнерство між цими секторами буде можливим лише за умови, що всі вони працюватимуть прозоро, чітко розумітимуть, яких змін хочуть досягнути, довірять один одному. Тобто держава не має сприймати громадських активістів як прохачів грошей, і приватизовувати бізнес-структури, які є наповнювачами державного бюджету, а надто висока податкова ставка не сприятиме активному його наповненню – навпаки лише обмежуватиме прозору комунікацію з цим сектором. В свою чергу громадському та бізнес-сектору варто відхилити стереотип, що всі держслужбовці - корупціонери. Тут і постає основна актуальна проблема державотворення – відсутність довіри та взаємодії між державотворчими силами.

Так, наприклад, Європейський Простір протягом місяця проводив онлайн опитування серед активістів та представників громадянського суспільства щодо державного фінансування третього сектору на національному та регіональному рівнях. Згідно із результатами, 100% респондентів вважають, що система державного фінансування організацій громадянського суспільства потребує змін. Майже 70% опитаних збираються подавати заявки на отримання бюджетних коштів наступного року [2].

За результатами оцінки результативності діяльності виконавчого комітету Тульчинської міської ради за напрямом “взаємодія з громадськістю”, яка була проведена групою експертів з числа представників організацій громадянського суспільства, органів державної влади, наукових інститутів та міжнародних організацій, середні показники пілотних органів влади щодо ефективності співпраці з громадськістю відповідно до 4 критеріїв складають: інформування – 2,22; консультації – 2,25; участь громадськості у виробленні та реалізації державної політики – 2,61; партнерство – 0,42 [див. таблиця 1].

Зазначене свідчить, що органи публічної влади поки що не визнають громадські організації як рівноцінних партнерів у виробленні й впровадженні публічної політики, залучають їх у разі, коли необхідно заручитися підтримкою громадськості. Саме ж громадянське суспільство є слабким, його структура не є чіткою, а інститути - недостатньо розвиненими.

Оскільки бізнес є активним актором не лише соціально-економічних, але й політичних процесів в країні, його взаємодія з владою має принципове значення як для проведення реформ у різних сферах суспільного життя, так і для вироблення публічної політики. Однак на сьогодні в Україні говорити про завершення формування дієвої інституційної системи, здатної забезпечувати ефективну взаємодію влади та бізнесу, в основі якої знаходяться чітко встановлені правила та норми їх саморегуляції, поки що зарано.

Матриця показників для вимірювання результативності діяльності виконавчого комітету Тульчинської міської ради за напрямом «взаємодія з громадськістю»

<i>Рівень взаємодії</i>	<i>Компонент (етап) взаємодії</i>	<i>Оцінка</i>	
		<i>Середня за трьома джерелами: експерти, влада, ОГС</i>	<i>Зведена за трьома компонентами</i>
Інформування	планування	1,88	2,22
	дія	2,67	
	вплив (наслідки)	2,13	
Консультації з громадськістю	планування	1,83	2,25
	дія	2,33	
	вплив (наслідки)	2,58	
Залучення до процесу вироблення політики	планування	2,5	2,61
	дія	2,5	
	вплив (наслідки)	2,83	
Партнерство	планування	0	0,42
	дія	1,25	
	вплив (наслідки)	0	

Джерело: розроблено автором за даними джерела [1].

Отже, вирішенням посталої проблеми відсутності взаємодії між секторами може стати налагодження комунікації між ними як між партнерами. За умови налагодження конструктивної взаємодії влади, громади і бізнесу можемо говорити про соціальне партнерство в управлінні життям суспільства.

Потенційними методами налагодження взаємодії влади, громади та бізнесу в Україні можуть стати:

- розвиток системи організацій, які представляють інтереси бізнесу як специфічної групи інтересів у трикутнику «влада – бізнес – громадянське суспільство»;
- удосконалення державної політики розвитку державно-приватного партнерства в Україні (зокрема, розробка нової Концепції розвитку державно-приватного партнерства, удосконалення рамкового Закону України “Про державно-приватне партнерство”, узгодження його положень із концесійним та інвестиційним законодавством);
- активізація національної програми підготовки державних службовців – спеціалістів у сфері взаємодії держави та бізнесу, а також обов’язкове запровадження основних принципів публічної політики (визначення таких понять як конфлікт інтересів, лобіювання тощо) в діяльність державної служби.

Список використаних джерел:

1. Взаємодія з громадськістю. Збірник звітів за результатами оцінки діяльності органів виконавчої влади. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.undp.org/content/dam/ukraine/docs/DG/Report_Inet_1.pdf

2. Державне фінансування громадянського суспільства: гроші є. А стандарти? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://euprostitr.org.ua/stories/138177>
3. Державотворення і правотворення в Україні: досвід, проблеми, перспективи / Ю. С. Шемшученко, О. В. Скрипнюк, І. О. Кресіна та ін. – К. : Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2001.
4. Коник С. М. Державотворення як управлінська категорія [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://academy.gov.ua/ej/ej16/txts/12KSMDUK.pdf>

Погодін С., студент групи УФП – 41с

*Науковий керівник: доцент кафедри публічного адміністрування
та управління бізнесом, д.е.н., доц. Комарницька Г.О.*

ДОСВІД КУРЕНТНОЇ ПОЛІТИКИ США НА ПРИКЛАДІ ФЕДЕРАЛЬНОЇ РЕЗЕРВНОЇ СИСТЕМИ

Конкурентна політика - це система державних заходів правового, економічного та організаційно-адміністративного характеру, які спрямовані на формування конкурентного середовища, захист і підтримку конкуренції та боротьбу зі зловживаннями монопольним становищем в економіці. Конкурентна політика спрямовується на створення оптимального конкурентного середовища діяльності суб'єктів господарювання, забезпечення їх взаємодії на умовах недопущення проявів дискримінації одних суб'єктів іншими (насамперед, у сфері монопольного ціноутворення та за рахунок зниження якості продукції), сприяння розвиткові ефективної соціально орієнтованої економіки. Сприяння і заохочення конкуренції - основа сучасної конкурентної політики[1].

Одна з найдавніших проблем усіх держав світу є регулювання та завдання необхідного напрямку ринкових відносин. Це можна відслідкувати з періоду античності і до сьогодення, одним з ключових напрямів була конкуренція.

Перші нормативні акти, які безпосередньо стосувались конкурентного середовища з'явилися на початку XIX ст. Першою спробою контролю великого бізнесу на рівні федерального регулювання у США було запровадження в дію Комерційного акта про регулювання між штатами від 1887 року. Спочатку він був спрямований проти залізничних трастів, які активно розвивались в той час, з метою введення розумних та справедливих тарифів на залізничні перевезення, і лише пізніше його дія почала розповсюджуватись на інші види транспорту. Пізніше ці положення були удосконалені в законі Шермана, який був прийнятий в 1890 році. Прийняття закону було спрямоване проти диктату великих підприємств на ринку, а також з метою недопущення набуття великими компаніями надмірного політичного впливу. В 1914, у США приймається так званий закон Клейтона (на

честь законодавця та судді Генрі де Ламара Клейтона). Згідно із законом було заборонено концентрації, які можуть суттєво послабити конкуренцію або мають тенденцію до створення монополії, заборонено практики цінової дискримінації. Водночас цим законом було усунуто недолік закону Шермана – було дозволено профспілки та сільськогосподарські кооперативи[2].

Окрім того, дозволялось проводити мирні страйки, пікети та бойкоти. Одночасно з цим у США приймається ще один важливий акт, який діє і донині, а саме – закон про Федеральну торгову комісію (ФТК), згідно з яким серед видів відповідальності передбачались судові заборони та відшкодування шкоди споживачам, а не штрафи та ув'язнення. Тобто поширюється вплив адміністративного примусового правозастосування. Відправною точкою активного вдосконалення став день біржового краху Уолл-стріт 29 жовтня 1929 року, який став відомий як «Чорний вівторок». Деякі дослідники підкреслюють, що біржовий крах був симптомом, а не причиною великої депресії. Подолання цієї кризи дозволило накопичити безцінний досвід, який пізніше був втілений у американській моделі конкурентної політики. У кінці 20-го століття, в 1976 році, у США з'являється ще один закон, який регулює зазначену сферу, названий на честь сенатора Філіппа А. Харта, сенатора Хью Д. Скотта молодшого і конгресмена Пітера У. Родіно молодшого (закон Харта-Скотта-Родіно). Згідно із законом, передбачалась необхідність повідомлення Федеральної торгової комісії компанією, яка планує злиття з іншою компанією, не пізніше ніж за місяць до здійснення злиття. Американська модель наразі застосовується у США, Аргентині, Чілі, Канаді та деяких інших країнах[3].

Така модель заснована на загальній забороні монополістичної практики. Ця система існує більше ста років, вона є найбільш жорсткою та формалізованою серед існуючих. Саме жорсткі обмеження та практичні механізми регуляції ринкових відносин дозволяють США бути одною з найбільш потужних економік світу. Дотримання даного принципу можна прослідити і в інших галузях законодавства США.

Однак, американська конкурентна політика ґрунтується не тільки на обмеженнях. Її успіх зумовлено відокремленням державного апарату від інших структур, а також комерціалізацією державних підприємств. Найкращим прикладом реалізації такої конкурентної політики є Федеральна резервна система. Федеральна резервна система (ФРС) - центральна банківська система США. Правовий статус ФРС визначений Актом про ФРС у вигляді особливої фінансової установи, що об'єднує риси як незалежної юридичної особи, так і публічного державного агентства. З погляду управління, ФРС є незалежним органом США. Але саме як національний центральний банк, ФРС має повноваження від Конгресу США. Незалежність у роботі забезпечується тим, що рішення ФРС щодо кредитно-грошової політики, не схвалюються президентом або кимось-ще з виконавчої або законодавчої влади

США, ФРС не отримує фінансування від Конгресу, строк повноважень членів Ради керівників ФРС охоплює декілька строків президентських повноважень і членів Конгресу[4]. В той самий час ФРС підконтрольна Конгресу, який аналізує діяльність ФРС і може змінити обов'язки ФРС законодавчим регулюванням. Незалежність емісійного центру від уряду пояснюється прагненням забезпечити баланс між платниками податків і урядом (що перебувають у стосунках «наймача» і «підрядника»), а також банківською системою, що історично склалася в США, і запобігти можливості використання грошової емісії в короткострокових інтересах уряду США (наприклад, для покриття дефіциту бюджету)[5].

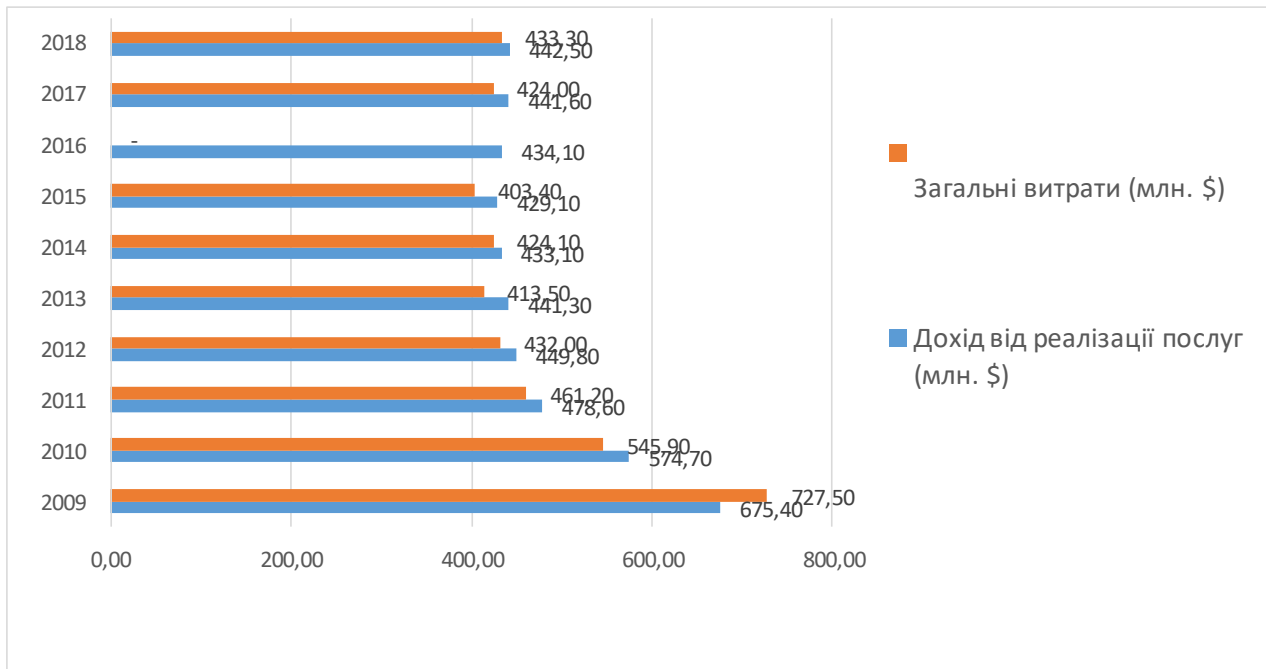
Функції ФРС:

- Виконання обов'язків центрального банку США
- Підтримання балансу між інтересами комерційних банків й загальнонаціональним інтересами
  - Забезпечення нагляду та регулювання банківських установ
  - Забезпечення кредитами
  - Управління грошовою емісією (з нерідко суперечливими цілями: мінімізація безробіття, підтримання стабільності цін, забезпечення помірних відсоткових ставок)
  - Забезпечення стабільності фінансової системи, контроль за системними ризиками на фінансових ринках
  - Надання фінансових послуг депозитарію, у тому числі уряду Сполучених Штатів Америки і офіційним міжнародним установам
  - Участь у функціонуванні системи міжнародних та внутрішніх платежів
  - Усунення проблем з ліквідністю на місцевому рівні
  - Зміцнення ролі США у світовій економіці

Згідно із законом про грошовий контроль 1980 р. Одною з вимог є, щоб федеральна резервна система встановила плату за послуги за ціною, щоб стягнути, в довгостроковій перспективі, всі прямі та непрямі витрати, які були фактично понесені, а також вписані витрати, які були б понесені в перспективі, включаючи витрати на фінансування, податки та деякі інші витрати А також рентабельність власного капіталу (прибуток), який був би отриманий, якби приватна фірма надала послуги[6].

Нараховані витрати та амортизований прибуток спільно називають коефіцієнтом коригування приватного сектора. З 2009 по 2018 рік резервні банки відшкодували 102,6 відсотка загальних витрат на послуги.

Нижче приведена діаграма (Рис.1.), на якій вказано співвідношення загальних витрат до доходів від реалізації послуг у мільйонах доларів.

Рис. 1 Співвідношення доходів від реалізації послуг до загальних витрат федеральної резервної системи. Розроблено автором за джерелом [7]

Таким чином ФРС покриває усі витрати пов'язані зі своєю діяльністю, а також отримує прибуток. Прибуток частково розподіляють до резерву, або переводять у фінансові активи ФРС. З прибутку також фінансуються перспективні програми розвитку ФРС. Загалом, сприяння фінансовій стабільності є ключовим елементом у виконанні подвійного мандату Федеральної резервної системи щодо грошово-кредитної політики та стабільних цін.

Список використаних джерел:

1. Портер М. Конкурента стратегія: Методика аналізу галузей та конкурентів / М. Портер ; пер. з англ. І. Мінервіна. — М. : Альпіна Паблішер, 2011. — 454 с.
2. Закон Шермана 1890 // Юридична енциклопедія : [у 6 т.] / ред. кол. Ю. С. Шемшученко (відп. ред.) [та ін.] — К. : Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 1998. — Т. 2 : Д — Й. — 744 с. — ISBN 966-7492-00-8.
3. Сміт А. Добробут націй. Дослідження про природу та причини добробуту націй / А. Сміт ; пер. з англ. О. Васильєва [та ін.]. — К. : PortRoyal, 2011
4. Конкурентна політика держави в умовах трансформації національної економіки : монографія / за заг. ред. В. Д. Лагутіна. — К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2008. — 308 с.
5. Борисенко З. Основи конкурентної політики : підручник / З. Борисенко. — К. : Таксон, 2012. — 704 с.
6. Кваснюк Б. Конкурентоспроможність національної економіки / Б. Кваснюк ; за ред. Б. С. Кваснюка. — К. : Фенікс, 2014. — 582 с

Пфістер Д. Г., студент групи УФП-41с

*Науковий керівник: професор кафедри публічного адміністрування
та управління бізнесом, д.е.н., проф. Васьківська К. В.*

КОНКУРЕНТНА ПОЛІТИКА ДЕРЖАВИ

Побудова та захист конкурентного середовища держави повинні ґрунтуватись на дотриманні сучасних принципів ведення та організації економіки, ефективних дій щодо подолання соціально-економічної кризи. На сучасному етапі спостерігається загострення проблем конкурентного середовища вирішення, яких пов'язано з поновленням економічного зростання, стимулюванням конкуренції та втіленням інновацій у сферу економіки.

Конкурентну політику слід розглядати у широкому та вузькому розумінні. Широке розуміння конкурентної політики означає сукупність заходів економічної політики, які спрямовані на поступальний розвиток економіки, підвищення рівня конкурентоспроможності, зміни структури національної економіки та ін. У вузькому трактуванні це, зокрема, заходи, спрямовані на припинення антиконкурентних дій підприємців, запобігати зловживанню монопольним становищем, усунення недобросовісної конкуренції.

На даному етапі розвитку нашої держави доцільно використовувати термін «конкурентна політика» саме у широкому розумінні, оскільки його складовими є :

- державне сприяння розвитку конкуренції;
- нормативно-правове регулювання економічної конкуренції;
- державний контроль та інституційне регулювання [3].

Конкурентна політика держави включає два основні процеси: формування конкурентної політики та її реалізацію. Процес формування конкурентної політики держави включає її наукове обґрунтування, визначення її змісту, забезпечення соціально-економічної стабільності та розвитку країни (табл. 1). Реалізації державної конкурентної політики означає використання науково-методологічних основ, технологій із застосуванням управлінських рішень з боку органів виконавчої влади [6].

Основні етапи розвитку конкурентної політики в Україні:

- I етап (1992-1995 рр.), який передбачав започаткування конкурентних механізмів, включення ринкових регуляторів, лібералізацію цін, проведення демонополізації товарних ринків, намагання застосувати адміністративну модель регулювання цін монопольних утворень, започаткування антимонопольного законодавства;

- II етап (1996-2000 рр.), котрий передбачав трансформацію економічних відносин власності, структурну перебудову економіки, масову демонополізацію економіки, реструктуризацію монополізованих ринків, організацію постійного антимонопольного контролю, подальший розвиток антимонопольного законодавства;

Таблиця 1

Складові формування та реалізації конкурентної політики держави

Конкурентна політика держави	
Формування	Реалізація
Закони України, укази президента, загальнодержавні програми	Механізм
Стратегія	Інструменти
Тактика	Методи
Пріоритети	Засоби
Цілі	Прийняття управлінських рішень
Завдання	

Джерело: сформовано на основі джерела [6].

- III етап (2001– 2008 рр), який передбачає налагодження ринкових механізмів дня досягнення світового рівня соціально-економічної ефективності, становлення реальної конкуренції, дію ефективного механізму запобігання монополізму товарних ринків, набуття чинності Закону України "Про захист економічної конкуренції", який сформував основи національного конкурентного законодавства [7].

- VI етап (з 2009р.) вимагає переоцінки розробки конкурентної політики України та посилення діяльності Антимонопольного комітету України я інструмента для стимулювання економічного прогресу [4].

На сучасному етапі основним змістом конкурентної політики держави є захист створеного конкурентного середовища, формування ефективного механізму конкурентних відносин, зменшення частки монополій в економіці, застосування нових методів державного регулювання природних монополій та інституційному розвитку економіки [5]. На сьогоднішній день актуальним завданням держави, що позитивно впливає на підвищення конкурентоспроможності підприємств, залишається активізація інвестиційної діяльності та нарощення обсягів інвестицій. Відповідний притік інвестицій є пріоритетним напрямом діяльності центральних органів влади в галузі економіки [1]. Пріоритетним завданням державного регулювання розвитку інвестиційного потенціалу регіонів є активізація інвестиційних процесів в економіці України, формування сприятливого інвестиційного клімату, найбільш широкого залучення вітчизняних та іноземних інвестиційних ресурсів у розвиток економіки, соціальної сфери та науки регіону. Однак, інвестиційний процес в Україні сьогодні демонструє існування міжрегіональної асиметрії в

територіальному та галузевому розподілі інвестиційних ресурсів, незначні та нерівномірні обсяги залучення капіталовкладень, тощо [2].

Отже, економічна конкуренція є найважливішим інститутом сучасної ринкової економіки. Необхідність її ефективного захисту та розвитку вимагає розроблення і реалізації дієвої державної конкурентної політики. Конкурентна політика держави покликана сприяти розвитку конкуренції на ринках товарів та послуг, стимулювати створення і розвиток цивілізованого конкурентного середовища і конкурентних механізмів, забезпечувати рівні конкурентні умови. Пріоритетами в цій сфері повинно стати створення умов для розвитку конкуренції, зокрема, завдяки зниженню бар'єрів входу, розвитку ринкової інфраструктури та підтримки інновацій. Для ефективного реалізації конкурентної політики в Україні необхідним є формування збалансованої системи цілей та інструментів конкурентної політики, а також запровадження постійного моніторингу та прогнозування рівня конкуренції на соціально важливих ринках.

Список використаних джерел:

1. Васьківська К. В., Децик О.І. Інвестиційна діяльність суб'єктів підприємництва в системі бізнес-адміністрування. Монографія / За заг. ред. К. В. Васьківської. Львів : «ГАЛИЧ-ПРЕС», 2019.- 192 с.

2. Васьківська К. В., Пелехатий А.О., Лозінська Л.Д., Галімуков Ю.О. Співробітництво територіальних громад в умовах децентралізації. URL: <http://www.econom.nauka.com.ua/?op=1&z=7209> (дата звернення: 21.01.2020).

3. Конкурентна політика у системі інструментів державного регулювання економіки. URL : http://www.economy.in.ua/pdf/1_2019/23.pdf (дата звернення : 15.03.2020)

4. Прокопов О. А. Історія розвитку та механізми подальшого вдосконалення конкурентної політики України. Економічний вісник НТУУ "КПІ". 2014. URL : <https://economy.kpi.ua/uk/node/598> (дата звернення : 12.03.2020)

5. Про основні напрями конкурентної політики на 2002-2004 роки. Указ Президента України. URL : <https://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1097/2001?lang=en> (дата звернення : 28.03.2020).

6. Формування державної конкурентної політик в Україні. URL : <http://visnik.knteu.kiev.ua/files/2013/04/3.pdf> (дата звернення: 11.02.2020)

7. Цілі, завдання та форми конкурентної політики в Україні. URL : https://pidruchniki.com/11510513/ekonomika/tsili_zavdannya_formi_konkurentnoyi_politiki_ukrayini (дата звернення : 17.02.2020).

КОНЦЕПЦІЙНІ ЗАСАДИ ПУБЛІЧНОГО АУДИТУ В ФУНДАМЕНТАЛІЗМІ ПРОЯВУ КІЛЬКІСНОЇ (ПОДАТКОВОЇ) ДОМІНАНТИ ДЕРЖАВОТВОРЧОГО ПАТРІОТИЗМУ НАЦІЇ

На сучасному етапі суспільство з розвинутими інститутами демократії та лібералізму спрямоване на реорганізацію взаємовідносин з державою, що забезпечується розвитком публічно-управлінських процесів, збільшенням активної участі населення в громадсько-політичному житті та контролю за його ефективним забезпеченням. Концепційно, публічний аудит постає важливим чинником правової держави, показником існування ефективної системи державного фінансового контролю, свідченням високого рівня розвитку громадянського суспільства. Публічність – один з визначальних критеріїв модернізації органів державної влади та місцевого самоврядування в демократичному суспільстві. Забезпечення й реалізація публічності можливі лише за існування інституту публічного аудиту в системі державного управління.

Засадничі положення проблематики публічного аудиту найбільш ґрунтовно досліджено західноєвропейськими науковцями (Р. Еліот, Ф. Дефлиз, Р. Адамс, М. Фліндерс, Т. Лі, А. Баріларі, Ж. Марк та інші). Щодо вітчизняних науковців та науковців ближнього зарубіжжя то найбільш значущими є розробки Т. Антіпової, Н. Виговської, Л. Дікань, В. Невідомого, В. Симоненка, О. Оболенського, С. Степанишина, О. Царенко. Питання державності, а отже і питання патріотизму, розглядали у своїх працях О. Вінтоняк, Д. Дорошенко, В. Дядиченко, А. Єршова, М. Паламарчук, О. Шаблій та інші (фундаменталізм державотворчого патріотизму нації синтезовано Б. Карпінським) [1-5].

У багатьох розвинених країнах світу, де традиції демократії та громадянського суспільства започаткувались ще дуже давно, публічний аудит уже давно став невід'ємним елементом сучасного публічного управління. Належне функціонування системи публічного аудиту не тільки дозволяє виявляти протиріччя між загальнолюдськими цінностями, законністю та управлінням ресурсами, а й розробляти методику їх усунення.

Концепційні засади формування інституту публічного аудиту пріоритетні і в Україні, яка перебуває в процесі створення демократичної організації суспільства. Так, постає необхідність у впровадженні модернізованої моделі державного фінансового контролю – контроль заради результативності й ефективності. Відповідно до цього, стратегіологічно постають наступні завдання: визначення законності, ефективності, економічності, результативності й якості управління публічними коштами та майном та утворення єдиного вищого державного інституту аудиторської діяльності. Водночас, розбудова

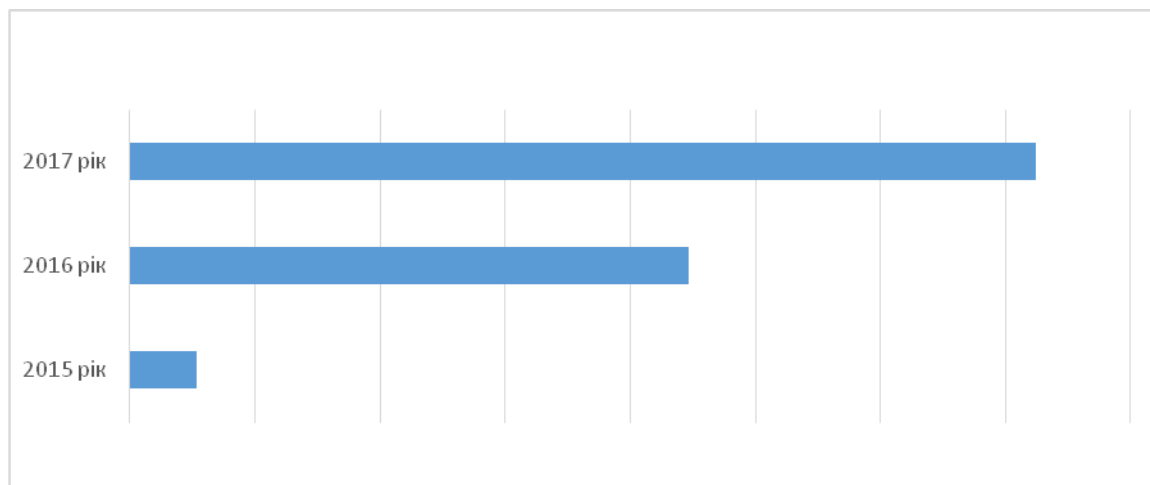
держави неможлива від прагнення до цього громадянського суспільства. Загальновідомим фактом є те, що громадяни проявляють свою любов до держави патріотизмом. *Патріотизм* – громадянське почуття, змістом якого є любов до Батьківщини і готовність пожертвувати своїми інтересами заради неї, відданість своєму народові, гордість за надбання національної культури, особливе емоційне переживання своєї приналежності до країни і свого громадянства, мови, історії, традицій, готовність діяти в інтересах вітчизни та постати на її захист у разі необхідності [1].

Вираження любові до Батьківщини в сучасних умовах неможливе без його економічної складової: якщо якісний підхід (суспільні почуття) є широко поширеним, то кількісний підхід знаходиться на стадії утвердження.

Державотворчий патріотизм нації – це все, що народ загалом та кожен громадянин зокрема роблять в інтересах творення незалежної, суверенної, цивілізованої держави. Професор Карпінський Б. А. визначив, що «податки є кількісним вимірником фактичного державотворчого патріотизму нації щодо конкретизації реальної участі платників податків у забезпеченні фінансової складової життєзабезпечення й розвитку держави» [2, с. 33].

Під *публічним аудитом* слід розуміти незалежну перевірку і висловлювання думки публічного аудитора про достовірність фінансової (бухгалтерською) звітності суб'єктів господарювання. Головна мета публічного аудиту полягає у визначенні достовірності і правдивості фінансової звітності господарюючого суб'єкта, а також в контролі за дотриманням їм певних законів і норм господарського права і податкового законодавства. Застосовуючи інституціональний підхід до розгляду публічного аудиту, можна стверджувати, що Рахункова палата є надійним партнером всіх органів влади у бюджетній та фінансовій політиці, союзником тих, хто прагне ефективно використовувати кошти українців, а отже цілком може стати Вищим органом аудиту в Україні. Рахункова палата є продуктом демократичного розвитку України, вона уособлює нагальну потребу українського суспільства у функціонуванні незалежного Вищого органу аудиту, який має діяти відкрито й публічно [4].

Фундаменталізм прояву кількісної (податкової) домінанти державотворчого патріотизму нації має великий вплив на розвиток економічного середовища в Україні, є дієвим важелем державного регулювання, а отже публічний аудит (як метод державного контролю), взаємопов'язаний з державотворчим патріотизмом нації. Один з базових варіантів визначення державотворчого патріотизму нації – оцінювання змін у динаміці кількості подання податкових декларацій [2, 5]. На основі даних (рис. 1) можна стверджувати, що державотворчий патріотизм нації в Україні зростає, оскільки більше людей декларують свої доходи, а отже – платять податки.

Рис. 1. Динаміка поданих декларацій до Єдиного Державного реєстру в 2015-2017 рр., як відображення фундаменталізму прояву кількісної (податкової) домінанти державотворчого патріотизму нації

Джерело: розроблено автором на основі [6].

Проте означеної динаміки поданих ще декларацій недостатньо. Зокрема, високий рівень корупції (оцінений у 32 бали зі 100 можливих (100 – корупція взагалі відсутня), значний рівень тіньової економіки – 42% від ВВП [7], не дозволяє розвиватись державотворчому патріотизму нації, насамперед у фундаменталізмі прояву кількісної (податкової) домінанти, належним чином.

Дані проблемні аспекти свідчать про актуальність й необхідність розвитку публічного аудиту, становлення Рахункової палати як Вищого органу аудиту, співпраці між Рахунковою палатою, НАЗК та Державною податковою службою України. Синергетичний ефект від їхньої співпраці проявиться у податковій домінанті державотворчого патріотизму нації.

Отже, податкова домінанта державотворчого патріотизму нації взаємопов'язана з розвитком публічного аудиту в Україні. Рівень державотворчого патріотизму нації в контексті кількісної (податкової) домінанти має тенденцію до повільного зростання, проте для ефективного й результативного ефекту (прояву) необхідно цілеспрямовано створювати систему забезпечення державотворчого патріотизму нації, яка складатиметься з ключових інституцій публічного управління, включаючи й систему публічного аудиту.

Список використаних джерел:

1. Вавринчук М. П. Націоналізм та національний патріотизм: сутність та відмінності / М. П. Вавринчук, М. В. Яруш // Університетські наукові записки. – 2008. – № 1. – С. 420–425. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Unzap_2008_1_67.
2. Карпінський Б. А. Державотворчий патріотизм нації: податкова домінанта [монографія] / Б. А. Карпінський. – Львів : Колір ПРО, 2016. – 534 с. (Серія «Держава і стратегіологія»).

3. Карпінський Б. А. Основні аспекти державотворчого патріотизму нації [Електронний ресурс] / Карпінський Б. А., Пак Н. Т. // Науковий огляд. – 2017. – Режим доступу: <https://www.naukajournal.org/index.php/naukajournal/article/view/1113/1231>.
4. Обушна Н. І. Особливості інституціоналізації Рахункової палати в Україні як вищого органу аудиту [Електронний ресурс] / Обушна Н. І. – 2019. – Режим доступу: [http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2019/2019_02\(41\)/9.pdf](http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2019/2019_02(41)/9.pdf).
5. Карпінський Б. А. Державотворчий патріотизм нації: оцінювання податкової домінанти [Електронний ресурс] / Карпінський Б. А. – 2012.
6. Сайт Національного агентства з питань запобігання корупції [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://nazk.gov.ua/uk/>.
7. Тенденції тіньової економіки в Україні [Електронний ресурс].

Пфістер Д. Г., студент групи УФП-41с

Науковий керівник: доцент кафедри публічного адміністрування та управління бізнесом, д.е.н., доц. Комарницька Г.О.

ПРОБЛЕМА СОЦІАЛЬНОЇ НЕРІВНОСТІ

Складність проблеми соціальної нерівності загрожує соціальній стабільності та економічному зростанню кожної країни. Зменшення та подолання соціальної нерівності – одні з пріоритетних завдань світової спільноти відповідно до Цілей сталого розвитку 2015-2030 рр., затверджених на Саміті ООН у 2015 році. Україна характеризується значною диференціацією у соціальній структурі населення, спричиненою трансформаційними процесами. У 90-х роках ХХ ст. проблема соціальної нерівності відродилась та стали надзвичайно болючими для українського суспільства.

Тема соціальної нерівності ґрунтовно досліджувались вченими, серед них, зокрема, слід назвати С. Башкірова, В. Броніцьку, О. Васильєва, О. Крикун, М. Сидоржевського, Є Суліму, С. Полякову, А. Реут, Н. Холод, С. Тютюнникову, Л. Шангіну, Л. Шевченко, В. Юрчишина та ін.

Метою роботи є дослідження особливостей соціальної нерівності. Соціальна нерівність є головним чинником диспропорцій у соціальній структурі населення, причиною суспільною нестабільності. Зростання соціальної нерівності провокує напруження конфліктів у суспільстві.

Соціальна нерівність — це положення в суспільстві, коли окремі соціальні групи мають різний соціальний статус, належать до різних суспільних класів або соціальних кіл. До аспектів соціальної нерівності належить правова нерівність, обмеження свобод, майнова нерівність, нерівність щодо доступу до освіти, медичного обслуговування тощо [1].

Р. Марутян вважає, що нерівність викликає економічні, політичні і соціальні проблеми, та це не так. Насправді нерівність є наслідком несправедливого соціального устрою, законів та розподілу благ [2].

Існують різні фактори соціальної нерівності: економічні, соціально-економічні, соціальні, демографічні, репутація; привілеї, пов'язані з контролем над тими чи іншими ресурсами; певного роду професії, які забезпечують владу та привілеї.

Б. Барбер розділив сучасні види соціальної нерівності, ґрунтуючись на 6 критеріях: 1. Престижність професії. 2. Наявність влади. 3. Багатство і дохід. 4. Релігійна приналежність. 5. Наявність освіти, володіння знаннями. 6. Належність до того чи іншого етносу, нації [3].

Класифікація форм соціальної нерівності з точки зору розв'язання проблем розвитку людини може полягати в наступному переліку:

— класова (диференціація на класи, верстви і групи залежно від соціального статусу, рівня доходу, освіти тощо);

— політична нерівність (відсутність рівної можливості впливу на прийняття політичних рішень на рівні безпосередніх учасників політичного процесу); — економічна нерівність (різний рівень матеріального забезпечення, доходів і їх суспільного розподілу, задоволення потреб);

— гендерна (нерівність у гарантуванні і реалізації основних прав і свобод людини залежно від статі);

— освітня (посилення соціальних функцій інституту освіти, відсутність рівного доступу до освіти через її комерціалізацію);

— екологічна (відсутність гарантій захисту від загроз екологічного забруднення, екологічних катастроф тощо);

— нерівність безпеки здоров'я (відсутність захищеності від ризиків захворюваності, нерівність у доступності ефективного медичного обслуговування тощо);

— культурна нерівність (нерівність захисту культурного розвитку від деструктивних тенденцій);

— інформаційна (заангажованість ЗМІ, відсутність об'єктивних каналів передачі інформації, нерівність доступу до інформації) [1].

До основних наслідків соціальної нерівності належать макроекономічна нестабільність, уповільнення процесу економічного зростання, зростання рівня корупції, масове поширення недовіри до влади.

Індекс Джині, який описує рівень розшарування (0 — абсолютна рівність, 100 — абсолютна нерівність), в Україні становить 25,5 — приблизно стільки ж, скільки в Норвегії або Швеції (СІА, 2015). Однак з огляду на тінізацію вітчизняної економіки цей показник не відповідає дійсності. За підсумками кампанії декларування доходів громадян у 2019 році в

Україні зафіксовано 5143 мільйонери та три мільярдери[4]. За підрахунками Інституту демографії та соціальних досліджень НАНУ, розрив у доходах 10% найбагатших та 10% найбідніших українців становить 40 разів. За висновками ООН, такий показник нерівності загрожує країні суспільно-політичним неспокоєм [5].

На думку Г. Уджмаджурідзе, сьогодні в Україні формується соціальна структура, верхівку якої утворюють олігархічна еліта, а широку основу — найбідніші прошарки, верстви, хоча в наявності є і середній прошарок із малих і середніх підприємців, багаточисельного чиновництва і відносно невеликої групи спеціалістів [6].

Європа намагається зменшити розрив соціальної нерівності за допомогою основного механізму перерозподілу доходів – податків. США показало поганий приклад застосування даного механізму, оскільки зменшення податків для надбагатих спричинило зниження життєвого рівня середнього класу.

В Україні також спостерігаються спроби зменшення соціальної нерівності через реформування податкової системи. Нардеп Дубінський пропонує внести зміни до Податкового кодексу України і запровадити прогресивну шкалу податку на доходи фізичних осіб, запровадивши три ставки: 18% – якщо доходи особи не перевищують 10-кратний розмір мінімальної місячної заробітної плати, встановленої законом для такого місяця (зараз – 47 230 грн); 36% – якщо дохід перевищує 10-кратний розмір мінімальної зарплати, але менший 20-кратного її розміру (від 47 230 грн до 94 460 грн); 54% – якщо база оподаткування перевищує 20-кратний розмір мінімальної зарплати (понад 94 460 грн.). «Основною суттю законопроекту є соціальна справедливість – багаті платять більше» - зауважив Вігінський[7].

Подолання нерівності на принципах справедливості передбачає проведення комплексної соціальної політики, скерованої на скорочення бідності в усіх її проявах, згладжування невинуватих відмінностей в якості життя громадян.

Соціальна нерівність — це вид соціального поділу, в якому окремі члени суспільства або групи знаходяться на різних сходинках соціальної драбини (ієрархії) і мають нерівні можливості, права і обов'язки. Це нерівномірний розподіл матеріальних та нематеріальних ресурсів у суспільстві, внаслідок такого нерівномірного розподілу різні члени суспільства мають також різні можливості в користуванні ресурсами.

Наслідки соціальної нерівності розвиваються поступово, сприяють сповільненню прогресу в економіці, зниженню рівня демократизації суспільства, зростанню суспільного невдоволення та конфліктів в суспільстві.

На нашу думку, до основних шляхів подолання соціальної нерівності відносять:

- реалізація програм соціальної підтримки соціально-вразливих груп;
- підвищення рівня пенсійного забезпечення;

- допомога малозабезпеченим та інвалідам;
- розвиток соціальних послуг, безкоштовної медицини;
- вдосконалення законодавства, яке належним чином захищатиме соціально-незахищені верстви суспільства;
- реформування механізму оподаткування.

Список використаних джерел:

1. Нерівність в Україні: масштаби та можливості впливу / За ред. Е.М.Лібанової. — К.: Інститут демографії та соціальних досліджень імені М.В. Птухи НАН України, 2012.
2. Марутян Р. Боротьба з несправедливістю чи з нерівністю — вічна соціальна дилема [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://matrix-info.com/2018/08/24/borotba-z-nespravedlyvistyuu-chy-z-nerivnistyu-vichnasotsialna-dylema/>
3. Красин Ю.А. Социальное неравенство как политическая проблема // Политика. — 2007. — № 2.
4. В Україні назвали кількість офіційних мільйонерів та мільярдерів [Електронний ресурс]. — 2019. — Режим доступу до ресурсу: https://zik.ua/news/2019/05/13/v_ukraini_nazvaly_kilkist_ofitsiynyh_milyoneriv_ta_milyarderiv_1570583.
5. Куценко О.Д. Суспільство нерівних: суперечності та виклики комплексних соціальних нерівностей [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.sau.kiev.ua/docs/20171205/tezi.pdf>
6. Уджмаджурідзе Г. Чинники нерівності політичної участі в сучасному українському суспільстві: досвід застосування бінарної логістичної регресії [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://periodicals.karazin.ua/ssms/article/view/10191/9710>
7. Податки для багатих: чи буде економічний ефект від нового оподаткування [Електронний ресурс]. — 2020. — Режим доступу до ресурсу: <https://www.slovoidilo.ua/2020/01/29/pogljad/finansy/podatky-bahatyx-chy-bude-ekonomichnyj-efekt-novooho-opodatkuvannya>.

Рабченюк А.П., група УФП-21с

Науковий керівник: доцент кафедри економіки та публічного управління, к.е.н., доц. Пак Н.Т.

АНАЛІЗ ПІДХОДІВ ДО ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ

Ефективність та якість управлінських рішень залежить від багатьох чинників. Одним із основних є методологія вирішення проблеми, тобто підходи, принципи, методи. Зважаючи на те, що поведінка людини не завжди логічна, способів, які використовує особа для

прийняття рішення, є досить багато і вони варіюються — від спонтанних до високологічних. Аналіз теорії та практики економічного управління різноманітними об'єктами дозволив встановити, що на сьогодні не існує єдності думок щодо кількості та класифікації підходів до прийняття управлінських рішень. Зокрема, Ю. И. Башкатова в роботі «Управленческие решения» вказує на необхідність використання у менеджменті 13 наукових підходів: системного; комплексного; інтеграційного; маркетингового; функціонального; динамічного; виробничого; процесного; нормативного; кількісного (математичного); адміністративного; поведінкового; ситуаційного [1, с. 46].

Р. А. Фатхутдинов висвітлює іншу думку та зосереджується на наступних підходах: 1) системний; 2) логічний; 3) виробничо-еволюційний; 4) інноваційний; 5) комплексний; 6) глобальний; 7) інтеграційний; 8) віртуальний; 9) стандартизований; 10) маркетинговий; 11) еволюційний; 12) функціональний; 13) процесний; 14) структурний; 15) ситуаційний; 16) нормативний; 17) оптимізаційний; 18) директивний; 19) поведінковий; 20) діловий [2, с. 64–113].

У роботі «Основы менеджмента» під редакцією А. А. Радугина ми можемо побачити зовсім іншу класифікацію підходів до прийняття управлінських рішень: централізований та децентралізований підхід; груповий та індивідуальний; система участі та неучасті у прийнятті управлінських рішень; демократичний та дорадчий підхід [3, с. 219–222].

Залежно від ступеня впливу інтуїції, судження, раціональності на процес прийняття рішення В. М. Приймак виокремлює такі підходи: інтуїтивні рішення, інсайтні рішення, рішення, які ґрунтуються на судженнях, врівноважені рішення, імпульсивні рішення, інертні рішення, ризиковані рішення, обережні рішення, раціональні рішення. Враховуючи таку кількість поглядів на підходи до прийняття управлінських рішень, вважаємо доцільним погодитися із думкою І. Є. Давидовича, який стверджує, що внаслідок складності і розмаїтості процесу прийняття рішень існує безліч підходів до його вивчення. Усі існуючі підходи до вивчення процесу прийняття економічних рішень можна умовно навести у вигляді точок, розташованих на прямій між двома полюсами: з одного боку — абсолютна раціональність, орієнтація переважно на математичні категорії, з другого — абсолютна ірраціональність, значний акцент на соціальні чи психологічні категорії [5, с. 445]. Аналіз робіт науковців показав, що, незважаючи на значну кількість підходів, більшість із них виділяє три основних, на основі яких і відбувається формування нових: класичний, адміністративний та ірраціональний (у т. ч. соціологічні та психологічні) підходи.

Класичний підхід ґрунтується на понятті раціональності в прийнятті рішень. Передбачається, що особа, яка приймає рішення, повинна бути абсолютно об'єктивною і логічною, мати чітку мету, усі її дії в процесі прийняття рішень спрямовані на вибір найкращої альтернативи. Основними характеристиками класичного підходу є такі: 1) особа,

яка приймає рішення, має чітку мету прийняття рішення; 2) особа, яка приймає рішення, має повну інформацію щодо ситуації прийняття рішення; 3) особа, яка приймає рішення, має повну інформацію щодо всіх можливих альтернатив і наслідків їх реалізації; 4) особа, яка приймає рішення, має раціональну систему впорядкування переваг за ступенем їх важливості; 5) мета особи, яка приймає рішення, завжди полягає у тому, щоб зробити вибір, який максимізує результат діяльності організації.

Усередині раціонального підходу існує кілька теорій, що пояснюють прийняття управлінських рішень: розробка стратегії (SWOT-аналіз), планування стратегії (за І. Ансоффом) та позиціонування (за М. Портером).

Класичний підхід вважається нормативним; він визначає, як повинен діяти менеджер, що здійснює вибір, але нічого не говорить про те, як насправді відбувається ухвалення рішень. Цінність моделі полягає в тому, що вона спонукає менеджерів до раціональних рішень. Поширеність класичного підходу багато в чому пов'язана з появою різних кількісних методів ухвалення рішень за допомогою комп'ютерної техніки. Кількісні методи включають побудову дерева рішень, платіжні матриці, аналіз точок беззбиткової, лінійне програмування, прогнозування і моделі операційної діяльності. Розвитку класичного підходу сприяють і корпоративні інформаційні системи. Але за багатьма своїми аспектами класична модель є «ідеальним» способом ухвалення рішень, а, як відомо, ідеал тому й ідеальний, що він недосяжний.

Класична модель найбільш адекватна програмованим рішенням, ситуаціям впевненості або ризику, коли є доступ до всієї необхідної інформації, що дозволяє розрахувати вірогідність результатів. Адміністративний підхід, на відміну від класичного, має такі основні характеристики: 1) особа, яка приймає рішення, не має повної інформації щодо ситуації прийняття рішення; 2) особа, яка приймає рішення, не має повної інформації щодо всіх можливих альтернатив; 3) особа, яка приймає рішення, не здатна або не схильна (або і те та інше) передбачити наслідки реалізації кожної можливої альтернативи.

Прийняття рішень (або вибір) Г. Саймон пояснював як процес, за допомогою якого у кожен момент часу обирається для виконання лише одна із багатьох доступних альтернатив. Критикуючи підхід «всеохоплюючої раціональності», Г. Саймон запропонував підхід «обмеженої раціональності», у якому враховано неповноту ресурсів, доступних у процесі прийняття рішення, та наголошується на доцільності вибору прийнятної, а не найкращої альтернативи рішення. Раціональність він розглядав як вибір бажаних альтернатив поведінки, що впливають із певної системи цінностей, за допомогою якої можливо оцінити наслідки вчинків [9, с. 4].

Прихильники адміністративної концепції також звертали увагу на те, що мозок людини, яка приймає рішення, може бути заповнений дуже великою кількістю інформації.

Обробити ж він може тільки обмежену її кількість з обмеженою кількістю альтернатив. Це насправді так, навіть якщо суб'єкт, що приймає рішення, має намір бути раціональним, адже існують численні обмеження його раціональності. Рішення приймаються, коли відомо набагато менше, ніж у принципі може бути відомо.

Адміністративний підхід носить описовий характер, відображає реальний процес ухвалення управлінських рішень в складних ситуаціях, в ньому враховуються людські та інші обмеження, що впливають на раціональність вибору. Ірраціональний підхід ґрунтується на передбаченні того, що рішення приймаються ще до того, як досліджуються альтернативи. Цей підхід переважно застосовується: 1) для вирішення принципово нових, нетрадиційних рішень, для тих, які складно вирішити; 2) для вирішення проблем в умовах дефіциту часу; 3) коли менеджер або група менеджерів мають достатньо влади, щоб «нав'язати» своє рішення [11, с. 43].

До ірраціонального підходу науковці відносять також соціологічний і психологічний підходи, які ґрунтуються на впливі свідомості людини і людських відносин на процес прийняття рішень. Соціологи вивчають процес прийняття рішень як процес групової взаємодії. У рамках соціологічного підходу існують три основні групи теорій, що описують прийняття управлінських рішень: теорії політичної взаємодії, колективного навчання, корпоративної культури [12, с. 449].

Загальний аналіз підходів до процесу прийняття управлінських рішень дозволив нам виділити основні сучасні підходи, які, за висновками науковців, найчастіше використовуються під час прийняття управлінських рішень на підприємствах. Вони не є синонімами, не дублюють, а доповнюють одне одного, що підтверджується дослідженням їх змісту. Дослідження робіт науковців дозволило нам не лише розглянути сутність підходів до прийняття управлінських рішень, а й виявити їх позитивні та негативні сторони, з якими можуть зіткнутися підприємства під час їх практичного застосування, та доповнити їх.

Вибір наукового підходу потрібно здійснювати, враховуючи виявлені позитивні та негативні сторони, зважаючи на функціонування суб'єкта господарювання, його організаційну структуру, стан ринкового середовища (попиту та пропозиції), враховуючи закони дохідності, економії часу, стійкості, онтогенезу, синергії, конкуренції та самозбереження.

Таким чином, підходи до прийняття управлінських рішень є основою ефективної діяльності будь-якого підприємства, при цьому вони можуть ґрунтуватися як на цілковито раціональній основі, так і повній ірраціональності. На сьогоднішній день науковці виділяють досить значну кількість сучасних підходів до прийняття управлінських рішень. Усі вони мають місце у практичному застосуванні на підприємствах, при цьому кожен із підходів має слабкі та сильні сторони.

Саме тому досить важливим є їх детальний аналіз та виявлення особливостей застосування кожного із них для забезпечення найбільшої продуктивності використання у майбутньому. Зважаючи на це, виникає гостра потреба подальших досліджень у даному напрямку.

Список використаних джерел:

1. Башкатова Ю. И. Управленческие решения / Ю. И. Башкатова ; Московский международный институт эконометрики, информатики, финансов и права. М., 2003. 89 с.
2. Фатхутдинов Р. А. Управленческие решения. 2002. 314 с
3. Зайцева О. А. Основы менеджмента : учебное пособие для вузов О. А. Зайцева, А. А. Радугин, К. А. Радугин, Н. И. Рогачева. 1998. 432 с.
4. Давидович І. Є. Контролінг : навч. посібник І. Є. Давидович. 2008. 552 с.
5. Чабанна М. В. Вплив ідей Г. Саймона на становлення теорії прийняття політичних рішень. Наукові записки НаУКМА. 2010. Т. 108. С. 3–7.
6. Хрущ Н. А. Проблеми прийняття управлінських рішень в системі стратегічного управління підприємствами / Н. А. Хрущ, О. С. Корпан, М. В. Желіховська Вісник Хмельницького національного університету. 2010. № 1. С. 41–45.
7. Давидович І. Є. Контролінг : навч. посібник І. Є. Давидович. К.: Центр учбової літератури, 2008. 552 с.

Станасюк О.А., студент групи УФП-31с

Науковий керівник: доцент кафедри публічного адміністрування

та управління бізнесом, к.е.н., доц. Герасименко О.В.

**МІЖБЮДЖЕТНІ ВІДНОСИНИ. ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ В УМОВАХ
СЬОГОДЕННЯ**

У 2020 році реформа децентралізації в Україні знаходиться на етапі завершення об'єднання громад. 22 та 29 грудня 2019 року у майже 100 ОТГ відбулися перші вибори. За останні роки напрацьовано значний досвід щодо організації перших етапів діяльності органів місцевого самоврядування (далі ОМС) ОТГ. Втім депутатам рад та посадовцям ОМС ОТГ, перші вибори у яких відбулися у грудні 2019 року, потрібно враховувати низку особливостей, які будуть істотно відрізняти їхні перші кроки від досвіду попередників.

Це обумовлено тим, що згадані громади поки не мають прямих міжбюджетних відносин з державним бюджетом, а отже їхній статус за Бюджетним кодексом України (далі – БК України) залишається таким же, яким був до об'єднання.

Також більш жорстким стали й вимоги щодо визнання громад спроможними. Для цього ОТГ має або чітко відповідати затвердженому перспективному плану формування території області, або бути визнана спроможною рішенням Уряду.

Пунктом 9 Прикінцевих положень Закону України від 14.11.2019 р. № 294-IX «Про Державний бюджет України на 2020 рік» (далі – Закон № 294) Кабінету Міністрів України доручено до 01.02.2020 р. подати на розгляд Парламенту пропозиції щодо внесення змін до Державного бюджету України на 2020 рік у частині встановлення відносин між державним бюджетом та бюджетами ОТГ, у яких у 2019 році відбулися перші вибори, забезпечивши за необхідності визнання таких ОТГ спроможними або внесення змін до затверджених перспективних планів формування територій громад областей.

За умови виконання зазначеного положення Закону № 294, подальший алгоритм дій щодо виконання бюджетів ОТГ (які на разі не мають прямих міжбюджетних відносин з державним бюджетом) у 2020 році визначатиметься з урахуванням законодавчих та нормативно-правових актів, які будуть прийняті на виконання п. 9 Прикінцевих положень Закону № 294. Але до цього часу, новоствореним ОМС ОТГ потрібно урахувати низку особливостей щодо організації своєї діяльності, аби не допустити порушень законодавства.

У 2020 році бюджети місцевих рад, які увійшли до ОТГ, але не включені до Закону про державний бюджет на 2020 рік, повинні виконуватися окремо відповідно до вимог ч. 9 ст. 8 Закону України від 05.02.2015 р. № 157-VIII «Про добровільне об'єднання територіальних громад» (далі – Закон № 157).

Тобто, бюджети територіальних громад, що об'єдналися у 2019 році і не переведені на прямі міжбюджетні відносини, виконуються окремо до закінчення 2020 року. Сільська, селищна, міська рада, обрана ОТГ, може вносити зміни до рішень про місцеві бюджети, прийняті сільськими, селищними, міськими радами, що увійшли до ОТГ – адже тепер тільки рада «центральної садиби» матиме відповідні повноваження.

До завершення періоду окремого виконання бюджетів територіальних громад, що об'єдналися:

- функції головних розпорядників, розпорядників бюджетних коштів територіальних громад, що об'єдналися, продовжують здійснювати відповідні бюджетні установи в особі сільського, селищного, міського голови, обраного ОТГ, інших керівників бюджетних установ;

- функції місцевих фінансових органів територіальних громад, що об'єдналися, здійснюють відповідні місцеві фінансові органи, створені до ОТГ або сільський, селищний, міський голова, обраний ОТГ, якщо у відповідних територіальних громадах місцеві фінансові органи не були створені.

Протягом 2020 року (до прийняття Парламентом рішення згідно з п. 9 Прикінцевих положень Закону № 294) зазначені ОТГ отримуватимуть доходи визначені статтею 69 БК України (без зарахування ПДФО) та здійснюватимуть видатки, визначені ст. 91 та п. 20 Прикінцевих та перехідних положень цього кодексу (зокрема, на утримання закладів дошкільної освіти, утримання сільських, селищних та міських палаців і будинків культури, клубів, центрів дозвілля, інших клубних закладів та бібліотек, органи місцевого самоврядування, програми соціального захисту та соціального забезпечення і т.д.). Відповідно, такі бюджети не здійснюватимуть видатки, які передбачені ст. 89 БК України, а також не будуть отримувати базову дотацію (чи перераховувати реверсну дотацію до державного бюджету), освітню та медичну субвенції з державного бюджету.

Наприкінці 2020 року (або у більш швидкий термін, який буде встановлено на підставі п. 9 Прикінцевих положень Закону № 294) ОТГ повинна затвердити один (єдиний) бюджет для всієї громади, незалежно від того чи буде вона включена до переліку місцевих бюджетів, що мають прямі міжбюджетні відносини з державним бюджетом у 2021 році чи не включена.

На сьогодні найголовнішим питанням є забезпечення спроможності громад концентрувати фінанси і спрямовувати їх на проекти регіонального розвитку. Фінансова децентралізація має стати каталізатором здійснення освітньої та медичної реформ, житлово-комунальної, підвищення енергоефективності тощо.

На теперішньому етапі реформи децентралізації виділяють наступні напрями підвищення ефективності формування та виконання бюджетів ОТГ:

1. Підвищення фінансової спроможності громад шляхом збільшення власних ресурсів місцевих бюджетів громад області. В даному напрямі здійснюється:

- Розвиток податкових ресурсів громад.
- Збільшення надходжень з плати за землю.
- Збільшення надходжень орендної плати за користування майном, що перебуває у власності громад.
- Підвищення ефективності місцевих податків і зборів, у тому числі шляхом посилення контролю за їх сплатою.
- Створення повноцінних муніципальних фіскальних реєстрів платників податків.

2. Покращення бюджетного планування з метою забезпечення належного фінансування делегованих повноважень та підвищення ефективності використання бюджетних коштів. В даному напрямі здійснюється:

- Впровадження партисипативних бюджетів.
- Координація бюджетування освітньої, медичної субвенцій громадами.
- Підвищення гнучкості використання бюджетних коштів.

- Навчання ефективному бюджетуванню.
- Впровадження середньострокового планування на рівні головних розпорядників бюджетних коштів.

3. Посилення роз'яснювальної роботи з розпорядниками (одержувачами) бюджетних коштів і запобігання порушень, що призводять до втрат фінансових ресурсів і майна, та встановлення контролю за ефективним, результативним, цільовим і економним використанням бюджетних коштів; забезпечити дотримання суворої фінансово-бюджетної дисципліни. Для цього потрібно:

- Забезпечити публічне обговорення проектних показників місцевих бюджетів.
- Забезпечити своєчасність затвердження, внесення змін до паспортів бюджетних програм, достовірність, повноту інформації та досягнення результативних показників при їх виконанні.
- Здійснювати постійний моніторинг та оцінку ефективності виконання бюджетних програм. Застосовувати раціональний підхід у витрачанні бюджетних коштів.
- Здійснювати закупівлі товарів, робіт та послуг з обов'язковим використанням системи електронних закупівель ProZorro.

4. Підвищення професійного потенціалу посадових осіб ОТГ у галузі планування, фінансового управління та контролю на всіх стадіях бюджетного процесу. В даному напрямі здійснюється:

- Розвиток електронних сервісів для платників.
- Стимулювання ділової активності та інвестиційної діяльності на території відповідної ОТГ.
- Проведення та перегляд нормативної грошової оцінки землі, поновлення договорів оренди землі, термін дії яких завершено, та інша робота відповідно до вимог земельного законодавства України.
- Передача майна, що перебуває у власності територіальних громад, в оренду на конкурсних засадах і за ринковими ставками та посилення контролю за своєчасним перерахуванням орендної плати до місцевих бюджетів.

Подальше запровадження політики децентралізації має стати дієвим фактором стабілізації соціально-економічної ситуації, виходу з фінансової кризи, подолання суперечностей між різними рівнями влади, організації відносин між центром, регіонами та територіальними громадами на принципах розподілу сфер відповідальності й компетенції, а також партнерства у сфері забезпечення громадян України державними та місцевими благами, сприяти підвищенню ефективності використання бюджетних коштів на всіх рівнях управління.

Реалізація бюджетної децентралізації має спиратися на адміністративно-територіальну реформу в Україні та нову ідеологію державного управління, яка визначає основний зміст діяльності органів державної влади і місцевого самоврядування, як діяльність щодо надання ефективних послуг.

Список використаних джерел:

1. Закон України від 14.11.2019 р. № 294-IX «Про Державний бюджет України на 2020 рік». Електронне джерело: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/294-20>
2. Закон України від 05.02.2015 р. № 157-VIII «Про добровільне об'єднання територіальних громад». Електронне джерело: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-19>
3. Урядовий портал: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/reformi>

Станасюк О.А., студент групи УФП-31с

Науковий керівник: доцент кафедри публічного адміністрування та управління бізнесом, к. держ. упр. Реиота О.А.

ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА МАЛОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

Сучасна українська система публічного адміністрування є неефективною, корумпованою та неякісною. Це перешкоджає розвитку суспільства та держави. Недостатня прозорість та відкритість державного управління, неефективне розмежування політичної та адміністративної сторін, непрофесіоналізм державних службовців та ще багато факторів є руйнівними для нашої держави.

Неефективно побудована система публічного адміністрування має свої наслідки: погіршення макро- та мікроекономічних показників держави та збільшення недовіри до органів державної влади з боку суспільства та бізнесу [1, с. 1].

Головною перешкодою для подальшого зростання більшість представників малого та середнього бізнесу у 2018 році, за даними «Квартального звіту перешкод у розвитку МСП» Інституту економічних досліджень та політичних консультацій, називали недостатній попит.

На жаль, пізніше соціологічних опитувань на цю тему не проводилось. Наразі Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства працює над тим, щоб відновити цю практику.

Друге місце серед перешкод – це проблема ліквідності та брак обігових коштів. Згідно з даними Квартального опитування підприємств ІЕД фінансові перешкоди для МСП підвищились у першому кварталі 2018 року. Відсоток компаній, розвитку яких перешкоджає брак обігових коштів, збільшився.

У 2018 році в першу десятку очікуваних реформ увійшли як заходи по створенню сприятливих умов ведення бізнесу, так і, вперше за багато років спостережень, заходи

спрямовані на державну підтримку. Рейтинг очолює зменшення єдиного соціального внеску (43,1%), далі йде стабільне законодавче поля, а саме 39,1% наголошують на необхідності трирічного мораторію на зміни до законодавчих актів, які регулюють господарську діяльність (однак частка респондентів, які вибрали цей захід, зменшилось на 5 в.п.). Третє місце посідає спрощення податкового та бухгалтерського обліку (30,3%). З 4-го по 6-те місця розташувалися заходи підтримки або підприємств конкретного сектору, або конкретних видів діяльності (інноваційні підприємства, енергозберігаючі заходи тощо) [2, с. 1].

Отже виклики, які постають перед українським бізнесом сьогодні, вимагають значно ефективнішого функціонування системи державного управління. Адже саме воно є важливим механізмом формування та реалізації державної політики на всіх рівнях.

Уряд України намагається здійснювати програмну підтримку МСП. У травні 2017 року Кабінет Міністрів ухвалив Стратегію розвитку малого і середнього підприємництва в Україні на період до 2020 року. Документ відповідає пріоритетним завданням сучасної державної політики в Україні, а саме розвитку підприємництва. Метою Стратегії є сприяння розвитку підприємництва в Україні шляхом створення сприятливих умов для відкриття, ведення і зростання малого і середнього підприємництва через консолідацію зусиль усіх заінтересованих сторін, що забезпечить соціально-економічний розвиток в країні та підвищення рівень життя населення [3, с. 1]. Для досягнення вищезазначеної мети визначено шість стратегічних напрямів:

- створення сприятливого середовища для розвитку МСП;
- покращення доступу до фінансування;
- спрощення податкового адміністрування;
- популяризація підприємницької культури та розвиток навчання підприємницьких навичок;
- сприяння експорту/інтернаціоналізації;
- підсилення конкурентоспроможності та інноваційного потенціалу МСП.

У травні 2018 року уряд ухвалив План заходів щодо реалізації цієї програми. Планом заходів передбачено виконання завдань, направлених на розширення кредитування малого і середнього підприємництва комерційними банками, активізації використання векселів, створення веб-порталу з метою задоволення потреб суб'єктів малого і середнього підприємництва у доступі до якісної інформації, забезпечення розвитку та популяризації культури підприємництва тощо. Крім того, для підвищення інституційної спроможності держави у формуванні та реалізації політики у зазначеній сфері передбачено утворення консультативно-дорадчого органу при Міністерстві економічного розвитку і торгівлі Офісу розвитку малого і середнього підприємництва.

Станом на початок 2020 року виконані такі пункти Плану заходів:

- в жовтні 2018 року створено Офіс розвитку МСП (SMEDO) — постійно діючий консультативно-дорадчий орган при Міністерстві розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України. Завдання Офісу — підготовка пропозицій щодо покращення доступу малого і середнього бізнесу до інформації, навчання та фінансування через розроблення цільових програм підтримки, створення єдиного інформаційного порталу, а також організація та розвиток мережі центрів підтримки підприємництва на регіональному та місцевому рівнях [4, с. 1];

- В листопаді 2019 року запущено державний інформаційний портал для підприємців. Мета portalу — інтегрувати на єдиному майданчику наявні державні сервіси для бізнесу та іншу корисну інформацію про доступні можливості започаткування та розвитку бізнесу [5];

- в грудні 2019 були відкриті Інформаційні пункти підприємця (ІПП) в Чернігівській області (зокрема, в Чернігові, Ніжині та Козельці) та Черкаській (Шпола, Золотоноша та Білозір'я). Принцип роботи пункту – це єдине вікно, де підприємець може дізнатися про можливості для відкриття своєї справи та розвитку бізнесу, дієві програми підтримки МСП та отримати безкоштовну інформаційну консультацію від співробітника пункту. Його мета: допомогти підприємцям та тим, хто хоче започаткувати власну справу [6, с. 1].

Також важливо наголосити, що з 01.02.2020 впроваджено програму «Доступні кредити 5-7-9%». Згідно з нею держава компенсує підприємцю частину кредитного навантаження [7]. Діють три можливі ставки кредитування - 5%, 7% або 9%, які залежать від розміру бізнесу (до 25 млн грн річної виручки або від 25 до 50 млн грн) та строку його діяльності (до 12 місяців, більше 12 місяців). Додатково ставка кредитування знижуватиметься на 0,5% річних за кожного найманого працівника, але не менше ніж до 5% річних. Чим більше робочих місць ви створюєте, тим більшу компенсацію % за кредитом отримуете. Фактичне кредитування здійснюватиметься банками - партнерами програми [8].

Проте, теперішнє становище з COVID-19 зводить нанівець всі попередні досягнення, як в розвитку малого бізнесу, так і в економіці країни в цілому.

Список використаних джерел:

1. О. І. Дума, Ефективність публічного адміністрування в Україні: проблеми та виклики; Ефективна економіка № 3, 2017
2. Квартальний моніторинг перешкод у розвитку МСП №9; URL: https://www.slideshare.net/IER_Kyiv/9-99731519
3. Розпорядження Кабінету міністрів від 24 травня 2017 р. № 504-р. Про схвалення Стратегії розвитку малого і середнього підприємництва в Україні на період до 2020 року. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/250167535>

4. Портал для малого і середнього бізнесу; Офіс розвитку МСП. URL: <http://sme.gov.ua/sme-development-office/>
5. Портал для малого і середнього бізнесу. URL: <http://sme.gov.ua/>
6. Прес-служба ОДА 20.12.2019 14:51; Обласний пілот: три інформаційні пункти підприємця відкрили на Черкащині. URL: <http://ck-oda.gov.ua/oblasnij-pilot-tri-informacijni-punkti-pidpriyemcya-vidkrili-na-cherkashhini/>
7. Доступні кредити 5-7-9%; Державна програма; URL: <https://5-7-9.gov.ua/>
8. Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України; Уряд дав старт Державній програмі “Доступні кредити 5-7-9%”; 03.02.2020 | 14:49 | Прес-служба Мінекономіки; URL: <http://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=93e2d1bdfcd2-454b-ad61-55251e5fe784&title=UriadDavStartDerzhavniiProgramidostupniKrediti5-7-9->

Стеблик Н. В., студентка групи УФП-11с

Науковий керівник: доцент кафедри публічного адміністрування та управління бізнесом, к.е.н., доц. Маліновська О. Я.

ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СТАНДАРТ

Сьогодні публічне управління в Україні проходить етап свого встановлення. У літературі можна знайти багато різних визначень публічного управління. Програма розвитку ООН використовує визначення, запропоноване американським ученим Джеєм М.Шавріцом у Міжнародній енциклопедії державної політики та адміністрування: «Публічне управління – це галузь практики та теорії, яка є ключовою для публічного адміністрування та зосереджена на внутрішній діяльності державних установ, зокрема на вирішенні таких управлінських питань, як контроль, керівництво, планування, організаційне забезпечення, забезпечення інформаційними технологіями, управління персоналом, та оцінка ефективності» [1].

Проблеми встановлення публічного управління достатньо повно досліджено в роботах Попова С., Босака О., Амосова О., Гавкалової Н. Однак в цих працях не цілком повно відображено становлення публічного управління за європейськими стандартами, тому дане питання являється актуальним на сьогоднішній час.

Державно-управлінська діяльність, в умовах поглиблення інтеграційних процесів, потребує чіткого визначення основних засад та напрямів розвитку, саме тому система публічного управління повинна ґрунтуватися на засадах відкритості, прозорості й забезпечувати оптимальне поєднання принципів, механізмів, методів та інструментів для побудови ефективної багаторівневої інтегрованої структури управління.

Публічне управління передбачає функціонування універсального організаційно-правового механізму виявлення, узгодження й реалізації суспільних потреб та інтересів,

формування прав і обов'язків учасників суспільних процесів та їх взаємовідносин у правовому полі [2].

Конституювання інтегрованої системи публічного управління відбувається в нас у складних умовах адміністративно-політичного реформування, обумовленого низкою факторів. По-перше, це суттєва втрата кадрового потенціалу державної служби через об'єктивні (віковий ценз) та суб'єктивні (політична лояльність) чинники, при цьому виникає проблема наступності в управлінні практично на всіх рівнях. По-друге, зменшення компетентності та моральних якостей державних службовців. По-третє, збереження корупційних проявів на державній службі, втрата мотивації. По-четверте, формування управлінської системи, що має тенденції до автономізації в суспільстві, нав'язуванні суспільству стереотипів управління за допомогою адміністративного ресурсу, мінімізації суспільного контролю за діяльністю органів влади. По-п'яте, політична та адміністративна реформи, що відбуваються із середини 90-х рр. ХХ ст., не розв'язали проблему адаптації бюрократії до демократичних перетворень, що знайшло свій прояв у відсутності комплексу стратегічних національних пріоритетів, заявлених інститутами влади в Україні [4, 70]. Щодо неефективного реформування системи державного управління в посткомуністичних державах та запровадження тут нового публічного управління, то існують різноманітні пояснення. Крім важкого історичного спадку, про який уже йшлося, є щонайменше ще три причини, чому реформи державного управління загалом та розв'язання проблем становлення публічного управління зокрема не в змозі давати бажані результати: це, передусім, відсутність політичної згоди щодо реформи; проблема проекту реформ; мінливі й часто суперечливі сигнали зовнішніх організацій [5, 495].

В Україні спостерігаються лише перші кроки в напрямку становлення публічного управління, передусім у формі окремої активності деяких суб'єктів громадянського суспільства. Становлення публічного управління відбувається в умовах прояву посттоталітарного та пострадянського синдромів.

В умовах здійснення нинішньої адміністративної реформи потрібно враховувати зарубіжний, зокрема європейський, досвід. Численні концепції та теорії про бюрократію містять положення про низку цілком закономірних недоліків і проблем функціонування традиційного державного апарату, яких неможливо повністю уникнути чи запобігти їх поширенню [4]. У багатьох країнах світу наприкінці ХХ ст. здійснено своєрідні ревізії ефективності систем публічного управління і проведено відповідні реформування. Успішні спроби «реконструювати державну машину», як наголошує О.З. Босак, робили Австралія, Бельгія, Канада, Фінляндія, Франція, Німеччина, Італія, Нідерланди, Нова Зеландія, Швеція, Велика Британія, США. Останніми роками реформа публічного управління охопила і країни

Центрально-Східної Європи: Польщу, Угорщину, Румунію, Словаччину, Чеську Республіку, Латвію, Литву.[3,75].

Стратегічний курс України на інтеграцію в ЄС також зумовлює необхідність орієнтуватися на європейські цінності, які лежать в основі творення Європейського Союзу як нового типу міждержавних відносин. Європейський вибір України – це водночас і рух до стандартів реальної демократії, інформаційного суспільства, соціально орієнтованого ринкового господарства, базованого на засадах верховенства права й забезпечення прав та свобод людини і громадянина.

Отже, перспективні напрями реформування публічного управління в Україні мають ґрунтуватися на доробках європейського управління. Ефективне управління соціально-економічними процесами і забезпечення їх збалансованості можливе тільки за умови формування ефективної системи публічного управління. Визначення її стратегічної мети, принципів і критеріїв результативності повинно будуватися на принципово новій моделі, в основі якої – людина, якість її життя. А це означає, що процес формування національної системи публічного управління повинен починатися зі створення відповідного інституційного середовища, спрямованого на формування нових ціннісних орієнтирів у всього суспільства і кожної людини окремо, що, на наше переконання, й є запорукою сталого соціально-економічного розвитку України.

Список використаних джерел:

1. Глосарій Програми розвитку ООН. – Режим доступу: <http://www.unpan.org/Directories/UNPublicAdministrationGlossary/>

2. Молошна О.Л. Особливості формування державно-службових відносин в умовах становлення системи публічного адміністрування в Україні. URL: [http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2009/2009-02\(2\)/Moloshna,%20Bashtannyk.pdf](http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2009/2009-02(2)/Moloshna,%20Bashtannyk.pdf).

3. Босак О. З. Становлення та розвиток системи публічного управління в Україні // Реформа публічного управління в Україні: виклики, стратегії, майбутнє : монографія / Босак О. З. / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України ; відп. редактор І. А. Грицяк. – К. : К.І.С., 2009. – 240 с.

4. Луцький І. М. Актуальні проблеми організаційно-правових засад управління складних адміністративних систем на практиці європейського досвіду та України / І. М. Луцький, А. І. Луцький, О. М. Каленюк // Економіка і держава. – 2009. – № 3. – С. 69–71.

5. Б. Гай Пітерс. Довідник з державного управління / Б. Гай, Джон П'єр. - Лондон, 2005. - 640 с.

МОТИВАЦІЯ ЯК МЕТОД ПІДВИЩЕННЯ ПРОДУКТИВНОСТІ ПРАЦІ В СИСТЕМІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

Протягом останніх десятиліть кількість наукових досліджень щодо проблем мотивації постійно зростає. Мотивація кадрів формує задоволення працею, бажання саморозвиватися, проходити стажування, застосовувати інноваційні методи діяльності, змінювати застарілі методи роботи, формувати реальні цілі та їх досягати, зростати як професіонал у своїй діяльності [1, с.56].

У системі публічного управління мотиваційні стимули службовців визначені Законом України «Про державну службу», «Про службу в органах місцевого самоврядування». Відповідно до чинного законодавства, основними мотиваційними факторами кадрів системи державного управління є матеріальне заохочення, соціально-побутове забезпечення тощо. Як зазначено в Законі України «Про державну службу», матеріальним забезпеченням (матеріальним мотивом) публічного службовця в Україні є оплата праці (посадовий оклад; надбавка за вислугу років; надбавка за ранг; виплата за додаткове навантаження тощо) [2].

Однак, як доводить аналіз нормативних джерел, на даний час в нашій країні використовується не достатньо мотивована система оплати праці публічних службовців, яка майже не відповідає економічним методам управління, оскільки результати їх трудової діяльності практично зовсім не залежать від загального соціально-економічного розвитку держави, що не спонукає до добросовісної та цілеспрямованої реалізації своїх професійних обов'язків; допускає однакову винагороду за нерівний вклад у трудову діяльність, не дає можливості матеріально забезпечити та захистити службовців, а відтак, і зацікавити та залучити до роботи фахових професіоналів (до посадових осіб органів публічної влади ставляться такі вимоги, що дедалі ускладнюють та збільшують ступінь напруженості, відповідальності, професійної майстерності, необхідних для виконання поставлених завдань) [3].

Саме у цьому полягає одна з причин свідомого недовикористання публічними службовцями своїх фізичних та інтелектуальних здібностей.

Дієвими заходами, спрямованими на підвищення ефективності управління персоналом працівників публічної служби мають стати якісні системи постійного моніторингу та контролю рівня мотивації професійної діяльності, системи ціннісних пріоритетів з метою їх оперативної діагностики та прийняття кваліфікованих управлінських рішень. Як доводять наукові матеріали досліджень процесу управління, важливими нематеріальними мотиваційними чинниками публічних службовців є публічна похвала

працівників, які проявили ініціативність до проходження позачергових курсів підвищення кваліфікації, тренінгів; надання можливості працівникам, які особливо відзначились у підвищенні рівня професійної компетентності, проводити навчання для своїх колег задля передачі позитивного досвіду та набутих знань; створення внутрішнього інтернет-ресурсу, де публікуватимуться досягнення службовців з підвищення рівня професійної компетентності та обміну досвідом; організація корпоративних свят; привітання працівників, вручення подарунків; слова подяки; а також заходи з матеріального стимулювання праці (преміювання; надання компенсаційного пакета, в який, в залежності від потенційних можливостей організації, зазвичай входять: картка на проїзд в громадському транспорті, безкоштовне харчування, страховка, абонемент на регулярне відвідування спортивного залу, басейну) тощо.

З огляду на те, що особливості правового статусу публічного службовця регулюються системою нормативно-правових актів, доцільним вбачається подальше вдосконалення положення чинного законодавства щодо встановлення адекватного мірі відповідальності та обов'язків співвідношення між розмірами заробітної плати відповідних категорій працівників. Об'єктивно необхідним з огляду на Європейський досвід є повернення до категорії мінімальної заробітної плати, як ключового соціального стандарту у формуванні усієї системи оплати праці працівників державних органів, замість встановленої наприкінці 2016 року категорії прожиткового мінімуму.

А також доцільним є розробка та впровадження в систему чинного законодавства інституту внутрішнього конкурсу як способу оцінки публічних службовців при просуванні по службі.

Список використаних джерел:

1. Слоньовський М.В. Мотивація як основний принцип розвитку людських ресурсів системи публічного управління. Ефективність державного управління. Ефективність державного управління. 2018. Вип. 1. С. 56-61. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/efdu_2018_1_8 (дата звернення: 23.03.2020).

2. «Про державну службу»: Закон України. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*, 2016, №4, ст. 43. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19> (дата звернення: 23.03.2020).

3. Бобко Л.О. Проблеми становлення та розвитку системи публічного адміністрування в Україні / Л. О. Бобко // Електронне наукове фахове видання «*Державне управління: удосконалення та розвиток*». 2018. №5. URL : http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/5_2018/34.pdf (дата звернення: 23.03.2020).

ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМКИ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

В країні за підтримки Міністерства молоді та спорту України (далі – Міністерство) та міжнародних донорів активно проходять круглі столи та конференції з розвитку молодіжної політики в умовах децентралізації. Міністерство активно включене в пошук оптимальних стратегій розвитку молодіжної політики на рівні громад. Департамент молодіжної політики Міністерства, маючи невелику кількість працівників, намагається зрушити глибу, яка роками формувалася через постійне відкидання проблем молоді на задній план.

Наявні проблеми неможливо вирішити лише на рівнях регіонального та галузевого управління. Забезпечення активізації молодіжної участі потребує відходу від патерналістської орієнтації державної політики і переходу до субсидарності, посилення координації зусиль як різних гілок влади на всіх її рівнях так і громадськості в цьому напрямі.

Наявність бізнес-структур в ОТГ зменшить виїзд молоді із сільської місцевості. Молоді люди матимуть можливість працювати дома – як наслідок, розвивати регіон та впливати на роботу органів місцевого самоврядування, загалом. Для вирішення цієї проблеми місцева влада ОТГ має навести добрий діалог вже з існуючими підприємствами. Одним із рішень органів влади задля розвитку підприємницької діяльності та формування оптимальних взаємовигідних відносин між державною та суб'єктами підприємницької діяльності є Указ «Про Стратегію сталого розвитку “Україна-2020”». Відносини влади і бізнесу вважаються вкрай важливими з огляду на те, що власне його представники (середній клас) є основою громадянського суспільства, що здатні нести соціальну, фінансову, моральну, політичну відповідальність за вчинені дії [1]. Це має бути діалог про взаємодію влади та бізнесу із залученням молоді.

Стосовно проблеми неврахування думки молоді органами влади ОТГ потрібно навести добру комунікацію між цими двома складовими. Амбітну молодь треба активно залучати до роботи в ОТГ, адже це призведе до ефективного розвитку цих обох сторін. Для цього потрібно створити платформу для комунікації – створення молодіжних просторів. Це не обов'язково має бути нове приміщення, це можна використати Народний дім, де будуть проводитись зустрічі з молоддю з метою обговорення певних питань.

Також створення періодичного опитування молоді про діяльність та плани місцевої влади. Як новизну можна використати Бенчмаркінг доброго врядування. Це метод проведення дослідження в органі місцевого самоврядування та громаді, що дозволяє

з'ясувати рівень застосування принципів доброго врядування та їх окремих складових органом місцевого самоврядування шляхом порівняння існуючого стану речей з рекомендованими Радою Європи еталонами / індикаторами. Бенчмаркінг доброго врядування реалізується з використанням інструментарію (соціологічного) опитування посадових осіб місцевого самоврядування, депутатів місцевих рад, представників громадянського суспільства та жителів громади з метою отримати їхню оцінку рівня впровадження органом місцевого самоврядування принципів доброго врядування та їх складових [2]. Цей же метод можна використати у комунікації з молоддю.

Також ефективно працювати Чат-бот в Telegram. Майже половина аудиторії — люди від 18 до 24 років, а близько 30 % — від 25 до 34 років. Найменше Telegram використовують люди віком від 45 до 64 років [3].

Стосовно вирішення проблеми низького рівня компетентності молодіжних працівників та молоді також пропоную освітні роботи. Програма «Молодіжний працівник» має бути розширена і говорити не лише про формування регіональної політики та створення умов для всебічної самореалізації молоді в різних сферах суспільного життя, розкриття її потенціалу, захист інтересів та прав молоді [4], але і про активне залучення молоді до роботи. Молодіжні працівники в ОТГ мають безпосередньо робити регулярні зустрічі з молоддю, робити networking, заняття на командотворення та проговорювати з ними цінності, сенс та мету молодіжної політики.

Для ефективної діяльності молодіжного працівника в ОТГ потрібен ментор (наставник), який на регіональному рівні буде систематично робити зустрічі з працівниками з питань молоді в ОТГ. Роль ментора молодіжного працівника буде полягати в допомозі реалізації ефективної молодіжної політики в сільській місцевості. Не менш важливим аспектом є те, що молодіжний працівник має бути молодою людиною, щоб не було вікового бар'єру з молоддю.

Проблему некомпетентності молоді в аспектах реалізації влади на місцях допоможуть освітні програми особистого та професійного розвитку. Програма «Державотворець» спрямована на ознайомлення молоді з публічною адміністрацією та процесами державотворення і заохочення її до роботи з органами влади, проте тій ж програми треба робити і на найнижчих рівнях. Схожі програми треба робити в районах чи в ОТГ загалом. Освітні програми також дозволять вирішити проблему з думкою молоді, що «хтось їм винен».

Не менш важливим є створення молодіжних угруповань в об'єднаних територіальних громадах. Потрібно мотивувати молодих людей об'єднуватись задля однієї мети і це дозволить молоді мати зацікавленість робити і залишатись і сільській місцевості загалом.

Цілеспрямована молодіжна політика в Україні в умовах децентралізації влади можлива лише за умови узгодженої співпраці органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування та молодіжного представництва. Основою такої взаємодія є не лише стратегічне бачення, а, передовсім, обґрунтування напрямів молодіжної роботи на рівні громади з урахуванням потреб і запитів молоді.

Як зазначила Ірина Беляєва, директор департаменту молодіжної політики Міністерства молоді та спорту України, у своїй доповіді: «Ураховуючи молодіжні запити, Міністерство молоді та спорту України визначає пріоритетними завдання молодіжної політики в умовах децентралізації інформування молоді та залучення її до активної участі у житті громади. Міністерство акцентує увагу об'єднаних територіальних громад на важливості залучення молоді до розроблення й ухвалення рішень, підтримки молодіжних ініціатив, сприяння створенню молодіжних громадських організацій, набуття молоддю компетентностей у системі неформальної освіти, розвитку молодіжної інфраструктури (у тому числі молодіжних центрів) тощо» [5].

Ураховуючи потребу забезпечення кадрового потенціалу об'єднаних територіальних громад, одним із напрямів молодіжної політики в умовах децентралізації є сприяння молодіжній зайнятості.

Одним із пріоритетів впровадження молодіжної політики на рівні громади є створення та забезпечення діяльності молодіжних центрів/молодіжних просторів, молодіжних працівників.

Молодіжний центр є регіональним осередком практичної роботи з молоддю та об'єднання суспільно активної молоді. Напрями роботи центру формуються відповідно до потреб і інтересів молоді даного населеного пункту.

Перспективні напрями роботи центру:

- активізація молодіжної діяльності: створення умов та об'єднання діяльності молодіжних громадських об'єднань, молодіжних рад;
- навчання спеціалістів, які працюють з молоддю, представників громадських організацій та суспільно активної молоді;
- інформаційно-методична база молодіжної роботи;
- організація тематичних гуртків та клубів молодіжної роботи;
- проведення інформаційних кампаній із формування позитивного іміджу молодіжної роботи, залучення молоді.

Ефективна комунікація дозволить залучити більше молоді до участі в аспектах державотворення. Платформою пропонуємо використовувати Чат-бот в Telegram. Це буде один із найзручніших для молоді інтернет ресурс, де вони зможуть мати всю потрібну

інформацію, запитувати при потребі, а також проходити різні опитування, що дозволять молодіжним працівникам зрозуміти потреба молоді.

Молодіжна робота є інструментом забезпечення особистісного розвитку, соціальної інтеграції та активної громадянської позиції молодих людей. Молодіжна робота є «ключовим словом» для всіх видів діяльності соціального, культурного, освітнього або політичного характеру, які проводяться разом з молоддю, для молоді та силами самої молоді. Основна мета молодіжної роботи полягає у створенні для молодих людей можливостей самим формувати своє власне майбутнє.

Отже, пропонуємо першочергові задачі активізації молоді:

- зняти освітні бар'єри в частині активізації. Проводити позакласні неформальні зустрічі з школярами. Також враховуючи відносну пасивність молоді старше 18 років щодо розвитку регіональних громад Міністерству молоді та спорту України потрібно активніше співпрацювати з Міністерством освіти і науки України в частині реалізації молодіжної політики на базі навчальних закладів;

- сформувати мережу наставників на регіональному та всеукраїнському рівні (не просто тренерів, а саме наставників);

- надати підтримку молоді села в частині розвитку мобільності;

- визначити чіткі індикатори оцінки зростання активності молоді, які включити до механізмів оцінювання діяльності голів ОДА.

Для ефективної діяльності молодіжного працівника в ОТГ потрібен ментор (наставник), який на регіональному рівні буде систематично робити зустрічі з працівниками з питань молоді в ОТГ.

Одним із пріоритетів впровадження молодіжної політики на рівні громади є створення та забезпечення діяльності молодіжних центрів/молодіжних просторів, молодіжних працівників. Молодіжний центр є регіональним осередком практичної роботи з молоддю та об'єднання суспільно активної молоді.

Основна мета молодіжної роботи має полягати у створенні для молодих людей можливостей самим формувати своє власне майбутнє.

Список використаних джерел:

1. Взаємодія влади і бізнесу / Ю. В. Боковикова. [Електронний ресурс]—Режим доступу <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/tpdu/2015-4/doc/1/02.pdf>

2. Новий комунікаційний процес у розвитку громадського суспільства.Телегій І.В. Проблеми і перспективи розвитку публічного управління та адміністрування: державотворчий аспект / Адміністрування бізнесу територіальних громад : збірник тез доповідей дискусійного клубу / наукового семінару факультету управління фінансами та бізнесу, м. Львів, 20 травня 2019 р. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2019. – 266 с.

[Електронний ресурс]. Режим доступу: https://financial.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/10/Zbirnyk-tez_diskus_nauk-sem-NOVYY-kopyia.pdf

3. Як живе український Telegram: факти про користувачів та їхні канали. 11 березня 2019 р. MediaSapiens. [Електронний ресурс] / – Режим доступу: <https://ms.detector.media/mediadoslidzhennya/post/22570/2019-03-11-yak-zhive-ukrainskii-telegram-fakti-pro-koristuvachiv-ta-ikhni-kanali/>

4. Навчальна програма «Молодіжний працівник». [Електронний ресурс] / – Режим доступу: <http://youth-worker.org.ua/>

5. Молодіжна політика та молодіжна робота : матеріали II міжрегіональної наук.-практ. конф., 14 грудня 2017 р., м. Дніпро / за заг. ред. Є. І. Бородіна. – Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2017. – 114 с. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.dridu.dp.ua/konf/konf_dridu/2017_12_14_material_dums.pdf

Телегій І. В., студентка групи УФП – 31с

Науковий керівник: доцент кафедри публічного адміністрування

та управління бізнесом, к. держ. упр. Решота О. А.

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВОТВОРЧОГО ПАТРІОТИЗМУ НАЦІЇ У РАМКАХ ДЕРЖАВНОЇ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ

В умовах сьогодення успішне майбутнє України залежить від молоді, тих хто завтра займе провідну роль в державотворенні. Відповідно це обумовлює важливість функціонування молодіжної політики, що максимально буде задовільняти потреби молоді. Молодіжна політика виступає гарантом створення умов для реалізації молодої людини в соціумі.

Як показують події останніх років, забезпечення належним чином національного суверенітету і територіальної цілісності України потребує докорінного реформування вітчизняної системи виховання молоді, її спрямування на становлення свідомих громадян і патріотів української соборності. Сьогодні проблема патріотичного виховання набуває особливого значення, оскільки від її вирішення багато у чому залежить майбутнє нашої нації.

На сьогоднішній день державна політика України у сфері національно-патріотичного виховання реалізується відповідно до положень Конституції України, Законів України «Про оборону України», «Про Збройні Сили України», «Про освіту», «Про правовий статус та вшанування пам'яті борців за незалежність України у ХХ ст.», «Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки», «Про увічнення перемоги над нацизмом у Другій світовій війні 1939 - 1945 рр.», «Про присвоєння юридичним особам та об'єктам права

власності імен (псевдонімів) фізичних осіб, ювілейних та святкових дат, назв і дат історичних подій», Постанови Верховної Ради України від 12.05.2015 р. № 373-VIII «Про вшанування героїв АТО та вдосконалення національно-патріотичного виховання дітей та молоді», Стратегії національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016 - 2020 рр. (затверджена Указом Президента України від 13.10.2015 р. № 580/2015) тощо. [1]

Національно-патріотичне виховання дітей та молоді – це комплексна системна і цілеспрямована діяльність органів державної влади, освітніх закладів, громадських організацій, сім'ї та інших соціальних інститутів щодо формування у молодого покоління високої патріотичної свідомості, почуття вірності, любові до Батьківщини, турботи про благо свого народу, готовності до виконання громадянського і конституційного обов'язку із захисту національних інтересів, цілісності, незалежності України, сприяння становленню її як правової, демократичної, соціальної держави. Найважливішим пріоритетом національно-патріотичного виховання є формування ціннісного ставлення особистості до українського народу, Батьківщини, держави, нації.

Мета патріотичного виховання конкретизується через систему таких виховних завдань:

- утвердження в свідомості і почуттях особистості патріотичних цінностей, переконань і поваги до культурного та історичного минулого України;
- виховання поваги до Конституції України, Законів України, державної символіки;
- підвищення престижу військової служби, а звідси – культивування ставлення до солдата як до захисника вітчизни, героя;
- усвідомлення взаємозв'язку між індивідуальною свободою, правами людини та її патріотичною відповідальністю;
- сприяння набуттю дітьми та молоддю патріотичного досвіду на основі готовності до участі в процесах державотворення, уміння визначати форми та способи своєї участі в життєдіяльності громадянського суспільства, спілкуватися з соціальними інститутами, органами влади, спроможності дотримуватись законів та захищати права людини, готовності взяти на себе відповідальність, здатності розв'язувати конфлікти відповідно до демократичних принципів;
- формування толерантного ставлення до інших народів, культур і традицій;
- утвердження гуманістичної моральності як базової основи громадянського суспільства;
- культивування кращих рис української ментальності;
- працелюбності, свободи, справедливості, доброти, чесності, бережного ставлення до природи;
- формування мовленнєвої культури;

- спонування зростаючої особистості до активної протидії українофобству, аморальності, сепаратизму, шовінізму, фашизму [2].

Національна молодіжна рада України прагне створити в Україні середовище, в якому права кожної молодої людини будуть дотримані, у всіх молодих людей буде можливість у повній мірі розкрити свій потенціал у професійній та особистій сферах. Для створення цього середовища необхідно враховувати, що життя молодих людей визначається політикою у різноманітних сферах та на різних рівнях її реалізації. Отже, лише шляхом включення молоді як пріоритету серед різних сфер політики, можна забезпечити врахування конкретних потреб молодих людей у політиці держави чи програмах, що стосуються молоді. Рекомендації до Стратегії розвитку державної молодіжної політики на період до 2030 року передбачають посилення міжгалузевого співробітництва на усіх рівнях прийняття рішень та синергію і взаємодоповнюваність між молодими людьми, органами місцевого самоврядування, органами виконавчої та державної влади.

Національна молодіжна рада України вважає, що всі пункти Стратегії молодіжної політики можуть бути в повній мірі реалізовані лише при залученні молоді у якості партнерів та при наділені молодих людей реальними повноваженнями для здійснення заходів та процесів по впровадженню Стратегії. Інтеграція молоді в суспільство може бути ефективною лише за умови, коли у молодих людей є вплив у всіх можливих сферах політики, які впливають на них. [3]

Згідно статистичних даних, що надано в соціальному дослідженні «Молодь України 2018» 92,6% молоді вважає Україну своєю Батьківщиною, 77,4% – знає текст Державного гімну України, 76,4% – пишається тим, що є громадянином України, 75,3% – позитивно оцінює своє знання історії країни; більше половини молоді вважає, що громадяни України повинні обов'язково вільно володіти українською мовою (66,5%) та використовувати у побуті речі з українською символікою (59,4%) (див. табл. 1) [4].

Таблиця 1

Ступінь прихильності молоді державницькій позиції

(серед усіх респондентів/-ок, N = 2001), %

	Так	Ні	Важко відповісти
Чи пишаєтесь Ви тим, що є громадянином України?	76,4	12,0	11,6
Чи вважаєте Ви Україну своєю Батьківщиною?	92,6	4,4	3,0
Чи знаєте Ви історію України?	75,3	13,4	11,3
Чи знаєте Ви текст Державного гімну України?	77,4	17,1	5,5
Чи обов'язково громадяни України повинні вільно володіти українською мовою?	66,5	26,2	7,2
Чи використовуєте Ви у побуті речі з українською символікою?	59,4	31,7	8,8

За результатами опитування 18,9% молоді готові захищати Україну зі зброєю в руках у разі мобілізації та 1,5% молоді серед усіх опитаних вже брали або беруть участь у військових діях.

Варто зазначити, що органи влади та місцевого самоврядування беруть активну участь у створенні патріотичного виховання. Зокрема, з травня 2018 р. Мінмолодьспорту спільно з Українською академією лідерства та за підтримки проекту USAID «Підтримка організацій-лідерів у протидії корупції в Україні «Взаємодія» (SACCI) розпочало реалізацію проекту «Державотворець», спрямованого на ознайомлення молоді з публічною адміністрацією та процесами державотворення, її залучення до розроблення, ухвалення управлінських рішень і контролю за їх виконанням, зокрема щодо дотримання антикорупційного законодавства, подальшої професійної діяльності на державній службі та службі в органах місцевого самоврядування через організацію освітньо-профорієнтаційних стажувань.

З 2019 року ця програма діє щорічно майже в кожному місті і дає зрозуміти молоді важливість залучення її до аспектів державотворення.

Отже, сучасна демократія вимагає від людини не лише політичної активності і розуміння її ролі в житті суспільства, а й долучення до аспектів державотворення відповідно до її поглядів та цінностей. Цінність патріотизму є надзвичайно важлива у формуванні молодіжної політики.

Список використаних джерел:

1. Патріотичне виховання молоді як невід’ємна складова системи забезпечення національної безпеки України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2016-06/patriotuzm-d0e63.pdf>
2. Національно-патріотичне виховання. Міністерство освіти та науки. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/pozashkilna-osvita/vihovna-robotata-zahist-prav-ditini/nacionalno-patriotichne-vihovannya>
3. Стратегії розвитку державної молодіжної політики на період до 2030 року “14 Пунктів” [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://nycukraine.org/wp-content/uploads/2019/03/Strategiya-molodizhnoyi-politiki-2030-2.pdf>
4. Молодь України – 2018. Результати репрезентативного соціологічного дослідження. – Київ : ДП «Редакція інформаційного бюлетеня «Офіційний вісник Президента України», 2018. – 72 с.

СИСТЕМА ДЕРЖАВНИХ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВОТВОРЧОГО ПАТРІОТИЗМУ НАЦІЇ

Українська держава та її громадяни є безпосередніми учасниками процесів, які мають велике значення для подальшого визначення власної долі, долі своїх сусідів. Невід'ємною складовою державотворення в Україні є національне та громадянське виховання, в основі яких мають бути покладені принципи гуманізму, демократизму, поступальності та спадковості. Саме громадянське суспільство потребує свого типу патріотизму, тому надзвичайно актуальною для нашої країни є тема громадянського патріотизму. То що таке система державних органів публічного адміністрування і який має вплив на формування державотворчого патріотизму нації?

Державне управління – це діяльність держави (органів державної влади), спрямована на створення умов для як найповнішої реалізації функцій держави, основних прав і свобод громадян, узгодження різноманітних груп інтересів у суспільстві та між державою і суспільством, забезпечення суспільного розвитку відповідними ресурсами. Що стосується публічного адміністрування – публічне адміністрування полягає в централізованій організації виконання державної політики та програм, а також координації діяльності персоналу. Публічне адміністрування пов'язане з втіленням у життя законів та інших норм, прийнятих законодавчими органами держави та використовується в управлінській, політичній та правовій теорії і є процедурою у виконанні дій законодавчої, виконавчої та судової гілок влади з метою здійснення державного регулювання та надання послуг населенню. У широкому сенсі під публічним адмініструванням розуміють всю систему адміністративних інститутів із ієрархією влади, за допомогою якої відповідальність за виконання державних рішень спускається зверху донизу. Тобто публічне адміністрування – це скоординовані групові дії з питань державних справ, які: пов'язані із трьома гілками влади (законодавчою, виконавчою і судовою; мають важливе значення у формуванні державної політики; є частиною політичного процесу; значно відрізняються від адміністрування у приватному секторі; пов'язані із багаточисельними приватними групами та індивідами, які працюють у різних компаніях та громадах.

У вузькому розумінні публічне адміністрування пов'язане із виконавчою гілкою влади і розглядається як: професійна діяльність державних службовців, яка включає всі види діяльності, спрямовані на реалізацію рішень уряду; вивчення, розробку та впровадження напрямів урядової політики [1].

Сучасне державотворення нерозривно пов'язане з реальними можливостями фінансового забезпечення благополуччя й соціального розвитку населення. На кожній стадії циклічного розвитку держави виникають властиві часу проблемні питання, які стосуються потреби у залученні до їхньої реалізації фінансових ресурсів. Важливе місце для наповнення державної скарбниці відводиться конституційним засадам, які загалом мають створювати законодавчу основу для фінансового забезпечення цілей розвитку держави. Водночас, конституційні засади безпосередньо пов'язані з конституційним ладом, який вони формують [2–5].

Водночас, незважаючи на вже понад трьохсотлітню епопею існування у різних проявах конституційного становлення в Україні, фінансові наголоси в її конституційних положеннях з позиції державотворення цілеспрямовано не ставились, що призводить і нині до певних декларативних зміщень та фінансових колізій. Розділ Конституції України, який стосується прав, свобод та обов'язків людини та громадянина, стосуються не лише норм громадянсько-політичних прав, які повинні виконуватися державою за будь-яких умов, а також і соціально-економічних прав, реалізація котрих вже залежить від економічного стану держави, і які можуть бути нормами прямої дії лише для країн з розвиненою економікою, що призводить до прояву ефекту декларативності цих правових норм в умовах України. Останнє пов'язане з тим, що практичне забезпечення окремих норм у період фінансово-економічних потрясінь є достатньо проблематичним.

Зростаюча потреба у забезпеченні конкурентоспроможності вітчизняної продукції, активізації використання сучасних технологій та розширення в структурі національного господарства частки наукоємних виробництв вищих технологічних укладів потребує й наявності патріотично налаштованої, високо-освіченої і висококваліфікованої робочої сили, а також постійного та всебічного поліпшення її якісних характеристик. Останнє додатково актуалізує та посилює орієнтаційну спрямованість щодо виховання і формування державотворчого патріотизму нації, зміцнення її духовно-моральних рис в умовах становлення елементів збалансованого інформаційного суспільства.

Державотворчий патріотизм нації – це все, що народ загалом та кожен громадянин зокрема роблять в інтересах творення незалежної, суверенної, цивілізованої держави. За своєю природою державотворчий патріотизм нації можливо оцінювати на основі використання двох підходів: якісного та кількісного. Якісний підхід набув значного поширення через простоту свого відображення та й того, що лише поговорити про державу й патріотизм всі готові.

Водночас, кількісний підхід раніше не розглядали, оскільки не було запропоновано зрозумілих і переконливих кількісних критеріїв такого оцінювання державотворчості, та й науковці приділяли більше уваги якісним параметрам. Податки є кількісним вимірником

фактичного державотворчого патріотизму нації щодо конкретизації реальної участі платників податків у забезпеченні фінансової складової життєзабезпечення й розвитку держави. Чим оптимальніше встановлені державою пріоритети в системі оподаткування, тим конкретніша може бути участь громадян держави у фінансовому забезпеченні її творення та функціонування.

Активізація положень концепції державотворчого патріотизму нації в контексті податкової складової є реальним варіантом наповнення державної скарбниці. Виходячи з цього, необхідно цілеспрямовано формувати умови, щоб платник податків, як громадянину, зрозумів, що саме від нього, від його активної державотворчої позиції у матеріальному вираженні, тобто від його безпосередньої матеріальної (податкової) участі, залежать можливості процесу державотворення і саме на цьому концепційному аспекті потрібно наголошувати на всіх рівнях (а не просто – давай гроші).

Підводячи підсумки, необхідно зазначити, що державне управління та публічне адміністрування є підвидами соціального управління. Публічне адміністрування є зв'язком між державним управлінням і публічним управлінням і забезпечує організацію та втілення його рішень. Ключовими елементами для державного управління є держава і державна влада, а для публічного адміністрування – суспільство та публічна влада. У державному управлінні об'єктом виступає держава, а в публічному адмініструванні об'єктом є суспільство. Для державного управління характерний авторитаризм, а для публічного адміністрування – демократія.

Таким чином публічне адміністрування впроваджує демократичні цінності та сприяє сталому розвитку нашої держави в процесі суспільної трансформації. Лише той народ, загалом та кожен громадянин зокрема, у якого системно сформовано, виховано важливість почуття та розуміння потреби власної участі у творенні держави шляхом безпосереднього фінансового (податкового) забезпечення її розвитку, може розраховувати на свою життєздатність, динамічність і перспективи в сучасному конкурентному просторі. Нація має брати реальну фінансову участь у творенні держави. На мою думку, хоча державотворчий патріотизм нації це, за своїм звучанням, більше ідеологічна парадигма, однак її цілеспрямована підтримка і реалізація в контексті податкової домінанти призводитиме до дієвого й оптимального наповнення дохідної частини бюджету держави та підвищення її життєздатності у світовому ринковому просторі.

Список використаних джерел:

1. Базарна О. В. Поняття, суть, природа публічного управління та державного управління / О. В. Базарна // Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля: Збірник наукових праць. – Луганськ : 2012. – № 1, ч. 2. – С. 59-64.

2. Каламбет С. В. Податковий потенціал: теорія, практика, управління : монографія / Дніпропетровськ : Наука і освіта, 2001. – 304 с.

3. Карпінський Б. А. Державотворчий патріотизм нації: оцінювання зі сторони податкової домінанти / Б. А. Карпінський // Вісник Львівської державної фінансової академії. Економічні науки. – 2011. – № 21. – С. 84-92.

4. Карпінський Б. А. Державотворчий патріотизм нації: оцінювання податкової домінанти/ Б. А. Карпінський // Науковий вісник НЛТУ України : зб. наук.-техн. праць. – Львів : РВВНЛТУ України. – 2012. – Вип. 22.3. – С. 374-383.

5. Карпінський Б. А. Стратегіологія розвитку держави за впливу глобальних фінансових викликів // Настоящи изследвания и развитие. – 2012 : матер. за VIII Междунар. научн.-практ. конф. (17-25 януари 2012). Икономики. Държавна администрация. – Том 9. – България, София : Изд-во «Бял ГРАД-БГ» ООД, 2012. – С. 63-69.

*Трачук Г.М., студентка групи УФП-21с,
Науковий керівник: доцент кафедри економіки
та публічного управління, к.е.н., доц. Пак Н.Т.*

ОСОБЛИВОСТІ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ УМОВАХ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ

Публічне управління у наш час це галузь знань, що швидко та динамічно розвивається в Україні. Розвиток публічного управління є актуальною науковою та практичною задачею, яка пов'язана з макроекономічними процесами, що відбуваються в Україні та в світі. Публічне управління має в своїй суті поняття “управління”, яке неможливе без прийняття управлінських рішень.

Питанням, пов'язаним з процесом розробки і прийняття управлінських рішень у сфері публічного управління, присвячена ціла низка праць таких науковців, як: В. Баштанник, В. Бакуменко, Ю. Кальниш, Т. Лозинська, В. Тимцуник, Ю. Ковбасюк, Ю. Сурмін, Ф. Томпсон, М. Снітчук, В. Чиркин, М. Білинська та ін. Однак, особливості прийняття управлінських рішень саме в публічній сфері розкрито в цих працях недостатньою мірою. Тож, визначення особливостей процесу ухвалення управлінських рішень у сфері публічного управління стає все більш актуальним. [1]

В державі з розвиненою системою органів державної влади та місцевого самоврядування публічне управління та адміністрування є багатоаспектним та складним явищем. Публічне управління та адміністрування націлене як на управління галузями та сферами всього суспільства так і на місцеве самоуправління і саморозвиток відповідно до потреб громадян. Система публічного управління є відкритою соціальною системою, що

прагне до рівноважного стану, але не перебуває в ньому. Загальними особливостями системи публічного управління та адміністрування є її масштабність, складність, монополія на законодавчу та нормативно-правову діяльність, різноманіття управлінських процесів в органах влади і управління. Управлінські рішення, що приймаються в публічному адмініструванні досить складні та різноманітні, що ускладнює процес їх прийняття. Відомо, що саме прийняття рішень є основою управлінської діяльності взагалі та в публічному адмініструванні зокрема. Через те, що публічне управління є складним соціально-економічним процесом, прийняття рішень у його сфері потребує багато зусиль та часу на збір та обробку інформації, а помилки можуть призвести до соціальної нестабільності і непередбачуваних наслідків у майбутньому, як близькому так і віддаленому. Рішення, що приймаються на рівні держави і стосуються всього суспільства або найважливіших його сфер, можуть регулювати поведінку всіх основних соціальних груп та окремих громадян, повинні мати високу якість, помилки можуть призвести навіть до краху державного устрою країни. [1]

Прийняття управлінських рішень — це визначальний процес управлінської діяльності, оскільки формує напрямки діяльності організації та її окремих працівників. Робота з прийняття управлінських рішень вимагає від менеджерів високого рівня компетентності, значних затрат часу, енергії, досвіду. Вона передбачає і високий рівень відповідальності, оскільки для втілення прийнятих рішень у життя необхідно забезпечити ефективну та злагоджену роботу всього організаційного механізму. Управлінське рішення — результат альтернативної формалізації економічних, технологічних, соціально-психологічних, адміністративних методів менеджменту, на основі якого керуюча система організації безпосередньо впливає на керовану. Сформувавшись у процесі вибору альтернативи, управлінське рішення є певним підсумком управлінської діяльності, результатом обмірковувань дій і намірів, висновків, обговорень, прогнозувань, спрямованих на реалізацію цілей управління. [2]

Для України вкрай важливим є шлях системних реформ, які стосуються всіх сфер життя та від своєчасності і швидкості реалізації яких залежить майбутнє України. Для реалізації будь-яких реформ потрібно мати ефективну систему управління у публічній сфері, ефективність якої залежить від організації процесу прийняття управлінських рішень. Перш за все, розглянемо процес прийняття управлінських рішень в загальному розумінні. В сучасній теорії менеджменту виділяють дві основні теорії прийняття управлінських рішень: нормативну теорію, що базується на нормативах, та поведінкову або психологічну теорію, що описує досвід прийняття й формування рішень тим чи іншим суб'єктом управління. Відповідно до цих теорій виділяють три основні моделі прийняття рішень. Класична модель базується на раціональності прийняття рішення, при прийнятті рішень суб'єкт управління

має у своєму розпорядженні повну вихідну інформацію для прийняття управлінського рішення, розуміє всі можливі альтернативи по даному рішенню та наслідки після реалізації тієї чи іншої альтернативи. Такі рішення є формалізованими та приймаються в умовах повної визначеності. Поведінкова модель передбачає обмежену раціональність або досягнення задоволеності. При прийнятті рішень суб'єкт управління не має у своєму розпорядженні повної вихідної інформації для прийняття управлінського рішення та не може передбачити наслідки реалізації кожної альтернативи. Тобто рішення приймається в умовах повної або часткової невизначеності. Ірраціональна модель передбачає прийняття рішень без дослідження альтернатив, рішення приймається в умовах повної або часткової невизначеності. В сучасному менеджменті можна розглядати управлінські рішення у трьох аспектах:

- 1) як вид діяльності, в керуючій системі що передбачає аналіз інформації, підготовку та вибір певних рішень, тобто безпосередню роботу в апараті управління;
- 2) як вид впливу керуючої системи на керовану систему;
- 3) практична діяльність керівника будь-якого рангу у керованій системі.

Отже, прийняття управлінських рішень являє собою процес свідомого вибору з переліку альтернатив певного варіанту дій, які найшвидше сприяють досягненню в майбутньому бажаного стану організації. Процес прийняття управлінських рішень має обов'язкові основні складові: проблемну ситуацію, що склалася та потребує вирішення; цілі, яких потрібно досягти; набір певних альтернатив та обґрунтування вибору однієї з запропонованих альтернатив. Прийняте рішення є результатом перетворення вхідної інформації про проблему через творче бачення того, хто приймає це рішення. Тобто, "...управлінське рішення є результатом системної діяльності людей і продуктом когнітивної, емоційної, вольової, мотиваційної природи – синтезу психічних процесів, які мають вихідну регулятивну спрямованість". Метою управлінського рішення в будь-якій сфері діяльності є забезпечення регулюючого впливу на об'єкт управління з ціллю досягнення мети організації чи установи. Саме через те, що від якості управлінських рішень залежить досягнення мети діяльності організації чи установи їх формування та вибір повинні відбуватися на основі наукового підходу. Саме такий підхід до загальних управлінських рішень запропоновано в роботі Л.М. Карамушки. Автор вважає, що управлінські рішення повинні бути:

- 1) науково обґрунтованими, тобто базуватися на використанні законів та закономірностей таких наук, як юриспруденція, теорія управління, педагогіка, психологія; враховувати останні наукові досягнення; ґрунтуватися на всебічному аналізі певної проблеми;
  - 2) своєчасними, тобто прийматися тоді, коли цього вимагає конкретна проблема.
- Затримка щодо прийняття управлінського рішення може негативно вплинути на

результативність організації, породжувати відчуття незадоволення учасників управлінської взаємодії, втрату додаткових можливостей для оптимізації діяльності;

3) чітко сформульованими, тобто стисло і зрозуміло відображати зміст проблеми і способи її розв'язання; називати конкретних осіб, відповідальних за ті чи інші напрями та види діяльності; визначати конкретний термін, протягом якого проблему потрібно розв'язати;

4) бути реальними для виконання, тобто враховувати наявність умов для розв'язання тих чи інших проблем;

5) передбачати механізм контролю виконання, оскільки сам факт прийняття рішення ще не гарантує обов'язковості його виконання.

Розглядаючи прийняття рішень як процес, що об'єднує ці аспекти, науковці виділяють основні етапи цього процесу. Погодимось з О. Кузьмінім і О. Мельником, що виокремлюють наступні етапи прийняття управлінських рішень:

1) Наявність ситуації, яка потребує вирішення, збір та аналіз інформації щодо нагальної проблеми.

2) Виявлення та оцінювання альтернатив, закладених у розроблених методах менеджменту.

3) Прийняття управлінського рішення.

4) Реалізація управлінського рішення та оцінювання результатів.

5) Контроль за виконанням рішення, що дозволяє виявити відхилення та встановити зворотний зв'язок між керуючою та керованою підсистемами.

Отже, прийняття управлінських рішень у менеджменті це складний і важливий процес від якого залежить ефективність діяльності організації в цілому.

Особливістю управлінської діяльності в публічному адмініструванні та управлінні є її колективний характер, тому що така діяльність здійснюється органом державної влади чи місцевого самоврядування. Діяльність з управління в публічній сфері передбачає колективну взаємодію групи людей через різні органи влади на основі лінійних і функціональних зв'язків. Процес управління є свідомою та цілеспрямованою діяльністю, що передбачає виконання повноважень суб'єктів управління шляхом розробки, прийняття і впровадження державно-управлінських рішень, а також послідовну реалізацію управлінського циклу через планування, організацію, мотивацію та контроль, що суттєво впливає на зміни в суспільстві для досягнення бажаного стану згідно з встановленими цілями. Рішення в публічному адмініструванні – це управлінське рішення, що приймається в органах державної влади з метою визначення і реалізації державних цілей, стратегій, політики, функцій держави, вирішення інших проблем державного рівня. Рішення у публічному адмініструванні виконують такі основні функції: спрямовуючу, забезпечувальну і координаційну. Через

виконання вказаних функцій, прийняте рішення може досягти поставленої мети найбільш ефективно, та з найменшими витратами ресурсів. Теорія та практика публічного управління виробила певну послідовність етапів прийняття управлінських рішень. Існують різноманітні точки зору на визначення кількості основних етапів прийняття управлінських рішень. Загалом виділяють такі основні етапи:

1. Проводиться аналіз і визначення пріоритетних проблем та формується порядок денний за ступенем їх значущості. Для визначення пріоритетних проблем збирається і аналізується вся доступна інформація, необхідна для прийняття публічного рішення. Повинні бути враховані та вивчені інтереси, вимоги та запити різних соціальних груп, окремих громадян та громадських об'єднань. Потім відбираються ті проблеми, які потребують свого рішення і створюється суспільно-політична основа для порядку денного.

2. Згідно з порядком денним формуються та розглядаються можливі альтернативні варіанти публічних рішень. Перелік альтернативних рішень дає можливість вибрати найоптимальніше рішення з кількох альтернатив.

3. Остаточний вибір та формулювання публічного рішення. Рішення відібране на попередньому етапі пропонується для голосування або знаходження консенсусу в демократичних органах управління суб'єктами публічного управління. Цей етап вважається основним етапом у процесі прийняття управлінського рішення.

4. Практична реалізація прийнятих управлінських рішень. Цей етап передбачає практичне здійснення виробленого управлінського рішення, яке може бути втілене у життя за допомогою комбінації способів примусу та переконання, а також окремих соціотехнічних засобів для реалізації даного виду рішень.

5. Контроль за ходом реалізації прийнятих управлінських рішень та досягнутими результатами від їх реалізації. Контроль забезпечує зворотній зв'язок між прийняттям рішення та його реалізацією. Це дозволяє відстежити ефективність прийнятого рішення. [1]

Отже, дослідивши процес прийняття управлінських рішень взагалі та в публічному адмініструванні зокрема для виявлення особливостей прийняття рішень в публічному управлінні, які враховують специфіку їх ухвалення для забезпечення ефективної діяльності органів публічного управління на благо українського суспільства, можна зробити висновок, що прийняття управлінських рішень у публічному адмініструванні мають певні особливості. Існує велика кількість політичних, економічних, соціальних факторів, які впливають на процес прийняття управлінських рішень. Дослідження підходів до побудови механізму прийняття управлінських рішень стануть предметом подальших досліджень; від ефективності прийняття управлінських рішень органами публічної влади залежить забезпечення високих стандартів якості життя, надання якісних послуг, сталий розвиток громадянського суспільства та добробут держави в цілому; прийняття оптимального

управлінського рішення можливе внаслідок всебічного аналізу процесів і проблем виробничо-господарської, збутової, фінансової та інших видів діяльності з орієнтацією на інтереси, стратегічні цілі організації. Не менш важливим є врахування чинників, пов'язаних з економією матеріальних, фінансових і трудових ресурсів, отриманням оптимального прибутку тощо [2, 3].

Список використаних джерел:

1. Н.О. Брюшкова, О. В. Ніколюк, О. Ф. Удовиця. Особливості прийняття управлінських рішень в публічному управлінні. URL: http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/3_2020/41.pdf.

2. Управлінські рішення: сутність, класифікація, умови та процес прийняття. URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/management/15389/>.

3. Особливості прийняття управлінських рішень в умовах публічного адміністрування. URL: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/apdu/2011-2/doc/2/12.pdf>.

Шиманський М.В., студент групи УФП-31с

Науковий керівник: доцент кафедри публічного адміністрування та управління бізнесом, к.е.н., доц. Герасименко О.В.

АНАЛІЗ ДОХОДІВ ТА ВИДАТКІВ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ

В сучасних економічних реаліях, являючись матеріальною базою існування держави, формою реалізації її функцій, основою благополуччя народу та інструментом втілення соціально-економічної політики, проблеми бюджету, формування достатнього обсягу його доходів і забезпечення їх ефективного використання потребують особливої уваги.

В умовах складної економічної ситуації в Україні, викликаній низкою проблем, зокрема: політичною нестабільністю, загрозою територіальній цілісності та суверенітету країни, недосконалістю законодавства та ін., Державний бюджет зберігає свою важливу роль. Тому, що якісне та ефективне його виконання як основного централізованого фонду коштів є невід'ємним фактором забезпечення не лише поточної економічної стабільності, але потенційного розвитку держави в цілому.

Державний бюджет займає провідне місце в бюджетній системі України, оскільки відноситься до тієї сфери суспільного життя, що безпосередньо стосується інтересів всіх і кожного. Він являє собою надзвичайно складне соціально-економічне явище та є головною ланкою фінансової системи держави. Забезпечуючи не тільки акумулювання коштів, необхідних для фінансування держави, використовується не тільки для часткового перерозподілу доходів з метою підтримання сприятливого соціального становища в країні, та й активно впливає на економічні, соціальні, національні, регіональні процеси в суспільстві і

впровадження вищими органами влади відповідної національної стратегії розвитку, спрямованої на зміцнення державної безпеки [1].

Державний бюджет – це централізований фонд грошових ресурсів, що знаходиться в розпорядженні уряду для фінансування державного апарату, збройних сил, виконання соціально-економічних функцій. Бюджет служить також одним з найсуттєвіших важелів державного регулювання економіки, впливу на господарську кон'юнктуру, вжиття антикризових заходів та являє собою річний план державних видатків і джерел їх фінансового покриття. Бюджет України на кожний фінансовий рік розглядається Верховною радою і затверджується як закон.

Видатки бюджету показують напрямки і цілі бюджетних асигнувань і визначаються характером досить різноманітних функцій держави, які узагальнено об'єднують, як правило, у три великі групи: політичні, економічні та соціальні функції. Державні доходи становлять фінансову базу її функціонування, їх, як правило, класифікують за джерелами надходження коштів у бюджет. Цим політична, економічна і соціальна діяльність держави вже передбачає державні доходи як об'єктивну необхідність і закономірну реальність [2].

Державний бюджет України складається із загального та спеціального фондів. Найбільшу частинку держбюджету (понад 90%) складає загальний фонд, кошти якого призначені для забезпечення фінансовими ресурсами загальних видатків (тобто, не спрямовуються на конкретну мету). Спеціальний фонд передбачає предметно-цільове використання бюджетних коштів (тобто, для фінансування конкретних цілей).

Надходження податків і зборів до загального фонду державного бюджету України в 2019 році склали 457,3 млрд грн, що на 17,1%, або на 66,7 млрд грн, більше, ніж у 2018 році. Згідно оперативної інформації, при цьому до бюджету додатково забезпечено надходження в розмірі 3,8 млрд. грн.

«Вперше з 2011 року з боку податкової виконаний бюджет! Без тиску на платників, без купи зайвих і безпідставних перевірок, необґрунтованих штрафів і донарахувань. Ми зламали цю ганебну традицію, ввівши правильне адміністрування на базі аналітичної роботи», - цитує прес-служба главу Податкової служби Сергія Верланова.

Як повідомляв УНІАН, надходження в загальний фонд держбюджету в 2018 році виросли порівняно з 2017 роком на 15,2% - до 729,4 млрд грн.

Доходна частина бюджету має наповнюватися з різних джерел для більшої стабілізації та зменшення ризикованості надходжень, тому необхідно приділяти увагу найменш розвинутих статтям доходів, таким як доходи від операцій з капіталом, цільові фонди, збільшення яких дозволить зменшити навантаження та залежність державного бюджету.

За даними Міністерства фінансів, у 2019 році фінансування видатків держбюджету здійснювалося відповідно до затверджених законом про бюджет показників. "Було

забезпечено фінансування всіх необхідних захищених статей видатків, видатків на національну безпеку і оборону, на обслуговування державного боргу, а також низки інших видатків, які сприяли розвитку економіки та добробуту громадян", - констатує Мінфін.

Як зазначається, касові видатки держбюджету проведені в обсязі 1075,1 млрд грн, що відповідає 98,4% річного показника, затвердженого Верховною Радою, зі змінами. Рівень виконання річного розпису з урахуванням змін, внесених розпорядниками коштів держбюджету за спецфондом, становив 95,2%.

У 2019 році видатки державного бюджету зросли на 89,3 млрд грн, або на 9,1%.

Недовиконання річного затвердженого показника обумовлено економією видатків на обслуговування боргу через ефективне управління державним боргом та зміцнення гривні, фінансуванням соціальних видатків відповідно до фактично зареєстрованих зобов'язань, а також здійсненням наприкінці року головними розпорядниками аналізу пріоритетності своїх видатків, що дозволило знизити частку неефективних видатків, і водночас яскраво проілюструвало важливість проведення оглядів витрат та визначення чітких показників ефективності і результативності бюджетних програм[4].

Для збільшення надходжень до бюджету також потрібно проводити поступово реформування діючої податкової системи. Основними напрямками та цілями податкової реформи мають стати: створення дієвих фіскальних умов для розвитку бізнесу та відновлення національної економіки; зменшення податкового навантаження на фонд оплати праці; зниження ставок прямих податків; спрощення адміністрування податків та зборів до бюджетів для легалізації бізнесу; встановлення справедливих ставок податків по відношенню до суб'єктів господарювання; запровадження мораторію на п'ять і більше років щодо змін податкового законодавства для відновлення інвестиційної привабливості країни. Реформи, які проводяться в податковій системі мають орієнтуватися на наукові розробки та дослідження, статистичний аналіз і проведені розрахунки. Податкова система України має стати прозорою, стабільною та гнучкою для збільшення надходжень до Державного та місцевих бюджетів України[3].

Для покращення ситуації органам державного управління у своїй діяльності потрібно прагнути до збалансованого розподілу видатків і доходів. Для того, щоб досягти цього необхідно мати чітко налагоджену систему управління бюджетом, яка змогла б забезпечити ефективне використання бюджетних ресурсів. Посилити відповідальність суб'єктів господарювання, а саме особисту майнову і кримінальну відповідальність, за дотриманням вимог законодавства, своєчасність і повноту розрахунків з бюджетом.

Також ,необхідно зменшити частку видатків на загальнодержавні функції. Якщо проаналізувати склад даного функціонального напрямку, то найбільшу частку мають видатки на: вищі органи державного управління, органи місцевої влади та місцевого самоврядування.

На тисячу населення у нас майже вдвічі більше чиновників, ніж у будь-якій країні Європейського Союзу.

Зменшення видаткової частини на утримання державного апарату, шляхом скорочення значного штатного розкладу, що дозволить заощадити бюджетні кошти.

Список використаних джерел:

1. Бюджетна система: підруч. / за ред. С.І. Юрія, В.Г. Дем'янишина, О.П. Кириленко. – Тернопіль: ТНЕУ, 2013. – 624 с.
2. Комарницький І.Ф. Економічна теорія: курс лекцій / І.Ф. Комарницький. – Чернівці: Рута, 2006. – 334 с.
3. Турянський Ю.І. Податки як джерело формування бюджетних надходжень держави / Ю.І. Турянський // НАУКОВИЙ ВІСНИК НАЦІОНАЛЬНОГО ЛІСОТЕХНІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ УКРАЇНИ : збірник науково-технічних праць. – Львів: РВВ НЛТУ України 2016 – Вип. 23.18. – 428 с.
4. Проект Закону України «Про Державний бюджет України на 2019 рік» від 15.09.2018 року № 9000. Отримано з: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=64598.

Юрчик Ю.І., студентка групи УФП-21с

Науковий керівник: доцент кафедри публічного адміністрування та управління бізнесом, к. пед. н., доц. Бобко Л. О.

ІНФОРМАЦІЙНА ВІДКРИТІСТЬ ЯК ПРИНЦИП ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ

Кардинальні зміни в усіх сферах суспільного життя України за роки незалежності зумовлюють посилення уваги до їх осмислення, аналізу існуючих проблем та визначення шляхів подальшого вирішення [1]. Водночас особливого значення набуває питання забезпечення відкритості органів публічної влади як необхідної умови реалізації конституційних прав громадян на інформацію та їх активної участі в управлінні державними справами.

Найважливішою умовою існування демократії є публічність політики, тобто гласність і відкритість будь-якої політичної дії. Громадяни мають право знати про дії та наміри політичних сил, органів державної влади. Вони повинні впливати на процеси створення і реалізації законів, якість роботи державного апарату, рівень освіченості і громадянської самосвідомості політиків, які приймають політичні рішення [2].

Саме тому питанням першочергової ваги, від якого залежать усі дії уряду, є встановлення зворотного зв'язку з громадськістю, налагодження партнерських стосунків між

органами державної влади та інститутами громадянського суспільства, вдосконалення механізму залучення громадськості до розроблення та реалізації державної політики.

В Україні сьогодні майже створена юридична база, що забезпечує реалізацію принципу відкритості державного управління, її становлять, насамперед, Конституція України, Закон України «Про інформацію», Закон України «Про доступ до публічної інформації», Указ Президента України від 20 серпня 2019 року №606 «Про забезпечення доступу до публічної інформації в допоміжних органах, створених Президентом України», Розпорядження Керівника Офісу Президента України від 12 грудня 2019 року № 97 «Про організацію роботи щодо забезпечення в Офісі Президента України доступу до публічної інформації» та ін., однак нормативно-правове підґрунтя відкритості продовжує формуватись.

Принцип відкритості як функціональна характеристика органів публічної влади виявляє: ступінь безпосередньої участі громадян у діяльності органів публічної влади; рівень поінформованості громадян не тільки про діяльність політичних структур, але й про свої права та свободи; активність суспільного контролю над діяльністю органів публічної влади; стан забезпечення реального впливу громадян та їх об'єднань на зміст публічно управлінської діяльності через постановку вимог перед органами публічної влади щодо прийняття певних рішень, вчинення дій або утримання від них; забезпечення політичної участі, вільного та конкурентного вибору територіальними громадами певної альтернативи суспільного розвитку [3].

Вітчизняний досвід формування діалогу між владою та суспільством свідчить про наявність ряду проблем, особливе місце серед яких посідає небажання окремих представників владних структур керуватися у своїй роботі принципами відкритості та переходити до процедур публічної політики, визнавати організації громадянського суспільства рівними партнерами, активно взаємодіяти з ними з метою протистояння тіньовим політичним явищам та корупційним процесам.

Поділяємо наукову точку зору Григорян О.О. про те, що для покращення ситуації щодо відкритості органів державної влади з реалізації публічної політики доцільно розробити комплексну програму дій у цій галузі, передбачивши реалізацію конкретних та дієвих заходів за такими напрямками:

1. Удосконалення нормативно-правового забезпечення.
2. Формування суспільного попиту на інформацію про діяльність органів державної влади шляхом створення інформаційних кіосків з поширення електронної оперативної інформації про послуги органів державної влади та вакантні місця в них.
3. Надання он-лайн послуг органами державної влади.
4. Впровадження сучасних форм забезпечення прозорості та відкритості органів державної влади.
5. Створення ефективних механізмів контролю.
6. Підвищення правової та політичної культури громадян України [4].

Отже, забезпечення принципів відкритості органів державної влади з реалізації публічної політики є важливою запорукою демократизації суспільства та держави.

Список використаних джерел:

1. Бобко Л. О. Мариняк Л. В. Актуальні проблеми формування кадрової політики системи державної служби. Електронне наукове фахове видання «Державне управління: удосконалення та розвиток». 2018. №10. URL: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=1318> (дата звернення: 16.03.2020).

2. Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про Кабінет міністрів України» щодо забезпечення прозорості роботи Кабінету Міністрів України та полегшення здійснення парламентського контролю» URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/GH6M000A.html (дата звернення: 16.03.2020).

3. Тимошенко Н.В. Співвідношення принципів відкритості та прозорості в діяльності органів місцевого самоврядування: "сіамські близнюки" чи узгоджена пара? *Ефективність державного управління*. 2015. Вип. 44(1). С. 125-131. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efdu_2015_44%281%29__17 (дата звернення: 16.03.2020).

4. Григорян О.О. Світовий і вітчизняний досвід забезпечення прозорості і відкритості органів державної влади в реалізації публічної політики (інформаційний аспект) URL: <http://academy.gov.ua/ej/ej15/txts/> (дата звернення: 16.03.2020).

Юрчик Ю.І., студентка групи УФП – 21с

Науковий керівник: професор кафедри публічного адміністрування

та управління бізнесом, д.е.н., проф. Карпінський Б. А.

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ У ПУБЛІЧНОМУ АДМІНІСТРУВАННІ ЯК СУЧАСНИЙ АКТИВІЗАЦІЙНИЙ БАЗИС ДЕРЖАВОТВОРЧОГО ПАТРІОТИЗМУ НАЦІЇ

Аналіз показує, за своїм фундаментально-сутнісним наповненням під *відповідальністю* найчастіше розуміють: складне та систематичне явище, що означає забезпечення організованості та порядку в суспільстві. Однак, у широкому розумінні з позиції базисних можливостей цілеспрямованої активізації державотворчого патріотизму нації (ДТПН) – це суспільні відносини між певним суб'єктом і контролюючою його поведінку інстанцією, якою виступає суспільство, держава чи конкретний колектив. Підкреслимо, що *суспільна відповідальність* – це відповідальність за себе і за інших, тобто вона має бути головною ознакою не лише звичайного громадянина, а й, перш за все, пріоритетною характеристикою державного службовця та загалом публічного діяча.

У сучасній системі публічного адміністрування можна виокремити такі базисні складові відповідальності як юридична, політична та моральна, оцінюючи їх за ознаками.

Так, специфіка юридичної відповідальності з позиції ДТПН у сфері публічного адміністрування визначається тим, що суб'єктами відповідальності є, передусім, органи державної влади, місцевого самоврядування і посадові особи, також недержавні організації, органи і особи, які не перебувають на державній службі чи службі в органах місцевого самоврядування та юридичні та фізичні особи, як суб'єкти правовідносин, щодо яких спрямована діяльність органів публічної влади [1-12].

Виходячи з цього, *юридична відповідальність* – це передбачені законом заходи державно-владного примусу, в результаті застосування яких правопорушник зазнає негативних наслідків особистого, майнового та/або організаційного характеру.

Водночас, сутність *конституційної відповідальності* полягає в тому, що підставою її настання є конституційний делікт (правопорушення), об'єктивна сторона якого полягає в невиконанні приписів Конституції України, як політико-правового акта, інших конституційних актів держави шляхом застосування конституційних санкцій для захисту Конституції.

Зазначимо, що *політична відповідальність* суттєво відрізняється від юридичної. Адже характеризується сукупністю легітимних політичних заходів, які забезпечують примус влади до виконання певних зобов'язань, обіцянок і схвалених суспільством програм, тобто є необхідним інструментом для стабілізації політичних відносин.

Адміністративна відповідальність полягає в застосуванні до учасників правовідносин суб'єктами владних повноважень адміністративних стягнень, передбачених законом, у разі вчинення ними правопорушень та настанні для осіб, що їх вчинили, несприятливих наслідків особистого та/або майнового характеру. Фактичну підставу адміністративної відповідальності становить *адміністративне правопорушення (проступок)* – протиправна, винна (умисна або необережна) дія чи бездіяльність, яка посягає на громадський порядок, власність, права і свободи громадян, на встановлений порядок управління і за яку законом передбачено адміністративну відповідальність.

Відповідальність у публічному адмініструванні уповноваженим ним органом у разі вчинення ним дисциплінарного проступку шляхом застосування дисциплінарних стягнень. Законодавство України передбачає два види *дисциплінарної відповідальності*: загальну та спеціальну. Вчинення дисциплінарного проступку суб'єктами владних повноважень у сфері публічного адміністрування зумовлює настання спеціальної дисциплінарної відповідальності, яка характеризується спеціальним суб'єктом та особливим характером дисциплінарного проступку, спеціальними видами дисциплінарних стягнень, особливим порядком накладення та оскарження дисциплінарного стягнення [2, с. 543].

Матеріальна відповідальність як один із видів юридичної відповідальності полягає в обов'язку однієї сторони трудового договору (працівника або роботодавця) відшкодувати

шкоду, заподіяну другій стороні в результаті невиконання або неналежного виконання трудових обов'язків.

Не менш важливою складовою відповідальності у сфері публічного адміністрування є *моральна відповідальність*, яка насамперед передбачає дотримання певних правил поведінки (зважаючи на внутрішнє переконання), які сформовані в даному середовищі згідно із загальноприйнятими уявленнями про громадянські цінності (добро та зло, справедливість і несправедливість тощо).

Цивільно-правова відповідальність як окремий вид юридичної відповідальності виникає внаслідок вчинення цивільного правопорушення (делікту). Сутність цивільно-правової відповідальності полягає в накладенні на дієздатну фізичну чи юридичну особу цивільно-правових стягнень з метою відшкодування шкоди (майнової та/або моральної), примусового виконання правового обов'язку та поновлення порушеного статусу особи. Специфічними ознаками такого виду відповідальності є її майновий характер, додатковість обтяження, відповідальність юридично рівних суб'єктів один перед одним, компенсаційний характер [11, С. 269-270].

Кримінальна відповідальність як один із видів публічно-правової відповідальності має ретроспективний характер, тобто настає за вчинене в минулому правопорушення. Відтак, *кримінальна відповідальність* – це обмеження прав і свобод особи за вчинений злочин шляхом застосування покарання, на підставі обвинувального вироку суду.

У сучасному публічному адмініструванні з врахуванням парадигми державотворчого патріотизму нації наявна ще одна складова юридичної відповідальності, яка стосується вже зовнішніх взаємовідносин. Так, *відповідальність у міжнародних правовідносинах* є однією з важливих умов стабільного функціонування міжнародної системи. Комісія міжнародного права ООН визначила зміст міжнародної відповідальності як ті наслідки, що те чи інше протиправне діяння може мати відповідно до норм міжнародного права в різних випадках, наприклад, наслідок діяння щодо відшкодування збитку та відповідних санкцій [1].

Підсумовуючи та виходячи з наведеного можливо стверджувати:

1. Базисом правопорядку в демократичній, правовій, соціально-орієнтованій державі та громадянському суспільстві є правомірна поведінка, яку виховують та забезпечують через цілеспрямовану активізацію державотворчого патріотизму нації. Властиво, саме порушення особою соціальних норм, які регулюють суспільні відносини, є підставою настання соціальної відповідальності. В свою чергу, юридична відповідальність як один із видів соціальної відповідальності полягає в застосуванні до особи, яка порушила норми права, заходів державного примусу, в результаті яких правопорушник зазнає конкретних негативних наслідків особистого, майнового та/або організаційного характеру.

2. Потреба України в сучасних реформах актуалізує проблематику конструювання архітекτονіки дієвої системи публічного адміністрування в контексті вироблення й реалізації євроінтеграційних стандартів на засадах ДТПН. При цьому, за правопорушення у сфері публічного адміністрування органи державної влади та місцевого самоврядування, державні й комунальні підприємства, установи і організації, посадові особи можуть бути притягнуті до конституційної, адміністративної, дисциплінарної, матеріальної, цивільно-правової та кримінальної відповідальності.

Отже, відповідальність у публічному адмініструванні є досить чутливим й дієвим активізаційним базисом ДТПН. Властиво, соціальне покликання публічно-владних інституцій в сучасних умовах полягає в активізуванні впорядкування життєдіяльності суспільства, забезпечуючи їх відповідальністю у здійсненні покладених ними завдань та функцій, що органічно проявляється через активізацію домінант державотворчого патріотизму нації.

Список використаних джерел:

1. Баймуратов М. О. Міжнародне публічне право : підручник / М. О. Баймуратов. – Х. : Одісей, 2008. – 704 с.

2. Болотіна Н. Б. Трудове право України: Підручник / Н. Б. Болотіна. – 5-те вид., перероб. і доп. – К. : Знання, 2008. – 860 с.

3. Зеніна-Біліченко А. С. Конспект лекцій з дисципліни «Публічне адміністрування» / А. С. Зеніна-Біліченко. – Кам'янське : ДДТУ, 2017. – 127 с.

4. Карпінський Б. А. Державотворчий патріотизм нації як основа фінансового забезпечення конституційного ладу (Частина I) / Б. А. Карпінський // Науковий вісник НЛТУ України : зб. наук.-техн. праць. – Львів : РВВ НЛТУ України. – 2013. – Вип. 23.12. – С. 211-219.

5. Карпінський Б. А. Державотворчий патріотизм нації як основа фінансового забезпечення конституційного ладу (Частина II) / Б. А. Карпінський // Науковий вісник НЛТУ України : зб. наук.-техн. праць. – Львів : РВВ НЛТУ України. – 2013. – Вип. 23.13. – С. 221-231.

6. Карпінський Б. А. Податкова домінанта державотворчого патріотизму нації у конституційно-виборчому процесі / Б. А. Карпінський // Науковий вісник НЛТУ України : зб. наук.-техн. праць. – Львів : РВВ НЛТУ України. – 2013. – Вип. 23.14. – С. 362-375.

7. Карпінський Б. А. Державотворчий патріотизм нації: оцінювання податкової складової / Б. А. Карпінський // *Materialy VIII Miedzynarodowej naukowii-praktycznej konferencji „Strategiczne pytania swiatowej nauki – 2012” (07-15 lutego 2012 roku). Volume 2. Ekonomiczne nauki.* – Poland, Przemysl: Nauka i studia, 2012. – S. 53-60.

8. Карпінський Б. А. Державотворчий патріотизм нації: прояв та оцінювання / Б. А. Карпінський // Розвиток креативного публічного управління : Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 8 квітня 2016 р.) / За заг. ред. О. І. Дація. – К. : Академія муніципального управління, 2016. – С. 19-20.
9. Карпінський Б. А. Державотворчий патріотизм нації: податкова домінанта [монографія] / Б. А. Карпінський. – Львів : Колір ПРО, 2016. – 534 с. (Серія «Держава і стратегіологія»).
10. Кримінальне право України: Загальна частина : Підручник / [Ю. В. Баулін, В. І. Борисов, В. І. Тютюгін та ін.]; за ред. проф. В. В. Сташиса, В. Я. Тація. – 4-те вид., переробл. і допов. – Харків : Право, 2010. – 456 с.
11. Цивільне право України : Підручник: У 2-х т. / Борисова В. І. (кер. авт. кол.), Баранова Л. М., Жилінкова І. В. та ін.; За заг. ред. В. І. Борисової, І. В. Спасибо-Фатєєвої, В. Л. Яроцького. – К. : Юрінком Інтер, 2004. – Т. 1. – 480 с.
12. Ястремська О. М. Публічне адміністрування : навчальний посібник / О. М. Ястремська, Л. О. Мажник. – Х. : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2015. – 132 с.